

FUNDACIÓ NOGUERA

ESTUDIS, 33

ELS MAGISTRATS DE LA REIAL AUDIÈNCIA DE CATALUNYA A LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XVII

per

MIQUEL ÀNGEL MARTÍNEZ RODRÍGUEZ

BARCELONA, 2006

© Miquel Àngel Martínez Rodríguez

Edita: Pagès Editors, S L

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

ed.pages.editors@cambrescat.es

www.pageseditors.com

Primera edició: agost de 2006

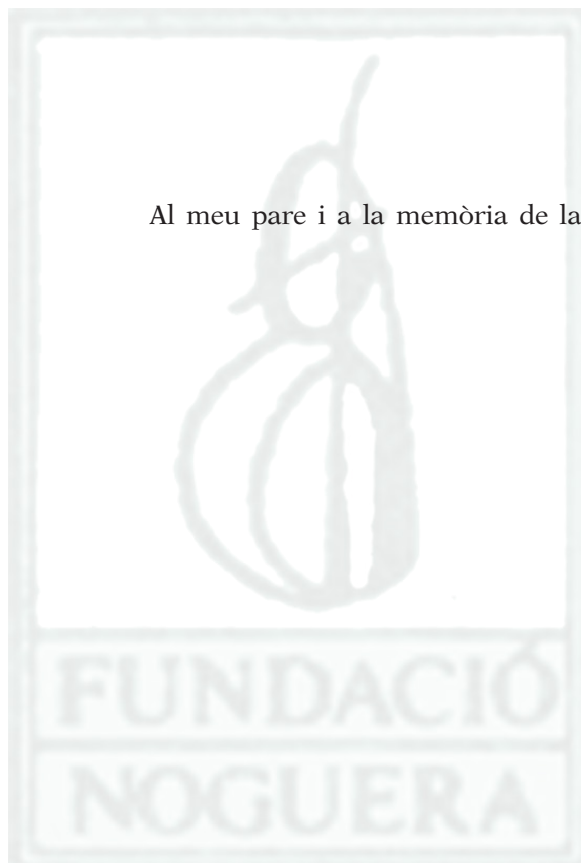
ISBN: 84-9779-424-9

Dipòsit legal: L-771-2006

Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, SL

Enquadernació: Fontanet

Al meu pare i a la memòria de la meva mare.

ÍNDIX

Abreviacions	11
Pròleg	13
Introducció.	17

I

LA REORGANITZACIÓ DE LA REIAL AUDIÈNCIA I DE L'ENTRELLAT INSTITUCIONAL DE LA CORONA AL PRINCIPAT

El nomenament dels magistrats de la Reial Audiència	22
La provisió de les places destinades als “altres ministres”	39
Les visites de 1654 i de 1677: dues fites rellevants en el funciona- ment postbèl·lic de la Reial Audiència de Catalunya	51

II

L'ACCÉS A LA REIAL AUDIÈNCIA DE CATALUNYA

Incidències en el nomenament de jutge de cort.	61
Morir exercint de jutge de cort: la frustració d'una carrera.	70
Ser oïdor: una via fàctica d'accés	79

III

ELS CANCELLERS I ELS REGENTS LA CANCELLERIA

Accedir a la cancelleria del Principat: un esglaió més en la carrera eclesiàstica	85
Els regents la cancelleria: una digna culminació professional	96
A tall de conclusió	114

IV

ELS MAGISTRATS DE LA SALA DEL CANCELLER

Trajectòria familiar i personal dels magistrats de la sala del canceller abans d'accedir a la Reial Audiència catalana . . .	116
<i>Cursus honorum</i> , dificultats professionals i serveis prestats en el si de la Reial Audiència de Catalunya . . .	123
Els advocats fiscals patrimonials de la sala del canceller. . .	152
Les connexions familiars i socials . . .	154

V

ELS MAGISTRATS DE LA SALA DEL REGENT

Trajectòria familiar i personal dels magistrats de la sala del regent abans d'accedir a la Reial Audiència. . .	165
<i>Cursus honorum</i> , dificultats professionals i serveis prestats en el si de la Reial Audiència de Catalunya . . .	178
Les connexions familiars i socials . . .	218

VI

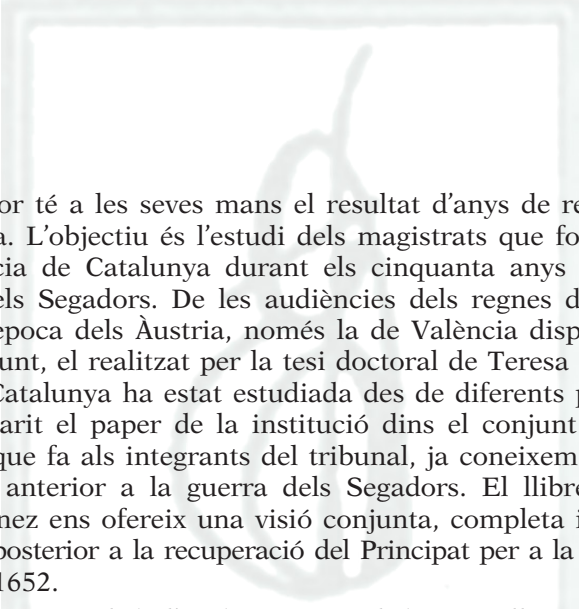
ELS OÏDORS DE LA SALA TERCERA

Els inicis com a servidors de la Corona: mèrits acadèmics, implicació en el conflicte dels Segadors i oficis exercits. . .	225
La trajectòria professional i les dificultats viscudes en el si de la Reial Audiència . . .	234
Les connexions familiars i socials . . .	264

VII

Conclusions . . .	269
Apèndix . . .	279
Bibliografia. . .	283

PRÒLEG

El lector té a les seves mans el resultat d'anys de recerca històrica rigorosa. L'objectiu és l'estudi dels magistrats que formaren part de l'Audiència de Catalunya durant els cinquanta anys posteriors a la guerra dels Segadors. De les audiències dels regnes de la Corona d'Aragó a l'època dels Àustria, només la de València disposa d'un estudi de conjunt, el realitzat per la tesi doctoral de Teresa Canet. L'Audiència de Catalunya ha estat estudiada des de diferents perspectives, que han aclarit el paper de la institució dins el conjunt del sistema polític. Pel que fa als integrants del tribunal, ja coneixem força dades del període anterior a la guerra dels Segadors. El llibre de Miquel Àngel Martínez ens ofereix una visió conjunta, completa i sistemàtica del període posterior a la recuperació del Principat per a la sobirania de Felip IV el 1652.

El nom original de l'Audiència era el de Consell Reial. Es partia de la idea que la funció primordial del rei i dels seus consellers era l'administració de justícia. Des de 1493 les Corts de Catalunya havien decidit que els jutges de la Reial Audiència fossin tots doctors en dret. Per aquesta raó es parlava freqüentment dels "doctors" de la Reial Audiència. Abans de la creació del tribunal, el rei administrava justícia mitjançant el seu canceller i en substitució d'aquest el regent la cancelleria, ambdós dignataris van ser els presidents de les sales de l'Audiència. A més de font de justícia, el rei era també font de "gràcia", de concessió de privilegis i mercès. Aquestes mercès s'enregistraven a la Tresoreria General de la Corona d'Aragó i al Principat ho feia el regent la tresoreria, que també formava part del Consell Reial. Precisament per la seva relació amb la concessió de privilegis, l'estament noble de les Corts va aconseguir el 1599 que el regent la tresoreria no fos un lletrat, com havia estat freqüent en el segle XVI, sinó un cavaller, un home "de capa i espasa".

Els jutges de l'Audiència no es limitaven a la tasca de sentenciar processos. Com a “ministres” del rei se'ls encomanaven missions de tipus polític que podien comportar greus riscos. Ells foren les víctimes principals dels avalots del mes de maig de 1640, de la jornada del Corpus de Sang, el 7 de juny, i d'alguns dies posteriors de violència a mesura que els exèrcits de Felip IV s'acostaven a Barcelona durant la tardor i l'hivern d'aquell any crític.

El paper crucial que tenia l'Audiència dins l'administració reial del Principat queda palès en els intents de reconstruir-la a Tarragona a partir de 1641. Però la durada del conflicte no va fer possible que aquests esforços tinguessin continuïtat i quan el 1652 Barcelona va capitular davant Joan Josep d'Àustria, el fill natural de Felip IV, calgué reconstruir de bell nou tot l'aparell del govern reial, començant per la mateixa Audiència i continuant amb les seccions d'hisenda que també eren petits consells i tribunals: la Batllia General i l'oficina del mestre racional.

Aquesta és la tasca que ha dut a terme Miquel Àngel Martínez, professor del Departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona, de manera pacient i rigorosa. Ha esbrinat qui eren i amb quins criteris foren triats els homes que administraven justícia en nom del rei i aconsellaven el virrei en el govern de Catalunya. Aquests criteris no eren únicament la competència judicial. Hi havia, òbviament, la fidelitat política després de dotze anys de guerra i també els lligams familiars, les amistats i les recomanacions. El sistema que es va aplicar el 1652 no era cap novetat. Sobretot no va ser cap excepcionalitat. Els mateixos criteris i errors d'imparcialitat continuaren al llarg de tot el període. Les “visites” o inspeccions del tribunal, dutes a terme per integrants del Consell Suprem de la Corona d'Aragó, constataren els defectes de funcionament, però no hi posaven remei perquè la seva millora restava a les mans de la mateixa institució que havia de ser esmenada.

La proposta de candidats per ocupar les diferents places de magistrat es resolia en un joc a moltes bandes. L'Audiència proposava una terna i el virrei una altra que podia ser que no coincidissin. A la fi, el Consell d'Aragó “consultava” al rei una terna definitiva i el rei podia fer el que volgués, si bé acostumava a designar qui havia estat proposat en primer lloc, sobretot si hi havia unanimitat per part dels proposants.

Miquel Àngel Martínez ha classificat els magistrats segons la sala de l'Audiència on van acabar la carrera: la sala civil, al capdavant de la qual hi havia el canceller, la que presidia el regent la cancelleria i la tercera sala, de contingut més polític. Per descomptat, els propis cancellers i els regents de la Cancelleria són objecte d'una anàlisi

monogràfica. El material de treball ha estat, en primer lloc, la pròpia documentació de les consultes del Consell d'Aragó. Però hi ha una altra documentació important: la proporcionada pels protocols notariais. La documentació oficial ja ens dóna indicacions importants sobre parentius, però és sobretot la documentació notarial la que permet establir amb precisió la xarxa de connexions familiars i socials que eren a la base dels nomenaments i dels ascensos. La combinació de documents oficials i privats permet enriquir tant l'anàlisi social com el nostre coneixement de la història social del poder en una etapa ben definida de la història de Catalunya, una etapa en què l'enfortiment del poder del rei coexistia amb el manteniment de l'estructura institucional originada durant la baixa edat mitjana i confirmada durant el regnat de Ferran el Catòlic. La legislació que configurava l'Audiència havia estat establerta per les pròpies Corts al llarg del segle XVI i era la Diputació del General la que aportava les retribucions dels magistrats del tribunal reial.

Aquesta obra és una baula més en la cadena d'estudis sobre la història social de les institucions, una cadena que ha contribuït a forjar des de fa anys. Les audiències hi tenen el seu lloc preeminent pel seu caràcter d'institució col·legial i perquè es troben en aquella intersecció de justícia i govern que constituïa la base mateixa de l'administració anterior a les constitucions liberals. Com a conreador d'aquesta branca de la recerca històrica és per a mi una satisfacció prologar aquest estudi de Miquel Àngel Martínez Rodríguez sobre una etapa ben característica de l'Audiència de Catalunya, l'última etapa en què va estar vigent amb normalitat el sistema legal elaborat per les Corts al llarg de segles i recopilat per darrera vegada per decisió de les que va convocar el 1701 el rei Felip de Borbó, IV d'Aragó i V de Castella.

Un pròleg no és el lloc de lluir coneixements sobre estudis comparats d'altres audiències en la mateixa època o en d'altres; si més no, no és aquesta ara la meua intenció. El meu propòsit ha estat, només, introduir el lector a una obra escrita amb preparació, coneixement i precisió. Crec que n'apreciarà la claredat expositiva i, sobretot, el coneixement dels mecanismes de selecció i promoció; d'aquesta manera s'adonarà de fins a quin punt els defectes en el nomenament dels magistrats de l'Audiència de Catalunya durant el segle XVII no són, ateses les divergències del marc institucional i polític, tan diferents de les de molts altres països i èpoques.

Pere MOLAS RIBALTA

Catedràtic de la Universitat de Barcelona
De la Reial Acadèmia de Bones Lletres

INTRODUCCIÓ

Aquest treball inèdit de recerca s'insereix dins la història social del poder. Terreny científic que gaudeix d'una llarga trajectòria d'investigació al Departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona. A la dècada dels vuitanta, el professor Pere Molas i Ribalta encapçalà una obra col·lectiva amb la col·laboració de diversos professors del departament que van aprofundir en els coneixements sobre la trajectòria de les principals institucions polítiques del Principat i, per extensió, de la Corona d'Aragó.

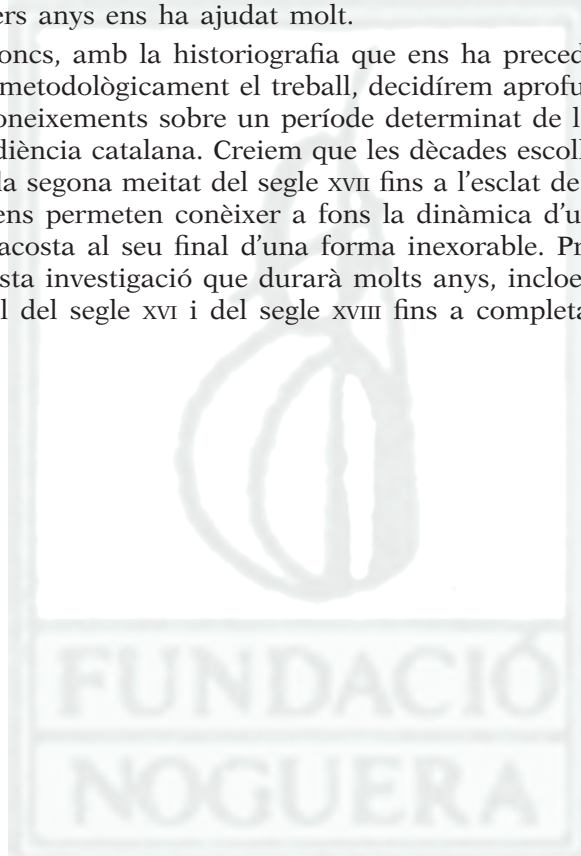
Aquesta línia d'investigació ha continuat amb força gràcies, sobretot, als incansables treballs del professor Pere Molas Ribalta,¹ al voltant de la Reial Audiència de València, i de la professora Maria dels Àngels Pérez Samper, sobre les circumstàncies relacionades amb la Reial Audiència catalana després del Decret de Nova Planta. Afortunadament, en els darrers deu anys han aparegut nous estudis protagonitzats per professors de distintes universitats pertanyents a l'antiga Corona d'Aragó. Aquest enriquidor panorama historiogràfic, que em limito a comentar d'una forma molt sumària atès que no és aquest l'espai adequat per fer-ho a fons, tenia alguns buits que requerien una investigació

1. A causa de la seva abundant producció historiogràfica, aconsellem la lectura atenta d'una sèrie d'obres recents que ens permeten copsar les línies fonamentals de la seva investigació. Disposem dels seus estudis sobre l'Audiència borbònica de València, recopilats al seu llibre *L'Audiència borbònica del Regne de València (1707-1834)*, publicacions de la Universitat d'Alacant, Alacant 1999. Investigació que completà amb l'estudi dels magistrats rellevants del segle XVIII, vegeu la seva obra *Els magistrats de la Il·lustració*, editada pel Centre d'Estudis Constitucionals i el BOE, Madrid, 2000. Recentment, hem de ressenyar la seva anàlisi sobre l'aristocràcia catalana a *L'alta noblesa catalana a l'Edat Moderna*, Eumo editorial, Vic, 2004.

sistemàtica. I vaig observar que els estudis del professor Pere Molas Ribalta i de la professora Maria dels Àngels Pérez Samper animaven a aprofundir en els nostres coneixements sobre la Reial Audiència de Catalunya, tant pel que fa a l'època dels Àustria com a la dels Borbó. Si bé els orígens de la institució han estat estudiats, era imprescindible aprofundir en el personal que en formà part.

Necessitàvem, tanmateix, ampliar les perspectives metodològiques per ser més eficaços en la investigació i la lectura de treballs efectuats en els darrers anys ens ha ajudat molt.

Així doncs, amb la historiografia que ens ha precedit, i que ens ha facilitat metodològicament el treball, decidírem aprofundir, inicialment, els coneixements sobre un període determinat de la història de la Reial Audiència catalana. Creiem que les dècades escollides, les que configuren la segona meitat del segle XVII fins a l'esclat de la guerra de Successió, ens permeten conèixer a fons la dinàmica d'una institució foral que s'acosta al seu final d'una forma inexorable. Pretenem continuar aquesta investigació que durarà molts anys, incloent-hi l'estudi del personal del segle XVI i del segle XVIII fins a completar tota l'edat moderna.

I

LA REORGANITZACIÓ DE LA REIAL AUDIÈNCIA I DE L'ENTRELLAT INSTITUCIONAL DE LA CORONA AL PRINCIPAT

A les acaballes de la guerra dels Segadors, la monarquia hispànica tenia una clara prioritat: redreçar al més ràpidament possible l'administració de la justícia al Principat.¹ Aquest objectiu requeria prendre les mesures adients que garantissin un adequat finançament de la Reial Audiència. I, al mateix temps, s'havia de fer front al delicat tema del nomenament dels primers oficials encarregats de revitalitzar la institució. En un interessant document es repassen les possibles vies de finançament, cap de les quals garantia uns ingressos suficients. Per tant, es decidí que s'empressin les quantitats que procedien dels drets de la Generalitat i de la *bolla* —impost sobre els teixits— de Tortosa, Tarragona i Lleida; a més s'afegiren aquells indrets de llurs vegueries que estiguessin sota l'obediència de Felip IV.

En un altre informe més detallat, però, en què s'analitza la viabilitat de possibles ingressos, no es confia gaire en els resultats. Hom considera que el que es recapta a les ciutats de Tortosa i Tarragona no és suficient per pagar el sou dels oficials. L'autor de l'escrit és tan pessimista que fins i tot afirma que "(...) en las quales los moradores son muy pocos, y tan desfrutados, y pobres, que no pueden gastar sino muy poco en vestir (...)".² En cap moment s'arribà a pensar en la possibilitat d'incloure els drets de la *lleuda* de Tortosa que gravava les mercaderies que s'introduïen a les ciutats i viles per vendre-les en

1. Arxiu de la Corona d'Aragó (=ACA), Consell d'Aragó (=CA), llig. 226, doc. núm. 5/46.

2. ACA, CA, llig. 553. Informe sense signar sobre el finançament dels jutges de l'Audiència durant la guerra dels Segadors.

els respectius mercats. Es deixà de banda perquè "(...) Estos son ningunos, porque proceden de los commercios y mercancias, que en estos tiempos de guerra, no les ay, ni les puede haver (...)". Sols pagaven els forasters, n'estaven exempts els habitants. Amb tot, el que es recaptava era insignificant.

Els arrendaments del forn i de les salines de la Corona a Tortosa també van ser exclosos. Però sabem que les perspectives no eren gaire afalagadores. Abans de la guerra dels Segadors, el forn tenia un rendiment baix, que no superava els tres-cents rals anuals, perquè n'hi havia molts de particulars en aquesta ciutat que oferien la mateixa qualitat que el forn reial. En ple conflicte es dedicava a proveir l'exèrcit, la qual cosa no li permetia obtenir guanys. La monarquia, pel que fa a les salines, n'hauria volgut obtenir un rendiment òptim però, si ens fiem de l'altre document, els resultats haurien estat molt negatius. Aquest últim escrit afirma que "las salinas es imposible beneficiarlas, porque estan muy apartadas de la ciudad y junto al mar, y nadie se atreve à trabajar por no ser cautivados, y presos de Miqueletes (...) en tanto que la sal beneficiada antes de las guerras, que estava a la orilla del mar se ha perdido (...)".

Es va recórrer als censos, censals, novenes de sal i a tots aquells drets que es pagaven a Tortosa al reial patrimoni "por razon de directo señorío de las heredades, y casas emphiteuticas". Pel que fa als possibles ingressos per les novenes de la sal es pot afirmar el mateix que en el cas anterior de les salines. Si va haver-hi un factor que aconsellà finalment incloure-les, l'autor d'un informe sobre el finançament dels jutges de l'audiència durant la guerra dels Segadors el desconeixia. Insistia que no podia confiar en les dècimes de la sal pels perills de les salines.

Per aconseguir un adequat finançament de la Reial Audiència s'esmerçaren les rendes, censos i altres béns embargats a les persones que militaven al bàndol dels rebels, tant si residien a les ciutats anteriorment esmentades com si habitaven en altres de la Corona d'Aragó. S'invertien amb la mateixa finalitat totes aquelles quantitats que es poguessin aconseguir de les penes i condemnes emeses pels veguers i altres oficials de les referides ciutats i llocs. I les dècimes que recollien els oficials de totes les quantitats que rebien "por dichos respetos".

En un altre moment, fins i tot s'adverteix que no seria raonable que els sous dels oficials i les despeses de la justícia s'obtinguessin dels oficials de l'exèrcit. Àdhuc s'arriba a afirmar que "tambien seria esto contra Las Constituciones, usos y costumbres de la Provincia, por las cuales esta prevenido, y dispuesto, que en la Real Audiencia haja

oficio de Thesorero para los recibos, y gastos de la Audiencia (...)”. Es recorda també que si no es respecten tots aquests aspectes es podria provocar una gran decepció entre els que són lleials a la causa de la Corona en aquelles circumstàncies tan dures.

Així doncs, observem com ambdós documents van desgranant les distintes possibilitats a tenir en compte per finançar l'Audiència al més adequadament possible, però sense que es trobin alternatives viables a les diferents fonts d'ingressos que s'hi analitzen.³ Tot això posa de manifest que la Corona sempre es va preocupar per aconseguir una correcta retribució dels magistrats. En un moment determinat fins i tot es relacionen els sous que s'assignaren als oficials en ple conflicte. Quan es constituí la Reial Audiència a Tarragona s'assignaren mil escuts anuals al regent i vuit-cents a cadascun dels *ministres*. Els jutges penals, és a dir els jutges de cort, i el tresorer reberen sis-cents escuts cadascun, afegint-ne cinquanta més als que havien d'exercir el càrrec d'advocat patrimonial i fiscal. Per aconseguir aquests objectius salarials “(...) s'aplicaven diferentes effectos de embargos y patrimonio Rl y se senyalava a cada uno quinientos escudos de ayuda de costa”.⁴

Una relació salarial semblant es consigna en el mateix document quan es constituí la Reial Audiència a Lleida el 1644. En aquest cas, s'augmentà la retribució del regent en 100 escuts mensuals i als altres *ministres* en mil. La preocupació per complir aquests objectius es reflecteix tot seguit quan afirma:

(...) y se aplicaron los mismos effectos, y si no sugsistiessen, se supliesse del dinero del exercito, y para dar principio a la Aud^a mando su Magd que se entregase 4 ducados de plata luego al thesorero, Diosseles a cada uno ayuda de costa de quinientos escudos en la parte que se socorre a los cathalanes por quinta de los alimentos que cada uno tenia vencidos, y sino los tuviere vencidos, la misma cantidad.⁵

3. Hem emprat els dos documents que, amb diferent grau d'aprofundiment, ens han apropiat a l'estudi de tota aquesta problemàtica. El que analitza més acuradament la validesa de cadascuna de les fonts és ACA, CA, llig. 553. Informe sense signar sobre el finançament dels jutges de l'Audiència durant la guerra dels Segadors. El més genèric és ACA, CA, llig. 209, doc. núm. 7. Ordre dirigida al marquès d'Olias i de Mortara el 15 de juny de 1652.

4. ACA, CA, llig., 552, doc. núm. 5/46.

5. *Ibidem*.

També es consigna que sols el tresorer percep la retribució de la tresoreria, "(...) y no otro ministro alguno ni official, porque los oficiales de la Aud^a que los tenían en ella se les han passado donde se socorre a los cathalanes". El governador de Catalunya, d'altra banda, és retribuït "por la guerra y su assessor en el exercito" i aquest té assignats seixanta escuts cada mes. En concepte "d'ajuda de costa" rep dos rals del fons destinat a l'ajut a la resta de catalans que es troben a Madrid.

I pràcticament dos anys després d'haver-se acabat l'enfrontament bèl·lic, en una altra consulta, s'insisteix de nou en la migradesa del sou que perceben els oficials de l'Audiència catalana. S'afirma que els ingressos no permeten fer front a les despeses dels magistrats, fins i tot del que viu amb menys ostentació perquè "(...) se pagan en estimacion de plata, o oro (...).⁶

En els anys immediatament posteriors al conflicte dels Segadors continuaven havent-hi dificultats. Però la monarquia intentà que tots aquests inconvenients no bloqueessin el sistema judicial reestructurat, amb importants problemes, en aquells anys tan decisius.

EL NOMENAMENT DELS MAGISTRATS DE LA REIAL AUDIÈNCIA

Com no podia ser d'una altra manera, la preocupació de la Corona en aquests moments cabdals es dirigia vers aquelles institucions fonamentals per a la defensa dels seus interessos, especialment l'Audiència. Inquietud que ja es reflecteix en dates posteriors a la rendició de Barcelona, l'octubre de 1652. I convé tenir present, en primer lloc, les circumstàncies que envoltaren l'elecció del canceller de Catalunya, que presidia una de les dues sales civils.

Abans de concloure la contesa, concretament a començaments de l'estiu de 1651, el marquès d'Olias i de Mortara explicita la seva inquietud en afirmar que la provisió d'aquest ofici és urgent; insisteix en el fet que també era necessari nomenar definitivament dos jutges de la sala tercera. En aquelles dates un d'ells exercia provisionalment de regent i l'altre d'advocat fiscal. I, finalment, recorda la necessitat de proveir una plaça de jutge de cort, imprescindible per tramitar els assumptes penals.

En aquest mateix moment, en lloc de formular una terna per elegir un nou canceller solament recomana el doctor Francesc Perandreu, canonge de Lleida i catedràtic de prima d'aquella universi-

6. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 2. Consulta efectuada el 7 d'agost de 1655.

tat.⁷ Personatge que, segons el virrei, va ser molt fidel durant tot el conflicte bèl·lic a la causa de Felip IV i que aleshores treballava a l'arquebisbat de Saragossa. Uns mesos més tard, durant la guerra, el Consell d'Aragó dona també a conèixer el seu parer sobre aquest tema i, a diferència del virrei, proposa una terna en la qual Francesc Perandreu apareix en el darrer lloc, el bisbe de Vic és el candidat preferit i la segona posició l'ocupa Alexandre de Boixadors i de Llull, inquisidor de Múrcia.⁸

Tot això es complicà amb el vot particular de dos regents. Un dels quals, el comte de Robres, considerava que Francesc Perandreu detenia un càrrec incompatible amb la condició de canceller. En canvi, el regent Vicenç Hortigas el situava en primer lloc de la seva terna i descartava el bisbe de Vic perquè tenia obligació de residència atesa la seva condició de prelat. En una consulta efectuada pocs dies després dona un seguit d'arguments per justificar les propostes restants de la seva terna. En segon lloc proposa Francesc Alegre, eclesiàstic amb una sòlida experiència. Ocupava la càtedra de canons a Lleida, responsabilitat que compaginava amb el càrrec d'ardiaca de Berga i canonge de la Seu d'Urgell. Ens informa que exercí a Urgell com a oïdor general civil durant tres anys de vuitanta-cinc viles i llocs de la jurisdicció del seu Capítol. I, d'altra banda, fou jutge ordinari de la seva ciutat durant sis anys. En el moment en què és proposat per l'esmentat regent ocupa el càrrec de vicari general d'aquell bisbat. En darrer lloc és nomenat Alexandre de Boixadors i de Llull, inquisidor de Múrcia i canonge de Barcelona.⁹ En acabar el conflicte bèl·lic, la situació continuà essent confusa.

El juliol de 1652, Felip IV, preveient el final de la contesa, ordena al virrei marquès d'Olias i de Mortara que reorganitzi al més aviat possible l'administració de justícia ja que "(...) no puedo dudar que Barcelona reconocida a su obliqn. natural se valga de mi clemencia y solicite mi piedad (...)".¹⁰

El marquès d'Olias i de Mortara no dubta a enfrontar-se amb decisió al repte de situar en els llocs clau les persones més adequades per garantir un bon funcionament de les institucions reials al Principat. Ell mateix és conscient de la responsabilitat que assumeix en aquesta tasca quan afirma que

7. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. A sa Magestat de part del marquès d'Olias i de Mortara, Lleida, 4 de juliol de 1651.

8. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 2 de gener de 1652.

9. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 8 de gener de 1652.

10. ACA, CA, llig. 209, doc. núm. 7, 15 de juny de 1652.

(...) obedeciendo lo que V. Magd. Es servido mandarme propongo con esta a V. Magd. las personas que he juzgado ser aproposito conforme a sus Letras meritos y partes para las plaças de judicatura deste Consejo Real y audiencia (...) y demas tribunales inferiores que tocan al gobierno politico y administracion de justicia que faltan proveher (...).

Molt aviat ensopega, com ell mateix afirma sense embuts, amb la dificultat de trobar persones dignes de confiança.

Després de la detallada proposta de candidats, que havia de garantir una adient posada a punt de la monarquia al Principat, convé, tot seguit, posar l'accent en com es concretaren aquestes propostes.

Un problema especialment candent era la provisió de la plaça de canceller. Ofici, no ho oblidem, que mereixia per la seva rellevància ser tractat en primer lloc de la seva llarga relació d'oficis reials. El marquès d'Olias i de Mortara deixà molt clar quines eren les seves preferències. Proposa inicialment el doctor Francesc Perandreu, a qui considera molt competent per fer front amb garanties als desafiaments propis d'aquest ofici. A continuació ofereix al monarca la possibilitat de comptar amb els serveis del doctor Brauli Sunyer, tresorer i canonge de la catedral de Tarragona i vicari general d'aquell arquebisbat. La seu tarraconense era la més important del Principat i l'única diòcesi catalana que es podia comparar pel volum de les seves rendes amb els principals bisbats castellans. Finalment, té en compte el doctor Francesc Pijoan, ardiaca i canonge de la catedral de Girona. Persona molt valuosa que s'havia mantingut no sols fidel a la Corona espanyola durant el conflicte dels Segadors, sinó que havia estat un dels personatges que més s'havia implicat en aconseguir que Girona tornés a l'obediència reial.

La seva proposta, per començar, no troba el ressò necessari al Consell d'Aragó, ja que per motius que desconeixem aconsella, al cap d'un mes aproximadament, a Felip IV que, de moment, no proveeixi aquesta plaça.¹¹

La situació no es va desbloquejar fins passat aproximadament mig any. És precisament després d'haver transcorregut aquest període de temps quan el Consell d'Aragó afirma

(...) que conviene, no dilatar mas la provision deste off^o para que el provehido que fuere assista al despacho de lo que le toca y tambien para que con su autoridad y presencia tenga la que conviene aquel tribunal, tambien importa que el nombrado sea de

11. ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

calidad, prendas y partes y de experiencia de negocios y platica de las leyes y constituciones para las materias que se offrezcan de justicia y gobierno.

A continuació, el Consell efectua la seva proposta en la qual apareix per primer cop el nom de qui serà finalment escollit, l'abat Miquel Soler del convent de Sant Pau de Barcelona. Aparagué en segon lloc a la terna i mai no fou proposat pel virrei. El candidat preferit fou el doctor Francesc Camps, bisbe electe de Bosa a Sardenya. Àdhuc l'únic vot particular que registrà aquesta consulta i que corresponia a l'emès pel comte de Robres no el descartava, si bé el posà en segon lloc de la seva terna. Hi afirmava que si rebutjava l'ofici no tenia cap inconvenient perquè es materialitzés el seu ascens a canceller de Catalunya. Abans d'aquest nomenament era canonge de Tarragona i fou col·legial del col·legi de Sant Jaume d'Osca i catedràtic d'aquella universitat. Gaudia de la plena confiança del bisbe de Barcelona, García Gil Manrique "(...) para que quedase gobernando su obispado en el tiempo que la obstinacion le hechara de su Iglesia (...)". Però tampoc aconseguí la seva acceptació i fou empresonat al castell de Solsona d'on fugí, buscant la protecció de la Corona.

Els mèrits del futur canceller, l'abat Miquel Soler, eren també molt rellevants. Just quan té lloc la consulta està reclòs pels francesos a Roses. Esperen aconseguir-ne l'alliberament i per aquest motiu sol·liciten a Joan Josep d'Àustria que procuri rescatar-lo emprant, si és necessari, els diners procedents dels segrestos de les abadies. Abans de les *alteracions* exercí l'ofici de jutge de competències en morir el canceller Francesc d'Erill, nomenat pel comte de Santa Coloma. Mèrits semblants addueix el darrer candidat proposat, el doctor Francesc Pijoan, ardiaca i canonge de Girona. Eclesiàstic graduat en ambdós drets a Salamanca i que feia deu anys que exercia de vicari general del bisbat gironí. Utilitzà la seva influència a l'Ajuntament de Girona perquè tornés a l'obediència d'Espanya, patint els desitjos de venjança de Josep Margarit, aliat dels francesos i principal valedor seu a la zona.¹² Motiu pel qual estava molt ben considerat pel marquès d'Olias i de Mortara.¹³

12. El memorial presentat pel doctor Francesc Pijoan es troba a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5.

13. Sobre el procediment per nomenar nou canceller del Principat, vegeu les següents consultes. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 34. Consulta efectuada el 7 de maig de 1653. I amb més detall, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 99. Consulta efectuada el 28 de maig de 1653. El nomenament de Miquel Soler es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 27 de novembre de 1655, f. 381r.

Francesc Pijoan va pertànyer a una de les famílies més rellevants de la Girona del segle XVII. La seva mare, Anna Pijoan, apareix en una llista de benefactors del convent gironí de Sant Josep, pertanyent a l'orde dels carmelites descalços. Aquest eclesiàstic tenia un altre germà, Jaume Pijoan, també canonge. Els dos germans Pijoan foren ardiaques de l'Empordà i de Besalú, respectivament, i se'ls esmenta com a benefactors de l'hospital de Santa Caterina de Girona. Finalment, Francesc Pijoan aconseguí l'ardiaconat major en morir Cardona l'agost de 1659. Hem d'insistir, d'altra banda, en la seva decidida defensa dels interessos de la monarquia hispànica durant els Segadors.

Quan el bisbe Gregori Parcero —molt apreciat, malgrat que no era català— fou expulsat, el doctor Francesc Pijoan governava la diòcesi de Girona, junt amb l'altre vicari general, Francesc d'Aymerich. Però també provocà les sospites dels francesos que el 18 de febrer de 1647 el desterraren a Sornia, ciutat situada al Llenguadoc. Se'l comparà amb Bernat de Cardona per la seva generosa col·laboració amb els generals espanyols i, en concret, amb el príncep Joan d'Àustria. Amb l'òbit de Cardona, el monarca l'havia nomenat bisbe de Girona, però morí el 18 de novembre de 1659 mentre esperava les butlles de Roma.¹⁴

Just al final de la contesa es plantejà la necessitat inexcusable de proveir la plaça de regent la cancelleria, considerada molt rellevant pel Consell. A l'informe esmentat del marquès d'Olias i de Mortara del novembre de 1652, s'addueix que cal nomenar un titular, ja que el doctor Josep Romeu de Ferrer de la sala tercera l'ocupa provisionalment.

El virrei dona a conèixer la seva terna en què situa en primer lloc l'esmentat Josep Romeu de Ferrer. Destaca com a mèrits ressenyables la seva activa participació al setge de Flix i en altres campanyes com a auditor de l'exèrcit. Els doctors Josep Andreu, que aleshores era oficial reial a Cerdanya, i Joan Francesc de Magarola, advocat fiscal de l'Audiència de Mallorca, apareixen en segon i en tercer lloc, respectivament.¹⁵ El mes següent el Consell d'Aragó efectua una proposta distinta de l'anterior. Sols esmenta el doctor Josep Andreu, i en darrer lloc. Els dos primers candidats són distints dels desitjats pel marquès

14. Per a un millor coneixement i contextualització de les accions d'aquest famós eclesiàstic gironí, vegeu l'obra de BUSQUETS I DALMAU, J., *La Catalunya del Barroc vista des de Girona. La crònica de Jeroni de Real*, Pub. Abadia de Montserrat-Ajuntament de Girona, Montserrat-Girona, 1994, vol. I, p. 371 i ss. i p. 584. Cal tenir present que si només es desitja informació sobre la família, aquesta es troba al vol. I, p. 598.

15. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35.

d'Olias i de Mortara. Prefereix el doctor Jaume Mir, que fou finalment escollit, i després el doctor Ceferí Thomas, natural de Tortosa, que rebutjà el nomenament.¹⁶

L'elecció final de Jaume Mir fou, amb tot, poc transcendent a causa de la seva breu durada en el càrrec.¹⁷ Tenia una àmplia trajectòria al servei de la Corona. Inicialment fou catedràtic de la Universitat de Lleida i exercí l'advocacia a la Reial Audiència de Catalunya durant vint anys. Fou tanmateix regent de la Reial Audiència de Sardènia.

La seva fidelitat a la monarquia hispànica no es limità als seus serveis com a jurista, sinó que també s'implicà en els esdeveniments bèl·lics de l'època. Exercí l'ofici d'auditor general dels exèrcits reials, com alguns altres magistrats d'aquest període, en les jornades de Leocata i Salses. Tot això li provocà més d'un mal de cap. I quan tenia previst tornar de Sardènia va haver de fer front a una escaramussa dels francesos i

(...) de quatro o, cinco mil sueldos que tenia avançados de trigo y los embarco remitiendo a esta Ciud., y en los mares de Oristanes, se los tomaron los franceses; y aunque parte tenia asegurado no lea sido posible hasta oy cobrar de comson. y tiene pocas, o ninguna esperanças de cobrarlo, y han sido muy grandes los gastos que sele an ofrecido en el biaje, el poner la casa en esta Ciud, y por la muerte de su muger, y las pensiones de los censos tenia en esta Prov. se las han tomado los franceses (...).¹⁸

Molt aviat es començà a escriure sobre les limitacions físiques del regent la cancelleria. Aquest reaccionà molt ràpidament a aquestes queixes i, dirigint-se al vicecanceller del Consell d'Aragó, afirmà que

(...) si algunos dicen que tengo turbada la vista. La Verdad es que conosco muy bien los litigantes, tengo verbales todos los dias, hago muchas sentencias de consideracion en escrito, firmo todos los despachos y respondo ha todas las consultas me haze su Alt que son muchas y continuas, tengo memoria de quanto ha passado

16. ACA, CA, llig. 553.

17. Les condicions de la seva jubilació foren bones, ja que conservà tot el salari i els honors i preeminències que li corresponien, vegeu ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Aranjuez, 12 de març de 1655, f. 354r.

18. Aquestes dades han estat recollides a ACA, CA, llig. 553. Memorial del regent Jaume Mir. Informació completada amb una altra que es conserva a ACA, CA, llig. 308, doc. núm. 18. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1655. Sobre el privilegi de cavaller i noble que suplica el regent Jaume Mir per al seu nebot i hereu Jaume Eva. El seu testament, que no hem pogut trobar, hom suposa que és a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (=AHPB), not. Bartomeu PLEA, *Llibre de testament (1645-1666)*, testament: (5-9-1660), f. 418.

por mi mano con veinte anyos de advocacion y veinte y siete de granatxa que la he conservado con sinco libros de Abecedario, en los quales tengo continuado todas las proposiciones de derecho que se me an ofrecido (...).¹⁹

Però un mes després d'haver redactat l'interessat aquesta llarga defensa de la seva capacitat física i intel·lectual, trobem una consulta en què s'efectua la proposta d'una terna per substituir-lo.²⁰ Tots els seus esforços foren inútils, la qual cosa no obstà perquè la seva influència fos encara important, com ho demostra el fet que un cop jubilat sol·licités per a un nebot i hereu seu, Jaume Eva, un privilegi de cavaller i de noble del Principat. Aquest era fill del doctor Josep Cua, catedràtic de prima a la Universitat de Barcelona.²¹ El Consell d'Aragó veié amb bons ulls la sol·licitud, però aconsellà que se li concedís només el privilegi de cavaller.

No hauríem de menystenir la rellevància del càrrec de regent la tresoreria, que formava igualment part de la Reial Audiència, concretament de la sala tercera. En aquelles dates l'ofici l'ocupava l'influent Miquel de Salbà i de Vallgornera, en realitat des de 1639. Les enormes dificultats des que en va prendre possessió expliquen el seu desànim en aquells moments de reorganització de la institució. El 1653 demana, per exemple, que se li permeti disposar de dos-cents escuts anuals per retribuir un ajudant que li facilités la tasca.²² S'ocupava de temes realment candents, per exemple la restitució dels drets de la Generalitat. Aquesta institució envià ambaixades directament al virrei Joan d'Àustria demanant que es fes efectiva l'esmentada devolució dels béns com així consta als Dietaris de la Generalitat.²³ Pocs mesos després abans d'abandonar aquest ofici

19. ACA, CA, llig. 225. Escrit del regent Jaume Mir al vicecanceller el 22 d'agost de 1654.

20. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 26 de setembre de 1654.

21. Consulteu, ACA, CA, llig. 308, s/núm. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1655.

22. ACA, CA, llig. 252, doc. núm. 92. Consulta efectuada el 26 de març de 1653.

23. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, ed. Generalitat de Catalunya, vol. VI, 1644-1656, Barcelona, 2000, p. 554 i 1231 bàsicament. Devem una interessant informació sobre el personatge a FERRER I MIRÓ, S., *El llinatge bisbalenc dels Salbà. Aproximació històrica*, ed. Ajuntament de la Bisbal del Penedès, La Bisbal del Penedès, 1989, p. 27-30. Anteriorment el mateix autor havia publicat "Els Salbà, nissaga de la mitjana noblesa catalana d'origen bisbalenc", a *Miscel·lània Penedesenca*, núm. XI, 1988, p. 161-188. Més notícies sobre aquest personatge a MOLAS RIBALTA, P., "catalans als consells de la monarquia hispànica (segles XVII-XVIII). Documentació notarial", a *Estudis i Documents dels Arxius de Protocols*, núm. XIII, 1995. Revista editada pel Col·legi de Notaris de Barcelona. Dades que el mateix autor completà més tard a *Catalunya i la Casa d'Àustria*, ed. Curial, Barcelona, 1996, p. 70.

i passar a ocupar la lloctinència del mestre racional de Catalunya, sollicita que se l'alliberi de la responsabilitat de gestionar els allotjaments al Principat per la seva avançada edat i poca salut.

El Consell d'Aragó veu amb bons ulls aquest relleu, per bé que per motius ben diferents dels que argumenta l'esmentat Miquel de Salbà i de Vallgornera. El Consell no sols considera que la seva gestió al capdavant dels allotjaments ha estat deficient, sinó que a més a més aquesta competència no està lligada a l'ofici de regent la tresoreria. Per tot això

(...) ha parecido al Cons^o en diferentes consultas que ha hecho a VMagd. en estas materias de alojamientos, que por las grandes quejas que se tienen en el Principado deste ministro, y ser el modo de portarse en esto, tan desabrido, por lo qual le han concebido odio general, respecto del daño que reciben todos (...) convenia apartarle desta ocupacion (...).²⁴

Però la seva influència no minvà ni per aquest assumpte, ni a causa d'altres denúncies que es produïren durant tots aquests anys. El seu pes específic continuà essent important, ja que pertanyia a una de les famílies il·lustres del Principat.

El seu pare, Miquel de Salbà i de Vallseca, que comptava amb una rellevant trajectòria al servei de la Corona dins de la Reial Audiència de Catalunya,²⁵ fou tanmateix regent la cancelleria en substitució del doctor Jeroni Torner. El seu pare, és a dir l'avi de Miquel de Salbà i de Vallgornera, Pere de Salbà i Bussot de Sitges, fou conseller en cap del Consell de Cent i assistí en la seva condició de donzell a les Corts de Montsó de 1563 i 1585. El seu oncle, el noble Jaume de Salbà i de Bussot de Sitges, fou senyor de la Bisbal del Penedès, d'Albà i Ortigós. A aquests títols, cal sumar-hi la confiança de la monarquia hispànica quan el nomenà governador d'Eivissa.

Un germà de Miquel de Salbà, Joan de Salbà i de Vallseca, aconseguí el càrrec de conseller en cap del Consell de Cent i participà a les Corts de 1599 junt amb un altre germà, Sever de Salbà, senyor de Pedralba. Els tres germans aconseguiren la dignitat de cavallers i Miquel de Salbà i de Vallseca, en concret, era també senyor de Santiga i

24. Vegeu ACA, CA, llig. 312, doc. núm. 312, 76/9. Consulta efectuada el 2 de març de 1658.

25. Entre altres oficis fou oïdor de la sala del regent, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 16. Consulta efectuada el 29 de maig de 1597. Passà posteriorment a la sala tercera per jubilació de misser Regàs, ACA, Cancelleria, reg. núm. 4867 (1595-1605). Valladolid, 21 de novembre de 1604, f. 260r.

surt a la relació de convocats a les Corts inacabades de 1626. Es casà en primeres núpcies amb Maria Setantí el 1617 i per segona vegada, el 1631, amb Melciora de Vallgornera i Llupià, filla del donzell Escipió de Vallgornera, natural de Perpinyà.²⁶ Fruit d'aquestes segones núpcies va néixer el nostre personatge, regent la tresoreria en aquells anys tan difícils per a la Corona.

Era igualment urgent proveir a la darrereria de 1652 la totalitat del planter de la Reial Audiència catalana. El protagonisme del marquès d'Olias i de Mortara fou rellevant. Li devem l'elaboració d'una exhaustiva relació de candidats, confegida a partir de la situació de la Reial Audiència del Principat a finals de l'esmentat any. Ens hi recorda que ja han estat nomenats oïdors de la sala tercera els esmentats Josep Romeu de Ferrer, Rafel Vilosa i Pau Puig.

Aquests tres reconeguts juristes foren proposats per ocupar aquestes places uns mesos abans de finalitzar el conflicte i també quan es van fer les dues consultes els primers dies de 1652 per ocupar dues de les tres vacants a proveir aleshores. Per a la primera plaça, per exemple, el doctor Josep Romeu fou proposat en primer lloc tant pel virrei com pel Consell d'Aragó; fins i tot encapçalà el vot particular emès pel bloc format pel vicecanceller, pel comte de Robres i per J. Castellví. Pel que fa a la segona plaça obtingué el primer lloc de la terna elaborada pel Consell, però no els vots particulars que recull la consulta.

La proposta de Rafel Vilosa no va aconseguir la unanimitat de l'anterior. El virrei no el proposà per a la primera plaça i el Consell el situà en segon lloc. I, bé que no hi havia animadversió personal, el vot particular del vicecanceller, del comte de Robres i de J. Castellví l'exclou atès que era a Itàlia, la qual cosa impedia un ràpid trasllat a Catalunya. Les presses que tenia el virrei foren assumides per aquests magistrats. En canvi, el laberíntic vot particular emès per Cristòfol Crespí no el deixava de banda. Per a la segona plaça el Consell d'Aragó no el proposà, només constà en el vot particular emès per Vicenç Hortigas i el bisbe de La Puebla que el situen al capdavant. Malgrat tots aquests petits avatars, tant Rafel Vilosa com Josep Romeu foren

26. AHPB, not. Antico Servat (mayor), *Capitula matrimonialia et concordie (1604-1611)*: capítol matrimonial: (20-12-1608). Pot trobar-se un interessantíssim arbre genealògic de la família a FARGAS PEÑARROCHA, M. A., *Família i poder a Catalunya, 1516-1626. Les estratègies de consolidació de la classe dirigent*, tesi doctoral inèdita, Barcelona, 1996, p. 593. Nosaltres hem consultat, amb l'autorització de l'autora, aquesta tesi doctoral que, posteriorment, ha estat editada per la Fundació Noguera de Barcelona.

proposats oïdors de la sala tercera de la Reial Audiència de Catalunya. Aproximadament mig any més tard en foren nomenats oïdors, però Josep Romeu es veié obligat a assumir el càrrec de regent la cancelleria de forma interina.

Ambdós tenien a favor seu haver-se compromès abans i després de 1652 amb els interessos de Felip IV. En aquest sentit, el doctor Rafel Vilosa va recórrer el Principat als pocs mesos d'haver acabat la contesa bèl·lica per garantir el sotmetiment del territori a la Corona. Tenim constància, per exemple, de la seva actuació a Girona on demanava que tant les ciutats com els particulars li entreguessin, en la seva condició d'advocat fiscal del Consell Reial, qualsevol privilegi o prerrogativa concedida pel rei de França.²⁷

El doctor Pau Puig va haver d'esperar uns mesos més perquè el nomenessin oïdor de la sala tercera, ja que en totes aquestes consultes analitzades sols es proveïen dues places. Quant a la primera plaça, el Consell d'Aragó va refusar-lo i els diferents vots particulars no li foren favorables. En canvi, sabem que el virrei el proposà per a la segona tot i que fou ignorat per la resta de personatges, a excepció del complicat vot particular del doctor Cristòfol Crespí. Aquelles consultes elaborades a començaments de 1652 no l'afavorien. Els doctors Romeu i Vilosa eren preferits, però ell no va haver d'esperar molt de temps, com ja hem comentat anteriorment, per ocupar una altra plaça d'oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència, de les dues que quedaven per cobrir.²⁸

Els seus mèrits eren pràcticament inigualables, ja que es comprometé molt en la defensa dels interessos de la Corona com ho reflecteix un memorial seu molt precís i que val la pena reproduir parcialment. S'hi detallen les vicissituds que tant ell com els seus descendents van viure:

(...) Que el Doctor Pablo Puig, desde el principio de los disturbios de Cataluña, hasta la reduccion Della à la obediencia de su Majestad, fue tenido siempre en opinion, de fiel leal Vassallo, causa: de que los Franceses le saquearon, y quemaron su Casa,

27. La seva actuació a Girona es recull a BUSQUETS I DALMAU, J., *La Catalunya del Barroc...*, vol. II, p. 322.

28. Totes aquestes incidències que afectaren els doctors Josep Romeu, Rafel Vilosa i Pau Puig es recullen a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 8 de gener de 1652. Nomenament que es concreta per als dos primers magistrats relacionats a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 19 de juny de 1652. El nomenament del doctor Pau Puig per formar part de la sala tercera també consta a ACA, CA, llig. 254, doc. núm. 49. Consulta efectuada el 13 d'octubre de 1652.

impidiendole el bolver à ella, en todo tiempo que duraron las guerras, y poder gozar de su hazienda, y Patrimonio, que tenia en la Villa de Alguayre.

Por Certificacion de Don Iuan Baptista de Mata, Lugarteniente en el Oficio de Maestre Racional de la Real Casa, y Corte de su Magestad en Cataluña, de treinta de Mayo deste Año de 1671. Consta: Que en los Libros de aquel Oficio, donde se continuan los nombres de los Presos en las Reales Carceles de Barcelona, con el dia que entran, y sales dellas, se halla, que el dicho Doctor Pablo Puig por afecto al servicio de su Magestad, de orden de los Ministros de Francia, el Año de 1644 estuvo preso en las dichas Carceles, desde seis de Mayo, hasta veinte y dos de Setiembre, que se le diò, confiança de mil ducados, toda la Ciudad por carcel. Asimismo parece, por otra Informacion de Testigos hecha en la misma Curia del Veguer de la Ciudad de Lerida, en onze de Mayo de 1670. que hallandose la dicha Ciudad de Lerida en el Año de 1646 à la obediencia de su Magestad, el dicho Doctor Pablo Puig se entrò en ella, en compañía de dos Hijos varones que tenia, donde continuaron los tres el servicio de su Magestad en los dos sitios, que puso el Francès à aquella Plaça, en los quales padecieron las calamidades, y trabajos, que es notorio; sin faltar día, y noche, al de las Fortificaciones, y su defensa (...).²⁹

Més enllà de la seva implicació en activitats militars, de les quals tenim els corresponents certificats signats per Joan d'Àustria i el marquès d'Olias i de Mortara, el seu suggerent memorial també ens recorda que finançà de la seva butxaca determinats serveis a la Corona, la Reial Tresoreria li devia cent vuitanta-vuit escuts de "à diez reales Ardites cada uno". Difícilment podem trobar un altre memorial que superi el grau de compromís d'aquest personatge amb la causa de Felip IV.

Els nomenaments en aquelles circumstàncies difícils per a la monarquia hispànica no eren especialment atractius des del punt de vista crematístic. Les queixes dels doctors Romeu i Vilosa, com les que efectuà el doctor Jeroni Codina de Junquer, són un clar exemple d'aquesta situació. De Josep Romeu sabem que a començaments del conflicte bèl·lic es queixa d'aquesta situació quan afirma que "(...) Ha

29. El memorial imprès del doctor Pau Puig es conserva a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5.

22 meses que sirve de Auditor de la gente de guerra de dicha Ciudad y su vegueria, los diez meses sin sueldo alguno y lo restante con solos quince escudos al mes (...).³⁰ I a continuació sol·licita una plaça d'oïdor amb l'esperança de poder reconduir la seva difícil situació econòmica. Acabat el conflicte bèl·lic, torna a queixar-se que no li han concedit els dos ajuts de costa que demanà l'octubre de 1650 i juny de 1652. Impagament que considera, sense que ho expliciti, injust pels molts serveis prestats durant la guerra.³¹ El ministre Rafel Vilosa planteja les mateixes queixes atès que no ha cobrat el corresponent ajut de costa,³² i recorda que aquest favor també s'ha concedit al doctor Jeroni Codina de Junquer per facilitar-li el viatge des d'Itàlia. D'altra banda, empra les mateixes argumentacions que l'esmentat Jeroni de Codina. Les queixes eren generals davant la falta de liquiditat de la Corona.

Així, doncs, aquesta sala tan sols necessitava el nomenament d'un nou oïdor per completar l'organigrama a finals de 1652. En canvi, la situació era més que deficitària a les dues sales civils, la del canceller i, especialment, la del regent on es requerien cinc oïdors per sala; és a dir, tenia totes les places que li corresponien per cobrir, mentre que a la del canceller de les cinc places previstes només s'havia cobert la que s'acabava d'atorgar al doctor Josep Andreu, resident a Sardenya. Així mateix, de les tres places de jutge de cort, sols s'havia proveït la que ocupava el doctor Jeroni Codina de Junquer. Però va tenir dificultats, com els doctors Romeu i Vilosa, econòmiques que li impedièren ocupar la plaça ràpidament.³³ El 1651, el marquès d'Olias i de Mortara l'havia proposat per aquesta plaça de jutge de cort;³⁴ proposta ratificada en una altra consulta efectuada a començaments de 1652.³⁵ Bé que apareix en algun vot particular proposat per a la sala tercera, de moment va

30. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 14. Memorial del Dr. Josep Romeu de Ferrer, natural de Tortosa. A Saragossa, 1642.

31. ACA, CA, llig. 254, doc. núm. 47. Consulta efectuada el 12 d'octubre de 1652.

32. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 15 de juny de 1652.

33. Personatge que sol·licità un ajut de costa per poder viatjar a Catalunya i prendre possessió de la seva plaça de jutge de cort. Vegeu el seu raonament a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 14. Consulta efectuada el 16 de maig de 1652. Ajut que finalment es va dur a terme. Concessió que consta a ACA, CA, llig. 552, s/núm. Consulta efectuada el 4 de juny de 1652. Però uns mesos més tard, tenim referències que ens indiquen que encara no havia viatjat perquè no havia cobrat l'ajut. Vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 34. Consulta efectuada el 10 d'octubre de 1652.

34. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 2 de gener de 1652.

35. ACA, CA, llig. 553, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 8 de gener de 1652.

romandre como a jutge penal com ho demostra la relació efectuada pel mateix virrei a finals d'aquest any.³⁶

La proposta del virrei, efectuada a la darrerria de novembre de 1652, fou ben vista pel propi monarca, qui nomenà per a les moltes places vacants individus que apareixien en la relació del marquès d'Olias i de Mortara. De totes maneres, tinguem present que la relació del marquès era extensa i no precisava els candidats per sala. El Consell d'Aragó elabora una proposta estructurada per sales i al final dóna a conèixer els seus candidats per cobrir les tres places de jutge de cort. D'entrada, el Consell destaca la sintonia amb el virrei i, a més, exposa que "(...) ha resuelto proponer a VMagd. tambien, conformandose con el marques de Mortara algunos de los que en todo este tiempo han quedado alla en Cathaluña (...)".³⁷ Així, doncs, tant el virrei com el Consell comparteixen la mateixa preocupació de no perdre el suport dels juristes que optaren per romandre al Principat durant els Segadors.

A l'hora de proveir l'única vacant a la sala tercera, el Consell d'Aragó optà únicament pel doctor Joan Francesc Magarola, membre d'una de les més prestigioses famílies del Principat des de començaments de l'època moderna, el qual surt a la llarga relació del marquès d'Olias i de Mortara.

Per a la sala del canceller hi ha un alt grau de coincidència entre les propostes d'ambdós. Foren nomenats juristes coneguts. Josep de Boixadors i de Llull, germà d'Alexandre de Boixadors, es trobava en aquella època exercint a Milà. Fabrici Pons de Castellví, cavaller de Sant Jaume, que havia destacat per la seva fidelitat durant el conflicte dels Segadors també gaudia d'un notable prestigi. El doctor Francesc Oliver també compartia idèntiques bones referències. En rebutjar l'oferta el doctor Ceferí Thomas, alcalde de cort de la *Chancillería* de Granada, hom va haver de buscar un substitut, com veurem més endavant; nomenament que va recaure en el doctor Miquel Alegre, jutge d'apel·lacions, no proposat pel Consell d'Aragó, però sí inicialment pel marquès d'Olias i de Mortara. Estructura que es completà, com ja hem analitzat, amb el nomenament del doctor Josep Andreu.³⁸

36. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35. Consulta efectuada el 30 de novembre de 1652.

37. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

38. Dels cinc oïdors nomenats per a la sala del canceller només no ens consta el doctor Josep Andreu. Els restants magistrats, excepte el doctor Miquel Alegre que accedí oficialment al càrrec el març de 1654, foren nomenats quasi consecutivament, ACA, CA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653.

El currículum del doctor Miquel Alegre testimoniava, sens subte, el seu total compromís amb la causa de la monarquia hispànica. No hem de deixar de banda que abans de ser nomenat jutge d'apel·lacions fou rector de Lleida i catedràtic d'aquesta universitat. Segons el seu memorial fou dels primers a ser desterrat pels francesos i detingut a les presons reials de Barcelona. Posteriorment fou deportat a diferents localitats del Migdia francès —Tolosa, Narbona— i de Catalunya. No sols ajudà la duquessa de Cardona quan es refugià al convent de les Descalces, sinó que també protegí, en la mesura de les seves possibilitats, rellevants oficials de la Corona al Principat, per exemple els doctors Benet Anglasell, Ramon Rubí i Marimon i àdhuc el doctor Josep Ramon.

Les seves activitats no es limitaren a aquestes ajudes, sinó que va mantenir correspondència epistolar amb Roma, concretament amb el prior del convent de Santa Anna que estava desterrat a la Ciutat Eterna. I l'informà "(...) de Los procesos echos por Los diputados de Cata de las ostilidades, urtos, sacrilegios asi en Las Iglesias como a las personas que azian Los franceses en la probincia (...)". Informació detallada que fou entregada al comte de Ciruela, aleshores ambaixador a Roma, la qual cosa possibilità que el papa Urbà VIII rebutgés nomenar, a petició del rei cristianíssim, un nou jutge del Breu Apostòlic.³⁹ Per tot això és fàcil de comprendre que gaudís del beneplàcit reial en uns moments en què es requeria magistrats de confiança per fer funcionar correctament la Reial Audiència.

Eren igual de rellevants els mèrits que s'addueïen en el cas del doctor Josep Andreu, el qual es comprometé activament, sempre segons l'informe del bisbe de Tortosa, en la fortificació de l'esmentada ciutat. Informe que recorre, per augmentar les possibilitats del seu protegit, a argumentacions dramàtiques com aquestes: "(...) Ultimamente quando a sucedido la desdicha Lacrimable con lagrimas de sangre, de la perdida de la Plaça, a salido della como todos los demas desnudo; haviendo antes en la furia del saco pasado el y su muger manifesto peligro de la vida por raçon particular de ser juez de la real audiencia (...)".⁴⁰

La pràctica unanimitat es repeteix a l'hora de proveir les cinc vacants d'oïdors de la sala del regent. Es nomenà el doctor Jeroni

39. El seu memorial es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Aquest fou redactat per sol·licitar la plaça que rebutjà el doctor Ceferí Thomas, oïdor de la *Chancillería* de Granada.

40. L'informe complet redactat pel bisbe de Tortosa es troba a ACA, CA, llig. 304, doc. núm. 94/5.

Codina de Junquer, fill del mestre de camp Baldiri Codina. Com tants altres juristes de l'època exercí molts anys a Milà, com el seu pare, que morí en aquell ducat. I fins aleshores era l'únic jutge de cort nomenat pel rei abans de concloure la contesa. Idèntica valoració mereixia el doctor Miquel de Cortiada, advocat fiscal de l'Audiència de Sardenya, que va tenir un paper destacat a Lleida després de la seva recuperació. En la mateixa línia hem de situar els doctors Francesc Llunes i Joan Cellers, ambdós molt vinculats als interessos de la monarquia hispànica. I, per finalitzar, es nomenà el doctor Francesc Cartró, únic cas no proposat pel virrei, però amb una sòlida experiència professional. En aquells anys era jutge de cort de l'Audiència de Sardenya i des de 1627 havia format part de les distintes comissions del patrimoni reial a València. Tots ells eren juristes realment valorats per poder dur a terme la tasca encomanada.⁴¹

Arribat el moment de proveir les tres places de jutge de cort, a causa de l'ascens de Jeroni de Codina, es produí una coincidència idèntica entre el virrei i el Consell. Del doctor Miquel Pallarés es valorà el seu compromís profund amb la causa espanyola.⁴² Tampoc desmereixia la fidelitat demostrada en aquest cas per la família del doctor Josep Berart i de Bou,⁴³ com es podrà comprovar més endavant. Patiments semblants foren al·legats pel doctor Josep Martí, el pare del qual fou assessor del governador de Catalunya. Fou perseguit i morí en una presó de Barcelona. Mèrits familiars que anaven acompanyats d'una bona consideració professional. Per tot això la seva designació era possible.⁴⁴

L'única veu dissident, que ens reflecteix la documentació, fou la del regent Pere de Villacampa i Pueyo, el seu vot particular no acabà d'adequar-se al criteri manifestat anteriorment pel Consell d'Aragó. Aquest regent creu que han de tenir preferència els magistrats que abandonaren el Principat durant els Segadors. I per aquest motiu descarta els doctors Joan Cellers, Francesc Oliver i Francesc Llunes per haver romàs a Catalunya en aquells temps tan convulsos.

41. Tenim a l'abast el nomenament oficial per a tots els magistrats de la sala del regent a excepció del doctor Francesc Llunes. Aquests apareixen nomenats quasi correlativament a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653.

42. El seu nomenament de jutge de cort a ACA, CA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653, fol. 93r.

43. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653, f. 103r.

44. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653, f. 87r.

En el seu lloc proposa els magistrats Pere Pau Pasqual de Panno, Jaume Joan Campí i Josep Potau. Tots tenen en comú un alt grau de compromís amb la causa espanyola. Del primer se'ns diu que ha servit molts anys en diferents oficis a Catalunya. L'any 1642 fou assessor i jutge ordinari de la Vall d'Aran. En haver de fugir amb la seva família del Principat, aconseguí del monarca el nomenament de corregidor i justícia major de Ponferrada, exercint, això no obstant, de capità de guerra de tota la província del Bierzo. El doctor Jaume Joan Campí actuà com a advocat de pobres de les presons de Barcelona i l'any 1649 se li encomanà el segrest dels béns pertanyents als catalans residents a Tarragona i comarca enfrontats a Felip IV. La trajectòria del candidat proposat en darrer lloc no era menys compromesa amb la causa de la Corona, ja que col·laborà activament per aconseguir que la ciutat de Tarragona acollís de bon grat la tornada a l'obediència reial. També fou auditor de guerra d'aquella ciutat i el 1644 fou traslladat a València on continuà servint els interessos monàrquics. Totes aquestes consideracions foren rebutjades.

Els responsables de la política reial a Catalunya havien concebut una determinada política que, d'entrada, no estaven disposats a sacrificar. A més, també convé recordar que cap d'aquests tres personatges aconseguí formar part posteriorment de la Reial Audiència catalana.

Als vuit mesos d'haver-se efectuat aquestes provisions ja es portaren a terme els primers canvis, inevitables pels lògics avatars humans. S'havia de proveir una vacant a la sala tercera, dos a la del canceller i una plaça de jutge de cort. Segons la pertinent consulta, hi havia els doctors Jaume Mir, regent la cancelleria, Josep Romeu, Rafel Vilosa, Pau Puig, Francesc Cartro, Joan Cellers i Josep de Boixadors i de Llull. Els va correspondre la sempre ingrata tasca d'efectuar la primera proposta que després hauria de valorar el Consell d'Aragó per escollir els candidats més idonis o que s'adaptessin millor als seus interessos professionals. Àdhuc se'ns informa del cerimonial seguit a l'hora d'emetre els corresponents vots. Se'ns diu que "(...) despues de haver oydo la missa del espiritu santo en la capilla de Sta eulalia y la sentencia de excomunion y prestado el juramento acostumbrado unidos en la Sala del Consejo dieron sus votos por escrito puniendolos dentro de una urna de plata que estava en manos de dicho Regente (...)".⁴⁵

El doctor Francesc Sala, natural de Girona, obtenia la majoria de vots, set en total, per substituir per defunció el magistrat Joan Francesc

45. ACA, CA, llig. 552. Consulta efectuada el 12 de setembre de 1653.

de Magarola. El seguiren els doctors Josep Pastor de Balaguer i Josep Sabater de Lleida amb cinc i quatre vots, respectivament. A l'hora de proveir les dues vacants de la sala del canceller no va haver-hi unanimitat. Sols en la proposta de la segona plaça apareix el doctor Miquel Alegre, que finalment fou escollit, al darrer lloc de la terna.⁴⁶ Sabem també que l'altra vacant de la mateixa sala va recaure en el doctor Pere Antoni Serra, el qual només consta en els vots particulars dels jutges Francesc Llunes i Josep Martí Ferran. En les votacions generals els magistrats més votats per aquestes dues vacants foren els doctors Joan Sabater i Narcís Mir, respectivament. La terna que proposà en primer lloc el doctor Joan Sabater la conformaven els doctors Josep d'Abaria, de Tortosa, i Josep Rull; mentre que a la del doctor Narcís Mir hi havia els doctors Lluís Ferrer i Miquel Alegre, un dels nomenats al final de tot aquest procés. Per a la vacant de jutge de cort, el doctor Fèlix Miralles fou el més votat.

Tota aquesta llarga sèrie de propostes efectuades pels magistrats amb reconegut prestigi són vistes amb precaució, fins i tot amb certa desconfiança, pel Consell d'Aragó que no dubta a afirmar, en iniciar la pertinent consulta i tenint en compte les votacions anteriorment ressenyades,

(...) que por aora se suspendiesse la provision de una de las Plazas de la sala del Cancellor para que los que aspiran a estos puestos no pierdan del todo las esperanzas y prosigan con mas ardor en servicio de VMagd, y que en vacando otra de la sala del Regente se suspenda tambien su provision hasta que las materias se pongan de mejor calidad (...).⁴⁷

Més endavant, en aquesta mateixa consulta, el Consell palesa sense embuts la seva particular visió de les candidatures proposades pels esmentats magistrats quan afirma que hi ha juristes molt millors que els que es ressenyen a les llistes comentades, les quals podien ser, per tant, molt més útils al servei reial. Observacions que després no es corresponen amb les propostes que efectua el Consell d'Aragó, ja que no suggereix cap magistrat desconegut fins aleshores. L'única novetat, insisteixo, radica en la seva proposta de congelar alguna de les places en joc.

Per a la vacant d'oïdor de la sala tercera proposa en primer lloc de la terna el doctor Francesc Sala, que ocupà la plaça, i en segon i

46. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 19 de març de 1654, f. 190r.

47. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 18 de novembre de 1653.

tercer lloc els doctors Narcís Mir i Miquel Alegre. L'argumentació que es reflecteix a l'escrit no és distinta de l'emprada pels magistrats de l'Audiència a la votació prèvia. Potser l'única diferència és que afegeix informació, com la que esmenta el doctor Miquel Alegre, que es beneficia dels mèrits del seu germà, Francesc Alegre, ardiaca de Berga. Si bé proposà suspendre la provisió d'una de les dues vacants de la sala del canceller, al final efectuà terna per a les dues. A la primera suggerí els dos candidats de la terna que no fossin escollits per cobrir la plaça de la sala tercera a més del doctor Joan Sabater. I a la segona aplicà el mateix criteri, és a dir, els dos no elegits més el doctor Lluís Ferrer. Per tant, en cap moment, el Consell proposà el doctor Pere Antoni Serra, que fou nomenat per a una de les dues places en substitució del doctor Francesc Oliver. Fet que també és aplicable a la votació de les tres sales reunides de la Reial Audiència, que tampoc el va tenir en compte.

Estratègia que s'aplica a la provisió de la plaça de jutge de cort, ja que el Consell proposà els dos que no havien estat escollits de la terna presentada per a la segona plaça de la sala del canceller més el doctor Fèlix Miralles. Personatge que es beneficià dels mèrits del seu pare, Sebastià Miralles, que va tenir un paper destacat des del Consell de Cent barceloní per propiciar la rendició de la Ciutat Comtal. Sols el vot particular del comte de Robres el situa en primer lloc, d'acord amb el resultat final, seguit dels doctors Joan Baptista Pastor i Josep d'Avaria.

Tots els indicis indiquen que Felip IV s'inclinava inicialment pel doctor Narcís Mir per cobrir la vacant de jutge de cort després del traspàs del doctor Josep Berart, però aquell rebutjà el nomenament per motius de salut, afirmant "(...) siento en el alma, y tengo bivo pesar que mi edat anciana de 56 anyos mis indisposiciones y falta de vista que casi soy semiciego impidan, e, impossibiliten la asistencia de mi persona para las obligaciones del exercicio del oficio de juez de corte (...)".⁴⁸ Tot això obligà a retardar un temps el nomenament de nou jutge de cort, que va recaure finalment en el doctor Fèlix Miralles⁴⁹ en una nova terna, seguit dels doctors Joan Gay i Joan Sabater.⁵⁰

LA PROVISIÓ DE LES PLACES DESTINADES ALS "ALTRES MINISTRES"

Els maldecaps no es limitaven al nomenament de magistrats competents i fidels durant els anys posteriors a la caiguda de Barcelona. També

48. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 50.

49. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 26 de febrer de 1654, f. 185r.

50. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 20 de gener de 1654.

s'havien de cobrir les places d'algutzirs, ordinaris i extraordinaris, verguers i procuradors fiscals. Imprescindibles, convé tenir-ho en compte, per al bon funcionament de la institució. Tot això sense oblidar la necessitat de comptar amb escrivans competents. I en tots aquests nomenaments el marquès d'Olias i de Mortara va tenir un protagonisme destacat.

La mort de Bernat de Cabrera havia deixat vacant una de les dues places d'algutzir ordinari de la Reial Audiència de Catalunya. Evidentment, el virrei, marquès d'Olias i de Mortara, procedí a elaborar la pertinent terna que el Consell d'Aragó acceptà. Els tres candidats proposats tenien en comú haver patit molt durant la guerra dels Segadors. El primer, que fou escollit pel monarca, Francesc de Torres,⁵¹ era natural de Balaguer i havia participat al servei de Felip IV en totes les campanyes des de 1643. Compromís compartit pel seu germà, Josep de Torres, al qual executaren per la seva fidelitat a la monarquia hispànica. En segon lloc apareix Jordi de Peguera i Guilla, i, finalment, es proposà Joan Callar, fill de Francesc Callar, nascut a Berga.⁵²

Si bé les dues places de verguers de la Reial Audiència catalana estaven cobertes, el marquès d'Olias i de Mortara no dubtà a explicitar l'animadversió que sentia cap a un d'ells, Jacint Vilatsis, al qual considerà indigne de detenir aquest ofici. Sentiment que no argumentà, ja que es limità a demanar-ne la substitució. Petició que no fou atesa, car continuà en el càrrec fins a la mort, uns deu anys més tard.⁵³

Pocs mesos després de la rendició de Barcelona estaven vacants dues places de procuradors de la Reial Audiència. Una d'elles corresponia a una renúncia del titular de l'ofici de procurador fiscal patrimonial i l'altra al nomenament d'un nou procurador fiscal de la règia Cort. En el primer cas, Rafel Vila, d'edat avançada i a causa dels serveis prestats, sol·licità que la seva plaça fos ocupada pel seu fill, Francesc Vila. Pretensió que fou acceptada pel monarca.⁵⁴ D'altra banda, no

51. El seu nomenament es troba a ACA, CA, reg. Officialium, reg. núm. 16 (1650-1660), 15 de gener de 1653, f. 108r.

52. La proposta del marquès d'Olias i de Mortara a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35. Consulta efectuada el 30 de novembre de 1652. La ratificació del Consell d'Aragó a ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

53. Vegeu un altre cop l'informe del virrei a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35. De totes maneres, sí que sabem que a començaments de 1652 va haver-hi una vacant de verguer en morir Dídac Flaquer, a la qual optà Lluís Mariner. Individu molt compromès en la guerra a favor de Felip IV. Vegeu ACA, CA, llig. 304, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 16 de març de 1652.

54. ACA, CA, llig. 225. Consulta efectuada l'11 de gener de 1652. Vegeu també ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 33. Consulta efectuada a Madrid el 23 de febrer de 1652.

hi ha dificultats aparents a l'hora de proveir l'altra vacant. El virrei, marquès d'Olias i de Mortara, s'inclinà des d'un començament per Josep Martorell, notari de Lleida i ciutadà honrat de Barcelona. En els restants llocs de la terna situà Pere Marida, notari de Tortosa, i en darrera posició Agustí Alemany, natural de Tarragona. El Consell d'Aragó es limità a ratificar la proposta del virrei, sense plantejar cap tipus de problema. Posteriorment el monarca optà per nomenar-lo, seguint la línia que li havien traçat les instàncies anteriors. Com que les circumstàncies del nomenament eren difícils, el nou procurador fiscal aviat sol·licità la *preceptiva* ajuda econòmica a causa de la seva delicada situació financera.⁵⁵

Ens consta, en canvi, que un dels dos oficis de procurador fiscal tornava a estar vacant en finalitzar el conflicte bèl·lic. El virrei proposà aleshores i pel seu compte Miquel Bonet, notari de Barcelona. En no presentar una terna demostra la gran inclinació que sentia el marquès d'Olias i de Mortara per aquest personatge. El qual "(...) por affecto al servicio de V.Magd. ha sido muy perseguido padeciendo carceles y destierros y he nombrado en interim por ser necesario para la administracion de la justicia (...)". El Consell d'Aragó està plenament d'acord amb aquesta única proposta i àdhuc suggereix que se li concedeixi la plaça en propietat per la gran estima que li té el virrei.⁵⁶

Tot i que no són objecte d'estudi en aquest treball no podem deixar de banda, almenys en el sempre difícil moment d'endegar les institucions reials després d'un greu conflicte polític, els personatges proposats pel marquès d'Olias i de Mortara perquè s'encarreguessin del correcte funcionament de l'oficina del Mestre Racional i de la Batllia general. Institucions que mantindran sempre una relació significativa, no sempre fàcil, amb la Reial Audiència.

Per a l'oficina del Mestre Racional plantejà inicialment una terna per proveir l'ofici de lloctinent del mestre racional, càrrec molt

55. Els detalls de la terna, i la posterior opinió del Consell, a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 35. Consulta efectuada el 20 de juny de 1652. Les peticions econòmiques de Josep Martorell es recullen a ACA, CA, llig. 254, doc. núm. 14. Memorial de Josep Martorell donat a Madrid el 23 d'agost de 1652 i a ACA, CA, llig. 254, doc. núm. 14. Consulta efectuada el 5 de setembre de 1652.

56. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35 per conèixer l'opinió del virrei. El criteri del Consell d'Aragó es reflecteix a ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652. En aquesta època és especialment difícil poder escatir la identitat de l'oficial cessant, pel motiu que sigui, a causa de la convulsa situació que encara viu el país. El seu nomenament es recull a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653, f. 141r.

rellevant, atès l'absentisme dels marquesos d'Aitona, els quals residien habitualment a la cort; i tenien patrimonialitzat el càrrec de Mestre Racional. Per a l'ofici de lloctinent, el marquès d'Olias i de Mortara tenia en molta estima Alexandre de Gilabert, que prestà obediència a Felip IV el 1642, al cap de poc temps d'haver començat el conflicte dels Segadors. La seva implicació en les diverses campanyes bèl·liques el va fer mereixedor de la confiança del marquès d'Olias i de Mortara.

El capità de cavalleria, Miquel Ramon, era molt valorat, la qual cosa explica que el proposés en segon lloc de la terna. Ens diu el marquès que s'exilià el 1644 i que serví amb tota lleialtat la monarquia hispànica. Finalment, proposà Josep Sentí, cavaller de Calatrava, que feia dotze anys que era al servei del marquès de Vélez a Catalunya. Cap d'ells fou nomenat per cobrir la vacant, que va recaure en Jeroni d'Argensola i de Blanes.⁵⁷ A la segona meitat del segle ocuparen aquest ofici personatges de primeríssim ordre com Miquel de Salbà i de Vallgornera i Pere de Rubí, entre altres.

Una presència reial eficaç al Principat requeria també encertar en el nomenament de les vacants de l'ofici de coadjutor del mestre racional.⁵⁸ Aquests oficials així com els receptors del mestre racional eren peces clau en el compliment de l'objectiu assignat al mestre racional. Quan Barcelona tornà a l'obediència de Felip IV es féu evident la preocupació pel funcionament òptim d'aquests. Jaume Salomó, a petició del propi monarca, li informa que "(...) este officio oy no tiene mas de la asistencia del sr. Don Geronymo de Argensola".⁵⁹ Josep Roure, coadjutor ordinari abans de la guerra dels Segadors, és confirmat en el càrrec després de 1652.

De les tres places restants de coadjutors ordinaris, sols es fa constatar la provisió d'una altra plaça en la persona de Francesc Magí, que ocupà la que deixà vacant el seu pare. En canvi, només hi havia dos coadjutors extraordinaris nomenats pel marquès d'Aitona. Un dels dos càrrecs fou per a Nicolau Llop i Valls que mai exercí aquesta responsabilitat. Estem, per tant, lluny de cobrir tant la modalitat de les places de coadjutor ordinari com les d'extraordinari.

57. Consulteu, ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 14 de novembre de 1653, f. 177r.

58. Per conèixer el paper dels coadjutors a l'oficina del Mestre Racional, vegeu FERRO, V., *El Dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, ed. Eumo, Vic, 1988, p. 87-88.

59. ACA, CA, llig. 215, s/núm.

Malgrat les dificultats evidents per proveir les vacants de coadjutors ordinaris, de cap manera no hem d'infravalorar l'interès que en tot moment palesà el marquès d'Olias i de Mortara per trobar els candidats més idonis a aquest càrrec. Per a una de les vacants proposà en primer lloc Joan Alfares, natural de Cadaqués, que havia estat empresonat dos cops i posteriorment desterrat per haver prestat obediència a Felip IV el 1642. Havia tingut un protagonisme destacat en la recuperació de l'esmentada localitat de la Costa Brava. Considerava també molt valuosos els serveis de Nicolau Roure de Blanes i de Francesc Vell, mercader de Barcelona, empresonat a Barcelona durant un any i mig i "(...) durante este sitio desde ella me ha imbiado muchos avisos dandome intelligencias de lo que en dicha ciudad se obrava ha perdido mucha hazienda por lo que es merecedor que V. Magd. le haga mrd".

El marquès també pensà en altres possibles candidats, com ara Rafel Càrcer, ciutadà honrat de Barcelona, i Josep Monràs, que ostentava la mateixa dignitat nobiliària que Rafel Càrcer. Tant ell com el seu pare, Bartomeu Monràs, col·laboraren activament amb el marquès durant el setge de la Ciutat Comtal.

El marquès d'Olias i de Mortara va prestar una especial atenció als receptors del mestre racional, era molt conscient d'aquest fet quan escrigué "(...) que requiere persona de caudal y inteligencia en las quantas para que tenga la Real hazienda de Vmagd. el buen cobro que conviene y a los ministros de aquel tribunal no se les retarden sus salarios, lo que suele acontecer, no siendo los receptores ricos (...)".⁶⁰ El virrei de Catalunya quan Barcelona ja s'havia recuperat proposà un candidat per ocupar la receptoria, concretament Gabriel Arquer d'Arenys. No fou escollit per Felip IV, ja que el rei s'inclinà per Gabriel Gratuelles.⁶¹ Aquest personatge era "mayordomo de la artillería y tenedor de bastimientos" a les drassanes de Barcelona quan esclatà la guerra dels Segadors. Es comprometé activament en la seva defensa, la qual cosa li valgué el reconeixement reial i després es dedicà a servir la reial hisenda a Salamanca. Aquesta trajectòria devia molt, d'altra banda, als serveis del seu sogre, el sergent major Marc de Asensio, que roman-

60. ACA, CA, llig. 215, doc. núm. 56. Consulta efectuada el 30 d'octubre de 1660.

61. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 30 de març de 1653, f. 113r. També es pot disposar d'informació sobre el seu nomenament a ACA, CA, llig. 305, doc. núm. 23. Consulta efectuada el 19 de maig de 1653.

gué vint-i-nou anys fora de la península, alternant la seva presència a Flandes, Itàlia i França.

La Batllia catalana era una institució difícil de redreçar en aquells moments delicats. Es van plantejar dificultats que no estaven del tot relacionades amb els fets posteriors a la revolta de 1640, sinó que provenien de la decisió que va prendre la Corona el 1632 d'endeutar-se amb Barcelona. I el que succeeix vint anys més tard no és res més que Felip IV imposa la condició de recuperar la Batllia i les seves rendes per arribar a un acord amb la Ciutat Comtal que posés punt i final a la revolta.

El marquès d'Olias i de Mortara ja explicita en arribar a l'apartat de la Batllia quins són, segons el seu parer, els candidats més idonis a batlle general. El Consell d'Aragó, un cop ja ha complert amb el requisit d'insistir en la importància de triar el candidat més preparat per a aquest càrrec, opta per acceptar la terna del virrei que situa en segon lloc Berenguer d'Oms i de Santa Pau que, finalment, fou escollit. Aquest personatge era cavaller de l'orde de Sant Jaume i en aquelles circumstàncies s'havia exiliat a Gènova.⁶²

Tant Berenguer d'Oms i de Santa Pau com el seu successor, Josep de Rocabertí, lluitaren a fons per potenciar al màxim el seu càrrec, la qual cosa provocà les inevitables tensions amb el Consell d'Aragó i també amb el virrei. L'afer que provocà aquesta situació fou la pretensió que tingueren ambdós de presentar ternes quan s'hagués de nomenar candidat per a una vacant dels diferents oficis que tenia la Batllia catalana, la qual cosa també interferiria les competències de la Reial Audiència catalana:

Hallandose Don Berenguer de Oms Bayle General de Cathaluña mando su Magd (...) jubilar al Dor Pasqual de Panno Assessor della, y para esta vaccante propuso en carta de 13 de septiembre de 53 sujetos, que hizo reparo al Consejo, que obligo a mandarle en carta de su Mgd de 27 del mismo mes y año, que no le tocaba hazerlas, sino solo al Virrey con la Aud^a, a assi lo executo (...) Despues el año de 58 haviendo vaccado el officio de Lugte de bayle general de la estacion y distrito de Gerona por muerte de Antonio Puig propuso para el, el Bayle general Don Joseph de Rocaberti en carta de 13 de Abril y haviendo causado el mismo reparo esta

62. ACA, CA, llig. 306, doc. núm. 31. Consulta efectuada el 18 de gener de 1653.

terna que la de Don Berenguer su antecesor se le ordeno (...) para que tampoco las hiziesse (...).⁶³

Observem, doncs, que Berenguer d'Oms i Josep de Rocabertí, que el succeí, foren també personatges clau en l'evolució de la Batllia catalana. Al començament de 1653, Josep de Rocabertí fou nomenat lloctinent de batlle general en substitució de Tomàs de Fontanet,⁶⁴ elecció que no li provocà una especial satisfacció perquè en la consulta efectuada per aquest motiu ja ens consta que posà objeccions a aquest nomenament. Actitud que no perjudicà la seva trajectòria, ja que al cap d'uns quants anys li concediren la futura de batlle general "para despues de los dias de Don Berenguer de Oms y de Santa Pau".⁶⁵ Futura que fou simultàniament atorgada a Ramon d'Oms i de Santa Pau, nét de Berenguer, que només hi podia accedir si l'havia exercida el seu avi i, evidentment, Josep de Rocabertí. Finalment, gaudí d'aquest ofici fins a la seva mort, moment en què fou substituït pel comte de Centelles.

Tenien una especial rellevància els individus que foren designats lloctinents de batlle general. A vegades trobem en la documentació del Consell d'Aragó afirmacions que van en aquest mateix sentit. Així, doncs, quan es nomenà Josep de Rocabertí s'afirma que "(...) es empleo que siempre le han tenido cavalleros (...)".⁶⁶ Per tant, no ens hem de sorprendre que després de la guerra dels Segadors el monarca triés personatges molt importants com l'esmentat Josep de Rocabertí, Pere de Rubí i de Sabater i Joan Descatllar. Del primer sabem que fou promocionat pocs anys després a batlle general i en coneixem la trajectòria al capdavant de la institució. La seva elecció fou una mica sorprenent perquè no apareix ni en la proposta del virrei ni en la terna del Consell d'Aragó, tan sols es ressenya en la consulta que demana aquest ofici. I quasi al cap d'un mes es comencen a aclarir aquestes circumstàncies quan es diu que se li doni la futura de batlle general del Principat si accepta la proposta de tinent de batlle general que es va fer per error.

L'ofici de receptor de la batllia va atraure moltes candidatures, malgrat que aquesta receptoria es trobava en una situació precària. En

63. ACA, CA, llig. 223, doc. núm. 5.

64. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 12 d'abril de 1653, f. 120r.

65. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 29 d'octubre de 1655, f. 372r.

66. ACA, CA, llig. 306, doc. núm. 62/1. Consulta efectuada el 18 de gener de 1653.

l'informe que redactà el marquès d'Olias i de Mortara no en parla, però uns tres anys més tard trobem que es nomena receptor el mercader Miquel Garcia⁶⁷ que fou reemplaçat, en morir pocs anys més tard, pel seu fill Gaspar Garcia.⁶⁸ De fet, monopolitzà el càrrec vint-i-cinc anys fins que se n'ordenà la substitució per Jaume Francesc Texedor.⁶⁹ La confiança que els tenia fou gran, sobretot si tenim en compte que en finalitzar la contesa aquest ofici tampoc es lliurava de les lluites més o menys intestines.

Avui en dia estem segurs que existí més d'un candidat per a aquest lloc de responsabilitat. Josep Rovira, veí de Terrassa, presentà el corresponent memorial per aconseguir el nomenament reial, però el seu intent fracassà. Hi ataca Miquel Garcia sense contemplacions perquè considera que aconseguí aquest ofici en propietat durant la revolta catalana, la qual cosa demostrava una gran fidelitat a la monarquia francesa. La seva candidatura es presenta com una alternativa seriosa davant l'arribisme de Miquel Garcia. Argumenta que el seu patrimoni fou delmat durant la guerra, la qual cosa impedí que pogués ajudar l'exèrcit reial que "(...) estava muy falto de Biveres. Le socorrio con quinientas quarteras de trigo que por ser en tal ocasion y en tal aprieto fue de gran alivio a los soldados y de consideracion para que el exercito no hiziera mudanza (...)". Mèrits que en la seva opinió justificaven el seu nomenament. I més encara quan els contraposava interessadament amb els del seu rival. Esforços que resultaren totalment inútils i no pogueren evitar la continuïtat de Miquel Garcia.⁷⁰

És innecessari insistir en la importància dels assessors de la Batllia al seu organigrama, ja que són una peça fonamental en el seu

67. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 7 d'abril de 1655, f. 344r. Tenim una breu, però útil referència de les qualitats de Miquel Garcia per aquest ofici a ACA, CA, llig. 305, doc. núm. 17, a 13 de setembre de 1653. L'ofici de receptor de la Batllia gaudí d'un gran protagonisme a la darrerïa del cinc-cents, vegeu el treball de HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, B., "La receptoría de la Bailía General de Cataluña durante el siglo XVI", *Pedralbes*, 13, vol. II, Barcelona, 1993, p. 25-33.

68. ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 14 de gener de 1660, f. 136.

69. Per conèixer la seva trajectòria, consulteu MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 61. Pel que fa a l'accés a aquest càrrec, ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), 5 de juliol de 1684, f. 219.

70. ACA, CA, llig. 304, doc. núm. 23/1. Madrid, 5 de juny de 1653. Uns mesos abans d'optar a la plaça de receptor de la batllia general de Catalunya, presentà un altre memorial en què demanava la dignitat de cavaller amb vot a Corts per a ell i els seus descendents. Lluitava aferrissadament per obrir-se camí en aquells anys tan decisius per a la història de Catalunya. Aquesta petició es troba a ACA, CA, llig. 209, doc. núm. 44. Memorial presentat el 28 de març de 1653.

funcionament. Juntament amb el batlle general constituïen el consell de la Batllia. Pel que fa al mecanisme d'elecció en aquests oficis, el Consell d'Aragó hi té un protagonisme destacat, ja que les seves ternes acostumen a ser rellevants quant al resultat final, sense desmerèixer, òbviament, les que presentava el virrei de torn.

Era molt freqüent que els assessors de la Batllia entressin a formar part de la Reial Audiència de Catalunya. Normalment això succeïa quan feia uns anys que s'exercia aquesta responsabilitat. De totes maneres, un percentatge significatiu no aconseguí accedir-hi perquè havien mort exercint precisament aquesta assessoria. Tenim unes primeres informacions en la coneguda relació del marquès d'Olias i de Mortara, el qual, en parlar dels oficis de la Batllia, esmenta dos assessors: Acaci de Ripoll, que era també advocat fiscal, i Joan Pau Xammar.⁷¹ Tomàs Arquer, vicari general del bisbat de Lleida, també és proposat pel virrei i exercí el càrrec fins que fou substituït el 1662 per Dídac Ferrer.⁷² I en substitució de Francesc de Magarola, que passà a la Reial Audiència del Principat, es nomenà Pere Pau Pasqual de Panno.⁷³

De la primera generació després dels Segadors no disposem d'una informació exhaustiva. El marquès d'Olias i de Mortara ens recorda que el doctor Tomàs Arquès va tenir un especial protagonisme durant la guerra "(...) y en particular quando don Phelipe de Silva gano a Lerida facilito dentro de la plaça quanto le fue posible (...) que descubiertas [es refereix a les seves activitats] le obligaron a salir una noche a nado por el rio (...)".⁷⁴ Capteniment que justificà que fos un dels assessors en aquells moments sens dubte complicats.

Acaci de Ripoll i Joan Pau Xammar foren molt importants en aquelles circumstàncies, si bé el primer no aconseguí entrar a la Reial Audiència,⁷⁵ Joan Pau Xammar, jubilat, a la fi hi accedí.⁷⁶ En canvi, del doctor Pere Pau Pasqual de Panno tenim molta més informació. La seva

71. Deixant de banda l'informe del marquès d'Olias i de Mortara, vegeu ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 15 de gener de 1653, fol. 110r-111r.

72. ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 7 de setembre de 1662, f. 84.

73. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 15 de gener de 1653, f. 90.

74. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35.

75. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Els juristes i la defensa de les Constitucions. Joan Pere Fontanella (1575-1649)*, Eumo, Vic, 1997, p. 138.

76. Com hem comentat, jubilat de l'esmentada assessoria fou promocionat a la sala del regent en accedir el doctor Lluís Ferrer a la sala tercera, ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), sense data de nomenament, f. 400r.

carrera fou dilatada, exercí de jutge i assessor al Principat: primer, a la cúria del veguer de Barcelona i després fou prior del veguer, entre altres càrrecs. El van destinar a Cervera, Puigcerdà i a la Vall d'Aran, destinacions en les quals patí molt. També tenim constància de la seva estada a Lleó, on exercí el càrrec de corregidor i justícia major de Ponferrada. Per optar a l'assessoria argumenta que un fill seu, Pere Pasqual, morí a Barcelona defensant la causa del rei d'Espanya.⁷⁷

La Corona volia que l'assistència lletrada als menys afavorits fos eficaç. La realitat mai facilità aquests bons desitjos, ja que els oficis d'advocats de pobres de les presons de Barcelona i de procuradors de pobres eren poc atractius per als advocats de prestigi. Les obligacions que imposaren les Corts de 1599 no ajudaren a reconduir posteriorment la situació. Aquestes disposaren que els advocats de pobres havien de visitar les presons amb freqüència, la qual cosa desagradava als lletrats que, com hem afirmat, tenien un bufet familiar que els proporcionava uns atractius guanys que no estaven disposats a renunciar per complir amb les obligacions d'aquestes places.

Uns anys més tard, al començament de la dècada dels setanta, es disposà que els advocats de pobres i els procuradors poguessin presentar-se tant als oficis del Consell de Cent com als de la Diputació del General. Malgrat tots aquests esforços les dificultats continuaren durant tota la resta de la centúria,⁷⁸ com ho demostra el fet que a finals del sis-cents el Consell d'Aragó arribà a proposar que s'oferís l'ofici d'advocat de pobres a un dels millors lletrats de Barcelona, "(...) quedando sentado que el merito que nuebamente hara en la defensa de los pobres le afianzara, llegado el caso, la gratitud de V.M. para el ascenso (...)".⁷⁹

En els anys immediatament posteriors al conflicte bèl·lic, el marquès d'Olias i de Mortara no demostrà gaire interès per l'ofici d'advocat de pobres, ja que no l'esmenta al llarg de tot el seu detallat informe.

77. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Molta més informació sobre la trajectòria d'aquest personatge i dels seus fills, específicament de Francesc Pasqual de Panno, la trobareu a JUNCOSA, I. i VIDAL, J., *Francesc Pascual de Panno. Motines de Catalunya*, col·l. Biblioteca d'Història dels Països Catalans. Textos, ed. Curial, Barcelona, 1993, especialment, p. 20-27. Sobre l'esmentat Francesc també es troba informació a PÉREZ SAMPER, M. A., *Catalunya i Portugal el 1640*, col·l. Biblioteca dels Països Catalans, núm. 5, ed. Curial, Barcelona, 1992, p. 281-282; 286 i 310.

78. En les dècades posteriors a la revolta catalana, es tornava a insistir en la importància d'aquests oficis com ens ho demostra la documentació que es conserva a AHN, Consells Suprimits, lib. 1887-E, f. 105r. Consulta efectuada el 27 d'abril de 1672.

79. Aquestes reflexions es troben a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 52. Consulta efectuada el 31 d'octubre de 1698.

Palesà interès per l'ofici de procurador de pobres, proposant un candidat per a cada una de les places a cobrir. Primer suggerí Narcís Pallarés, notari de Tortosa, que va haver de fugir de la ciutat quan fou ocupada pels francesos.⁸⁰ Per a la segona plaça s'inclinà per Francesc Casadevall, fill d'un notari públic de Girona. Aquest era un dels més fervents partidaris de la causa filipista i lluità aferrissadament perquè la ciutat tornés a l'obediència reial.

El complex món de les escriptories, fonamentals per assegurar un correcte funcionament de l'Administració reial al Principat, fou objecte de la detallada atenció del virrei. Les escriptories de manament, pel seu indubtable pes específic, foren tractades en primer lloc. Així, doncs, inicia la seva detallada anàlisi amb el capteniment de Joan Pi de Barcelona, que el 1639 obtenia de Felip IV els oficis d'arxiver i escrivà de manament. Quan es produí la revolta de 1640 optà per prestar obediència a la monarquia francesa, la qual cosa li valgué la ratificació de les seves places d'arxiver i d'escrivà de manament. El 1643 fou destituït d'ambdós oficis pel seu comportament en aquells anys tan crítics pel destí de la monarquia catòlica, ambdós càrrecs van recaure en Antique (*sic*) Llovera, però va morir poc temps després a Lleida. La Corona optà per nomenar el seu fill Antique Llovera, però com que era menor d'edat el marquès d'Olias i de Mortara aprofità l'avinentesa per proposar Salvio Torrent, notari de Vic, perquè exercís el càrrec mentre el titular de l'escriptoria de manament no assolís la majoria d'edat. Francesc Florent, de qui desconexem la seva activitat professional, demanà si podia fer-se càrrec d'aquesta escriptoria durant la minoritat d'Antique Llovera.

Quan s'ha de proveir la plaça d'arxiver i la d'escriptoria de manament annexa, proposa Hilari Riber, notari de Tarragona, germà de Cecília (*sic*) Riber, religiosa dominica del convent de Mont Sió de la Ciutat Comtal, "(...) por quien he tenido muchos avisos de lo que se obrava dentro de la ciudad y de las salidas que de ella intentava el enemigo (...)". També demanaren aquest ofici Francesc Gomar, per facilitar el matrimoni a una filla, i Melcior Ferrer, natural de Lleida, que hi optà en plena guerra dels Segadors, concretament el 1644. També es menciona Maria d'Angulo, que havia obtingut l'autorització del monarca per presentar-s'hi. Permís que també havia aconseguit Francesc Vallonga.

80. Sabem que aquest fou nomenat a la primera fornada de nomenaments per normalitzar la situació a Catalunya. ACA, reg. Oficialium, núm. 16 (1650-1660), Pardo, 15 de gener de 1653, f. 152r.

Àdhuc Gaspar Corts pretenia aquesta escrivania de manament si no era nomenat tinent del mestre racional o tinent del batlle general del Principat.

Encara quedava per proveir una altra escrivania de manament i aquesta vegada el virrei s'inclinà per Josep Pasqual, que pertanyia a una família que s'havia compromès molt amb la causa de la Corona espanyola. Era fill de Lluís Pasqual, natural de Caldes de Montbui, el seu germà Francesc fou empresonat a Terrassa i posteriorment penjat pels francesos. La consulta en aquesta ocasió tampoc fou fàcil perquè hi optaren diverses persones. Consta, per exemple, que la demanà un tal Josep San Román (*sic*) de Mur. Manuela García de Paredes, vídua de Joan Francesc Pujol, la pretenia amb afany per poder casar una filla seva. Jaume Francolí i de Toralla i Joan Gras i Sanz també demanaren aquesta vacant. Llurs noms surten de manera descontextualitzada en la documentació sense que sapiguem el perquè de la seva petició i tampoc les possibles circumstàncies que hi concorrien.

Les vicissituds que patí Melcior Gaspar de Rozas, natural de Tortosa, mereixen ser valorades amb deteniment. Per un decret datat a finals de maig de 1640 li havien concedit una escrivania de manament a Catalunya, però havia de pagar vint rals de plata per a l'obra del Buen Retiro. Com que no els pagà aleshores no recollí el despatx corresponent. Més tard, però, va voler rectificar. El mateix pretenia Francesca Algueró, vídua de Josep Algueró, que fou ajusticiat el 1644 durant el famós setge de Lleida. Va obtenir una escrivania de manament de les que encara no estaven cobertes. I, fins i tot, pactà la concessió d'una vacant supernumerària si no era possible cobrir-ne una d'ordinària, com a compensació. D'aquesta manera podia accedir a una vacant ordinària quan n'hi hagués cap que s'atorgaria a qui decidís casar-se amb ella. La seva situació personal era difícil, ja que la pròpia documentació es fa ressò que vivia pobrament. I si bé mai reclamà que aquestes condicions es concretessin, van incloure-la en aquesta relació d'aspirants.

Les quatre escrivanies de registre s'havien de proveir aleshores. El virrei ja havia resolt que dues eren per a Jaume Salamó i Jaume Martí.⁸¹ I per a les altres dues restants el mateix virrei proposa Francesc

81. El nomenament oficial d'ambdós com a escrivans de registre es troba a ACA, reg. Officialium núm. 16 (1650-1660), Buen Retiro, 11 de març de 1654, f. 346r.

Salabert i Miquel Serra. La llista de candidats tampoc s'esgota amb ells atès que altres persones sol·licitaren aquestes places, Manuela García de Paredes en fou una. Era vídua de Joan Francesc Pujol i la volia per poder casar la filla. Un o una tal Gomar, no en sabem res més a causa del caràcter laconic de la documentació, la sol·licità també per casar la filla. Josep Pascual de Panno i Isidre Serra de Barcelona també postularen. Cap elecció era fàcil en aquells anys complicats de la postguerra a Catalunya.

Hi havia també necessitat de nomenar un interí per a una escriptura peticionera supernumerària i un titular per a l'altra escriptura amb les mateixes característiques. La primera s'havia concedit a Francesc Gou perquè es pogués casar amb una filla, tal com hem vist en casos semblants. El virrei tenia previst que la substitució recaigués en Francesc Vila de Blanes. En canvi, el nomenament per a la segona escriptura supernumerària es deu al cessament del titular, Jaume Congost, perquè s'havia identificat amb els interessos de França, per a substituir-lo es proposa Sebastià Camarasa, menor d'edat; com que no podia exercir el càrrec, fins que no assolís la majoria d'edat legal, hom suggerí Josep Paisa (*sic*).⁸²

Hem pogut comprovar com aquests dos primers anys postbèl·lics foren decisius no només per a la configuració de la Reial Audiència de Catalunya, sinó també per organitzar un eficaç funcionament de les principals institucions de la Corona al Principat. Es portaren a terme nomenaments capitals que havien d'assolir un alt grau d'eficàcia i la Reial Audiència era una de les institucions especialment imprescindibles per assegurar una adequada presència de la política reial al Principat, sense desmerèixer la necessària aportació de l'oficina del Mestre Racional i de la Batllia general catalana.

LES VISITES DE 1654 I DE 1677: DUES FITES RELLEVANTS EN EL FUNCIONAMENT POSTBÈL·LIC DE LA REIAL AUDIÈNCIA DE CATALUNYA

Després dels primers nomenaments van venir, com ja hem pogut comprovar, els primers problemes que motivaren que el 1654 el regent del Consell d'Aragó, Pere de Villacampa, realitzés la primera visita. Aquest desconfiava de la influència, o millor dit del comportament, dels doctors Josep Romeu de Ferrer i Rafel Vilosa de la sala tercera

82. Totes les dades referents a les diferents cancelleries es troben a ACA, CA, llig. 553. Relació de les nòmines i dels oficis que falten per proveir i dels pretendents. Dades que es complementen amb les que trobem a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 35.

de la Reial Audiència de Catalunya, els quals junt amb Miquel Salbà de Vallgornera, regent la tresoreria, foren els més perjudicats per aquesta visita. Desconfiança que ja es féu evident quan es va debatre si el comte de Robres, oncle del doctor Miquel de Salbà i de Vallgornera, havia de participar en la votació prevista per decidir o rebutjar l'esmentada inspecció dels *ministres* de la Reial Audiència. El Consell d'Aragó era partidari que no hi participés, mentre que Pasqual d'Aragó defensava la seva implicació, ja que "(...) el conde se halla tan adelantado en las noticias della por lo que las ha tratado Sera mui esencial su Voto para que de luz al maior açierto (...)".⁸³ La decisió reial fou favorable al Consell d'Aragó i, per tant, n'impedí la participació.

En un document transcendent, anònim, s'analitza amb detall el protagonisme d'aquests magistrats. La desconfiança és màxima com es demostra en les següents consideracions:

Por el Accidente de la visita del Señor Regente don Jayme mir fue necesario Buscar modo para que no encomendase leher Los papelles de su Atesa, Consultas, o, otros a Las personas que tenia serca su persona por que setenian por algo sospechosas y se resolvió que se remitieran Los Biletas al Consejo quando estava junto conque seria fuersa los hiziera leyer a uno de los hoydores y si era Cosa sacreta de la resulacion se hazia en el mesmo Concejo. La respuesta Aunque La haperensia desde modo muestra toda justificacion siempre se ha tenido por sierto que seha escojo para que no se despachara negossio alguno sin que tubieran mano en el el Tesorero don miguel Salva Don Josepe Romeu y el Dr Rafael Villosa y para asegurar el succeso de alcançar el afecto de qual quier pretension Los tres se An Unido con el secretario Arespachochaga (...).⁸⁴

Els dos primers magistrats van haver de fer front a greus acusacions que s'expliciten en els respectius judicis que, si bé a la llarga no foren un obstacle per a llurs carreres, a curt termini els provocaren molts maldecaps i, sobretot, haver d'abandonar momentàniament la sala tercera. El doctor Josep Pallarés fou el gran promotor de la variada gamma d'acusacions que van rebre.

83. Aquestes consideracions es recullen a ACA, CA, llig. 264, doc. núm. 38.

84. ACA, CA, llig. 308, doc. núm. 29/11. "Sobre el despacho de la Real Auda de Catha y proceder de los ministros con lo que en todo se podria hazer."

Josep Romeu de Ferrer fou acusat, entre altres coses, del desgovern de la comarca de Solsona. Se l'acusa, junt amb alguns personatges que hem esmentat, d'haver encomanat el govern d'aquesta zona a Antoni Potau, que "(...) dava la mano a los afectos a francia (...)". Es denuncia que alliberà uns mercaders que passaren a França sense tenir la corresponent autorització. Actuà com a testimoni d'aquesta acusació Joan de Capdevila, domiciliat a Barcelona, que quan era governador del Pallars el febrer de 1653 va detenir els esmentats mercaders. Ell mateix ens informa que el marquès d'Olias i de Mortara n'autoritza l'alliberament i en el mateix correu en què n'ordenà la llibertat es rebé una carta de Josep Romeu de Ferrer en la qual demanava la remissió de la condemna d'aquests individus perquè eren amics seus. Per a Joan de Capdevila el comportament del marquès d'Olias i de Mortara era el resultat de la manipulació de Josep Romeu de Ferrer i, segons ell, aquests suposats mercaders eren en realitat espies que actuaven seguint instruccions de Josep Romeu de Ferrer.

S'incidia, d'altra banda, en el tracte de favor presumptament dispensat a mercaders amics seus que s'excedien en la taxa establerta per a la venda de mercaderies. Entre els testimonis que s'aportaven per justificar aquesta nova acusació hi ha Joan Cortés, natural de Barcelona i escrivà penal. Aquest afirmava que el 1654 va rebre una denúncia contra un *escudillero* per haver-se excedit en la taxa establerta i en fer-ho saber a Miquel Bonet, procurador fiscal, perquè busqués testimonis, li va respondre que l'esmentat individu era amic de Romeu de Ferrer, si bé afirma tot seguit que ignora si aquesta acusació té fonament. El venedor de draps Onofre Icart, entre altres, corroborà aquesta acusació per bé que n'ignorava la procedència. En concret, afirmà que a les botigues de Joan Guinart i Francesc Alós, considerats amics del magistrat acusat, es contravenia la taxa en qüestió.

La varietat dels càrrecs imputats fou àmplia, fins i tot l'acusaven d'afavorir l'alliberament il·legal de Miquela Verges, vídua, empresonada per haver comès una sèrie de robatoris. El doctor Josep Pallarès actuà en qualitat de testimoni afirmant que a la darrereria de 1655 va sentir dir al fonedor de la seca, Celdoni Enrich, que Josep Romeu de Ferrer s'enriquí ràpidament; i que quan l'esmentada vídua arribà a Barcelona l'auxilià facilitant-li roba. Fet que segurament va propiciar l'injust alliberament de la dona quan fou acusada de robar a casa d'un personatge conegut, Cèsar Vilallonga.

Acusació que és especialment interessant perquè hagueren de declarar com a testimonis magistrats, presents o futurs, de la Reial Audiència de Catalunya. Bernat Olzina, jutge de cort al cap d'uns anys d'aquesta visita, afirmà "(...) que no sabe como saliò de la carcel [es

refereix a la dona] ni que don Joseph Romeu intercediese paraque la sacasen, antes tienen don Joseph Romeu por ministro muy recto (...)”. En canvi, la declaració del doctor Miquel Pallarés, jutge de cort aleshores, és evasiva, ja que argumenta que “(...) al tiempo de las defensas salio a hazer las levas (...) quedando por relator desta causa el dr. Franco. Sala, y que quando bolvio hallo que estava ya fuera de la Carcel, con que no puede dezir si don Joseph la valio (...) por su libertad”.

Els seus enemics fins i tot l’acusaren de maltractament als advocats i que retardava a propòsit la declaració de les causes. Els magistrats que actuaren com a testimonis coincidiren unànimement a rebutjar aquesta doble acusació, consideraven que el comportament del doctor Josep Romeu sempre fou correcte. El doctor Francesc Vidal i Roca va afirmar que quan informava el doctor Romeu de Ferrer, aquest li replicava els seus arguments amb energia, però que mai li faltava al respecte; i afegia que mai no havia sentit cap queixa de ningú. Un altre doctor, Pau Benet Mas i Vidal, ratificà la declaració anterior. En aquesta mateixa línia trobem el jurista Josep Martí i Ferrer que aleshores ja formava part de la Reial Audiència de Catalunya. Aquest magistrat afirmà que tots, sense excepció, intentaven complir amb la seva obligació de *ministres* de la Corona. El doctor Miquel Alegre, fins i tot, alabava el temperament de l’acusat, bo i afirmant que en totes les causes que es tractaven a la seva sala, el doctor Josep Romeu actuava amb molta vivacitat i que per arribar a conèixer-les a fons a parer seu era inevitable retardar la corresponent resolució.

Lligat a l’afer de la vídua de Miquel Verges, va haver de fer front al testimoni de Joan Cortés, escrivà de la Ciutat Comtal, que denunciava que a casa del doctor Josep Romeu de Ferrer va sentir com aquest es queixava de l’actuació de Celdoni Enrich, a qui considera responsable de tot aquell conflicte perquè havia posat roba dins l’arca de la vídua per acusar-la de robatori.

Els dos últims càrrecs als quals va haver de fer front se centraven en actituds o actuacions negatives que afectaven alguns oficials reials. Un és acusat de desinterès a l’hora de detenir un dels culpables de l’assassinat del doctor Josep Berart, jutge de cort de la Reial Audiència del Principat, tot i saber que aquest presumpte assassí era a Barcelona. Pel que fa a l’altre càrrec, se l’acusava d’haver detingut injustament el veguer de Montblanc, Antoni Soler. Aquesta detenció estava relacionada amb uns disturbis greus, amb trets d’escopeta inclosos, que van tenir lloc a Montblanc. Els protagonistes d’aquest greu altercat foren dos individus amics del veguer. Quan aquest anà a Barcelona per interessar-se per l’evolució dels esdeveniments, fou detingut per Josep Romeu

de Ferrer sense comunicar-li els procediments que s'havien portat a terme contra la seva persona. Tot això aconsellava, segons els amics del veguer, la renúncia al seu ofici, cosa que efectivament va fer; el càrrec fou atorgat a Francesc Aguiló gràcies a la suposada mediació de Josep Romeu de Ferrer.

El procés contra Rafel Vilosa, contemporani al del seu col·lega i amic, es basava en els mateixos denunciants que en el cas anterior. El doctor Josep Pallarés, protagonista destacat de les denúncies contra el doctor Josep Romeu, afirmà que va sentir dir en públic el 1653 o 1654 a diverses persones que mitjançant el doctor Josep Santandreu, que fou mestre del doctor Rafel de Vilosa, s'imposaren 100 "dobles" a J. Mas perquè era profrancès. Acció que, juntament amb d'altres, no s'hagués pogut portar a terme si l'esmentat doctor Vilosa no fos membre del Reial Consell. Càrrec que combinava amb el de consultor del tribunal del Breu.

Va rebre acusacions d'infidelitat tant en el terreny personal com en el polític. Se l'acusà, per exemple, de tenir empresonat el marit de la seva amant. I en l'àmbit polític, tant a ell com al seu pare els consideraren culpables de connivència amb França. El doctor Josep Pallarés afirma tenir notícies que el seu pare, coadjutor de l'oficina del Mestre Racional de Catalunya abans i durant la guerra dels Segadors, va fer gestions per accedir a la Reial Audiència catalana quan estava supeditada a la monarquia francesa. Opinió ratificada per Andreu Vilar, notari de Barcelona, i Joan Baptista Monfar i Sors també de la Ciutat Comtal. Aquestes acusacions no incidiren en la seva carrera professional, però propiciaren la decisió de separar-los. D'altra banda, no es pot oblidar que la seva bona amistat amb Miquel de Salbà i de Vallgornera, regent la tresoreria, n'aconsellava la separació. Per tant, Josep Romeu de Ferrer fou enviat a la sala del canceller i Rafel Vilosa a la del regent.⁸⁵

Les esperances que hagués pogut suscitar la visita protagonitzada pel regent Pere de Villacampa aviat es veieren frustrades i es tornà a instal·lar un clima pessimista com ho palesa un informe sobre l'estat de les tres sales de la Reial Audiència de Catalunya. L'autor desconegut d'aquest curt, però sucós, informe descarrega el monarca de tota responsabilitat de l'estat lamentable de l'alta institució judicial. Les seves denúncies se centren en els diversos aspectes que considera fonamentals per al bon funcionament de la institució. Sobretot en critica

85. Ambdós processos es conserven a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 3.

la falta de disciplina que devalua la desitjada autoritat judicial. D'altra banda, insisteix en el fet que s'ha de millorar el funcionament intern i el protocol. Per això demana

(...) que tengan missa, i la oigan juntos, antes o despues del consejo; que de la limosna el tesorero pues ai dinero para carnestoliendas (...) que las dos salas del civil salgan iuntas i de dos en dos los doctores por su antiguedad (...) que no visiten a nadie sino a los colegas porque en visitar se gasta mucho tiempo que es la maior perdida y se rossa no poca autoridad (...).⁸⁶

S'ocupa de la terminant necessitat de corregir el funcionament defectuós dels procediments judicials i demana, segons el seu criteri, que els plets es trametin amb agilitat, evitant d'aquesta manera que "(...) con su elocuencia tiranisan los oidos de los otros que an de votar contra la libertad de su voto (...)". Considera que cada plet ha de ser estudiat amb molt de detall i que quan un magistrat se n'hagi format una opinió s'ha de mantenir en secret fins al dia de la votació. En poques paraules, demana un rearmament moral davant un fet tan transcendent com una votació judicial. El virrei tampoc es lliura de les crítiques del text. En denuncia la falta de puntualitat quan assisteix al "consell criminal".

La seva preocupació, que sembla autèntica, s'estén al funcionament de la sala tercera de la Reial Audiència de Catalunya. Es lamenta que el doctor Pere Antoni Sala, a qui considera un bon jurista, hagi estat promogut a la sala tercera, ja que opina que la sala del canceller no funcionarà correctament sense la seva col·laboració. Diu que la sala tercera "(...) se llama del descanso, porque ivan a descansar a ella los grandes hombres despues de aver travaído mucho en las del civil (...)". Així doncs, l'autor d'aquest informe conclou que l'obligada absència del doctor Serra de la sala del canceller perjudicarà el bon funcionament de la Reial Audiència.⁸⁷

Vint anys més tard, i per intentar corregir possibles deficiències del funcionament de la Reial Audiència de Catalunya, va tenir lloc la visita de 1677 efectuada pel regent Llorenç Matheu i Sans. Les seves decisions, que afectaven diferents aspectes del funcionament de la Reial Audiència, devien lògicament ser aplicades per mantenir l'imprescindible respecte a la Corona. I fou precisament en aquest punt tan rellevant

86. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Sobre l'estat de les tres sales de l'Audiència de Catalunya. Madrid, 3 d'agost de 1657.

87. *Ibidem*.

quan començaren les dificultats. Com que la seva missió havia conclòs, el regent Matheu decidí traslladar al doctor Joan Baptista Roca i Julià, en qualitat de delegat seu, la sempre ingrata tasca de gestionar l'aplicació de les mesures aprovades que havia de tenir en compte el parer del virrei de torn. I és precisament quan el doctor Roca i Julià intenta seguir fefaentment aquestes instruccions quan es donen situacions compromeses. Tant el comte de Monterrey com el seu successor, el marquès de Leganés, no palesen cap interès per les mesures decidides pel visitador. Davant d'aquest *impasse*, el doctor Roca es veu en l'obligació d'informar el monarca de la situació perquè pugui decidir el que cregui més adient.⁸⁸

Aquesta decisió propicià que diferents institucions s'impliquessin en els fets. Cada organisme actuà d'acord amb els seus interessos amb relació a les conclusions de la visita. Hom ha de reconèixer que les circumstàncies no eren còmodes per al Consell d'Aragó, però eren especialment ingrates per a la Reial Audiència, car Llorenç Matheu decidí processar no sols alguns dels oficials que hi eren vinculats, sinó que també insistí en l'adequat finançament de l'alta institució judicial i de govern. Entre els sentenciats per la visita destaca el doctor Bonaventura Tristany, que fou condemnat a sis mesos de suspensió del càrrec de jutge de cort, al doctor Joan Marcer li prohibí exercir durant un any l'ofici d'assessor del governador de Catalunya i els doctors Dionís Corder i Josep Fortuny, algtzirs de la Reial Audiència i del governador de Catalunya, respectivament, foren condemnats a dos anys de suspensió dels càrrecs.

88. El document que envia al monarca és tot aprofitable perquè reflecteix de forma fefaent la difícil tessitura en què es trobava aquest magistrat. "Don Lorenzo Matheu y Sans del conssº de V.M. Regte. en el Suppmo de Aragon y Visitador de los Ministros y oficiales que no purgan tabla, en este Principado: me dejo comission para liquidar y ejecutar Las sentencias echas en La visita, con advertencia de que Lo comunicasse con el Virey, y siesse quenta a V.M. de lo que se fuere ofreciendo, en cuya conformidad haviendo buuelto de la montaña el Conde de Monterey Le di noticia de mi comission y de lo contenido en las Sentencias y en particular de algunas suspensiones de Ministros, y como para mayor individuacion me mandasse Le hisiesse consulta de todo: en 8 de junio decretó No es tiempo ahora de tratar desso y assi se suspendera hasta mejor ocasion. (El subratllat és original del document.)

Haviendo jurado el Marques de Leganes el puesto de Virey Le hise la mesma representacion en consulta de 17 de junio que salio decretada en 20 ejecutesse Lo resuelto por el Conde de Monterrey (el subratllat és original del document) como de ambos papeles parece cuyas copias se ponen en las Reales manos de V.M., Con que por ahora queda suspendido el efecto de mi comission (...)" ACA, CA, llig. 227. Sobre la visita de Llorenç Matheu.

Des del punt de vista del procediment a seguir a l'hora de portar a terme un adequat control dels processos, es demanà en aquesta visita que el canceller, el regent la cancelleria i el doctor amb més experiència de la sala tercera de la Reial Audiència registressin en un llibre les “denunciaciones de los procesos por su orden”. Atenent així al que estava establert a les Constitucions del Principat, concretament en el títol de “denunciaciones de procesos”. Ja des d'un començament, la Reial Audiència no era partidària d'aquestes disposicions, ja que “(...) halla tantas dificultades en su ejecucion (...)”. Actitud no compartida per la Generalitat de Catalunya que defensa la decidida aplicació de totes les mesures adoptades al seu dia pel visitador. Mentre que el Consell d'Aragó estava d'acord amb l'argumentació expressada per la Reial Audiència.

Argumentació que es detalla posteriorment i que es basa en múltiples aspectes. En primer lloc, es pregunta si hom pot aplicar el que disposa el visitador de forma justa, sense deixar de banda el que està establert en altres constitucions. A continuació es qüestiona si “(...) [donat el cas] pudiera llegarse a dar cumplimiento a la observancia de las Constituzs. 1.2.3 y fin de Denunciaciones de procesos seria Convente. y del beneficio publico e si dañoso al despacho de las Causas y a la breve expedicion de los Pleitos (...)”. La seva actitud és sens dubte reticent i reforçada per una laberíntica explicació jurídica de la qual, pel seu indubtable interès, reproduïm els altres aspectes que creiem més interessants:

(...) el tercer motivo es porque aunque digan algunos D.D., que es reprobada La Costumbre (aunque fuesse immemorial) contra Las Constitus. del Prindo. es cierto Y mas Comun sentencia que Las Consts usages Y otros drechos municipales *abeunt indesuetudinem per contrarium usum totus populi et tollerantiam Domini Regis*. Y parece que estas Constitus. 1.2.3 Y fin no se halla se hayan observado tan puntualmte que en su execuzn no se encontrassen continuos reparos Y dificultades antes en todas Las Cortes havia que enmendar o añadir de nuevo (...) fontanella supone las inobservancia de esta Constitus. ates de los años 1612 y 1613 diziendo que el Regte. Banatos Visitador Rl (que lo fue en dichos años ordeno se observassen en adelante. Y despues en el tiempo que scrivira Las obras aquí dio fin en 6 de Novre 1620 dize que Ya estava templado el rigor del mandato del Visitador y que Las Causas se declaravan como antes a, arbitrio de los Relatores Y del Senado como les parecia Convenir. Y ser necessario esta conformidad se ha continuado antes del año 1640 Y despues de la feliz reduccion de esta Prov^a a la rl obediencia de V. Magd. sin que en las visitas Rls. que hizieron el Regte Bayesola que

despues fue vicescanciller en el año 1636. Y el Regte Don Pedro Villacampa y Pueyo en el de 1654 se halle querela propuesta de esta inobservancia (...)

El quarto motivo es porque de La inspection de las mismas Constitus 1.2.3 y fin claramte se vee que respecto de los dispuesto de tener libros de denunciations Los Presites y mas antiguo Dor de la tercera Sala queda reduzido a Lo dispuesto en dicha Const. Fin. Pues lo que dispuso el Sor Rey D. Fernando en la Const. I esto a que los relatores de las Causas en llegando a sus manos Los processos de ellos denunciassen al presste de la RI Audiencia (que entonces aun no estava repartida en Salas) que tenian tal processo a su Relacion. Y que el Presste el ultimo dia no feriado de la Sem^a las Continuasse en nota o, memorial ordenando se declarassen La Sigte Sem^a según el orden que estaven denunciadas sino ocurrían alguna cosa al Conss^o que pareciera deverse hazer Y que el mismo dia aquel apuntamto fuesse intimado a las partes fue derogado en La Cont. 2 del mesmo tit. Menos Lo que pueda resultar de aquellas palabras si uno no accurriera alguna cosa (...).⁸⁹

La situació quedà en un lògic *impasse* davant la manca d'entesa entre les distintes instàncies afectades per les intencions del jurista Llorenç Matheu.

89. *Ibidem.*

II

L'ACCÉS A LA REIAL AUDIÈNCIA DE CATALUNYA

L'elecció de jutge de cort, és a dir, de jutge penal, fou la via pretesament normal d'accés a la Reial Audiència catalana, la realitat fou distinta com es veurà més endavant. Així ho estipulava el *cursus honorum* de l'alta institució judicial, si bé això no impedia que un nombre significatiu de juristes accedissin directament a una de les dues sales civils de la Reial Audiència. N'hi ha algun, estadísticament poc representatiu, que accedia directament a la sala tercera de la Reial Audiència.

INCIDÈNCIES EN EL NOMENAMENT DE JUTGE DE CORT

Totes aquestes circumstàncies es recullen en les consultes emeses pel Consell d'Aragó quan s'havia de proveir una vacant de jutge de cort i decidir l'admissió d'un nou membre a l'esmentada institució. Per tant, és una font molt valuosa perquè ens permet conèixer amb detall els avatars i les lluites que es produïren a l'hora de proposar els candidats al monarca. Aquestes tensions es mantingueren intactes al llarg del període i en determinades ocasions afloraven a la superfície. Així doncs, i ja ben entrat el període que estudiem, coneixem la denúncia que efectuà el regent marquès de Castelnovo sobre les ternes que es confegien no sols a l'audiència catalana, sinó també a les de la Corona d'Aragó. I denuncià inequívocament que "(...) las ternas que hazen los Ministros de la Rl Audiencia, assi en Catalunya, como en Aragon y Valencia, y que estos se gobiernan mas por las negociaciones de los que interceden que por los meritos de los que pretenden (...)".¹ Paraules

1. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 92. Consulta efectuada el 5 de novembre de 1687.

contundents que obvien qualsevol comentari sobre la situació. Però la seva denúncia no es va mantenir en aquests nivells generals, sinó que més endavant aprofundí en el que, a parer seu, eren contradiccions inadmissibles. I en aquest sentit afirmà sense embuts:

(...) que hay artas experiencias de esta verdad no lo deja dudar lo que se ve ahora, pues en la terna que hicieron estos Ministros en 30 de Agosto graduaron en primer lugar al Dor. Joseph Delfau, en segundo al Dor. Antonio Vilaplana, y en tercero al Dor. Franco. Bertamon- y en la que hazen a 4 de octubre en que medi apoco mas de un mes, no solo mudan las graduaciones, sino los sugetos, pues proponen al Dor Vilaplana en primer lugar al Dor Delfau en segundo, y en tercero al Dor Claver; A vista de esta irregularidad y de que en el concepto comun lo que tiene entendido es que el Dor Delfau sobresale en la Literatura entre todos los pretendientes (...).²

Davant la denúncia del marquès de Castelnovo, el Consell d'Aragó no dubtà ni un moment a replicar de forma decidida les acusacions del regent. Defensà la forma d'elaborar les ternes argumentant que els canvis en l'ordre dels candidats podia deure's a una sèrie de factors imprevisibles, com ara l'absència d'un determinat jurista de la Ciutat Comtal perquè complia un encàrrec del virrei, o simplement per malaltia o mort d'un dels magistrats amb dret a vot.³

2. *Ibidem*.

3. El consell d'Aragó s'esforçà i molt per contrarestar les denúncies del marquès de Castelnovo, bo i afirmant el següent: "(...) El Consejo habiendo ohido el voto del Marques de Castelnovo (...) no ha podido dejar de representar a Vmagd que aunque aquellas suelen tal vez contener en la apariencia alguna variedad en el modo de graduar los sugetos que en ellas se proponen; esta que parece inconsecuencia suele provenir de mudarse los Ministros que las hazen, o por no asistir todos al tiempo de votarse o faltando por muerte algunos que intervinieron en una terna subrogandose otros nuevamente provistos en su lugar, que nunca votaron o hallandose enfermos o ausentes como sucedió según se tiene noticia en la terna pasada de plaza civil de Cathaluña en que no intervino un Ministro que se hallava fuera de Barcelona de orden del Virrey por el servicio de Vmagd maiormente que en la referida terna de la plaza civil solo tubo un voto mas el Dor. Delfau que el Dor. Vilaplana, pues aquel vino propuesto en primer lugar con 16 votos y este en segundo con 15 con que solo en la terna de ahora ha tenido el dor. Vilaplana un voto mas; Y aunque no lo hubiera tenido no le hauria hecho falta para venir propuesto en primer lugar pues Delfau no trae mas que 12 votos; y del recto proceder de los Ministros de aquella Audiencia no se debe creer faltara al venemerito un solo voto de aquellos que havia tenido en la terna precedente. Y en quanto a la graduacion que el Consejo da a los sujetos que consulta tiene bastante satisfaccion de que son de los mejores, por su literatura buenas prendas y demas cualidades que se requieren para este ministerio, cuya noticia ha procurado adquirir,

A voltes, els atacs personals a determinats juristes que suposadament no havien estat fidels durant els Segadors entelaven la tranquil·litat d'algunes consultes. El doctor Joan Baptista Pastor va haver de fer front a una d'aquestes acusacions quan va pretendre, i efectivament aconseguí, la plaça de jutge de cort el 1657. De fet, la consulta en qüestió no reflecteix *in situ* aquests atacs, ja que sols els explicita el virrei que es limita a defensar-lo, sense efectuar la preceptiva terna. El doctor Joan Baptista Pastor ja havia estat proposat per la terna confegida per les tres sales reunides de la Reial Audiència. En aquesta proposta, el doctor Joan Baptista Pastor hi apareixia al darrer lloc amb sis vots. Les tres sales preferiren el doctor Narcís Anglasesell i Roca, amb nou vots, seguit de Bernat Olzina i Vilallonga, aleshores advocat de pobres de les presons de Barcelona, amb vuit vots.

I és precisament quan el virrei ha de donar a conèixer el seu criteri, quan es produeixen els fets ja esmentats. Afirmar que "(...) havia procurado informarse, y ha hallado ser al contrario; que entes siempre y en todos los tiempos, por su parte, ha obrado con mucho affecto (...)". En canvi, el Consell d'Aragó, en contra del que succeeix d'altres vegades, no es fa ressò d'aquesta llarga i detallada defensa, sinó que es limita a efectuar la seva pròpia proposta, normalment més influent que la del virrei i les dues molt més eficaces que les que efectuaven

assi de los Ministros de Cataluña y otros, como por lo que han informado los mismos regentes Provinciales que tienen obligacion de conocerlos; y a mas de esto ha atendido a la graduacion que ha tenido en las consultas pasadas pues el Dr. Vilaplana subio en tercer lugar para una plaza de juez de corte en 24 de Diziembre de 1681 en segundo para otras dos plazas de juez de corte en 7 de febrero y 9 de Marzo de 1682; en primero para otras dos plazas de Asesor de la Baylia General que se consultaron en 13 de enero y 28 de septiembre de 1683. Y en primero para una plaza de juez de corte en 16 de Nobiembre de 1686 y por ser la misma graduacion, la que ahora le corresponde a este sugeto, no ha parecido justo quitarsela en consecuencia de lo pasado; el Dor. Francisco Bertamon aunque no ha tenido graduacion alguna por el Consejo en las Consultas de provisiones de plazas pero se le da en esta un segundo lugar por su literatura y prendas y por que para la plaza civil que se proveyo en 13 de septiembre proxima pasado, vino propuesto de la rl Audiencia con ocho votos; y el Dor. Joseph Claver aunque tampoco ha sido hasta ahora graduado en Consultas del Consejo perol e halla calificado en la proposicion que hizo la Real Audiencia para una plaza de juez de Corte que se consulto en 6 de Nobiembre de 1684 y entonces truxo nuevo votos (...) y para esta le graduan con el mismo numero de votos por ser sugeto de las prendas que va dicho; de que ha parecido al Consejo hazer esta expresion a Vmagd. para que se halle enterado de los justos motivos que ha tenido para graduar los sugetos que consulta en la forma referida (...)". Tota aquesta argumentació es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 92.

les tres sales reunides de la Reial Audiència. El Consell proposà en primer lloc el doctor Francesc Villasalo, assessor del governador del Principat, del qual va detallar els mèrits i tot seguit es limita a suggerir, aparentment sense cap entusiasme especial, la resta de components de la terna: el doctor Joan Baptista Pastor aconseguí el segon lloc i el doctor Bernat Olzina s'hagué de conformar amb el darrer. El monarca s'inclinà per Joan Baptista Pastor després de la vehement defensa del marquès d'Olias i de Mortara.⁴

Les contrarietats, i convé tenir-ho sempre molt present, no sempre podien ser el resultat d'atacs personals, sinó que a voltes tenir *buenas cualidades* podia ocasionar inconvenients. El doctor Vicenç Sabater passà per aquesta experiència quan el seu nom fou proposat durant la consulta que acabà amb el nomenament del doctor Cristòfol Potau com a jutge de cort de la Reial Audiència. El Consell d'Aragó el descartà de la seva terna, el virrei l'havia col·locat al primer lloc de la seva perquè no havia demanat formalment la plaça i perquè era un bon assessor de la Batllia.⁵ Amb tot, al cap de nou mesos fou nomenat jutge de cort, després de ser proposat en primer lloc tant pel virrei com pel propi Consell.⁶ En canvi, el doctor Josep Gelzen va perdre una posició a la terna del Consell, ja que anava a parar a la darrera en lloc de mantenir-se en la segona tal com havia decidit el virrei perquè encara era massa jove.⁷ Diferents motius, més o menys lògics, podien retardar les expectatives professionals d'alguns magistrats.

Els vots particulars emesos pels membres del Consell d'Aragó mereixen també la nostra atenció perquè sovintejaren i palesen les dificultats que, a vegades, va tenir l'esmentat organisme a l'hora de consensuar una determinada terna. No és fàcil afirmar si un vot particular influí decisivament en la voluntat del monarca o del seu entorn.

Hi ha, per exemple, vots particulars *polítics*, és a dir que interpretem com que intenten quedar bé davant de diferents candidatures. Així succeí en la consulta prèvia al nomenament del doctor Francesc de Càncer el 1682. La seva candidatura va comptar amb el suport

4. Vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 17. Consulta efectuada el 19 de maig de 1657.

5. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 109. Consulta efectuada el 19 de desembre de 1680.

6. Tenim constància del seu nomenament en la corresponent consulta que es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 110. Consulta efectuada el 5 de setembre de 1681.

7. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 120. Consulta efectuada el 12 de febrer de 1676.

incondicional del virrei i del Consell d'Aragó, ja que el proposen al capdavant d'ambdues ternes. Pel que fa a la confegida per les tres sales de la Reial Audiència ocupà el darrer lloc. Era, per tant, una opció molt desitjada per totes les parts implicades en el mecanisme d'elecció. L'únic vot particular que es presentà en aquest cas, format pels regents marquès de Castelnovo, Joan Baptista Pastor i Josep Rull, col·locà en primer lloc el doctor Francesc de Càncer. En canvi, optà per situar en segon lloc el doctor Antoni de Vilaplana que apareixia en aquesta posició a les ternes del virrei i del Consell d'Aragó. Aquesta posició, però, la compartí amb el doctor Ferran Fivaller, el qual mai no va accedir a la Reial Audiència. El darrer lloc també fou compartit aquesta vegada entre els doctors Josep Gelcen i Jacint de Gassia i Navarro, advocat nascut a Tortosa. Josep Gelcen en la del virrei i Jacint de Gassia i de Navarro en la del Consell. Ens trobem davant la paradoxa que en lloc de tres persones proposades, n'hi ha cinc. Aquest fet no respon a una terna, evidentment, i, d'altra banda, no era en absolut excepcional.⁸

A voltes aquest afany per no enfrontar-se amb l'opció majoritària intenta compatibilitzar-se amb la decidida defensa d'un candidat especialment desitjat. Això li passà al duc d'Osuna, aleshores president del Consell. Personatge que en les dues consultes pràcticament consecutives va emetre el corresponent vot particular en què situava en primer lloc de la seva terna el doctor Domènec Vardier, que mai fou proposat pel Consell d'Aragó. La primera vegada el situà sol, però a la segona consulta celebrada el 1694 i en què fou elegit el doctor Domènec Aguirre, comparteix *sense graduació* amb aquest la mateixa posició. Segurament intuï, per dir-ho d'alguna manera, el possible nomenament del doctor Domènec Aguirre i no li interessà guanyar-se l'animadversió dels seus col·legues.⁹

Quan es produeix una atomització del Consell d'Aragó en determinades consultes és especialment difícil encertar-ne els motius. L'elecció del doctor Francesc de Portell fou especialment complicada perquè el seu nom surt molt poques vegades a la consulta que possibilità el seu nomenament. Situació agreujada perquè tant el virrei sortint com

8. Tots aquests avatars es poden consultar amb cura a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 106. Consulta efectuada el 7 de febrer de 1682.

9. Els comentaris sobre el capteniment del duc d'Osuna es poden consultar a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 79. Consulta efectuada el 19 de gener de 1694. I, també, a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 80. Consulta efectuada el 9 de maig de 1693.

l'entrant no volgueren renunciar al seu dret d'elaborar la corresponent terna. Sols apareix esmentat en primer lloc a la terna de les tres sales de la Reial Audiència amb setze vots, molt per sobre del seu immediat seguidor, el doctor Antoni de Vilaplana que n'aconseguí deu. No consta a la terna del virrei sortint, i el trobem en darrer lloc a la de l'entrant. I per complicar encara més la situació, el Consell d'Aragó fou incapaç, o no li interessà, de confegir una terna. Ni tan sols en pactà una determinada posició.

En lloc de la proposta esperada i lògica del Consell, hi va haver tres blocs de vots particulars i sols en un hi consta el doctor Francesc Portell. Només aquesta vegada compartí el primer lloc amb el doctor Antoni de Vilaplana. Ambdós aparellats *sense graduació*. Tot això succeí amb el vot particular del bloc format pels regents Pere de Villacampa, Joan Baptista Pastor i Josep Rull. El doctor Antoni de Vilaplana fou, sens dubte, el jurista preferit pels diferents votants particulars. La terna elaborada pel president del Consell d'Aragó, Pere Antoni d'Aragó, situà al capdavant el doctor Francesc Rius i Bruniquer, seguit de l'esmentat Antoni de Vilaplana. En la resta de vots particulars del bloc integrat per Antoni Calatayud, marquès de Canales, i pel regent Pere Valero no hi consta, com ja hem afirmat, el doctor Francesc de Portell, mentre que Antoni de Vilaplana encapçala llur proposta.¹⁰

Les deliberacions contingudes a la consulta que preparà el camí per al nomenament reial del doctor Francesc de Sotomayor, guarden un cert paral·lelisme amb les que hem comentat recentment. Aquest personatge, auditor general de l'exèrcit, fou proposat en primer lloc per les tres sales de la Reial Audiència amb dotze vots i a la terna proposada pel virrei obtingué la segona posició. Tant el virrei com el Consell coincidiren a situar al capdavant el doctor Josep Claver.

Les dificultats anaven en augment quan a la proposta del Consell d'Aragó curiosament obtingué la darrera posició, la segona fou compartida *ex aequo* per dos magistrats, Josep Gelcen i Francesc Verthamon. A partir d'aquest instant constatem l'atomització del Consell amb tot un reguitzell de vots particulars difícils d'interpretar. Si n'analitzem les ternes, aquests no s'han d'entendre com un clar desacord amb el Consell. Sols hi ha un cas, el vot del regent Antoni de Calatayud, que expressa la seva oposició al doctor Josep Claver, proposat en primer

10. Tot això pot comprovar-se a ACA. CA. llig. 225, doc. núm. 85. Consulta efectuada el 6 de novembre de 1684.

lloc pel virrei i el Consell, com ja hem comentat. Però no esmenta en cap moment el doctor Francesc de Sotomayor. De fet, només aparegué al vot particular del regent Francesc Comes i Torró, i en darrer lloc. A les ternes de Josep Rull i de Francesc de Borja, que incloïen la resta de vots particulars registrats a la consulta, ni se l'esmenta. Un cop més ens és impossible conèixer les circumstàncies que motivaren la decisió règia, ja que els vots particulars analitzats no expressen cap interès especial per qui fou finalment escollit. Les preferències dels votants oscil·laven, com a norma general, entre els doctors Josep Claver i Josep Gelzen.¹¹

Sense pretendre ser exhaustius en l'enumeració de distintes consultes que es caracteritzen per una sensible atomització, creiem que les disputes i tensions que van tenir lloc en les negociacions prèvies al nomenament del doctor Jacint Bertran mereixen ser incloses en la nostra anàlisi. De fet, obeïen a la pugna entre els partidaris del doctor Jacint Bertran i els que s'inclinaven pel doctor Francesc Verthamon, nét de Josep Rull, regent del Consell d'Aragó. Tant les tres sales de la Reial Audiència com la terna del virrei de torn prefereixen, posats a escollir entre els dos, Jacint Bertran. Aquest candidat fou proposat en segon lloc per les tres sales de la Reial Audiència, mentre que el darrer lloc fou per al doctor Verthamon. El virrei inclinà encara més la balança a favor del doctor Jacint Bertran quan el situà en primer lloc, mentre que el doctor Verthamon el col·locà al tercer lloc de la terna.

Fou un cop més el Consell qui complicà encara més l'assumpte. Renuncià a efectuar una terna formal i es limità a proposar en primer lloc, evidentment, el doctor Francesc Verthamon. La divisió s'evidencià sense embuts a la resta de la terna. Pel que fa als vots particulars sembla que es dividiren entre els que ratificaren la posició del Consell a favor del doctor Verthamon i els que s'inclinaren per atorgar el primer lloc al doctor Jacint Bertran, d'aquesta manera van demostrar la seva predilecció per l'esmentada proposta del virrei i de les tres sales de l'Audiència. Entre aquests últims hem d'esmentar el president del propi Consell, Pere Antoni d'Aragó, Pere Coloma, marquès de Canales, i el regent Francesc de Borja. La resta de vots foren per al doctor Verthamon, però no n'hi hagué prou per aconseguir la seva elecció.¹²

Un altre exemple en què els vots particulars se sumen a la proposta del virrei és la consulta que comportà el nomenament del doctor Joan

11. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 93. Consulta efectuada el 7 d'agost de 1688.

12. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 94. Consulta efectuada el 10 de març de 1689.

de Morató. Aquesta vegada el Consell d'Aragó sí que efectuà una terna completa en la qual situà en primer lloc el candidat que finalment fou elegit. Però el doctor Joan de Morató no apareix a la llarga proposta de les tres sales de la Reial Audiència de Catalunya ni a la del virrei. Tots coincidien a proposar primer el doctor Josep Güell, però el Consell no el va tenir en compte. Els vots particulars del regent Josep Rull, junt amb els emesos pels marquesos de Hariza i de Tamarit, però, són per al doctor Josep Güell per tal que encapçali llur proposta, sense menysprear la majoria dels vots obtinguts pel doctor Joan de Morató, a excepció del marquès de Tamarit, que l'ignorà sense que sapiguem, ara per ara, per què.¹³

A voltes els vots particulars ofereixen una alternativa a determinats candidats a una terna, és a dir, no es pretén enderrocar la proposta del Consell, sinó que només es vol substituir un determinat individu. Es planteja una conflictivitat que a la nostra manera d'entendre no ens sembla del tot lògica, car no qüestionen el primer lloc, sinó el segon i àdhuc poden haver-hi vots particulars centrats exclusivament en el que tanca la proposta. Però si aprofundim en les intencions d'aquests vots particulars podem, car és difícil anar més enllà, intuir aspectes suggeridors. Això succeí, per exemple, a la consulta que culminà amb el nomenament del doctor Francesc Rius i Bruniquer que gaudí del suport decidit del virrei que el col·locà primer, mentre que les tres sales de la Reial Audiència també el tingueren en compte quan el proposaren en tercer lloc amb uns significatius catorze vots.

Un cop més el Consell d'Aragó complicà el procés de provisió de la vacant de jutge de cort. Conscient de la dificultat de consensuar el tercer candidat, renuncià institucionalment a completar la terna. I, per dificultar més les coses, el doctor Francesc Rius i Bruniquer no apareixia en cap dels dos primers llocs. Però podria haver estat un dels candidats a tenir en compte, en un moment donat, en la discussió que no arribà a un acord formal per cobrir aquest darrer lloc de la terna del Consell. Afirmació que es fonamenta en el fet que en dos dels sis vots particulars emesos apareix com a candidat proposat per aquest darrer lloc; i en un altre vot particular, el del president del Consell d'Aragó, se'l prefereix en segon lloc. Les tensions, com que no es van limitar a la provisió del primer ocupant de la terna, suggereixen que tots els actors implicats en el mecanisme d'elecció consideraven que la formació de la terna en la seva totalitat era igualment rellevant; i,

13. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 71. Consulta efectuada el 29 de maig de 1695.

en conseqüència, estaven disposats a lluitar per llurs interessos si així ho consideraven convenient.¹⁴

En aquesta darrera consulta va aparèixer el doctor Josep Delfau, advocat de Barcelona i natural del Rosselló, que gaudia de significatius suports tant al si de la Reial Audiència, per bé que mai no en formà part, com al Consell d'Aragó. El marquès de Castelnovo, membre del Consell, protagonitzà una de les més destacades protestes del període que estudiem sobre el procediment que se seguia a l'hora d'elaborar les corresponents ternes, com ja hem comentat detalladament. Denúncia, recordem, que es basava en la suposada falta de reconeixement dels mèrits de l'esmentat doctor Delfau.

Si ens fixem en el contingut de la consulta, observarem que el marquès de Castelnovo no estava sol en la seva valent denúncia, la qual cosa no obsta perquè el candidat finalment escollit, el doctor Antoni Vilaplana, gaudís igualment d'un decidit suport, sinó superior al del doctor Delfau. El segon lloc que el doctor Josep Delfau aconseguí a les ternes del virrei i de les tres sales de la Reial Audiència demostra que era un personatge conegut i valorat. Però el Consell en la seva terna institucional no les va tenir en compte i això justifica la tensió comentada. D'altra banda, la denúncia del marquès de Castelnovo explica, o així ho creiem, els distints vots particulars. El mateix marquès emet un vot particular en què situa a la primera posició el seu protegit juntament amb un altre doctor en ambdós drets, Francesc Verthamon, proposat pel Consell. Vot particular que no demostra, per tant, cap animadversió vers els candidats preferits pel Consell, car col·loca després el doctor Antoni de Vilaplana.

Els vots particulars del marquès de Villalba i els dels regents Antoni de Calatayud i Martí Francesc Clement fan la impressió de voler quedar bé simultàniament amb la proposta institucional del Consell d'Aragó i amb la del seu col·lega, el marquès de Castelnovo. En canvi, l'opinió emesa pel marquès de Hariza està inspirada en un motiu polític, ja que es limita a acceptar la terna elaborada pel Consell, d'aquesta manera renuncia al que és propi d'un vot particular, és a dir, a l'elaboració d'una terna pròpia més o menys alternativa.¹⁵

14. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 103. Consulta efectuada el 16 de novembre de 1686.

15. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 92. Consulta efectuada el 5 de novembre de 1687.

MORIR EXERCINT DE JUTGE DE CORT: LA FRUSTRACIÓ D'UNA CARRERA

El nomenament de jutge de cort es considerava un càrrec temporal, requisit inevitable per a una cobejada carrera professional al si de la Reial Audiència de Catalunya. I tot això sense descartar una hipotètica presència posterior en alguns dels organismes centrals de la monarquia hispànica, principalment el Consell d'Aragó. Per tant, hem d'atribuir a factors extraprofessionals, generalment la mort, el fet que alguns juristes no accedissin a les sales civils de la Reial Audiència. Foren set els juristes que en el període que estudiem moriren ocupant aquest càrrec. Tots ens ofereixen interessants informacions sobre diferents aspectes que possibilitaren llur accés a l'alt tribunal de justícia. Però és impossible obtenir-ne unes dades homogènies sobre determinats aspectes. En molts pocs casos coneixem amb detall, per exemple, els serveis familiars a la Corona.

Els mèrits atribuïts al pare del doctor Francesc de Sotomayor abasten diferents aspectes, però se centren bàsicament en el terreny militar durant la guerra dels Segadors. Així doncs, el seu progenitor, el mestre de camp Francesc de Sotomayor, exercí durant quasi una cinquantena d'anys a l'armada, i va servir a la costa africana, a la guerra dels Segadors i finalment al regne de Nàpols on morí el 1675. En un document adjunt al memorial presentat pel doctor Francesc de Sotomayor, el Consell d'Aragó fou desgranant minuciosament les contribucions militars del seu pare:

(...) servicios que quedan calificados por diferentes papeles que se han visto, y particularmente con carta Real de 30 de março 1643. en que su Magd fue servido recomendar a dho Dn franco de Sotomayor al Exmo Sr Capn Gnal Dn Felipe de Silva para que en las vacantes de Sargentias mayores, o, otros puestos le ocupasse, teniendo concideracion a lo bien que havia servido entonces por discurso de 16 años en la armada Rl Alaruche, y Espanya en las ocasiones, que se havian ofrecido, procediendo con valor, y ultimamente en el sitio de Perpiñan por Capn de uno de los del regimiento de la guardia de su Magd (...) y comprueban su fineza dos cartas del Exmo Sr Marquez de Olias, y Mortara, la primera de 11 de Henero 1648 y la segunda de 12 de março 1662 (...).¹⁶

16. Tots aquests detalls es poden consultar a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 41. Informe Consell d'Aragó sobre el memorial del doctor Francesc de Sotomayor.

Els serveis de Francesc de Sotomayor eren, sens dubte, rellevants. Tingué un destacat protagonisme a la campanya de Lleida el 1646. El 1648, en arribar a Catalunya, procedent d'Itàlia, el marquès d'Olias i de Mortara el conegué, aleshores tenia la graduació d'alferes. A partir d'aquest moment, se li concediren un seguit d'ascensos que culminaren amb el nomenament, a instància de Joan d'Àustria, de tinent de Mestre de Camp General.

Igualment destacats són els mèrits atribuïts al pare i a l'oncle del doctor Josep Berart, assassinat mentre exercia de jutge de cort. El doctor Gabriel Berart, conegut eclesiàstic i oncle del doctor Josep Berart, fou una de les víctimes del Corpus de Sang, el 7 de juny de 1640. Fou assassinat pels revoltats al convent de les monges mínimes de la Ciutat Comtal al qual s'havia retirat. Així mateix, al doctor Gaspar Berart, el seu pare, també el buscaven per executar-lo, però aquest, a diferència del seu germà, aconseguí salvar-se i gaudí de la protecció de Felip IV, qui "(...) en consideracion de lo dicho que V.Magd fue servido hacerle md de una plaça de oydor del mismo Principdo y con ella murio dexando al Suppte y a un hermo suyo muy niño sin mas amparo que el de V.Magd (...)".¹⁷

Sebastià de Miralles, pare del jutge Fèlix de Miralles, va tenir una actuació destacada al Consell de Cent barceloní. El seu fill argumenta que votà sempre a favor dels interessos de la Corona espanyola

(...) oponiendose directamente a los Ministros franceses con su voto en el consejo de ciento de la Ciudad de Bar^a por lo qual se puso a riesgo de experimentar los signos que los ministros de francia executaran a los bien afectos al servicio de V Magd. Y en particular en la ocasion del sitio de dha Ciudad aviendo sido siempre en el consejo de ciento de parecer que dha Ciudad se reduziesse al servicio de V.Magd. de tal suerte que por dha ocasion un dia quisieron matarle sacando las espadas contra ell porque tratava del rendimiento de dha Ciudad, y sin embargo desto aviendo sido ultimamente su voto el que prevalecio en el consejo y diligencio la reduccion de dha Ciudad (...).¹⁸

Si bé pertanyia a una rellevant família de juristes catalana, no coneixem amb detall les circumstàncies i els serveis prestats pel pare

17. Els memorials del doctor Josep Berart poden consultar-se a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 122 i ACA, CA, llig. 514.

18. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5/7. Memorial de Fèlix de Miralles.

del doctor Francesc de Càncer, un altre dels jutges de cort traspassats mentre exercia aquesta responsabilitat. De totes formes, en el seu memorial ens dóna una informació molt útil sobre la seva família, la qual cosa demostra que en el seu cas la mort truncà una carrera realment prometedora. Era nét i hereu de Jaume Càncer, prestigiós i reconegut jurista a Europa. Ell, en recordar la figura del seu avi, afirma que "(...) con sus escritos ilustro tanto la facultad de la Jurisprudencia en toda la Europa". I, a més, era nebot del regent Jaume Mir, jurista al qual ja ens hem referit al primer capítol d'aquesta obra.¹⁹ Referències que, a causa de la rellevància d'aquests personatges, ens compensen de la falta de documentació sobre el seu progenitor.

Dissortadament no podem aportar detalls dels pares dels altres tres jutges de cort que moriren ocupant aquesta plaça: els doctors Joan de Morató, Miquel de Pallarés i Bernat d'Olzina. De fet, tan sols coneixem el que se'n ressenya indirectament al testament dels dos primers juristes. Del primer, sabem que el seu pare, també Joan de Morató, era donzell de la vila de Moià, bisbat de Vic.²⁰ I del segon se'ns diu que el seu progenitor fou mercader de Besalú, ciutat que pertanyia al bisbat de Girona.²¹ Tenim poca informació sobre el pare del doctor Olzina, Miquel Francesc d'Olzina i de Pedrolo, donzell.²²

No ha estat especialment difícil aconseguir els mèrits d'aquests jutges de cort, exceptuant el doctor Joan Morató²³ del qual no hem pogut aconseguir cap memorial que ens permeti de conèixer les seves activitats. Gairebé tots van desenvolupar una important activitat militar al servei de la Corona en diferents moments del període que estudiem. Inicialment, per aconseguir una exposició més ordenada dels esdeveniments, ens centrarem en les activitats que han dut a terme abans de ser nomenats jutges penals de la Reial Audiència catalana.

19. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 16. També coneixem l'existència de dos memorials més que també es custodien al mateix arxiu i que es troben al lligall 552, doc. núm. 5/43 i al llig. 226, doc. núm. 48, respectivament.

20. Sobre la família de Joan de Morató, AHPB, not. Eudaldo Rotllan, *Liber capitulorum matrimonialium et concordiarum, 1679-87*: capítol matrimonial (23 d'abril de 1687).

21. AHPB, not. José Quatrecases Sala, *Liber secundus testamentorum, 1653-66*: testament (29 febrer 1664), f. 187v.

22. AHPB, not. Jaime Sayos (major), *Liber secundus testamentorum, 1659-68*: testament datat el 1664, f. 64.

23. Almenys tenim constància del seu nomenament. ACA, reg. Officialium, núm. 31 (1695-1700), 22 de juliol de 1695, f. 21.

El doctor Francesc de Sotomayor, per exemple, fou nomenat assessor de la Capitania General el 1675; i va romandre en aquest càrrec durant tretze anys. Exercí l'ofici d'auditor general. En tot aquest període de temps participà en "(...) todas las Campañas hasta el año 1684. embiandole los Capitanes Generales à tratar, y hazer con los comissarios de Francia todos los trueques, ó canjes generales, y particulares, assistiendo à todo lo demas dependiente de su cargo con la aprobacion que es notorio, y consta de los papeles que presenta (...)".²⁴

A diferència del doctor Francesc de Sotomayor, qui per edat no participà en les activitats bèl·liques dels anys quaranta i cinquanta, el doctor Francesc de Càncer s'implicà molt en el conflicte dels Segadors. I com afirma el seu fill, Josep de Càncer i de Pratsenjulià, fins i tot abandonà momentàniament els estudis per comprometre-s'hi encara més, servint "(...) en la cavalleria e Infanteria de la companyia y tercio del Capn de Cavos Corazas y despues maesse de campo Don Balthasar Pereyra y Abreu Cavo del havito de Christo que murio gobernando el Presidio de la Sep de Urgel, tio del Supte (...)".²⁵ La seva activitat militar va concloure el 1660, un cop signat el tractat dels Pirineus. A partir d'aquesta data va reprendre els estudis i es graduà en dret. Exercí d'advocat de la Reial Audiència de Catalunya durant catorze anys i com a advocat fiscal de l'Auditoria General de l'exèrcit de Catalunya, sense cap tipus de remuneració, durant onze anys.²⁶ Activitat que va simultaniejar amb l'ofici de jutge de reclams.²⁷ La seva carrera, prèvia a l'entrada a la Reial Audiència, va donar un salt qualitatiu en ser nomenat conseller del Consell de Cent barceloní el 1680 pel braç militar, però, al cap de dos anys ja fou escollit jutge de cort, càrrec que ocupà fins a la seva mort el 1688.

Les vicissituds que ens relata amb bastant de detall el doctor Miquel de Pallarés responen a circumstàncies molt semblants a les experimentades pels anteriors magistrats estudiats. L'any 1642 negocià,

24. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 41. Memorial del doctor Francesc de Sotomayor.

25. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 22. Memorial del Dor. Josep de Càncer, 14 de desembre de 1695.

26. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 16. Informació molt semblant a aquesta es pot trobar al mateix arxiu, concretament al llig. 552, doc. núm. 5/43. Sense deixar de banda un altre breu memorial que es troba al llig. 226, doc. núm. 48.

27. El seu nomenament de jutge de reclams es recull a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 114. Consulta efectuada el 27 de març de 1676. No va trobar cap tipus de problema per desenvolupar aquest ofici perquè fou proposat per al primer lloc tant pel virrei com pel Consell d'Aragó.

amb altres parents i amics seus, l'entrega de Cadaqués. Gestió que fracassà, "(...) por romperse aun tiempo todas las escalas que arimaron a la muralla, por cuya causa le confiscaron los ministros de franzia toda su hacienda (...)". Posteriorment es dirigí a Roses, on durant dos anys i mig va negociar amb la població de l'Empordà. Gestions que tornaren a fracassar, si bé afortunadament per a ell va rebre la protecció de Felip IV, que li concedí l'ofici d'alcalde major del partit de Castella la Vella durant quatre anys. Al poc temps d'haver rebut aquest favor reial fou nomenat jutge de cort de la Reial Audiència del Principat.²⁸

Al llarg de l'antic règim, com en qualsevol altra època històrica, eren habituals els enfrontaments institucionals per motius competencials. L'ofici de jutge de cort, per les seves característiques intrínseques, també possibilitava aquest tipus de conflictes; en un s'hi va veure implicat el doctor Miquel Pallarés amb la Inquisició. Conflicte que s'inicià amb l'ordre d'empresonament dictada pels inquisidors de Barcelona contra el doctor Antoni Comas, assessor del governador del Principat i anteriorment assessor de la Batllia general. Decisió del Consell de la Inquisició que va tenir l'origen en presumptes extorsions del doctor Antoni Comas a uns familiars de la Inquisició. Acció que fou immediatament replicada pel doctor Miquel Pallarés que procedí a la detenció de Fèlix de Ubago, prevere i fiscal del Sant Ofici. D'altra banda, el doctor Eudald Pujol, notari, escrivà de l'Audiència civil i oficial del mencionat Sant Ofici fou arrestat per un altre conegut jutge de cort, el doctor Josep Balaguer. La monarquia sempre es veié obligada a intervenir per intentar reconduir tota aquesta problemàtica que es repetí contínuament al llarg de l'època moderna. Conflictes en què juristes de la Reial Audiència es veieren implicats, ja que les relacions entre aquesta institució i la Inquisició sempre foren difícils.²⁹

De tots, el doctor Bernat Olzina fou el que va haver d'esforçar-se més per poder trobar el seu lloc un cop acabat el conflicte bèl·lic dels Segadors. Va rebre moltes crítiques per haver exercit l'ofici d'advocat de pobres durant l'esmentada guerra. De totes maneres, el doctor Bernat Olzina replicà que el monarca sempre hi va confiar, com ho demostra que es mantingués en el càrrec un cop recuperada la tranquil·litat

28. ACA, CA, llig. 223, doc. núm. 2. Document datat el 16 de novembre de 1657.

29. Les queixes del Consell de la Inquisició sobre la intervenció dels doctors Pallarés i Balaguer a ACA, CA, llig. 213. Consulta efectuada el 26 de desembre de 1662.

política al Principat, a diferència d'altres que foren marginats el 1652, després de la caiguda de la Ciutat Comtal. I per reforçar la seva posició no dubtà a proclamar el suport, del qual sempre gaudí, d'influents personatges. La seva argumentació se centrà, doncs, en els següents aspectes:

(...) Y viene a ser concluyente prueba de especiales, i relevantes meritos en el sujeto, estos han estimado los lugartenientes, D. Juan de austria, i Marques de mortara, i el Real consejo que le han consultado varias vezes, en las ternas de oidor, como es notorio. Sigundo se responde, que ia es tiempo de darse por satisfecho quaquier pretexto de zelo, viendo que despues de seis consultas, ha sido pospuestos a suetos, que en los años de la profesion legal, son mas nuevos. Hasiendo purgar la politica la sospecha de la emulacion convençida por el Real Abono, i de sus lugartenientes, fundando en relevantes servicios quatro vezes entre otras, ha expuesto la hazienda, i la vida descubiertamente en servicio de su Magd (...).³⁰

Per reforçar les proves de fidelitat vers la monarquia hispànica, el doctor Bernat Olzina i de Vilallonga també argumenta que el gener de 1642, posant en perill la seva integritat física, rebutjà acompanyar uns juristes que amb una bandera es dirigiren al portal de Sant Antoni, entrada oficial a Barcelona, per oposar-se a l'exèrcit de Felip IV. Per justificar aquesta actitud no dubtà a donar una sèrie de noms que avalessin l'esmentada afirmació. Actitud proespanyola que, segons l'interessat, es manifestà també el 1652 quan des de Figueres rebutjà una proposta de la Diputació per actuar contra els interessos de la Corona espanyola. En aquesta ciutat donà suport a l'exèrcit reial, la qual cosa intentà demostrar amb una relació de testimonis. Fins i tot arribà a afirmar que el fet d'haver exercit, com ja hem afirmat, l'ofici d'advocat de pobres possibilità la defensa de tots aquells que patien les ires dels revoltats. Si bé no estem en condicions de poder verificar amb d'altres fonts el grau de veracitat d'aquestes argumentacions, sí que podem dir que va aconseguir sortir-se'n en aquells moments tan delicats per a la monarquia hispànica.³¹

Poca cosa sabem, en canvi, de l'activitat dels doctors Fèlix Miralles i Josep Berart abans d'accedir a la Reial Audiència i no tenim

30. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5. Memorial del doctor Bernat d'Olzina.

31. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5. El seu nomenament de jutge de cort a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 23 de setembre de 1660, f. 417r.

cap notícia del període en què exerciren de jutges de cort. Ambdós ens informen, per exemple, dels seus estudis jurídics i de llurs responsabilitats prèvies al nomenament de jutges de cort. Del doctor Fèlix Miralles sols sabem que fou catedràtic de lleis de la Universitat de Barcelona, si bé primer *llegí* la càtedra de Decretals.³² Disposem de més dades del doctor Josep Berart. Sabem que el seu pare fou un conegut oïdor, si bé la seva primerenca mort els deixà desprotegits. Felip IV li concedí una beca del Reial Col·legi d'Alcalà on aconseguí la corresponent graduació. Situació personal que es consolidà amb el nomenament reial de jutge de cort.³³

El doctor Francesc de Sotomayor és, amb diferència, qui ens proporciona més informació sobre la seva etapa de jutge de cort. Tan aviat com accedí a l'esmentat càrrec es veié implicat, a petició del duc de Villahermosa, en el conflicte derivat de la revolta dels *gorretes*,³⁴ que va tenir una especial incidència en la vida política i social del Principat. Durant aquest conflicte, que va tenir lloc entre 1687 i 1689, actuà com a jutge relator dels disturbis d'aquests anys. Treballà moltíssim fins que es publicà el perdó general. La seva ingent activitat continuà el maig de 1690 quan va intervenir a Ripoll contra els intents dels francesos per estendre la seva àrea d'influència a tota aquella zona. Es preocupà de facilitar les provisions a l'exèrcit reial durant la seva permanència a l'Empordà. Per tot plegat, les seves ambicions apuntaven a la Reial Audiència, com ho demostra que demanés una plaça civil vacant per la promoció del doctor Miquel de Calderó a la plaça de regent la cancelleria. Lamentablement tot aquest important full de serveis es truncà amb la seva mort.³⁵

Disposem de poquíssima documentació de la resta del col·lectiu estudiat. Tan sols podem afirmar que els doctors Francesc de Càncer i Miquel de Pallarés estigueren implicats en la defensa del Principat davant l'amenaça dels francesos. Del primer, se'ns diu que s'implicà en crides de sometents i que reclutava tropes. Tasques que consumiren bona part del seu patrimoni.³⁶ El doctor Pallarés desenvolupava una

32. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5/7. Memorial del doctor Fèlix de Miralles.

33. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 122. Memorial del llicenciat Josep Berart, cavaller català.

34. Tingueu present l'estat de la qüestió que es troba a DANTÍ I RIU, J., *Aixecaments populars als Països Catalans (1687-1693)*, Curial, Barcelona, 1990, p. 119-158, especialment.

35. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 41. El seu nomenament de jutge de cort a ACA, reg. Officialium, núm. 29 (1688-1697), 20 d'octubre de 1688, f. 10.

activitat semblant i va tenir moltes dificultats perquè el territori català estava ple de miquelets de França. També patí dificultats econòmiques, la Reial Tresoreria li devia molts viatges.³⁷

Les connexions familiars i socials d'aquests juristes no eren gens menyspreables, si les circumstàncies personals no els haguessin estat adverses els haurien possibilitat una atractiva trajectòria professional. Per desgràcia, no disposem de dades que ens ajudin a conèixer l'entorn familiar i social del doctor Josep Berart. El doctor Francesc de Sotomayor es casà amb Maria Anna de Soler i Boixador, filla del noble Pere de Soler i Paguera i de Maria Teresa Boixador, cognoms, sens dubte, rellevants al Principat.³⁸ El mateix podem dir dels doctors Fèlix de Miralles³⁹ i Francesc de Càncer,⁴⁰ ja que ambdós entroncaren amb conegudes famílies catalanes, el primer amb els Xammar i el segon amb els Pratsenjulià. El doctor Joan de Morató es casà amb Maria Teresa Subirana, filla del notari públic Lluís Subirana.⁴¹ Els doctors Bernat Olzina i de Vilallonga⁴² i Miquel de Pallarés,⁴³ en canvi, entraren en el cercle de famílies amb un pes social important, amb els Vilanova i els Francolí, respectivament.

És encara més interessant analitzar, en els casos en què ens és possible, les relacions socials, o més exactament professionals, d'aquests magistrats. Informació que hem extret dels testaments que hem pogut localitzar. El doctor Francesc de Càncer, per exemple, inclogué a la llista dels seus marmessors Josep Ninot. Circumstància comprensible perquè el doctor Jaume Càncer, famós jurisconsult, emparentà en terce-

36. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 22. Memorial del doctor Josep de Càncer. Abans de ser nomenat jutge de cort detenia l'ofici de jutge de reclams. El seu nomenament de jutge penal a ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), març de 1682, f. 132.

37. ACA, CA, llig. 223, doc. núm. 2.

38. AHPB, not. Ramón Vilana Perlas, *Segon llibre de capítols matrimonials*, 1665-69: capítol matrimonial (7 de setembre 1669), f. 330.

39. AHPB, not. Jaime Rondó, *Llibre de capítols matrimonials*, 1651-60: capítol matrimonial (12 juliol 1656), f. 207.

40. AHPB, not. Luis Fontana, *Liber primum testamentorum*, 1670-91: testament, (10 maig 1688), f. 142v. Codicil 8 de juliol de 1688.

41. AHPB, not. Eudaldo Rotllan, *Liber capitulorum matrimonialium et concordiarum*, 1679-87: capítol matrimonial (23 abril 1687).

42. AHPB, not. Jaime Sayós (major), *Liber secundus testamentorum*, 1659-68: testament datat el 1664, f. 64.

43. AHPB, not. José Quatrecases Sala, *Liber secundus testamentorum*, 1653-66: testament (29-2-1664), f. 187v.

res núpcies amb la família Ninot. Es casà amb Magdalena Ninot, filla d'Andreu Ninot, mercader de Santa Coloma de Queralt, i Margarida Burgunyó.⁴⁴

En els respectius testaments dels doctors Miquel de Pallarés i Bernat d'Olzina i de Vilallonga es constaten llurs connexions professionals en el si de la Reial Audiència catalana. Entre els marmessors del doctor Miquel de Pallarés hi consta el doctor Lluís Ferrer, magistrat de la sala tercera. Però també apareix el tresorer i canonge de Barcelona, Pere de Copons. Personatge destacat de la Catalunya d'aleshores amb una carrera eclesiàstica molt brillant i vinculat a la Corona. A més de canonge de Barcelona i inquisidor apostòlic del Principat, ocupà la seu episcopal de Girona i fou arquebisbe de Tarragona fins a la seva mort el 1753. Durant el seu episcopat a Girona publicà una obra titulada *Espiritual recreo de l'ànima per a exercitar-la a alabar i servir a Déu*. A Tarragona destacà especialment per la seva iniciativa en convocar quatre concilis provincials durant el seu mandat.⁴⁵

Entre els marmessors del jurista Bernat d'Olzina ens crida l'atenció la presència de Josep de Boixador i de Llull, aleshores regent la cancelleria de la Reial Audiència.⁴⁶ Desconeixem, en no haver pogut trobar els corresponents testaments, les connexions professionals de la resta de jutges de cort estudiats en aquest apartat. De totes maneres, creiem que els resultats aconseguits són realment interessants i ens permeten d'enriquir les nostres conclusions.

44. Per il·lustrar aquestes connexions, vegeu MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, Miquel Àngel, "La projecció social dels Ninot", *Recull* núm. 4, de l'Associació Cultural Baixa Segarra, p. 97. Els Ninot, si bé foren una família rellevant que aconseguiren emparentar amb distingides famílies del país, no adoptaren una postura homogènia davant els grans esdeveniments que va viure Catalunya. Quan hagueren d'escollir entre servir a la Corona o a les institucions del Principat, la família va tenir comportaments distints. De totes maneres, el seu màxim exponent, el bisbe Josep Ninot, fou una persona pròxima a la Corona, com ho demostra la seva brillant carrera eclesiàstica. El seu pas pel tribunal de la Rota és, per exemple, clarificador en aquest sentit. Altres membres de la família optaren per l'exili durant la guerra dels Segadors. Això no obstant, n'hi hagué que s'inclinaren per la causa catalana durant la guerra de Successió.

45. AHPB, not. Pedro Pablo Vives, *Liber nonus testamentorum*, (1635-1675): testament (27-4-1670), f. 160. Per situar-lo en el seu context familiar, vegeu MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, Miquel Àngel, "Linaje y poder en la Catalunya foral: la actividad política de los Copons", *Cuadernos de Historia Moderna*, Universidad Complutense de Madrid, núm. 22, 1999, p. 26.

46. AHPB, not. Jaime Sayos (major), *Liber secundus testamentorum*, 1659-68: testament datat el 1664, f. 64.

SER OÏDOR: UNA VIA FÀCTICA D'ACCÉS

La confrontació de la documentació ens ha demostrat de forma inequívoca que la majoria dels juristes que accedien a la Reial Audiència aconseguien evitar, pels motius que fossin, el previ nomenament de jutges de cort. I a les consultes que s'ocupen d'aquests casos hi consten les argumentacions de tots els que es veieren implicats en el procés de selecció, s'hi recullen llurs opinions, a voltes contradictòries, per justificar la predilecció per un determinat candidat.

Molt aviat s'evidencià la diversitat de criteris; contradicció que es donava sense que hagués transcorregut molt de temps d'una determinada consulta a una altra. A voltes s'argumentava la necessitat d'excloure els jutges de cort de la promoció a una de les dues sales civils de la Reial Audiència. Això succeí, per exemple, quan s'hagué de proveir una plaça d'oïdor de la sala del regent el 1665; provisió que va recaure en el doctor Lluís Ferrer, qui no ostentava aleshores la condició de jutge de cort.

Les tres sales reunides de la Reial Audiència també s'inclinaren en primer lloc per l'esmentat Lluís Ferrer. El virrei Joan d'Àustria es manifestà clarament en contra de l'ascens d'un jutge de cort a la plaça civil vacant, si bé no formulà una terna alternativa a la congegida per les tres sales de la Reial Audiència. Es limità a efectuar un breu informe dels candidats proposats. Però foren, sens dubte, molt més interessants les seves ulteriors afirmacions en què considerava que els doctors Pau Puig, Miquel de Pallarés i el doctor Fèlix de Miralles —aquests dos últims ja han sigut analitzats anteriorment— no devien ser promocionats a la sala del regent. Creia que els dos primers havien de romandre a la sala criminal “para hazerse mas plasticos”; i, malgrat que tenia una bona opinió del doctor Fèlix de Miralles, pensava que era massa jove per accedir a una de les sales civils. Però en valorava les qualitats professionals, ja que considerava que la seva tasca com a jutge de cort era molt positiva. Reforçava la seva argumentació recordant que importants juristes foren jutges de cort durant molts anys. Aquesta vegada, el Consell d'Aragó va estar d'acord, sense cap dissençió interna, amb el criteri de Joan d'Àustria. I ratificà al primer lloc de la seva terna el doctor Lluís Ferrer, ja que també havia estat situat en aquesta posició per les tres sales i el virrei.⁴⁷

47. ACA, CA, llig. 552, s/núm. Consulta efectuada el 16 de febrer de 1655.

Un any més tard, i essent encara Joan d'Àustria virrei del Principat, es produí un desacord entre ell i el Consell d'Aragó a l'hora de proveir una vacant a la sala del canceller. Actitud canviant que es repetirà sovint segons els interessos que estiguin en joc. Mentre Joan d'Àustria es pronunciava en contra de la promoció dels jutges de cort, el Consell canvià d'opinió. A la terna del virrei no es proposà cap jutge de cort per bé que ell mateix ens diu que n'hi ha dos que aspiren a aquesta plaça, concretament els doctors Josep Martí i Fèlix de Miralles. Joan d'Àustria no dubtava de la vàlua d'ambdós jutges penals, però considerava que com a jutges de cort eren molt valuosos i, per tant, havien de ser promocionats a una sala civil. Així doncs, el Consell, d'acord amb el seu nou criteri, procedí a elaborar una terna alternativa. Situà en primer lloc el doctor Josep Martí. Després col·locà un altre jutge de cort, l'esmentat Fèlix de Miralles, i en darrera posició el doctor Josep Aleny, assessor del governador dels comtats del Rosselló i de la Cerdanya. La divergència s'estengué àdhuc al primer candidat proposat per Joan d'Àustria, el doctor Josep Potau, assessor de la Batllia, que no gaudia de les simpaties del Consell d'Aragó. Creiem que la designació reial fou finalment sensible a les argumentacions del Consell i nomenà el doctor Josep Martí.⁴⁸

En major o menor grau aquests dilemes, com hem indicat altres vegades, es van plantejar durant el període que estudiem. A vegades és útil destacar el contingut d'alguna consulta per comprendre millor els interessos canviants a l'hora d'accedir a una plaça civil de la Reial Audiència. Aquest dilema es tornà a reproduir quan s'hagué de proveir la vacant per defunció del doctor Agustí Piñana a la sala del regent. En aquest cas, tant el virrei com el Consell coincidiren a situar al primer lloc de les respectives ternes un jutge de cort. Dissentiren, això sí, en la persona proposada, però no en el càrrec del candidat. El virrei situà al primer lloc el jutge de cort amb més antiguitat en el càrrec, és a dir el doctor Bernat d'Olzina. Seguidament suggerí un altre jutge de cort, el doctor Joan Baptista Roca i Julià. La preferència pels jutges penals era òbvia.

Ja hem dit que el Consell era partidari de les intencions del virrei, però rebutjà el doctor Bernat d'Olzina en considerar: "(...) que no es approposito para Juez de causas çiviles; pues lo que ha professado siempre, por razon del offiçio de Advogado de pobres (...) fueron las

48. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 12 de febrer de 1656.

materias criminales, y aun estas no ha dado la satisfaccion, que se esperaba (...).” Judici sever del candidat de la terna del virrei, per substituir-lo proposà el doctor Joan Baptista Roca i Julià, també jutge de cort. I en segon lloc va suggerir el doctor Dídac Ferrer, que finalment fou l’escollit. Aquest era aleshores assessor de la Batllia general del Principat. Però és, sens dubte, més interessant comentar l’apassionada defensa del Consell d’Aragó sobre la necessitat de promocionar jutges de cort a les places civils. Els arguments esgrimits foren els següents:

(...) que conviene al servicio de Vmagd y a la buena administracion de la Justicia, que para llegar al grado de Ministro de la audiençia çivil passen primero por el de Juez de Corte que, aunque el salario, y demas emolumentos sean tan limitados que no passen de quinientas libras al año; Pero la esperanza de que dentro de breve termino seran promovidos a las salas çiviles es ocasion de que Advogados de mucha supposicion, y aun collegiales mayores de salamanca (como Don Guillem Meca) entrassen a servir por este grado (...).

La situació es complicà bastant atès que no es va assolir un acord total en el si del Consell d’Aragó. El regent Pere de Villacampa va emetre un vot particular en defensa del doctor Bernat d’Olzina, jutge de cort que havia sigut descartat pel Consell. Sorprèn, ja que optà per defensar-lo, que es limités a situar-lo a la darrera posició de la seva terna. Per als dos primers llocs ratificà la proposta del Consell, sense plantejar cap tipus d’objeccions. En canvi, els regents Miquel de Salbà i de Vallgornera i Josep Romeu de Ferrer efectuaren una llarga argumentació defensant la candidatura del doctor Dídac Ferrer, que no era jutge de cort i havia estat proposat en segon lloc pel Consell d’Aragó. Se suposa, malgrat que les característiques de les fonts que emprem no ens permeten d’estar-ne mai segurs del tot, que la seva opinió hagué d’influir d’alguna manera en l’ànim reial. Així doncs, per reforçar la seva posició elaboraren el següent vot particular, que reproduïm pel seu interès:

(...) se ven obligado a apartarse del sentir del Cons^o en la graduacion de los sujetos para la vacante, que se trata porque tienen muy conocidos los que van propuestos por el cons^o y les parece que en Letras y entereza de Mnistr haze grandes ventajas el Dor Diego Ferrer al Dor Juan Bautista Roca Julia, y aunque en favor deste se diga: que es mas antiguo Ministro; que la plaza de Juez de corte, que sirve es asçenso de la Baylia general que obtiene Diego Ferrer; que conviene al servicio de VMagd. y buena administracion de Justicia que, para llegar al grado de ministro de

la audiència çivil passen primero por el de Juez de Corte; y que Diego Ferrer no viene propuesto por el Virrey: Pero ninguna destas razones les mueve a mudar de dictamen; Porque respecto de la antigüedad, es solo de meses, y el exceso de las letras, y entereza de Ministro venze esta circunstancia como las demas: en quanto aque la Plaza de Juez de Corte sea asçenso de la de Assessor de la Baylia se ha visto pocas vezes, y solo en Ministros mozos, o, de no aventajadas Letras, pero con ellas passan al çivil los mas sin entrar en las Plazas de Juezes de Corte, y lo que mas es, aun de Advogados; Ni entienden los deste voto sea de conveniència para el serviçio de VMd; y buena administraçion de la Justicia que para obtener las plazas del çivil en aquella Audiència passen primero por las de Juezes de Corte, porque siendo el salario destas tan tenue que no excede de quinientas Libras, y tratar solo de las causas criminales, no se dan a los Letrados, y Advogados de supposiçion, ni ellos las admiten, assi por ser de tan corto emolumento, y perder mucho mas en la Abogaçia, como por ser la materia criminal tan diferente de la çivil; y esto mismo es causa de que los Juezes de Corte regularmente que duran mucho en estas plazas, no prueban tambien despues passando alas del çivil de las salas del Cancellor y Regente, por haverse distraydo de los negocios çiviles (...).⁴⁹

Si en aquesta provisió el Consell volia promocionar els jutges de cort, també podem demostrar que un parell d'anys abans s'esforçava per justificar tot el contrari. Em refereixo concretament a la quasi apassionada defensa que el Consell féu de la candidatura de Francesc de Ribera, que no era jutge de cort. El Consell considera que la seva condició de col·legial major del col·legi de l'arquebisbe de Salamanca i el fet de tenir una dilatada carrera l'avalaven per a aquest càrrec; afegí que alguns juristes, també col·legials, aconseguiren accedir directament a una plaça d'oïdor de les sales civils de la Reial Audiència. Entre altres, esmenta Ramon Rubí de Marimon, Josep Josa, Onofre d'Argensola i Pacià Soler. Aquest darrer accedí directament a la sala tercera de la

49. Tota la informació relativa a la consulta que comportà el nomenament del doctor Dídac Ferrer és a ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 31 d'agost de 1666. Una defensa idèntica dels jutges de cort pel Consell d'Aragó la trobarem en altres consultes. Vegeu, entre altres, ACA, CA, llig 225, doc. núm. 101. Consulta efectuada el 9 d'octubre de 1686; ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 83. Consulta efectuada el 26 de febrer de 1689.

Reial Audiència de Catalunya “(...) porque no hay en Cathaluña cossa assentada, que hayan de passar por estos grados (...)”.⁵⁰

Motius no professionals podien explicar de vegades la defensa que el Consell d'Aragó feia d'un candidat que no era jutge de cort. Així succeí amb el doctor Josep Pastor i Mora, fill del regent Joan Baptista Pastor, que passava dificultats econòmiques per fer front a les seves responsabilitats familiars. Per tot això, el Consell considerava que seria adient promocionar-lo directament a una plaça d'oïdor perquè “(...) le seria de gran desconsuelo pasar a Juez de Corte, por no tener esta plaza mas de Cincomil Reales de Ardites con obligacion de haver de ir por Cathaluña para las funciones que se offrezzen sin la asistencia de las dietas por estar exausta la thesoreria (...)”.⁵¹

Fins ara hem analitzat les deliberacions que propiciaren l'accés de juristes a una de les dues sales civils de la Reial Audiència. Òbviament era l'accés majoritari, tal com s'ha demostrat, però de vegades un individu podia accedir directament a la sala tercera. Possibilitat difícil, per bé que la història de la Reial Audiència durant el regnat dels Àustria ens proporciona més d'un cas. En el període que aquí estudiem sols n'hem trobat un: el del doctor Josep Moret i Sala.

Aquest personatge era nét de l'influent doctor Francesc Sala i la seva carrera fou tan meteòrica que fins i tot el mateix Consell es queixa quan pretèn deslliurar-lo del pagament de la *media annata*. Favor que considera excessiu tenint en compte que accedí a la sala tercera al poc temps d'haver estat nomenat assessor de la Batllia. Quan es realitzà la preceptiva consulta per accedir a la Batllia es ressaltà la seva gran fidelitat a la Corona espanyola, s'hi afirma que “luego que sucedio la perdida de Gerona se hiço proposicion por parte de Franceses á los Jurados de aquella ciudad sobre que prestassen al REy Xpmp. Pleyto homenaje (...) à que se excusó de convenir Don Joseph Moret y Sala (...) ciudadano honrrado de Gerona, y primer jurado della, DE que resulto intimarle que saliesse de la Ciudad dentro de tres horas, e inmediatamente le confiscaron sus bienes (...)”.⁵² Convé

50. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 26. Consulta efectuada el 25 de juny de 1664.

51. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 112. Consulta efectuada el 28 de novembre de 1682.

52. El nomenament d'assessor de la Batllia de Catalunya a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 81. Consulta efectuada el 3 d'agost de 1694.

recordar que ni tan sols va tenir temps de prendre possessió del càrrec d'assessor de la Batllia,⁵³ d'aquí la queixa que presenta el Consell. Molts pocs magistrats aconseguiren rendibilitzar tan ràpidament els serveis prestats.

53. El nomenament com a oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència es recull a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 74. Les seves pretensions per evadir la *media annata* es troben a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 31. Consulta efectuada a Madrid, 18 de novembre de 1694.

III

ELS CANCELLERS I ELS REGENTS

LA CANCELLERIA

Hem cregut oportú incloure l'estudi detallat dels presidents d'ambdues sales de la Reial Audiència de Catalunya, la influència dels quals en els afers que s'hi desenvolupen és més que evident, si bé, lògicament, llur trajectòria professional és distinta de la dels oïdors pels quals ara ens interessem.

ACCEDIR A LA CANCELLERIA DEL PRINCIPAT: UN ESGLAÓ MÉS EN LA CARRERA ECLESIASTICA

En analitzar les circumstàncies que envoltaren tot el complex procés de reestructuració de la Reial Audiència de Catalunya ja dedicarem un bon nombre de ratlles a les deliberacions que conduïren al nomenament del primer canceller de l'alta institució judicial després del conflicte dels Segadors. La solució que s'adoptà en aquells delicats moments polítics que vivia el Principat fou positiva i va permetre normalitzar el funcionament d'un dels alts càrrecs. Però malauradament, l'eclesiàstic escollit, fra Miquel Soler, morí aviat i a la darrereria de 1658 hom es veié obligat a nomenar un substitut, dignitat que va recaure en Brauli Sunyer, amb més de cinquanta anys, i aleshores canonge i tresorer de la seu tarragonina.¹

Si bé la seva elecció no va haver de fer front a grans dificultats, la preceptiva consulta per al seu ulterior nomenament tampoc fou totalment còmoda.² El virrei marquès d'Olias i de Mortara el proposà per al primer lloc de la seva terna, el preferia a altres coneguts eclesiàstics

1. ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 18 de novembre de 1658, f. 104.

2. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 100. Consulta efectuada el 7 d'octubre de 1658.

com Josep Ninot i Francesc Pijoan. El virrei opinava que havia adquirit molta experiència amb l'exercici del vicari general de Tarragona. També havia destacat en la delicada negociació de la *quarta* i l'*excusado* que se sol·licità a les esglésies catalanes. El Consell d'Aragó també tenia una bona opinió de qui seria el futur canceller del Principat, si bé el situà en segon lloc. El seu candidat favorit fou, de totes totes, el doctor Francesc Pijoan, ja que va ocupar el primer lloc de la seva terna, mantenia els altres dos candidats però ambdós perdien una posició en aquest reajustament. La predilecció pel doctor Francesc Pijoan era clara, car aquesta reestructuració no implicà la introducció d'un candidat nou. Fou el gran adversari de Brauli Sunyer a la consulta, ja que fins i tot l'únic vot particular que s'emeté —redactat per Pere Villacampa, el marquès d'Hariza i Vicenç Moscoso—, com en el cas del Consell, també proposava el doctor Pijoan per al primer lloc i mantenia Brauli Sunyer en el segon. De fet, aquest vot particular sols pretenia substituir l'últim candidat indicat pel Consell, Josep Ninot per Josep Valls.³

Tant en el breu informe del marquès d'Olias i de Mortara com en el del Consell d'Aragó se'ns presenta el doctor Francesc Pijoan com un candidat amb bones qualitats per poder ser nomenat canceller de Catalunya. Era canonge i ardiaca de la seu de Girona i en aquella època ja havia estat escollit auditor general del tribunal de la Rota romana. Hi havia, però, una circumstància rellevant que el Consell va amagar i que coneixem gràcies a l'informe del virrei: aquest candidat era un home gran que no gaudia de gaire bona salut. En canvi, els membres del Consell en destacaven els importants serveis prestats a la Corona durant els Segadors, concretament citen els seus esforços per defensar Girona de l'assetjament dels francesos. Opinió que coincideix amb la que ell mateix exposava al seu memorial:

(...) y haviendo conoçido su fineza los ministros franceses le persiguieron de todas maneras, hasta desterrarle a França, y estuvo violentado en aquel Reyno y privado de su hazienda y de la asistencia de su Iglesia dos años, padeçiendo con gusto estos trabajos, y muchas descomodidades y evidente peligro de perder con la haçienda la vida, por no aventurar el credito que havia grangeado su affecto de fino y fiel vasallo de VMagd. Hasta que por diligencia del Marques de Mortara fue restituydo à su Iglesia,

3. Tenim un breu però sucós memorial a ACA, CA, llig. 312, doc. núm. 45/7. Madrid, 17 de setembre de 1658.

y en ella con su maña dispuso los animos del cabildo y de la Çiudad de Gerona, para que luego se entregassen à la obediencia y suma clemencia de VMgd. Como con todo effecto se executó, Y fue exemplar que influyo en las demas Ciudades y Villas de aquel Principado las buenas consecuencias que se experimentaron, y en don Joseph Margarit tal odio el saber que el suppte era el instrumento deste tratado que luego que llegó la noticia le hizo buscar con todo cuidado para prenderle y castigarle rigurosamente, pero siendo avisado el suppte por los muchos amigos y confidentes que tenía en la ciudad, escapo la vida escalando las murallas. Y en la ocasion del contagio que se padeçio en aquella ciudad con piedad christiana, y tan propia de su profesionacudio al consuelo y regalo espiritual y temporal de los enfermos y pobres en que gasto de su hazienda mas de quatro mil ducados, de todo lo qual tiene plena noticia el Marques de Mortara (...).⁴

Tant ell com el seu germà, també canonge de la catedral gironina, Jaume Pijoan, contribuïren generosament a la defensa de la ciutat assetjada pels francesos. Hem de tenir present, però, que per calibrar de forma adequada la forta influència dels germans Pijoan cal valorar la capacitat econòmica d'ambdós, i concretament la de Francesc Pijoan, superior a la de l'altre gran canonge de la catedral, Bernat de Cardona. Els Pijoan contribuïren amb un 21,3% del total de l'aportació econòmica del Capítol per finançar la defensa de Girona.⁵

L'elecció del futur canceller, i això ho hem de tenir molt present, no es limità al dilema entre els canonges Brauli Sunyer i Francesc Pijoan. Se citen també altres candidats interessats a aconseguir el nomenament. Hem parlat de l'ardiaca Josep Valls, proposat en darrer lloc per l'únic vot particular de la consulta. Exercia el seu càrrec a la catedral de Tarragona i era el capellà d'honor del rei. El 1654 va tenir un destacat protagonisme al capítol provincial que se celebrà a Tarragona per deliberar sobre la concessió del subsidi i l'*excusado* a instància del Consell de la Croada. Mèrits que reforcen els seus anteriors serveis a Felip IV durant el conflicte dels Segadors, ja que al començament de les hostilitats va haver d'abandonar Lleida per poder ser més útil al servei reial.

4. Convé recordar un altre cop el seu memorial, ACA, CA, llig. núm. 552, doc. núm. 5.

5. Llegiu els interessants comentaris de BUSQUETS I DALMAU, J., *La Catalunya del Barroc...*, vol. I, *op. cit.*, p. 371, 372, 537, 560, 579, 584, 585 i 598.

Altres candidats també optaren a l'elecció de nou canceller del Principat. Del doctor Miquel Gasol se'ns diu que ostentà la dignitat d'ardiaca de l'Empordà a la catedral de Girona i capellà d'honor de Sa Magestat. La seva fidelitat, segons l'informe que hem consultat, es demostrà durant el conflicte dels Segadors amb una actuació molt eficaç a la frontera amb França. De l'altre candidat, el doctor Francesc Taverner i de Montornés, només sabem que era canonge de la catedral de Barcelona i que quan va tenir lloc la consulta era a Roma. Un dels episodis amb més tensió fou quan els diputats de la Generalitat proposaren per al càrrec el doctor Jaume de Copons.⁶ Aquests es queixaven que el Consell d'Aragó s'havia negat, malgrat que, inicialment, en tenia una bona opinió, a incloure'l a la seva terna a causa de l'oposició del virrei marquès d'Olias i de Mortara.

La desconfiança del virrei es basava en el fet que la canongia i el càrrec d'ardiaca de la Seu d'Urgell s'havien aconseguit sota el domini francès. L'actitud del virrei fou equilibrada, però molt enèrgica a l'hora de descartar-ne la candidatura. I centrà la seva exposició en els següents arguments:

(...) Don Jayme es un cavallero principal y emparentado con muchos de aquel Principado, que le tiene por virtuoso y de letras, el qual con el tiempo que Cathaluña estuvo a la obediencia de francia, corrio con los franceses, por ser primo de Don Felipe Copons, que fue entonces, y oy es de la Audiencia de francia, y uno de los mas perversos y contrarios que tuvo y tiene la Real Corona de Vmagd y por su medio, y por proposicion de los ministros franceses de Roma saco la dignidad que oy tiene, y aunque despues que la Seu de Urgel quando se rindio Barnadio la obediencia a VMd ha procedido bien y se ha conservado desta parte, todavia le parecio al Marques que no era conveniente proponerle (...).⁷

Per tot això, les seves expectatives es frustraren. La influència del marquès d'Olias i de Mortara era molt gran en aquells moments encara massa pròxims al final de la guerra dels Segadors el 1652. Suposem que al Consell no li convenia oposar-se al seu criteri.

El nomenament del nou canceller es féu aviat. La vacant es produí quan Brauli Sunyer fou escollit bisbe de Vic. El seu successor,

6. Vegeu MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A., "Linaje y poder en la Catalunya foral...", p. 25.

7. *Ibidem*.

fra Bernat de Pons, no va patir forts atacs durant l'elaboració de la preceptiva consulta. El fet de ser fill del comte de Robres havia de facilitar, i molt, el seu nomenament.⁸ De totes maneres, aquesta constatació no impedeix que algun candidat fos desqualificat. La consulta s'elaborà en un període políticament important, la qual cosa explica que també intervingués el governador de Catalunya, Gabriel de Lupià. Aquest, tenint en compte el protagonisme polític que tenia, elaborà una terna en què situà al capdavant el doctor Bernat de Pons. En coincidir aquesta consulta amb el relleu del virrei s'autoritza tant a l'entrant com al sortint a deixar constància de llurs preferències. El marquès de Castelrodrigo, que cessava aleshores, situà el futur canceller en un òptim segon lloc. En canvi, Vicenç Gonzaga, el virrei entrant, l'ignorà. Decisió que fou irrellevant per al Consell d'Aragó, que el situà al primer lloc de la seva terna com en el cas del governador Gabriel de Lupià. Existia, doncs, un ampli consens sobre la seva idoneïtat, tot i que ens aporta poca informació sobre els mèrits del doctor Francesc Bernat de Pons, abat de Besalú a Girona i president de la religió de Sant Benet a la tarraconense. Tan sols el governador Gabriel de Lupià ens assabenta de les seves suposades qualitats quan afirma que "(...) en todo el tiempo de las turbaciones se hallô en estos Reynos de Aragon y Castilla, y confirmò la fidelidad devida a Vmagd (...)".

Contrasta la manca de dades al voltant de la figura del futur canceller català amb els comentaris que van merèixer alguns dels aspirants a aquesta dignitat. Crida un altre cop l'atenció la presentació de la candidatura del doctor Josep Valls, que es donà a conèixer per primera vegada en la consulta que s'elaborà per nomenar l'anterior canceller, Brauli Sunyer. Es reiteren amb detall les seves qualitats. D'altra banda, el monarca remet al Consell el memorial del doctor Josep Cors, ardiaca de Santa Maria del Mar, canonge de la catedral barcelonina i subdelegat del jutge del Breu. Si bé no van rebre atacs durant la consulta, llurs candidatures van tenir poc ressò. El doctor Josep Cors, per exemple, no fou proposat ni pels virreis ni pel Consell; en canvi, aquest òrgan es va fixar en el doctor Josep Valls, tot i que es limità a situar-lo al final de la terna sense afegir cap comentari significatiu. És raonable pensar que no hi havia gaire entusiasme per la seva candidatura.

8. La consulta que ens informa de les circumstàncies que conduïren al seu nomenament es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 8. Consulta efectuada el 14 de maig de 1665. L'acta que recull el seu nomenament la podeu consultar a ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 4 de juny de 1665, f. 158.

El gran protagonista, o almenys va tenir un paper molt destacat en la consulta, fou el regent Miquel de Salbà i de Vallgornera que no hi participà perquè era cosí del doctor Francesc Bernat de Pons, que fou finalment escollit canceller, tot i això va proposar la seva pròpia terna al capdavant de la qual hi situà el doctor Pere Copons, seguit dels doctors Oleguer de Montserrat —futur canceller de Catalunya— i Josep Cors. Els dos primers eren eclesiàstics rellevants en aquells anys. El doctor Pere de Copons era canonge i tresorer de la seu barcelonina, mentre que el doctor Oleguer de Montserrat era ardiaca de Tarragona i havia tingut un destacat protagonisme en la nova concessió del subsidi i l'*excusado*. Tot això sense desmerèixer les qualitats del doctor Josep Cors, especialment la seva actuació al tribunal del Breu.

Però més rellevant que tot això fou l'atac frontal que dirigí al doctor fra Fèlix Besturs, abat de Gerri. Personatge que sempre el trobem al darrer lloc de totes les ternes, a excepció de la del Consell que l'ignorà per la traïció que va cometre en denunciar l'abat Jaume Meca, aleshores prelat seu, als francesos el 1644. Fets que segons el criteri de Miquel de Salbà i de Vallgornera l'inhabilitaven per a aquesta responsabilitat. El Consell d'Aragó estava d'acord amb aquesta argumentació i polemitzà amb la del nou virrei, Vicenç Gonzaga, que considerà que el doctor Fèlix Besturs era "(...) docto, noble y religioso (...)". Adjectius que li atribueix pel seu canvi d'actitud quan finalitzà el conflicte dels Segadors. En aquest sentit el Consell considera que la Corona, si bé ha estat generosa amb el comportament del doctor Besturs, no hauria de recompensar-lo amb la dignitat de canceller. I a continuació exposa amb detall la seva argumentació per intentar convèncer el monarca.

(...) y aunque VMagd por su acostumbrada piedad y clemencia ha perdonado los delitos del tiempo de las turbaciones. Pero hay algunos de tal calidad que la memoria dellos conviene tener presente, sino para el castigo, si para no promover a mayores honrras a aquellos que faltaron con tanto descredito de si mismos a su obligacion (...) y parece que el mismo virrey don Vicente Gonzaga en la forma que le propone reconoce este inconveniente, pues dize lo haze con la condicion, sino le embaraza lo que hizo el año 44 (...). El marques de Castelrrodrigo y Governador de Cathaluña, es cierto, quando le propusieron en sus ternas, no lo tuvieron pnte ni se hallaron con esta noticia, como tampoco el Cons^o la tuvo quando le propuso a VMagd para la Abadia de Gerri (...).⁹

9. *Ibidem*.

El rebuig del Consell cap al doctor Fèlix Besturs no es limitava al seu comportament durant l'esmentat conflicte bèl·lic, sinó que fins i tot recordava que per esdevenir canceller calia graduar-se en canons o lleis; requisit que no complia el doctor Fèlix Besturs, atès que era teòleg i, aleshores, catedràtic de teologia de la Universitat de Barcelona. I si mai es graduava en canons el Consell insisteix que "(...) esto ha muy poco tiempo, y no los ha professado". El Consell d'Aragó utilitza tots els arguments de què disposa per frenar aquesta candidatura que inquieta tant.

Els doctors Francesc Perandreu i Francesc Dou foren rebutjats pel regent Miquel de Salbà i de Vallgornera i pel Consell d'Aragó. Es considera que el primer, mestrescola a Lleida, té mala salut, pateix atacs de gota. A més, no va saber solucionar el conflicte que enfrontà el bisbe de Lleida Miquel Descartín amb alguns canonges. Del doctor Francesc Dou, ardiaca major de Girona, es considera que no pot ser escollit perquè és teòleg i no s'ha graduat en canons o lleis, la qual cosa també li passava al doctor Fèlix Besturs. El doctor Jaume de Copons¹⁰ és exclòs pel Consell en haver sigut promocionat al bisbat de Vic. Responsabilitat incompatible amb l'ofici de canceller, que obliga a residir a Barcelona.

Si bé el nomenament reial del doctor Francesc Bernat de Pons no provocà animadversions durant el procediment previst, la consulta que ens informa de la seva elecció palesa les tensions que algunes candidatures podien despertar, en concret la del doctor Fèlix Besturs. Situacions que ens són molt útils per comprendre el clima polític que vivia Catalunya en aquells anys encara no gaire allunyats de la revolta de 1640.

El 1678 s'ha de tornar a nomenar un nou canceller per al Principat. L'elecció tampoc fou fàcil; i en aquest cas, com succeeix a vegades en els nomenaments d'oficials reials, no hi ha cap relació aparent entre les deliberacions i ternes consignades en la pertinent consulta i la decisió reial. La Corona s'inclinà per Oleguer de Montserrat¹¹ que no

10. Llegiu les pàgines dedicades als eclesiàstics d'aquest llinatge a MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A., "Linaje y poder...".

11. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 98. Consulta efectuada el 8 de novembre de 1678. El seu nomenament a ACA, reg. Officialium, núm. 23, vol. I dedicat a Catalunya (1674-1679), 20 de març de 1678, f. 272. A finals dels anys vuitanta abandona aquest càrrec en ser nomenat bisbe d'Urgell. Més informació sobre aquest eclesiàstic a CERRO NARGÁNEZ, R., "El canceller Oleguer de Montserrat. Fundador de l'oratori de Barcelona i bisbe d'Urgell (1617-1694)", *Analecta Sacra Tarraconensia*, vol. 72, 1999, p. 143-161.

consta ni a la terna del virrei, duc de Bournonville, ni a la del Consell d'Aragó. Ni tan sols se l'esmenta en algun apartat de la consulta. Lamentablement aquest tipus de situacions no ens deixa cap marge de maniobra a l'hora d'interpretar les possibles causes que n'afavoriren el nomenament. Però tampoc el duc de Bournonville i el Consell coincidiren en llurs ternes a excepció del darrer lloc, en què en ambdós casos trobem el doctor Daniel de Sayol, canonge de Barcelona. Eclesiàstic jove, de trenta-vuit anys, i jutge tercer de *contencions*. Gaudia d'una bona reputació, d'una banda pels seus mèrits i, de l'altra, pels serveis prestats pel seu pare.

La proposta del virrei l'encapçalava el doctor Antoni Pasqual i a continuació se suggerí el doctor Jaume de Magarola. Ambdós eren juristes a tenir en compte, però el Consell d'Aragó els descartà. El doctor Pasqual, d'uns quaranta anys, era ardiaca i canonge de la catedral de Girona. Tenia bona fama i havia estat col·legial a Bolonya, aleshores exercia d'auditor del cardenal Portocarrero. El duc de Bournonville l'havia conegut a Sicília on pogué comprovar les seves grans qualitats. La resposta del Consell fou inflexible i no dubtà ni un segon a rebutjar de pla la seva candidatura. Recorda que el seu pare havia regentat una botiga a Arenys i que el seu origen humil l'inhabilitava per a l'ofici de canceller. Per a més inri, el Consell d'Aragó en desconfia a causa de la seva estada a Roma, on s'imbuí del pensament ultramuntà tan pernicios per als interessos de la monarquia hispànica. Tot plegat era especialment negatiu en un canceller "(...) que ha de defender las regalías de VMagd, y ser juez en todas las contenciones que se offren en Catalunya entre las Jurisdicciones eclesiastica y Real, que aunque para ellas tenga por Consultores los Ministros de la Rl Audiencia que le parecen, pero estos no tienen voto consultivo, y el suyo es decisivo(...)".

Els desacords entre el virrei i el Consell afectaran el doctor Jaume de Magarola, abat de Sant Pere de Galligans i fill de Jaume de Magarola, que prestà grans serveis a la Corona. El Consell el descartà perquè era jove i perquè estava poc preparat, tot i que reconeixia els mèrits tan rellevants del seu avi, el regent Joan de Magarola. El candidat desitjat pel Consell d'Aragó és, sens dubte, el doctor Francesc Berardo, arxiprest i canonge de Conca. Eclesiàstic, que a diferència del doctor Antoni Pasqual, gaudia de bons contactes amb famílies d'alta posició social.

És inqüestionable que les circumstàncies relatives al seu nomenament com a canceller del Principat presenten unes característiques una mica diferents a les d'altres predecessors seus en el càrrec, car hem de tenir molt present que fou un eclesiàstic rellevant en aquells

anys. Malgrat que alguna versió defensa que nasqué el 1626 a Valls, capital de l'Alt Camp, un memorial biogràfic més fiable ens informa que nasqué el 9 de juny de 1617 i que fou batejat a la parròquia de Sant Jaume de Barcelona.¹² S'ha constatat que la seva família estava vinculada al món dels juristes sense cap mena de dubte. El seu pare, Pere Montserrat i Rufet, doctor en dret, gaudia de la dignitat de ciutadà honorat de Barcelona. L'any 1641 era prior de la cúria del veguer.¹³ Col·laborà amb els francesos durant els primers anys de la guerra de Successió, s'exilià fora de Catalunya i va testar a favor del seu fill primogènit, Lluís Montserrat.¹⁴ Oleguer de Montserrat acompanyà els seus pares, però la seva educació fou encarregada al doctor Dionís Montserrat, oncle seu i provisor del polèmic cardenal Gaspar de Borja i Velasco, arquebisbe de Sevilla.¹⁵

En ser promogut el canceller Oleguer de Montserrat al bisbat d'Urgell, fou substituït pel doctor Miquel Joan de Taverner i Rubí, ardiaca major i canonge de Tarragona.¹⁶ Malauradament desconeixem els esdeveniments que es van produir amb relació a la seva elecció, ja que no se n'ha conservat cap notícia, o no hem pogut trobar les consultes posteriors al nomenament del doctor Oleguer de Montserrat. Contrarietat compensada pel fet de poder disposar de totes les dades necessàries per reconstruir en bona mesura la seva trajectòria dins la Reial Audiència de Catalunya. Ocupà la plaça de jutge de cort del doctor Narcís d'Anglasell i Roca quan el nomenaren regent de la

12. Aquestes dades han estat recollides a *Catalònia Religiosa. Atles Històric: Dels Orígens als nostres dies*, Barcelona, 1991, p. 435. Es pot trobar molta més informació al llegat biogràfic titulat *Resúmen de la vida del venerable Oleguer de Montserrat* conservat a l'Arxiu de la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri a Barcelona; LAPLANA, J. C., *L'Oratori de Sant Felip Neri de Barcelona i el seu patrimoni artístic i monumental*, Barcelona, 1978 [Biblioteca Abat Oliva: 13], p. 24. De la Penya assegura que Oleguer de Montserrat era natural de Barcelona; FELIU DE LA PENYA, N., *Anales de Catalunya*, III, Barcelona, 1709, p. 417.

13. *Dietari de l'Antich Consell Barceloní* (=DACB), 12, Barcelona, 1910, p. 600.

14. Entre els seus marmessors hi ha la seva dona, Marquesa Montserrat Claris, els fills Lluís i Oleguer, la germana Maria Àngela Montserrat i els seus nebots, el doctor Àlex Tristany i fra Pau Tristany, prior del col·legi de Sant Genís, pertanyent al bisbat de Girona. Vegeu tota aquesta informació a AHPB, not. Antoni Serrat, *Llibre sisè, Testaments, (1636-1647)*: testament (20-6-1646), f. s/n. També ho trobem a la llista d'exiliats de Catalunya de VIDAL PLA, J., *Guerra dels Segadors i crisi social*, Barcelona, 1984, apèndix documental número I.

15. LAPLANA, J. C., *L'Oratori...*, p. 25.

16. ACA, reg. Officialium, núm. 25 (1678-1689), 23 de juliol de 1689, f. 331.

Reial Audiència de Mallorca.¹⁷ Per bé que les tres sales de la Reial Audiència reunides no el proposaren, gaudí del suport del virrei i del propi Consell d'Aragó que el col·locaren al segon lloc de llurs respectives ternes. Malauradament no van fer constar els motius que van afavorir la seva candidatura. La Corona, si bé mai el proposà en primer lloc, finalment s'inclinà per ell. En aquesta mateixa consulta, en què s'havien de proveir les tres places previstes de jutge de cort, també foren nomenats els doctors Jeroni de Magarola i Pere d'Amigant, juristes amb un pes rellevant en el futur funcionament de la institució.

L'accés de Miquel Joan Taverner i Rubí a la Reial Audiència es devia a la combinació de mèrits familiars i propis. Era nebot de Ramon Rubí i de Marimon,¹⁸ destacat membre de la Reial Audiència i, posteriorment, regent del Consell d'Aragó. La seva família mantenia una gran amistat amb el virrei comte de Santa Coloma, assassinat en unes dramàtiques circumstàncies poc temps abans d'esclatar el conflicte dels Segadors. Fet que es relaciona amb el començament de les dificultats que patí la seva família, en aquest sentit afirma que "(...) empezaron tambien los trabajos de su casa, por la Ogeriça que los Ministros de Francia tomaron contra su Padre, por ser intimo amigo del Conde, como tambien contra sus tios del Suplicante, por ser uno de ellos, llamado Don Ramon Rubi i de Marimon (...)".¹⁹

Efectuà, d'altra banda, diversos viatges en qualitat de jutge penal pel Principat sota les ordres dels diferents virreis que va tenir Catalunya en aquella època. Durant el virregnat del duc de San Germán, per exemple, en féu un a l'Empordà "(...) à haçer retirar los víberes en las plaças de Rossas, Palamòs, y Cadaquès; Lo qual executò con muchos gastos, trabajos, y Riesgos (...)".²⁰ En temps del mandat del marquès de Cerralbo continuà aquestes activitats amb un paper rellevant en el

17. La consulta es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670.

18. Sobre aquest destacat personatge disposem dels treballs de MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 136 i 216. Sobre la família Rubí, no podem oblidar la contribució del mateix MOLAS RIBALTA, P., "La família del marquès de Rubí, dels Àustria als Borbó", *Afers*, 20, 1995, p. 61-71.

19. Informació que hem aconseguit gràcies a un memorial de Miquel Joan Taverner i Rubí en què demanava una pensió de tres-cents ducats sobre la Batllia general de Catalunya o per dret de guerra. Vegeu ACA, CA, llig. 252, doc. núm. 10.

20. *Ibidem*.

sensible tema del subministrament de blat i civada tan important per a l'adequat aprovisionament de l'exèrcit reial.

Quan el doctor Miquel de Cortiada fou ascendit a regent la cancelleria, la seva plaça d'oïdor de la sala del canceller fou ocupada pel doctor Miquel Joan Taverner i Rubí. La seva trajectòria, doncs, fou distinta. La consulta no reflecteix tensions i es limita a fer constar les diverses propostes sense anar, com ja s'ha dit, més enllà. El doctor Taverner i Rubí fou proposat per ocupar el primer lloc pel virrei, aquest sols va fer constar que el situava en aquesta posició perquè era el jutge de cort més antic de la Reial Audiència. El segon i tercer lloc de la terna fou per als doctors Bonaventura Tristany, també jutge de cort i personatge important en la vida de la Reial Audiència d'aquesta època, i Vicenç Sabater, assessor i advocat fiscal de la Batllia catalana. El Consell en aquesta consulta no va tenir cap protagonisme destacat, ja que es limità a ratificar la proposta del virrei tot i que les tres sales eren partidàries d'uns altres candidats, fet per si mateix anòmal; tot plegat no obsta perquè ho tinguem present en aquestes circumstàncies. La terna que suggerien la integraven els doctors Josep Pastor, Francesc de Càncer i Francesc Rius i Bruniquer, respectivament, personatges amb un protagonisme rellevant a l'alta institució judicial.²¹

Uns nou anys més tard va tenir dificultats per aconseguir, amb relació a la seva condició d'eclesiàstic, el nomenament d'ardiaca major i canonge de Tarragona. Es considerava una irregularitat haver exercit de jutge de cort, la qual cosa dificultava la consecució d'ambdues dignitats. Per tot això se sol·licità al monarca que intercedís, a través del seu ambaixador a Roma, davant la Santa Seu per poder obtenir aquestes prebendes que li facilitarien el posterior nomenament de canceller de Catalunya. Les seves gestions van tenir èxit gràcies als especials serveis de la seva família a la monarquia hispànica.

En l'anàlisi detallada de totes les consultes conservades per a la provisió de les successives vacants de canceller de Catalunya constatem l'existència d'uns criteris compartits. La majoria dels escollits ostentaven la dignitat de canonges o abats, i gairebé sempre residien en territori català. D'altra banda, la seva carrera eclesiàstica depenia del grau de fidelitat demostrat a la monarquia hispànica durant els

21. Totes aquestes incidències es troben a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 118. Consulta efectuada el 16 de juliol de 1681.

diferents conflictes bèl·lics de l'època, especialment la guerra dels Segadors. És obvi que les connexions familiars i socials eren fonamentals per prosperar. Recordem, per exemple, que el doctor Francesc Bernat de Pons era fill de l'influent comte de Robres, regent del Consell d'Aragó. A excepció del darrer cas estudiat, el del doctor Miquel Joan Taverner i Rubí, la resta de cancellers no ocuparen càrrecs previs en el si de la Reial Audiència. De fet, la trajectòria del doctor Taverner i Rubí recorda més la d'un regent la cancelleria. En iniciar la seva carrera com a jutge de cort va passar algun maldecap, la qual cosa explica algunes de les dificultats a què va haver de fer front quan intentà aconseguir els càrrecs eclesiàstics d'ardiaca major i canonge de Tarragona.

ELS REGENTS LA CANCELLERIA: UNA DIGNA CULMINACIÓ PROFESSIONAL

Malgrat els intents de la monarquia de proveir amb rapidesa la plaça de regent la cancelleria, durant uns quants anys va restar vacant ja que els dos primers juristes que elegí la monarquia van tenir un mandat breu i la situació no es normalitzà fins al nomenament del doctor Josep de Boixadors i de Llull el 1656. No cal estendre's en els motius de l'elecció del doctor Jaume Mir, analitzats amb detall al començament d'aquest treball. Però la interinitat propiciada pel seu ràpid abandonament del càrrec no fou superada pel nomenament del seu successor, el doctor Josep Andreu. Fou un dels primers oïdors de la sala del canceller el 1653 i la seva carrera experimentà un salt qualitatiu quan va tenir lloc l'esmentada baixa del doctor Mir.

Quan es començà a especular de debò amb la jubilació del doctor Jaume Mir, el jurista Josep Andreu, natural de Tortosa i de seixanta anys d'edat, esdevingué un dels possibles candidats a la successió. La informació que ens deixa la preceptiva consulta és més aviat laconica, però aconsegueix expressar amb poques línies el pro i el contra de la seva candidatura. S'afirma que "(...) es de la sala del canziller y el decano docto en la facultad de leyes bien yntenzionado pero muy facil y muy conpadre, vibe achacoso (...)".²² Ara bé, els informes que consten en aquest document sols pretenien explorar el terreny per conèixer els juristes més idonis per ocupar la regència la cancelleria. La decisió no trigà a arribar i el març de l'any següent ja tenim el doctor Josep Andreu com a nou regent la cancelleria.

22. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6.

No tenim constància de les deliberacions que possibilitaren el seu nomenament. Joan d'Àustria elaborà la terna preceptiva en què el doctor Josep Andreu ocupava el tercer lloc, precedit per dos personatges de pes: els doctors Josep de Boixadors i de Llull i Francesc Sala, per aquest ordre. El Consell d'Aragó es limità a ratificar la proposta de Joan d'Àustria. El monarca s'inclinà pel darrer sense que sapiguem per què.²³ Però la seva sobtada mort relativitza aquestes disposicions i el seu substitut fou el primer de la terna, és a dir, el doctor Josep de Boixadors i de Llull.

Aquest personatge pertanyia a una destacada família catalana. El seu pare, Lluís de Boixadors i de Llull, fou cavaller i senyor de Sant Miquel de Pontós, fou nomenat protector del braç militar i va estar present a les Corts de 1599. El seu oncle, Alexandre de Boixadors i de Llull, fou doctor en dret, canonge de Barcelona i inquisidor del regne de València. Els seus germans, Felip i Alexandre, consten com a convocats en les Corts inacabades de 1626 i un altre germà, Dídac de Boixadors, fou cavaller de l'orde de Sant Joan de Jerusalem i segons Morales Roca fou cridat a les Corts de 1640 i al Parlament de 1653.²⁴

Des del punt de vista professional, fou el primer magistrat que ocupà la plaça de regent la cancelleria durant uns catorze anys. Els dos anteriors regents, per motius de salut, no pogueren deixar una petja comparable a la del doctor Boixadors en tot aquest període que estudiem. També formà part de la primera fornada d'oïdors de la sala del canceller en el moment inicial de la reorganització de la Reial Audiència i va prestar serveis a la Corona que no van impedir que tingués dificultats econòmiques. Ell mateix es queixa que "(...) des del primero dia, que su Magd fue servido hazerme merced de la plaça de Regente mandandome situar el salario de 950 ll. en la tesorería deste Principado he representado a V. la imposibilidad que tiene su cobranza (...)".²⁵ Totes aquestes dificultats no impediren que es dedicués amb intensitat a les seves noves responsabilitats.

Josep Boixadors i de Llull va ser tingut en compte, al cap de poc temps, a l'hora de substituir el doctor Jaume Mir. El seu llinatge fou

23. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 15 de març de 1655.

24. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados en Cortes del Principado de Catalunya, 1599-1713*, Hidalguía, Madrid, 1983, vol. I, p. 90 i 159.

25. Tenim constància d'aquestes queixes a ACA, CA, llig. 223, doc. núm. 2. Consulta efectuada el 5 de febrer de 1656.

valorat en la preceptiva consulta que comportà el nomenament fugaç del doctor Andreu. Malgrat tot això, tant ell com els seus germans reben comentaris molt negatius en aquest document. S'hi afirma que "(...) ni es docto ni notizioso de las leyes y estilos de la Provincia (...) es altivo y no guarda secreto (...)". Molt més dur és l'atac als seus germans, dels quals comenta que "(...) los tres hermanos que tiene aca an sido perniciosisimos en el servicio de VMagd y afectos a francia. Y en el Parlamento no fue posible reduzir al Canonigo ni el del havito de San Juan no obstante que estava ya probeydo el hermano en esta Plaçà, y otro en la de Inquisidor primero de Murcia y despues de Valencia (...)".²⁶ Un dels seus germans, Dídac de Boixadors i de Llull, reclutava tropes a la zona fronterera de l'Empordà i una germana seva s'havia casat amb Galcerà Cahors i Soler, que s'identificà amb els interessos dels francesos i fugí al país veí quan es produí la caiguda de Barcelona l'octubre de 1652.

Constatem que existeix una certa contradicció entre aquest document i el seu immediat nomenament com a regent la cancelleria. Tot plegat ens indueix a pensar, a falta d'altres proves, que els criteris de l'autor d'aquest escrit no enllaçaven ni amb la majoria dels juristes ni amb la mateixa monarquia que el nomenà al cap de poc temps. Malgrat algunes opinions desfavorables sobre el doctor Josep de Boixadors i de Llull, era un fet innegable que la seva formació jurídica era més que notable. Havia estudiat durant set anys a les facultats de Lleis i Cànon de les universitats de Salamanca i Barcelona i el 1630 entrà al col·legi major de Sant Climent de Bolonya on donà el curs de decretals.²⁷

Els orígens familiars de la resta de regents la cancelleria de la segona meitat del segle XVII és molt semblant, en termes generals, a la del doctor Josep de Boixadors. El pare del doctor Josep Rull, Martí Rull, era doctor i s'havia compromès amb la causa de la monarquia hispànica, la qual cosa li suposà la lògica persecució dels francesos. Josep Rull va tenir una brillant carrera com a jurista i fou un dels pocs magistrats que no l'acabà a la Reial Audiència, sinó que ocupà una de les sis places de regent del Consell d'Aragó. Anteriorment fou conseller tercer del Consell de Cent barceloní, la qual cosa li donà una nova perspectiva de la política catalana que li seria de molta utilitat

26. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6.

27. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 31. Memorial del doctor Josep de Boixadors, 20 de novembre de 1652.

a la Reial Audiència. Al cap de poc d'accedir-hi aconseguí el cobejat ennobliment. El 1662 s'incorporà a la nòmina de ciutadans honrats i aconseguí la categoria de noble el 1674.²⁸

Pocs anys després d'haver assolit la dignitat de ciutadà honrat de Barcelona va contraure matrimoni amb Maria Groso, vídua de Pau Bover, cavaller resident a la Ciutat Comtal, i filla de Francesc Groso i de Maria Àngela. Els pares de Josep Rull ja havien mort en el moment de concertar el matrimoni, mentre que de la família de la núvia sols vivia la mare.²⁹ L'obsessió per l'ennobliment es manifesta inequívocament en aquest cas i convé tenir present, pel que hom ha dit anteriorment, que set anys més tard aconseguiria ascendir encara més en l'escala social.

Els doctors Cortiada i Calderó comparteixen amb la resta el mateix rerefons familiar. El doctor Miquel de Cortiada era fill de Joan Baptista de Cortiada, doctor en ambdós drets, domiciliat a Lleida. Es doctorà en dret a l'Estudi General de Lleida i hi exercí com a catedràtic de dret romà el 1650. Es casà amb Emerenciana Pujalt, a qui nomenà hereva dels seus béns en el testament redactat l'octubre de 1690.³⁰ Com a marmessors escollí la seva dona, Emerenciana de Cortiada i Pujalt, i les seves filles quan arribaren a l'edat adulta. Algunes eren religioses. Així les germanes Antiga i Manela de Cortiada eren monges del convent benedictí de Vallbona de les Monges, mentre que una altra, Caterina de Cortiada, ho era del monestir de l'Encarnació de les carmelites descalces de Barcelona. Al mateix testament, s'hi esmenten dues filles més. La primera, Maria Magdalena Cortiada, maridà amb Ramon Berart i de Vazia (*sic*); i la segona, Maria de Cortiada, féu el mateix amb Jacint de Sagrera i Massana. Els gendres també foren inclosos a la llista de marmessors. A falta de fills mascles, el patrimoni, un cop traspassada la seva dona, passaria a Maria de Berart i de Cortiada. L'entroncament entre els Berart i els Cortiada adquiria així un relleu especial.

En canvi, no disposem de les dades paternes del darrer regent la cancelleria que hem estudiat: el doctor Miquel de Calderó i de Masdovelles. Fou catedràtic de Vespres a la Universitat de Barcelona i primer inquisidor de Catalunya. Com tants d'altres juristes accedí a la noblesa,

28. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 79.

29. AHPB, not. Jaume Sayós (major), *Liber quartus capitulorum matrimonialium* (1663-1668): capítol matrimonial (8 de març de 1667) f. 52r.

30. AHPB, not. Buenaventura Torres, *Tercius liber testamentorum* (1574-1702): testament (10-10-1690), f. 134v.

el 1671 fou nomenat cavaller i el 1685 noble. El seu fill, Francesc de Calderó i de Resplans, i els seus néts també tingueren un protagonisme polític important al final de l'etapa foral catalana.³¹

En major o menor grau tots tingueren una projecció professional rellevant, i en alguns casos específicament militar, digna de ser comentada abans d'entrar a la Reial Audiència de Catalunya. El doctor Josep de Boixadors s'implicà en activitats militars a Itàlia. Així doncs, en el cas de Gènova, "(...) hizo fianza (...) para que aquella república dejase desembarcar una nave de bastimentos que el conde de Monterrey les había enviado (...)". I també, en aquella mateixa ciutat, ajudà el marquès de Villafranca, a qui "(...) le hizo socorrer de bastimentos su ruego por mucha cantidad de millares de escudos porque no se hallava en Génova persona que quiscese darse los fiados (...)". Ajut que també oferí quan les illes de Santa Margarida i Sant Honorat estaven assetjades pels francesos.³²

Més enllà de la seva implicació en aspectes militars, el doctor Boixadors exercí distints càrrecs a la judicatura de Milà. Ocupà l'ofici de questor i a Gènova fou responsable interí d'aquella ambaixada.³³ Però les seves responsabilitats no s'exhauriren en aquests oficis sinó que ocupà

(...) el año 634 (...) la Potestaria de Vares y el cardenal Albornos le dio el fiscalato de la ciudad de Pavia y Potestaria de la ciudad de Alexandria, el Marques de Leganes los años 636. 637 la yudicatura del cavallo y por los años 638 y 639. La del gallo y por los años 640 641 la Potestaria de Milan y havdo cumplido siempre con sus obligaciones como pareze por las cartas que en sus tpos escrivieron a V.Magd. el cardenal Albornos y marques de leganes y el conde de Sirguelo le dio la Potestaria de la Ciudad de Lodi por los años 642. 643 y el Marques de Velada le confirmo por Potestad por los años 644. 645 dando en todos los dichos oficios mui buena satisfacion (...).³⁴

Sens dubte aquesta experiència professional tindria un pes destacat en la posterior carrera judicial d'aquest magistrat.

31. Sobre els doctors Miquel de Cortiada i Miquel de Calderó i de Masdovelles, vegeu MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. I, p. 208 i 172, respectivament.

32. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 31.

33. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 31 i ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 13.

34. *Ibidem*.

Si bé del doctor Josep de Boixadors hem aconseguit una informació considerable de les seves activitats abans d'accedir a la Reial Audiència, de la resta de regents la cancelleria, exceptuant el doctor Miquel de Cortiada, en sabem ben poc. Del doctor Josep Rull tenim constància que exercí, com en tants altres casos, l'advocacia a la Reial Audiència durant un llarg període de temps, catorze anys per ser exactes.³⁵ En ser nomenat jutge de cort no va poder accedir a l'ofici d'advocat del Consell de Cent barceloní i, posteriorment, tampoc a una plaça d'assessor de la Diputació del General. Aquesta institució no dubtà a explicitar l'oposició al seu possible nomenament i demanà obertament que se sortegés un altre candidat.³⁶ Aquestes contrarietats contribuïren a facilitar la seva carrera en el si de l'alta institució judicial.

Si al doctor Josep Rull el perjudicà, en teoria, la seva condició de jutge penal per exercir al Consell de Cent i a la Generalitat, el doctor Miquel de Calderó va detenir diversos oficis abans d'accedir a la Reial Audiència, situació que l'inhabilitava per a certs càrrecs. De fet, pertany a un grup significatiu de magistrats que exerciren oficis vinculats a l'àmbit militar de l'administració virregnal. En el seu cas fou assessor de la Capitania General i, a més, se'l nomenà advocat fiscal d'aquest organisme. Tots els que exerciren aquest ofici tingueren, per exemple, responsabilitats importants en el terreny eclesiàstic i dins de la Inquisició. El personatge més complet dels que foren assessors de la Capitania és, sens dubte, Miquel de Calderó,³⁷ que també apareix com a advocat de la Província Tarraconense i com un "consistorial del oficio de la Santa Inquisición". Fins i tot actuà com a advocat fiscal de la visita a la Diputació i al Consell de Cent.

Cap d'aquests magistrats va haver d'esforçar-se tant a justificar la seva fidelitat a la Corona com el doctor Miquel de Cortiada. La seva candidatura ja es va tenir en compte per ser nomenat regent la cancelleria en substitució del doctor Jaume Mir, però fou en aquest context quan se l'acusà de "poco afecto" a la causa de Felip IV durant la guerra dels Segadors.

NOGUERA

35. Llegiu el seu memorial a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5/6.

36. La protesta dels diputats i oïdors de comptes és a ACA, CA, llig. 250, doc. núm. 32. Madrid, 7 de febrer de 1659. Tots aquests inconvenients els descriu bastant detalladament el virrei, marquès d'Olias i de Mortara, amb la finalitat de promocionar-lo a una plaça d'oïdor de la sala del canceller. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1660.

37. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 26.

El marquès d'Olias i de Mortara l'acusava de falta de lleialtat en l'afer Algueró, individu que matà un ministre francès. Algueró pretenia aconseguir la immunitat de l'Església i per això hom nomenà el doctor Miquel de Cortiada i algú altre àrbitres per decidir si havien de concedir-li la immunitat. El vot fou contrari a la sol·licitud, la qual cosa suposà l'execució d'Algueró

(...) como dio cuenta el Cons^o a VMd en consulta de 10 de junio de 650 que le pone en la real mano, y aunque (sin embargo desto tubo V.Md por bien, que corriesse la provision que del havia hecho para la plaza de fiscal de la sala criminal de Zerdeña en que estava nombrado y despues se califico su persona con mudarle a la Audiencia de Cathaluña, no lo tiene el Cons^o por motivo bastante para ponerle en puesto que preside aquella Real Audiencia, y por las dependencias, y conexión que tubo con los ministros que se sacaron de la tercera sala (...).³⁸

Per tot això el Consell d'Aragó es mostrà contrariat i en desaconsellà el nomenament de regent la cancelleria al monarca. Afortunadament per a ell aquestes acusacions s'oblidaren amb el pas del temps i pogué continuar amb èxit la seva trajectòria professional.

Disposem de molta més informació sobre la trajectòria professional dels magistrats quan accedeixen a la Reial Audiència, a excepció dels doctors Josep Rull, futur regent del Consell d'Aragó, i Josep de Boixadors i de Llull, com ja s'ha comentat anteriorment. La trajectòria dels sis regents la cancelleria que estudiem dins la Reial Audiència és desigual. Els tres primers ocuparen càrrecs de responsabilitat durant els anys immediatament posteriors a la guerra dels Segadors. Els dos primers, però, n'exerciren l'ofici durant poc temps. En canvi, el doctor Boixadors, la trajectòria professional del qual s'esdevingué durant els anys posteriors a la caiguda de Barcelona, va detenir el càrrec durant molt de temps³⁹ i posteriorment, el 1669, accedí al Consell d'Aragó.⁴⁰

38. Els detalls de l'afer Algueró a ACA, CA, llig. doc. núm. 13. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1656.

39. Tant ell com el doctor Miquel de Cortiada havien contret importants mèrits als ulls de la monarquia hispànica, la qual cosa els esperonà a sol·licitar la hisenda del doctor Fontanella. Vegeu, ACA, CA, llig. 208, doc. núm. 29. Petició efectuada el 4 de desembre de 1658.

40. El seu accés al Consell d'Aragó ha estat comentat per ARRIETA, J., *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Institución Fernando El Católico, Saragossa, 1994, pàg. 607. El nomenament a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678). Donat el 6 de desembre de 1669, f. 100.

Els altres tres magistrats que foren nomenats regents la cancelleria exerciren llurs responsabilitats al llarg dels anys que estudiem. Malaauradament no disposem de gaire informació en el cas del doctor Josep Rull. Aquest magistrat accedí el 1660 a la sala del canceller en substitució del doctor Josep de Romeu. Fou el candidat del virrei i recorda breument la seva trajectòria en els moments inicials. Deu anys més tard fou nomenat regent la cancelleria, però com que no hem pogut trobar la consulta corresponent no estem en condicions de comentar les incidències d'aquesta promoció. Aquest ofici l'abandonà al cap d'una dècada per formar part del Consell d'Aragó.⁴¹

Miquel de Cortiada exercí de magistrat durant molt de temps a la Reial Audiència. Fou nomenat oïdor i advocat fiscal patrimonial de la sala del regent. Durant més de vint anys actuà com a oïdor i, per bé que pertanyia a una de les famílies distingides del Principat, semblava que la seva carrera trigaria a efectuar un salt qualitatiu. Al llarg d'aquests anys esdevingué un magistrat rellevant de l'època, ja que va escriure dues obres que enriqueixen la literatura jurídica del moment. En primer lloc, és autor de *Decisiones cancellarii et Sacri Regni Senatus Cathaloniae*, escrita entre 1661 i 1665. Obra important per al coneixement de la legislació dels estats que formaven la Corona d'Aragó i per al dret canònic. Fou reeditada el 1692 a Lió, ciutat on se celebrava una de les fires del llibre més rellevants de l'època moderna, i posteriorment a Venècia el 1727. El 1671, pocs anys abans de reactivar-se la seva carrera jurídica, va escriure el conegut *Alegado* en defensa del patronat reial en una disputa contra l'abat de Bellpuig de les Avellanes.⁴²

La plena identificació amb els interessos de la Corona explicaria els seus posteriors nomenaments. El primer va tenir lloc en morir el doctor Alexos (*sic*) de Tristany, oïdor de la sala del canceller el 1673. El pas de la sala del regent a la del canceller fou controvertit. Convé recordar que en la corresponent consulta que recull el nomenament de

41. L'accés a la sala del canceller a ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1660. El nomenament oficial com a oïdor d'aquesta sala a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 23 de setembre de 1660, f. 417a. L'ascens a regent la cancelleria a ACA, CA reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 12 de febrer de 1670, f. 105. Cal tenir present la informació que sobre el seu nomenament de regent del Consell d'Aragó ens ha proporcionat ARRIETA, J., *El Consejo supremo...*, p. 624.

42. Vegeu les útils referències que apareixen a *La Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. núm. 8 Compo-Deme, p. 250.

Miquel de Cortiada no és proposat per la terna de les tres sales reunides de la Reial Audiència, ja que van optar pels doctors Bernardino Puig, Josep Rovira i Francesc Estalella. El virrei tampoc el va tenir en compte en la seva que no coincideix amb la de les tres sales. Aquest s'inclinà pels doctors Miquel Joan Taverner i Rubí, Francesc de Càncer i Rafel Llampillas, tots juristes amb bones qualitats. Potser la causa d'aquest oblit era que el doctor Miquel de Cortiada no havia sol·licitat aquesta plaça. Inicialment el Consell d'Aragó tampoc el proposa. Curiosament la seva terna coincideix amb la del virrei amb la persona que ocupa el segon lloc, el doctor Miquel Joan Taverner i Rubí. Així doncs, el Consell encapçalà la seva proposta amb el doctor Francesc Comes i Torró i la tancà amb el doctor Vicenç Sabater, ambdós assessors de la Batllia general del Principat.

Acte seguit el mateix Consell d'Aragó, sense haver-se produït cap mena de discussió, considera que el jurista que proposa per encapçal·lar la terna, és a dir, el doctor Francesc Comes i Torró, no és la persona adequada per aquesta plaça d'oïdor de la sala del canceller. Justifica el seu canvi d'actitud pel fet que el doctor Francesc Comes ha estat advocat del duc de Medinaceli. Relació professional que a parer del Consell d'Aragó en desaconsellava el nomenament per a la sala del canceller, ja que s'hi jutjaven els plets de l'*estat* de Cardona. Per tot això, proposa que el doctor Miquel de Cortiada passi a la sala del canceller i el doctor Francesc Comes i Torró ocupi el lloc en la del Regent.

El Consell té en consideració el doctor Cortiada de qui arriba a afirmar en aquesta consulta que "(...) Don Miguel es ministro en quien concurren aventajadas letras y experiencias de muchos años con las demas buenas partes de integridad, e, indiferencia que solicita el Conss^o en los pleytos referidos (...) aunque no pretenda esta plaza (...)".⁴³ Per bé que el marquès de Castelnovo proposa en el seu vot particular el doctor Rafel Llampillas, convé recordar que no descarta la possibilitat que sigui nomenat finalment el doctor Cortiada. El monarca accepta, amb retocs, la proposta del Consell d'Aragó. La Diputació del General, en conèixer les intencions reials, rebutja el nomenament del doctor Miquel de Cortiada perquè va en contra de les Constitucions del Principat, atès que al títol setè que fa esment al nomenament dels doctors de la

43. Aquesta referència textual i totes les circumstàncies vinculades al seu nomenament, es poden consultar a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 23. Consulta efectuada el 28 de novembre de 1673.

Reial Audiència i del Consell Reial, s'hi afirma que no es pot traslladar un jutge d'una de les dues sales civils a l'altra.⁴⁴

El canceller Francesc Bernat de Pons presenta al monarca una estratègia molt meditada per superar la denúncia de la Diputació del General i possibilitar d'aquesta manera el desitjat nomenament del doctor Cortiada. Raonament que per la seva utilitat reproduïm a continuació:

el primero que su Magestad tuviesse a bien que Don Miguel de Cortiada renunciase la plaça que tiene y narrando el Privilegio que por haver renunciado aquella le hace Su Magestad merced de la plaça de mi sala queda sin dificultad la materia y sin contradiccion de los Diputados la plaça provehida y la resulta para el Regente de Mallorca: Pero en el privilegio habria de expresarse que Don Miguel goçe de las mismas prerrogativas que antes.

El sigundo medio es mandar su Magestad permutar Don Miguel de Cortiada con un Ministro de la sala tercera. Y quando ayan jurado ambos sus plaças bajar desde la tercera a Don Miguel de Cortiada a mi sala y despues bolver desde la del Regente a la sala tercera al que salio de ella y con eso vacara la Plaza de la sala del Regente para el de Mallorca (...).⁴⁵

Al final la Corona aconsegueix el seu objectiu i nomena el doctor Miquel de Cortiada oïdor de la sala del canceller "sin pagar sello ni media annata", al seu lloc hi col·loca el regent de la Reial Audiència de Mallorca, el doctor Joan Baptista Roca i Julià, que serà substituït pel doctor Francesc Comes i Torró.⁴⁶ Segur que no es donà la segona

44. La carta del virrei en què s'explica l'opinió de la Diputació del General pot consultar-se a ACA, CA, llig. 553, amb data de 24 de febrer de 1674. Els Dietaris de la Generalitat de Catalunya també recullen amb precisió les queixes plantejades per la Diputació del General davant el canceller del Principat per diversos temes, entre els quals hi ha el conflicte creat pel trasllat del doctor Cortiada d'una sala civil de la Reial Audiència del Principat a una altra. El doctor Pere Cardona, en qualitat de síndic de la Diputació del General, fou l'encarregat de presentar les queixes i el canceller posà tots els entrebancs que pogué, dient que no li corresponia acceptar-les i que es dirigís al jutge més antic de la Reial Audiència. Vegeu *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, (1656-1674), Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2002, p. 705.

45. *Ibidem*. Aquest interessant raonament del canceller es troba en aquesta consulta, però en un altre apartat; i apareix datat dos dies abans que l'informe del virrei.

46. Per conèixer la designació del doctor Joan Baptista Roca i Julià com a oïdor de la sala del regent, vegeu ACA, reg. Officialium, núm. 23, vol. I (1674-1679), 12 de juliol de 1674, f. 8. El nou destí del doctor Francesc Comes i Torró a ACA, reg. Officialium, núm. 23, vol. I (1674-1679), 21 d'abril de 1675, f. 25.

opció, és a dir, permutar la plaça que tenia el doctor Cortiada a la sala del regent amb la plaça d'un oïdor de la sala tercera. I, pel que fa a la primera possibilitat, tampoc disposem, ara per ara, d'una documentació que ens especifiqui com es forjaren exactament els esdeveniments que propiciaren el final que tots coneixem.

Si un nomenament d'oïdor de la sala del canceller fou quelcom atípic i complicat, no succeí el mateix quan va tenir lloc la consulta que possibilità el nomenament de Miquel de Cortiada com a regent la cancelleria en accedir el doctor Josep Rull a una regència del Consell d'Aragó. No fou qüestionat per ningú, ni tampoc pels dos vots particulars que s'emeteren en aquesta consulta. El virrei de torn, el duc de Bournonville, el situà en primer lloc; criteri que no fou qüestionat pel Consell, el qual optà per ratificar la terna del duc. Aquest va emetre un judici breu, però molt expressiu, de les seves qualitats, en què afirmava que "(...) save mas de leyes y fueros de Catalunya que otro ninguno de su profession; y aunque es un poco sordo y viejo mereze toda la mrd que VMagd fuere servido hacerle (...)". Ni el Consell, ni els vots particulars del president del Consell d'Aragó, Pere Antoni d'Aragó, ni del conseller de capa i espasa català Miquel de Salbà i de Vallgornera van emetre cap altra opinió sobre ell a la consulta.

En aquest relleu també es tingueren en compte els noms de diversos juristes de renom. El duc de Bournonville proposà en segon lloc el doctor Josep Aleny, que, com veurem més endavant, té una interessantíssima trajectòria al servei de la Corona. I en darrera posició situà el futur regent la cancelleria, el doctor Miquel de Calderó. Tots eren reputats oïdors de les sales civils de la Reial Audiència de Catalunya. Els esmentats vots particulars reflectiren les tensions i pugnes internes. Així doncs, el president del Consell, Pere d'Aragó, exclou de la terna proposada pel virrei i ratificada pel Consell d'Aragó el doctor Josep Aleny i hi inclou el doctor Josep Balaguer, magistrat molt conegut nascut al Rosselló, però el situa en darrer lloc, Miquel de Calderó passa a la segona posició. En canvi, el doctor Miquel de Salbà i de Vallgornera desautoritza la presència del doctor Miquel de Calderó i proposa en lloc seu el doctor Joan de Carbonell, que era un dels magistrats més antics de la Reial Audiència. Els dos primers llocs de la terna els confirma sense cap problema.⁴⁷

Cap dels regents la cancelleria estudiats en aquest període va tenir una trajectòria tan dilatada i variada com la del doctor Miquel

47. Totes les opinions emeses en aquesta elecció es troben a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 95. Consulta efectuada el 16 de juny de 1681.

de Calderó. Des del començament despertà adhesions i rebutjos sistemàtics, sobretot a l'inici del seu *cursus honorum* a la Reial Audiència. Passà molt poc temps entre la primera vegada que intentà accedir a l'alta institució judicial i el seu primer nomenament. De fet, va transcórrer un mes escàs, però intensíssim, entre el seu primer intent i el seu ingrés com a oïdor de la sala del canceller a començaments de l'estiu de 1670.

Durant el mes de maig d'aquell any optà, quasi simultàniament, a una plaça vacant d'oïdor a la sala del regent i una altra, també vacant, a la sala tercera. En ambdós casos fracassà. En el primer intent hi va haver una forta oposició per part del vot particular format per Pere de Villacampa, Rafel Vilosa i el marquès de Castelnovo. Aquests personatges creien que havien d'accedir a les sales civils els jutges de cort, condició que no reunia el doctor Calderó. Però més enllà d'aquesta argumentació, ja comentada en aquest mateix treball, també manifestaren la seva oposició personal. Consideraven que no era digne de la confiança reial. I no només feren esment de l'informe negatiu que el marquès d'Olias i de Mortara féu de Miquel Calderó, sinó que també manifestaren que "(...) habiendo sido llamado dicho dor Caldero para algunas Juntas en la casa de la Diputacion para cosas tocantes al Real servicio, siempre se havia mostrado con oposicion â ellas (...)".⁴⁸

Els problemes durarien molt poc. El juny de 1670 hom especulà simultàniament amb el seu nom tres vegades, la qual cosa no deixa de ser excepcional per l'experiència que tenim. En dos dels tres cops la seva candidatura no prosperà, però a la tercera aconseguí l'accés a la Reial Audiència en ser nomenat oïdor de la sala del canceller. Les tres oportunitats van tenir lloc el mateix dia. La primera pretenia donar resposta a la necessitat de proveir les tres vacants de jutge de cort de la Reial audiència catalana. Aquesta vegada fou esmentat en darrer lloc en l'única terna elaborada per les tres sales de la Reial Audiència reunides per cobrir les tres places de jutge penal. Aquesta posició la compartí amb el doctor Jaume Potau. I ja no apareix més en la consulta, a excepció de la terna elaborada pel virrei per a la primera de les tres places. Aquest el situa en primer lloc, si bé la Corona l'atorgà al doctor Jeroni de Magarola.⁴⁹ La segona es presentà en haver-se de

48. Les circumstàncies d'aquest vot particular tan contrari als interessos del doctor Miquel de Calderó es recullen a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 9 de maig de 1670.

49. Per aprofundir els aspectes comentats, ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670.

proveir una vacant d'oïdor de la sala del regent. Fou proposat en segon lloc per les ternes del virrei i del Consell d'Aragó, però fou rebutjat pels mateixos vots particulars que s'oposaren a la seva candidatura a una plaça civil de la sala del regent a començaments de maig.⁵⁰

La seva carrera, malgrat aquests breus contratemps inicials, fou de les més completes en aquesta etapa final de la Reial Audiència foral. I ell mateix era conscient d'aquest fet quan en el seu memorial afirma que

(...) hà obtenido el Suplicante, en 27 Años cumplidos de ministro, que sirve a V.Magd. en Propiedad, o Exercicio, todos los Puestos de la Real Audiencia de Catalunya; porque en la tercera sala exerciò el de juez de corte: En el de Abogado Fiscal Patrimonial, el de Assessor de la Baylia General: y en el de Regente de la Real Tesoreria (...).⁵¹

En assolir una plaça civil a la sala del canceller, el doctor Miquel de Calderó aconseguí entrar a la Reial Audiència amb bon peu, d'aquesta manera evitava malmetre uns anys com a jutge de cort. No va tenir cap oposició per part del duc de Sesa ni del Consell d'Aragó, ans tot el contrari. El virrei el proposà al capdavant i el Consell d'Aragó ratificà la terna del duc de Sesa. A continuació es proposaren els doctors Joan Carbonell i Francesc Comes i Torró. Tots eren advocats.

Tot hauria transcorregut d'una forma anodina si no s'hagués produït l'oposició de tres regents del Consell d'Aragó, ens referim als doctors Pere de Villacampa, Rafel Vilosa i el marquès de Castelnovo. En llur terna alternativa descartaren lògicament el doctor Calderó, objecte de les seves fòbies, proposaren els doctors Rafel Nabona i Fabra, assessor de la Batllia general de Catalunya, Rafel Moxo, assessor del governador del Principat i, finalment, el doctor Joan Carbonell que ja l'havien proposat tant el virrei com el Consell. Prelació d'aquests tres regents que sembla contradictòria amb l'argumentació que empren per justificar-la. Mentre es limiten a ressenyar els oficis dels dos primers de la terna, s'estenen profusament en les qualitats del doctor Joan Carbonell. Això ens fa pensar que potser pretenien el seu nomenament, per

50. ACA. CA, llig. 226, doc. núm. 19. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670.

51. Aquest memorial és dels més exhaustius de què disposem, la qual cosa es deu al fet que el redactà quan ja era regent la cancelleria. Vegeu, doncs, ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 26. Madrid, 28 d'abril de 1698.

bé que hauria estat més lògic que l'haguessin col·locat com a mínim en el segon lloc, si desitjaven molt la seva elecció.⁵²

L'any següent aconseguí formar part de la sala tercera de la Reial Audiència en produir-se el traspàs del doctor Francesc Vidal i Roca. Aquesta elecció fou molt més tranquil·la que l'anterior si ens fiem del contingut de la corresponent consulta. No fou cap obstacle per a ell que les tres sales reunides de la Reial Audiència catalana no el proposessin en la seva preceptiva terna. Aquestes s'inclinaren pels doctors Francesc Comes i Torró, Joan Colomer i Cristòfol de Potau, els quals obtingueren quinze, onze i sis vots respectivament.

Les seves possibilitats foren realment significatives quan el duc de Sesa, virrei de torn del Principat, elaborà una proposta que l'incloïa, això sí, en segon lloc. El seu candidat preferit fou el doctor Josep Aleny, que mai aconseguí accedir a la sala tercera. Tancava la seva terna el doctor Narcís Anglasell i Roca, conegut magistrat. Tots aquests jutges foren acceptats pel Consell d'Aragó, si bé aquest organisme intercanvià les dues primeres posicions. Situà al capdavant el doctor Miquel de Calderó i passà el doctor Josep Aleny al segon lloc. La Corona acceptà aquesta proposta del Consell que agradava, d'altra banda, al duc de Sesa, i es procedí al seu nomenament.⁵³

La visita de 1677 causà, com ja hem analitzat en l'apartat corresponent, maldecaps a una sèrie de magistrats, entre ells el doctor Miquel de Calderó que sortí molt perjudicat de l'informe redactat pel visitador Llorenç Matheu. Tot això apareix a la consulta pertinent per proveir l'ofici d'advocat fiscal. El Consell d'Aragó recordà els resultats, d'altra banda, recents d'aquesta visita i insistí en el fet que els candidats proposats en segon i tercer lloc de la terna corresponent, és a dir els doctors Miquel de Calderó i Pere d'Amigant respectivament, havien estat qüestionats en la seva trajectòria professional per l'esmentat visitador. El Consell ens fa cinc cèntims de les dues querelles del doctor Miquel de Calderó que el desacreditaren molt. Va haver de fer front a una causa pendent sobre el seu comportament quan va treballar a l'oficina del mestre racional. Però totes aquestes dificultats foren afortunadament superades quan accedí a l'ofici d'advocat fiscal de la règia

52. Tots els comentaris que han quedat ressenyats en la consulta que facilità el seu accés a la Reial Audiència es troben a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 20. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670.

53. La condició d'oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència consta a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 3. Consulta efectuada el 15 de setembre de 1671. També pot consultar-se a AHN, Consells suprimits, libro 1887-E, f. 55r-56r.

cort. I així ho fa constar la consulta quan afirma que “(...) nombró al Dor. Miguel Caldero, pues de los cargos que se le hicieron en la Visita no resultaron motivos para sentenciarle (...)”.⁵⁴

La seva carrera s'estabilitzà uns anys, si bé intentà accedir a la plaça de regent la cancelleria quan fou nomenat el doctor Miquel de Cortiada. Aquesta vegada fou proposat en tercera posició pel virrei i el Consell d'Aragó i no tots els vots particulars que s'emeteren foren tan bel·ligerants contra la seva persona com en ocasions anteriors, com ja s'ha comentat en aquest mateix apartat.⁵⁵

El 1686, argumenta que el seu estat de salut és delicat i sol·licita que se'l nomeni advocat fiscal patrimonial, ja que es considera incapaç de continuar amb l'ofici d'advocat fiscal de la règia cort. Petició que efectua en la seva condició d'oïdor de la sala tercera, la qual cosa provocarà problemes inevitables ja que l'ofici d'advocat fiscal patrimonial estava assignat a un oïdor d'una de les dues sales civils de la Reial Audiència. El virrei i el Consell d'Aragó estan d'acord amb la sol·licitud del doctor Miquel de Calderó i el proposen en primer lloc de llurs ternes, solidaritzant-se d'aquesta manera amb les dificultats que patia.

En aquest context es manifesten les tensions entre la Batllia general i la Reial Audiència. Des de la primera es defensa que la Reial Pragmàtica de 1630 disposa que les causes patrimonials s'hagin d'instruir i prosseguir en primera instància a la Batllia general del Principat. I considera que “(...) las mas de ellas se deciden en la Real Audiencia quando las partes piden se haga palabra en ella (...)”. Davant aquesta situació, opina que l'advocat fiscal de la Batllia, que és qui ha instruït el procés i no l'advocat fiscal patrimonial, no pot assistir a les corresponents sessions de la Reial Audiència. Tot això propicia, sempre des de l'òptica de la Batllia, que de vegades s'hagin produït danys a la Reial Hisenda. Argumentació rebutjada categòricament pel Consell d'Aragó que defensa amb energia l'estat actual de les coses. Tots aquests inconvenients no impedeixen que el doctor Miquel de Calderó aconseguixi el seu objectiu, si bé haurà d'acceptar una plaça d'oïdor a la sala del regent per poder exercir d'advocat fiscal patrimonial.⁵⁶

Fou el marquès de Leganés qui plantejà sense embuts la necessitat de portar a terme aquest canvi perquè considerava que era incompa-

54. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 96. Consulta efectuada el 27 de juny de 1679.

55. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 95.

56. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 91. Consulta efectuada el 9 d'octubre de 1686.

tible que un mateix magistrat fos oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència i advocat fiscal patrimonial. S'esforçà des del primer moment en argumentar la seva posició, afirmava que

(...) por haver de asistir la mayor parte del tiempo en las salas civiles (en que se trata de ragalias) y en la Baylia gral. y tribunal de Maestre Racional quando se trata del Patrimonio Rl, y quedarle el haver de hacer de respaldero, o, de juez de corte quando falta alguno de ellos que estol e pareze no es bien para quien ha exercido de fiscal criminal (...).⁵⁷

Així, doncs, defensava que un oïdor de les dues sales civils passés a la sala tercera i que la seva vacant fos coberta pel doctor Miquel de Calderó. Recordava que ja s'havia donat un cas semblant quan el doctor Miquel de Cortiada passà de la sala del regent a la del canceller. Sols així considerava que es compliria la voluntat del doctor Calderó, que desitjava un ofici més tranquil atès el seu precari estat de salut.

El Consell d'Aragó, després d'una detallada anàlisi de l'organigrama de la Reial Audiència, també es mostra favorable a la proposta del marquès de Leganés. I tot seguit el Consell s'esforça a fer comprendre a la Corona que el destí més adequat per al doctor Miquel de Calderó és la sala del regent, ja que aquesta "(...) necessita sumamente de que entre en ella, un sugeto de literatura practica y experiencias (...)". Situació, que al seu criteri, no es dóna a la sala del canceller on tots els juristes que la integren tenen un merescut prestigi, destaca especialment el doctor Miquel Joan Taverner i Rubí.

La Corona es mostra sensible als arguments exposats tant pel virrei, marquès de Leganés, com pel Consell d'Aragó i nomenà el doctor Miquel de Calderó oïdor de la sala del regent. També acceptà la proposta del Consell que situà en primer lloc de la terna per substituir el doctor Calderó en la sala tercera al doctor Jeroni de Magarola, personatge que també fou proposat pel virrei, però en segon lloc. En realitat, tant el virrei com el Consell d'Aragó coincidiren en les persones adequades per substituir-lo. L'única diferència consistí en el fet que ambdues ternes s'intercanviaren les dues primeres posicions. Per al virrei era millor situar al capdavant el doctor Miquel Joan Taverner i Rubí; en canvi, el Consell considerava més adient el doctor Jeroni de Magarola. Tots coincidiren que el doctor Bernardino Puig ocupés la darrera posició de les respectives ternes.⁵⁸

57. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 89. Consulta efectuada el 26 de novembre de 1686.

58. *Ibidem*.

La mort del regent Miquel de Cortiada possibilità el nomenament del doctor Miquel de Calderó. El virrei, duc de Medina Sidònia, considerà que el doctor Calderó era l'oïdor més preparat per ocupar la plaça de regent la cancelleria. Darrere seu proposà els doctors Josep de Balaguer i Pere d'Amigant. Aquesta vegada el doctor Miquel de Calderó no aconseguí el suport total del Consell d'Aragó, que el situà en segon lloc de la seva terna. El Consell preferia claríssimament el doctor Pere d'Amigant, a favor del qual féu un llarg i detallat raonament, però no assolí el seu objectiu. Els vots particulars emesos per Francesc de Borja i el marquès de Tamarit s'inclinaven pel doctor Cristòfol de Potau. La Corona imposà el seu criteri i atorgà, com en altres ocasions, la seva confiança al doctor Miquel de Calderó, culminava una de les trajectòries professionals més suggerents a la Reial Audiència catalana sota els Àustria. Si bé ell sempre es queixà que el nomenament de regent la cancelleria li causà importants despeses econòmiques perquè "(...) no goza la mitad del Salario, y Gages, que en el de Abogado Fiscal Patrimonial y oydor de la Real Audiencia (...)".

Les distintes activitats desenvolupades en el si de la Reial Audiència són tant o més interessants que la més que notable relació d'oficis que s'hi exercien. El seu memorial, com ja s'ha comentat, és un dels més complets de què disposem per a tota l'època, la qual cosa ens ajuda molt en aquesta tasca. Durant tots aquests anys, concretament entre 1674 i 1696 serví la monarquia hispànica en deu campanyes, ajudant a l'exèrcit en diferents àmbits. Treballà intensament en el reclutament de soldats i de sometents entre altres aspectes destacats.

S'implicà, a petició del virrei duc de Villahermosa, en la repressió de la revolta dels gorretes i

(...) con orden de 21 de Março de 90 le mandô perseguir los Delinquentes de los tumultos passados, que iban turbando la Paz Publica de la Provincia, lo que executô con la mayor actividad, y fineza, sin embargo de los riesgos notables de su persona; y logrò, castigando promptamente algunos Criminosos, estableziendo, con el Exemplar, alguna quietud en las Montañas (...).⁵⁹

Fins i tot hem de tenir present el seu protagonisme, per delegació de la Reial Audiència, en la construcció d'una espaiosa caserna a les drasanes de Barcelona. A partir de 1691, any en què accedí a la dignitat de regent la cancelleria, fou tresorer de l'exèrcit

59. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 26.

(...) que lleva en si el peso de los transitos de los Soldados, y distribucion de los Cuarteles, à que diò el debido cumplimiento, sin faltar à la obligacion de su puesto de Regente, ni gozar de mas Salario que tenia por Regente: En los quales Puestos hà merecido siempre la Aprobacion de los Lugar-Tenientes de V.Mag. dandoles motivo para emplearle en lo mas importante del servicio de V. Magd (...).

El doctor Miquel de Calderó es mostrà receptiu a altres encàrrecs extraordinaris. Recorda en aquest sentit que concedí donatius particulars als terços de Granada i Costa quan arribaren a Barcelona el 1684, ja que els mitjans econòmics de què disposaven eren insuficients,

(...) embiando de otra parte cien Doblonos à los soldados, del mismo Tercio, que estavan en Hostalrique, que le subministro el obispo de Barçelona. Y en el mismo Año, aviendose aquartelado, sin asistencia de Granos, toda la Cavalleria, en las cercanias de la Ciudad de Vique, que governava por su General el Marquês de Leganês, la assistió con lo que le subministraron de Donativos al Cabildo, y Ciudad de Vique, à cuyo fin interpuso sus eficaces oficios (...).

Les seves activitats militars continuaren essent importants en els anys posteriors al seu nomenament de regent la cancelleria. S'implicà en la defensa de la Ciutat Comtal, ajudant el virrei duc de Medina Sidonia, davant el bombardeig que patí el 1691. Ens explica que des de Ripoll, on es trobava l'exèrcit reial, es traslladà a Barcelona, hi arribà l'endemà de l'esmentat bombardeig.

No podem deixar de banda les seves rellevants intervencions en àmbits allunyats de la vida militar, que ja han estat breument esmentats a l'inici d'aquest capítol. S'implicà en el Concili Provincial de Tarragona "(...) para ajustar las Concordias del Subsidio, y Escusado, tomar, y definir las Quentas atrassadas de los Quinquennios antecedentes(...)". Si hi ha quelcom indiscutible en totes aquestes activitats ressenyades pel doctor Miquel de Calderó és la gran confiança que la monarquia li havia atorgat; fins i tot va obtenir poders del comissari general de la Santa Croada. El seu marge de maniobra cal tenir-lo en compte.

Tampoc li faltaren situacions incòmodes, per exemple, el dur enfrontament amb la Inquisició. Si bé és públic i notori que els enfrontaments competencials entre la Reial Audiència i la Inquisició eren més que habituals, això no obsta perquè relativitzem el conflicte que patí el doctor Miquel de Calderó. Aquest s'originà amb el rebuig del regent la cancelleria a permetre que la Inquisició interrogués un tal Jaume

Balle, francès empresonat a la presó reial. La reacció fou tan dura que decretà l'excomunicació del doctor Miquel de Calderó perquè no havia cedit en les seves pretensions. La Reial Audiència, en un document signat pels magistrats més rellevants de l'època, se solidaritzà amb el regent la cancelleria i denuncià a Carles II els injustos procediments dels inquisidors del Principat.⁶⁰ El Consell de Cent intentà fer de mitjancer en la crisi afirmant que

(...) Esta novedad dejó mas que admirada y suspendida la Ciudad y sus naturales particularmente habiendo entendido que solamente una hora antes se la havia presentado un mandato por parte del tribunal à dicho Regente para que quitara luego el embargo que havia en Las carceles Reales (...) y esta celeridad y tropelia (...) no vista ni ohyda regularmente.⁶¹

Malgrat que el Consell de Cent intentà la mediació, aviat decidí abandonar-la davant l'actitud intransigent de la Inquisició que sols podia ser frenada per la mateixa monarquia.

A TALL DE CONCLUSIÓ

Per bé que l'ofici de regent la cancelleria no fou el destí final per a la totalitat d'aquells magistrats que l'havien exercit, sí que ho va ser per a un nombre significatiu. I era, com hem ressaltat al llarg d'aquest apartat, un punt i final professional realment digne dins la Reial Audiència. Alguns regents la cancelleria, com els doctors Josep de Boixadors i de Llull i Miquel de Calderó i de Masdovelles, aconseguiren aquesta dignitat després d'haver sigut nomenats oïdors de la sala tercera de la Reial Audiència. El càrrec de regent la cancelleria no era menyspreable, a més, el seu protagonisme polític a Catalunya era considerable, com ho hem pogut comprovar al llarg d'aquest apartat.

60. Els motius exposats per diferents magistrats es troben a ACA, CA, llig. 231. Consulta efectuada l'11 de gener de 1696. Aquest document fou firmat per Miquel Joan Taverner i Rubí, canceller, Jeroni de Magarola, Joan de Colomer, Cristòfol de Potau, Francesc de Portell, Antoni de Vilaplana, Francesc Verthamon, Joan de Morató, Narcís Anglasesell i Roca, Pere d'Amigant, Bonaventura de Tristany, Josep de Pastor i Mora, Francesc Rius i Bruniquer, Josep Claver i Josep Moret.

61. La posició del Consell de Cent es reflecteix a ACA, CA, llig. 213, s/núm.

IV

ELS MAGISTRATS DE LA SALA DEL CANCELLER

No és fàcil sistematitzar les distintes experiències viscudes per cadascun dels magistrats que desenvoluparen llur activitat professional a les sales de la Reial Audiència catalana. I malgrat aquesta diversitat, lògica en qualsevol institució, persistien uns problemes, especialment els econòmics, que afectaven tots els magistrats de la mateixa manera. El 1655 es torna a plantejar amb força el limitat poder adquisitiu dels que integren la Reial Audiència. Fet agreujat per la insuficiència dels ingressos que proporcionen les sentències, les quals

(...) no bastan para sustentar el gasto del Ministro que con menos ostentación se trata, porque se pagan en estimacion de plata o, oro y se gastan por vellon, de suerte que los viveres que se compran se pagan al doble de lo que valen porque el vendedor siempre regula los precios con la estimacion de la plata, o, oro, con que saca doblado pagandole con vellon que tanto se disminuye lo que se cobra (...).¹

Una perspectiva gens afalagadora per als magistrats que tenen encomanada la missió d'assegurar l'eficàcia de l'alta institució a la qual serveixen.

Els endèmics problemes financers no desmotivaren molts advocats que seguiren optant a les diferents vacants que s'anaven produint a l'alta institució judicial. Començarem la nostra anàlisi amb els de la sala del canceller. Tal com indica clarament aquest apartat deixem de banda, per haver estat ja estudiats, els que reberen l'encàrrec especial

1. Aquesta amarga queixa es reflecteix sense embuts a ACA, CA, llig. 223, doc. núm. 2. Consulta efectuada el 7 d'agost de 1655.

de posar en marxa aquesta sala en el moment en què acabà el llarg conflicte dels Segadors. De totes maneres, la casuística és considerable però admet una adequada exposició de les circumstàncies que els envoltaven.

Hom considerava aquesta sala com la *primera* sala civil de la Reial Audiència, la qual cosa no implicava que un jutge tingués més possibilitats d'èxit pel fet d'haver-hi estat nomenat que els que foren escollits per formar part de la sala del regent. Una primera característica molt estesa entre els magistrats, com també ho és entre els que accediren a la sala del regent, és la constant referència als mèrits de llurs pares o d'algun avi durant la guerra dels Segadors. Ells, en canvi, sols ofereixen, per norma general, una breu informació dels seus mèrits, bàsicament de caràcter acadèmic.

TRAJECTÒRIA FAMILIAR I PERSONAL DELS MAGISTRATS DE LA SALA DEL CANCELLER ABANS D'ACCEDIR A LA REIAL AUDIÈNCIA CATALANA

Hem de reconèixer que els mèrits aportats per gairebé tots els magistrats foren molt rellevants i justifiquen que els monarques disposessin llur confiança en una sèrie de famílies que destacaven pel seu fidel servei a la Corona. En aquesta línia se situen els mèrits del doctor Francesc Rius i Bruniquer, ciutadà honrat de Barcelona, el seu pare fou el sergent major Pau Maties Rius de Marimon. Aquest en abandonar la Barcelona assetjada per les tropes castellanes es guanyà l'animadversió de la Generalitat que es concentrà, especialment, en el seu progenitor car el desinsaculà de la bossa de diputat reial i també confiscà els seus béns.²

Els seus serveis continuaren després de la caiguda de Barcelona, ajudant a la defensa de Girona

(...) mereciendo en esto la aprobacion del Gl Dn. Juan como consta en despacho de 24 de Agosto de 1653 y trabajando mucho en las levas asta ponerlo en marcha a tiempo y de forma que pudiera ser de servicio a los intentos de su Alteza executose el servicio felizmente pero a vista de Girona enfermo gravemente dho Rius (...).

El seu traspàs en acte de servei fou, sens dubte, un passaport per a la carrera del nostre magistrat. Mèrits que s'engrandeixen si tenim en compte les vicissituds viscudes en aquelles mateixes dates pel seu

2. Vegeu el seu memorial a ACA, CA, llig. 224, s/núm.

avi, Joan Pau Bruniquer. Aquest va haver d'abandonar la Ciutat Comtal per una cèdul·la del governador de França el setembre de 1649 i no va poder tornar-hi fins al novembre de 1652.

Més enllà dels mèrits indubtables del seu progenitor, el propi doctor Francesc Rius i Bruniquer ja havia aconseguit una bona reputació com a advocat. Durant un temps exercí amb satisfacció dels seus superiors a la Llotja de Barcelona. Experiència que li va permetre aconseguir l'ofici de jutge de reclams de Catalunya. El virrei, que efectuà una llarga relació de candidats per a aquesta plaça en lloc de la preceptiva terna, el proposà per a la primera posició afirmant que l'interessat era "(...) buen Abogado celoso del servicio de Vmagd, como lo ha manifestado en muchas ocasiones, y actualmente lo haze, en la casa de la Lonja de la Ciudad de Barcelona, procurando lo que reconoze ser del mayor servicio de Vmagd (...)".³

A la proposta virregnal el segon lloc fou per al doctor Francesc Verthamon, amb fama de bon estudiant i advocat, casat amb una néta de Josep Rull, regent del Consell d'Aragó. Hem de destacar el bon concepte que el virrei tenia del doctor Joan Jofreu, advocat del Consell de Cent. Del doctor Domènec de Verdier destaquen fonamentalment els mèrits familiars de la mateixa manera que en la resta de magistrats que es relacionen en aquesta llarga llista. També hi apareixen els doctors Bernat Corts, Josep Güell i Soler, Josep Mestres i Jeroni Salvador, dels quals parlarem en altres apartats d'aquesta investigació.

La instància posterior de consulta, és a dir el Consell d'Aragó, ratificà el criteri expressat pel virrei i proposà Francesc Rius i Bruniquer per al primer lloc de la seva terna, anteposant-lo als doctors Antoni Vilaplana i Joan de Jofreu. Però abans de donar-la a conèixer descartà el doctor Francesc de Verthamon perquè considerava que era massa jove per poder exercir eficaçment el càrrec, per bé que fou suggerit pel virrei en segon lloc.⁴

El doctor Cristòfol Potau de Sarreal va tenir en compte els mèrits del seu progenitor. El seu pare, Josep de Potau, fou assessor de la Batllia general de Catalunya i s'implicà molt durant el conflicte dels Segadors; s'esforçà a tornar Tarragona a l'obediència de la monarquia

3. L'opinió que el virrei en tenia es reflecteix en la corresponent consulta que es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 108. Consulta efectuada el 9 de març de 1682.

4. *Ibidem*. El seu nomenament oficial com a jutge de Reclams del Principat en substitució del doctor Francesc de Càncer, es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), 10 d'abril de 1682, f. 137.

hispanica i assistí "(...) con toda fineça en los dos sitios de aquella Ciud de tarragona servido el oficio de Auditor General en ella y despues desterrado con muger y hijos en Valencia y finalmente haver muerto en Servicio de VMagd en el dho Consso. de la Vaylia General (...)".⁵ De fet, com és molt lògic suposar, els seus serveis es remuntaven a dates anteriors a la convulsió social provocada pel conflicte dels Segadors. En un curt memorial ens recorda que fou auditor de *la gente* de la guarnició de Tarragona

(...) a cargo del maese de campo Don Fernando de Texada en el año 1641, y despues lo continuo en tiempo de don Juan fr. Arçe governador de aquella plaça, y que por estos, y otros serbicios, con la perdida de hazienda que tenia, fue vmagd. Serbido hazerle md. de quatrocientos reales de alimentos cada mes, que aun oy goza (...).⁶

Mèrits que facilitaren el seu accés a la Batllia general del Principat.

El conegut doctor Domènec Aguirre també ens dóna compte dels mèrits del seu pare, Francesc Aguirre, durant els Segadors. Com en altres casos, també patí la prototípica confiscació dels béns per part dels francesos "(...) como pareze del prozeso (...) que se halla en la Vaylia General de Cathaluña, en cuió tiempo sirvio a VM de soldado de Ynfanteria con ocho escudos de ventaja". Pel mateix memorial sabem que l'avi de la seva dona, el capità Pau Fornell, també podia vantar-se d'haver prestat destacats serveis a la Corona, ja que "(...) despues de haver padezido dos años de carzel por leal vasallo de VM sirvio con una Compa de Ynfantria espanyola y con otra de cavallos que levanto y armo a su costa (...)".⁷

Un altre magistrat que no es quedà enrere a l'hora de fer constar els mèrits dels seus parents més pròxims fou el doctor Àlex Tristany, aquest personatge va tenir un paper rellevant a la història de la Reial Audiència del Principat. Tenim molta més informació del seu fill, el doctor Bonaventura Tristany, i del seu nét, el també doctor Aleix Gaietà Tristany, que d'ell mateix. Sabem que fou fiscal de la Diputació del General, càrrec que el catapultà per la fidelitat que mostrà a la Corona.⁸

5. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 16. Memorial de Cristòfol Potau de Sarreal.

6. El seu breu memorial es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm.

7. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 70. Memorial del doctor Domènec Aguirre.

8. Per referències molt indirectes, vegeu ACA, CA, llig. 226, s/núm. Memorial del doctor Aleix Gaietà de Tristany. Un comentari més directe sobre la seva persona el podem trobar a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 19 de juliol de 1662.

El doctor Rafel de Nabona i Seguí de Capella també ens informa detalladament del comportament polític del seu pare, el doctor Rafel de Nabona i Fabra natural de Vilafranca de Conflent, en aquelles difícils circumstàncies. El seu progenitor s'implicà en la seva defensa, aconseguint durant un efímer període de temps tornar-la a l'obediència de Felip IV. Tota aquesta informació desvetllada pel seu fill no estalvia els efectes traumàtics d'aquesta situació quan afirma que

(...) tubo su Padre por precisa obligacion suya para conservarse en la obediencia debida a V Magestad, el dexar su Casa y las muchas conveniencias que allá tenia, trasplantandola con toda su familia y mas de veinte y dos parientes suyos (...) para la ciudad de Barcelona, en donde los mantuvo en su casa propia larguísimo tiempo a, costa del afán y sudores de la Abogacia con que las sustentava; por cuyos motivos y por el singularísimo afecto que siempre se le reconocio por el servicio de V.Magestad, que V. Magestad fuera servido honrarle en los puestos de judicatura que ocupó en el Consejo Real de Cathaluña obrando en ellos con la satisfacion notoria a los Ministros de V. Magestad (...).⁹

Un cop finalitzat el conflicte dels Segadors, els problemes amb el país veí continuaren la resta de la centúria. La seva fidelitat fou recompensada amb el nomenament d'assessor de la Batllia del Principat, però els seus serveis a la Corona encara foren més nombrosos. En declarar-se la guerra amb França el 1667 "(...) siendo conseller segundo de Barcelona, procuro que la ciudad sirviese no solo con el tercio que se levanto, sino con el Donativo que es noto. para las fortificaciones de las plaças, y se senyalo en todo lo que fue el servicio de VM (...).¹⁰

Als comtats de Rosselló, Cerdanya i a la zona d'Olot, el doctor Josep Aleny desplegà també una incessant activitat militar al servei de la Corona espanyola. Fins i tot fou nomenat, com més endavant comentarem, assessor del governador dels esmentats comtats un cop acabada la guerra. Aquest, oriünd de Perpinyà, patí com en el cas anterior els rigors de la repressió francesa i arribà a afirmar que

(...) Mussier de la Mota mando prenderle amenasando quería cortarle la cabeza por ser affecto ha V.M. y porque siendo jues en el lugar de Millas no permitio sacassen cierta cantidad de trigo

9. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 54. Memorial del doctor Rafel Nabona.

10. Ens consta un altre memorial del doctor Rafel de Nabona i Fabra, quan ja era assessor de la Batllia catalana que es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm.

para provision del castillo de Perpiñan por lo que huvo de dexar su hazienda que la tenia bastante en Rossellon, y con su muger e hijos salir del dicho Condado (...).¹¹

La seva activitat continuà incansable més enllà de 1652 i l'any següent participà activament en la repressió dels miquelets a Olot, ajudant el doctor Josep Berart en aquesta tasca. Prosseguí la seva lluita contra els francesos durant la resta de l'any i fou nomenat assessor del governador dels comtats de Rosselló i de Cerdanya l'estiu de 1653. A la darrereria d'aquest any va obtenir l'ofici d'auditor *de la gente de guerra* en aquests comtats en uns moments realment complicats per a la monarquia hispànica, ja que s'assetjà Puigcerdà. La seva contribució fou notable en la defensa d'aquesta ciutat. Responsabilitat que exercí durant nou mesos "(...) trabaxando todos los procesos se ofrecio sin sueldo y sin provecho alguno (...)".¹²

Uns avatars semblants als del doctor Josep Aleny els experimentà el magistrat Josep Gelzen, qui també s'implicà molt en els conflictes que van tenir lloc a Perpinyà i a Salses unes dècades després d'haver finalitzat el conflicte dels Segadors, concretament el 1674. Com en tants altres casos, es reproduïen les mateixes expressions que traspuen el plus de conflictivitat que vivien aquells juristes que, en determinats moments de la seva vida, desenvoluparen l'activitat professional per l'actual Catalunya nord. Fins i tot en un determinat moment Josep Gelzen es veié obligat, i no era ni de bon tros l'excepció, a demanar una *ayuda de costa* per poder fer front a les creixents dificultats econòmiques.¹³ El seu compromís fou tan rellevant que àdhuc el condemnaren a mort en la seva absència. Sentència que es reproduïx en el memorial del seu fill, el doctor Llàtzer de Gelzen:

La Corte ha declarado y declara a Joseph Gelcen Dotor abogado el qual fue legitamente citado, y no comparecio, y se le acusó la contumacia, ser Rebelde y traydor al Reÿ y a toda la Provincia de Rossellon, Conflente, y Cerdania, y que Cometio el Crimen de lesa Magd in primo Capite, y que queda privado de las Prerrogativas, y honores de Doctor en leyes; ha condenado y condena

11. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5. Memorial del doctor Josep Aleny. Madrid, 1 de febrer de 1656. El seu nomenament d'assessor del governador dels comtats del Rosselló i de la Cerdanya es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 26 d'agost de 1653, f. 296r.

12. *Ibidem*.

13. ACA, CA, llig. 252/19. Sol·licitud d'ajuda efectuada el 5 de desembre de 1674. El seu memorial, breu però sucós, es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 93.

a dho Joseph Gelcen a ser entregado en manos del verdugo, el qual le hara hazer la buelta acostumbrada por la villa, con una vela de cera blanca en las manos por la villa, y pedira perdon de sus delitos, a Dios, al Rey, y a la Justicia, y Despues le conducira en un carro de espaldas al cavallo, y desta manera le llebara a la plaza, de la Lonja desta Villa de Perpiñan, donde en un cadahalso, que a este fin estara construydo, le dara garrotes, de manera, que muerte natural se siga, y el alma se separe del cuerpo; y despues cortarà la cabeza del cadaver de dho Gelcen, Y con escarpio la pondra a la casa de la Lonja de dha Villa de Perpiñan, hecho quartos el cadaver, pondra aquellos en las avenidas de dha Villa; y caso que no pueda ser preso, su efigie era representada en un quadro y este puesto en el cadahalso, que esta construydo en dha Plaza de la Lonja, ô, en otra parte publica desta dha Villa de Perpiñan (...).¹⁴

S'estipulava, també, que el quadre que reproduïa la seva persona no es podia moure d'on es trobava sota pena de mort per a l'infractor. S'ordenà que cap llibre ni escriptura pública fes referència a Josep Gelzen. Els seus béns van ser, evidentment, confiscats i finalment es disposava que qualsevol que s'atrevís a ajudar-lo seria considerat un delinqüent. Sentència que per a més escarni fou publicada pels carrers de Perpinyà i per altres poblacions a criteri de l'autoritat francesa.

Pel que fa a d'altres magistrats nomenats per a aquesta sala ens consta bàsicament llur trajectòria acadèmica. El reconegut doctor Domènec Aguirre, per exemple, fou catedràtic de lleis de la Universitat de Barcelona, havia exercit d'advocat durant vint anys a la Reial Audiència catalana. Participà en diverses oposicions a càtedres, però també fou subrogat assessor de la Diputació del General i del Consell de Cent; exercí també d'auditor general de l'exèrcit.¹⁵

El pare del doctor Bernardino Puig, Pau Puig, fou un personatge rellevant en la reorganització de la Reial Audiència, com ja hem comentat amb detall en el primer apartat d'aquest treball. El seu fill va fer una carrera brillant. Estudià a la Universitat de Barcelona i hi cursà arts durant tres anys. En aquest període de temps "sustentó cinco Actos de Conclusiones impressas". El darrer any es graduà com a mestre i es presentà a càtedres en una universitat que tenia, segons el seu memo-

14. La seva sentència al memorial del seu fill, el doctor Llàtzer de Gelzen, a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 51.

15. Informació continguda al seu memorial, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 70.

rial, fama de rigor en les proves. Fou elegit rector de l'Estudi General, nomenament que també requeria superar una oposició, tal com se sol·licitava també amb les càtedres universitàries. Com s'afirma en el seu memorial "(...) sustentó tres vezes Conclusiones Publicas, y à las que tuvo, como à Rector, en el Convento de Trinitarios Calçados, assistió D. Ioseph de Boixadors, del Consejo de V.M. (...)".¹⁶ Aquest personatge, aleshores regent del Consell d'Aragó, quedà tan impressionat per la seva capacitat intel·lectual que li oferí una beca de col·legial del prestigiós Col·legi de Sant Climent dels Espanyols a Bolonya.

Poca cosa sabem de l'etapa professional del doctor Àlex Tristany abans d'accedir a la Reial Audiència. Fou advocat en aquesta institució, quelcom usual en molts magistrats. Era fill de Francesc Tristany i de Praexedis Montserrat. El seu avi, el doctor Miquel Tristany, exercí de doctor en dret. Aconseguí la dignitat de cavaller mentre actuà de consultor de la Inquisició.¹⁷

Malgrat els nostres esforços, ignorem quines foren les activitats professionals tant del doctor Joan de Colomer, abans d'accedir a la Reial Audiència, com del seu pare. Sabem, això sí, que els seus progenitors eren naturals de Besalú, a Girona.¹⁸

En la mateixa línia que bastants col·legues seus de la Sala del Canceller, el doctor Cristòfol Potau de Sarreal demostrà el seu talent en distintes oposicions a càtedres i en cinc anys de *lecturas* i diverses presidències d'actes, en el llenguatge de l'època; també exercí d'advocat. Va obtenir la càtedra de Vespres de la Universitat de Barcelona, que li serví, com en tants altres casos, de plataforma per a la seva futura carrera professional. El seu pare, el doctor Josep de Potau, fou assessor de la Batllia catalana i assolí la dignitat de noble.¹⁹ Malauradament morí aviat, el 1657, i el substituí el doctor Josep de Balaguer.²⁰ Va tenir un protagonisme molt destacat durant la guerra dels Segadors a Tarragona, fou un dels principals responsables perquè la ciutat restés

16. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 5.

17. Dades aconseguides a AHPB, not. Francesc Reverter, *Secundus liber testamentorum et ultimarum voluntatum* (1646-1680): testament (13-10-1673), f. 251v.

18. Les referències familiars han estat extretes d'AHPB, not. Antoni Navarro, *Liber primi testamentorum*, 1689-1700: testament (30-5-1697), f. 191.

19. AHPB, not. Francesc Llauder, *Primum liber capitulorum matrimonialium* (1663-1675): capítol matrimonial (1-2-1674), f. 501.

20. Hom pot consultar aquest aspecte en concret a MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A., "Personal de la Batllia i del Mestre Racional de Catalunya a la segona meitat del Sis-cents", *Estudis*, núm. 25, 1999, p. 151.

sota l'obediència del marquès de los Vélez, capità general de l'exèrcit. El seu pare també va intervenir en els dos setges que patí la ciutat i "(...) servido el oficio de Auditor General en ella y despues desterrado con muger e hijos en Valencia (...)"²¹

El doctor Francesc de Ribera, un altre rellevant magistrat d'aquesta sala, tenia un *cursus honorum* destacable i sabem que en un determinat moment fou molt valorat pel Consell d'Aragó. Era col·legial major del col·legi de l'arquebisbe de Salamanca. Presidí amb èxit distints *actos de conclusiones*, per exemple en la matèria *fundo dotali* amb plena dedicació dels doctors amb més prestigi de l'època. Mèrits que augmentaven si es tenien en compte les vicissituds que van patir tant el seu pare, el doctor Josep Ribera, com ell durant els Segadors. El seu pare sempre va fruit d'una envejable posició a la Cort, gaudí d'una sèrie de càrrecs en organismes importants de l'Administració i, fins i tot, fou secretari de la Inquisició.²²

CURSUS HONORUM, DIFICULTATS PROFESSIONALS I SERVEIS PRESTATS EN EL SI DE LA REIAL AUDIÈNCIA DE CATALUNYA

Si bé ja ho hem comentat en algun altre moment, convé tornar a tenir present que la majoria dels magistrats de la Reial Audiència catalana accediren directament a una de les dues sales civils que ara estudiem. Per tant, foren pocs els que prèviament exerciren l'ofici de jutge de cort; sens dubte, foren juristes rellevants.

Quan analitzem les preceptives consultes prèvies al nomenament reial d'aquests jutges de cort, ensopeguem inexorablement amb la falta de transparència a l'hora de conèixer els motius que expliquen la decisió reial. En el cas del doctor Josep Aleny sols ens consta que fou proposat per al primer lloc pel Consell; i ja no hi ha més informació. Fet que explica que aparegui una anàlisi detallada del seu nomenament.²³ Constatació igualment vàlida en estudiar qualsevol consulta per nomenar un magistrat qualsevol de la Reial Audiència.

21. Dades recollides a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 16.

22. Si bé no hem trobat el seu memorial, la consulta prèvia al seu nomenament d'oïdor de la sala del canceller ens informa de tots aquests detalls. Vegeu, doncs, ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 26. Consulta efectuada el 25 de juny de 1664.

23. Aquest contratemps afecta, com hem comentat suara, el doctor Josep Aleny, del qual desconexem el contingut de la breu consulta que precedí el seu nomenament de jutge de cort, ACA, CA, llig. 553 s/núm. Consulta efectuada el 8 d'abril de 1656.

De totes les consultes, la que presenta una problemàtica més important és la del doctor Francesc Rius i Bruniquer, jutge d'apel·lacions abans d'accedir a la Reial Audiència. Hi consten nombrosos vots particulars, l'adversari més important era, segons la consulta, el doctor Antoni de Vilaplana.

La preceptiva terna elaborada per les tres sales reunides de la Reial Audiència situà a la primera posició el doctor Antoni de Vilaplana amb setze vots, seguit dels doctors Josep Delfau amb quinze i Francesc Rius i Bruniquer amb catorze. El Consell d'Aragó també suggerí per al primer lloc Antoni de Vilaplana, mentre que el virrei el situà al darrere del doctor Francesc Rius i Bruniquer, que encapçalà la seva proposta. Tant l'un com l'altre tenien bons valedors al Consell, car el doctor Francesc Comes i Torró era cunyat seu, la qual cosa l'obligà a absentar-se de la votació. El mateix va fer el doctor Joan Baptista Pastor ja que era parent *dentro del cuarto grado* del doctor Francesc Rius i Bruniquer. Abans d'absentar-se va voler deixar constància de la seva terna particular, va proposar el doctor Antoni de Vilaplana seguit dels doctors Josep Gelzen i Josep Delfau en segon i en tercer lloc, respectivament.

L'atomització del Consell d'Aragó es degué bàsicament a la impossibilitat de consensuar el darrer lloc de la seva preceptiva terna. Recordem que el primer es concedí al doctor Antoni de Vilaplana, "(...) assi por concurrir en su persona muy buenas prendas Literatura y zelo de el Real servicio, como por hallarse mas graduado que ninguno de los demas pretendientes en las Consultas de las plazas que se han hecho antes de ahora (...)". La segona posició fou per al reconegut jurista Josep de Gelzen, assessor del governador de Catalunya. Els sacrificis als quals va haver de fer front la seva família oriünda de Perpinyà pesaren i molt en la proposta del Consell. Àdhuc en la seva defensa justifica que la Reial Audiència no l'hagi pogut incloure en la seva proposta, ja que no pot proposar ministres.

En canvi, sembla que tots els esforços foren inútils per proveir el mai menyspreable tercer lloc. El president del Consell, Pere Antoni d'Aragó, presentà un vot particular destinat a qüestionar el segon lloc. No ataca el doctor Josep de Gelzen, però reivindica el doctor Francesc Rius i Bruniquer, quan afirma que ho fa "(...) por la satisfaccion con que sirve el puesto de juez de Reclamos de Cathaluña y sus buenas prendas (...)". I tal com hem dit és precisament el tercer lloc de la terna el que genera vots particulars. El mateix president del Consell proposa que sigui el doctor Josep Gelzen qui ocupi aquest lloc. En canvi, els regents Pere de Villacampa i Josep Rull s'inclinen pel doctor Francesc Rius i Bruniquer i pel doctor Josep Delfau indistintament. El regent Pere Valero és partidari del doctor Francesc Rius i Bruniquer,

mentre que el marquès de Villalba s'inclina pel doctor Josep Delfau, advocat barceloní i oriünd del comtat de Rosselló, "(...) por ser muy buen Abogado en Barzelona, y haver prozedido el y su Padre con mucha fidelidad (...)".

Aquesta falta d'unanimitat al Consell d'Aragó, en absolut nova al llarg del període estudiat, no ens ajuda, per tant, a conèixer els motius que induïren la Corona a nomenar el doctor Francesc Rius i Bruniquer. De totes maneres, el nomenament reial va tenir en compte els fets, ja que hi havia un ampli sector favorable al magistrat dins el Consell d'Aragó.²⁴

Quan la Corona nomenà el doctor Bernardino de Puig jutge de cort, aquest no ocupà el primer lloc a les ternes del virrei i del Consell d'Aragó. Semblava que el doctor Francesc de Càncer estava millor situat atès que era el candidat preferit, tret de les tres sales que situaren en primer lloc el doctor Puig amb dotze vots, seguit per l'esmentat doctor Francesc de Càncer i pels doctors Ferran de Fivaller i Antoni de Vilaplana amb set vots cadascun. Personatge conegut en aquells anys, ja que va detenir l'ofici de jutge d'apel·lacions i en aquells moments tenia un destacat protagonisme al Consell de Cent com a conseller en representació dels cavallers.²⁵

El virrei, si bé prescindí en la seva terna del doctor Bernardino de Puig, no atacà la seva candidatura. Simplement tenia altres preferències. El Consell, en canvi, va tenir-lo en compte, el col·locà immediatament darrere del doctor Francesc de Càncer. Decisió positiva, si bé quan decidí incloure'l no va emfatitzar prou, al nostre entendre, les seves hipotètiques qualitats professionals, sinó que es basà en el fet que havia estat consultat diverses vegades. Mèrit reforçat, i això ho hem de reconèixer, perquè era fill del doctor Pau Puig i per la seva condició d'assessor de la Diputació del General.²⁶

Una situació semblant a l'experimentada pel doctor Bernardino de Puig la trobem a la consulta que precedí el nomenament del jurista Rafel de Nabona i Fabra, aleshores assessor de la Batllia del Principat. Fou sistemàticament ignorat per les ternes emeses per les tres

24. Per conèixer tots els detalls de la consulta, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 103. Consulta efectuada el 16 de novembre de 1686.

25. Tampoc hem de dramatitzar la seva situació perquè fou elegit jutge de cort a l'any següent. La seva plaça de jutge d'apel·lacions l'ocupà el doctor Francesc Rius i Bruniquer, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 108. Consulta efectuada el 9 de març de 1682.

26. Totes aquestes dades han estat extretes d'ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 107. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1681.

sales reunides de la Reial Audiència. Aquestes proposaren el doctor Francesc Comes i Torró primer, amb vuit vots, seguit per tres juristes que assoliren un vot menys: els doctors Bernardino de Puig, Francesc Guitart i Tomàs de Marañoso i Arañón. Amb sis vots, el doctor Josep Meliantu i Morató obtenia el tercer lloc.

El virrei de torn, com en el cas anterior, també deixà de banda la candidatura de Rafel de Nabona i Fabra sense que hi hagués cap atac personal. A la terna de l'esmentat virrei el primer lloc l'ocupa el doctor Jaume de Potau²⁷ seguit dels doctors Tomàs Marañoso i Arañón, catedràtic de Vespres de la Universitat de Barcelona, i Francesc Comes i Torró, aleshores ciutadà honrat i advocat de la Reial Audiència.²⁸

Les seves expectatives milloren de forma exponencial quan el Consell decideix tenir-lo en compte argumentant que

(...) es Assessor de la Baylia gral. y Advogado fiscal della, desde el año de 66; por sus letras, y entera satisfaccion que ha dado (...) sirvio en las alteraciones de Cathaluña, haviendo padecido mucho perdiendo su casa y hazienda en Conflent donde se empleo, con tanta attencion, y fineza, que fue uno de los, que por benemeritos mando socorrer el Sr. Don Juan (...).

En segon lloc col·locà l'esmentat doctor Jaume Potau, també assessor de la Batllia del Principat i molt ben considerat pel Consell d'Aragó. Tancava la proposta el doctor Vicenç Sabater també assessor de la Batllia general, jurista molt valorat. Creiem que la Corona estigué d'acord, amb tota la prudència que requereix aquest tipus de situacions, amb la posició del Consell d'Aragó i procedí al seu nomenament.²⁹

27. Com en el cas del doctor Francesc de Càncer, el doctor Jaume de Potau i Molas també fou nomenat jutge de cort en substitució precisament del doctor Rafel de Nabona.

28. Aquest magistrat ocupà la resulta d'assessor de la Batllia catalana quan el doctor Rafel de Nabona fou ascendit a jutge de cort. El seu memorial es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm. També hi ha un breu resum de la seva trajectòria a ARRIETA, J., *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Inst. Fernando el Católico, Saragossa, 1994, p. 611, i a MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A., "Personal de la Batllia i del Mestre Racional...", p. 152.

29. En aquesta ocasió les dades es troben a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 28. Consulta efectuada el 21 de juny de 1672. Hom té constància del seu nomenament a AHN, Consells Suprimits, llibre 1887-E, f. 117r. També la Diputació del General es féu ressò del seu nomenament quan es va fer constar que "Dimecres, a XXVI (d'octubre) (...) En aquest mateix die és estat presentat en lo consistori de ses senyories un real privilegi de doctor de la Real Audiència del criminal despedit en favor del doctor Rafel Nabona, lo qual és estat vist y regonegut per los magnífichs assessors y advocat fiscal del General, y vist tenir, en deguda forma de Cancellaria despedit. Com llargament en registre de privilegis reals". Informació consultable a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 525.

Les circumstàncies relacionades amb els nomenaments dels doctors Domènec Aguirre i Cristòfol de Potau i de Sarreal no foren pas excepcionals i, per tant, no comportaren sorpreses. El doctor Domènec Aguirre va tenir la consulta que qualsevol magistrat hauria desitjat, és a dir, fou proposat unànimement per ocupar el primer lloc de les ternes redactades per les tres sales de la Reial Audiència, pel virrei i, també, pel mateix Consell d'Aragó. Pel que fa a la terna duta a terme amb un retard inusual per les tres sales de la Reial Audiència, al doctor Domènec Aguirre el seguiren els doctors Francesc Ametller, amb onze vots, i Melcior Prous i Josep Güell amb set vots cadascun.

De fet, el virrei no efectuà una terna tal com l'entenem, ja que es limità a donar els altres dos noms, el dels doctors Melcior Prous i Josep Güell, com un mer tràmit que s'havia de complir. Podria, doncs, tenir molt poc interès que llurs candidatures prosperessin, afirmà que no especificà els seus mèrits perquè ja ho havia fet en una proposta per a una vacant de jutge de reclams. De totes maneres, demostrà un gran interès pel doctor Domènec Aguirre quan afirmà que

(...) es delos de la primera Literatura de aquella Ciud grande su aplicacion al estudio, y a todo lo que depende de su obligacion, de buena virtud y costumbres; y delos que tienen mas manejo en negocios y pleitos de primera classe y que ha dado largas experiencias de las calidades que le asisten de buen Ministro en el empleo y exercicio de Auditor Gral. de aquel exercito (...).³⁰

Els integrants del Consell d'Aragó només coincidiren amb les intencions del virrei en el cas del doctor Domènec Aguirre, puix que situaren darrere seu els doctors Joan de Morató i Francesc Ametller, descartant els candidats proposats per l'*alter ego* del monarca. L'únic vot particular que es va emetre a la consulta fou el del duc d'Osuna, en aquella època president del Consell, que també situava el doctor Domènec Aguirre al primer lloc amb el doctor Domènec Vardier, un protegit seu i del qual tenim constància de la seva preferència en alguna consulta. Posteriorment esmenta, més per cortesia que no pas per una altra cosa, els juristes proposats pel virrei, és a dir els doctors Melcior Prous, també suggerit per les sales de la Reial Audiència, i Josep Güell, a qui considera un home de bé i de "buenas costumbres".³¹

30. Per aprofundir, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 79. Consulta efectuada el 19 de gener de 1694.

31. *Ibidem*.

Si bé el nomenament del doctor Cristòfol de Potau i Sarreal s'emmarca dins el que es podria esperar en aquest tipus de nomenaments, presenta certs aspectes que mereixen ser descartats. Tot i que la consulta no ens aporta proves concloents, entre altres coses perquè la pròpia naturalesa d'aquesta font ho fa impossible, gosem intuir que en aquesta provisió el Consell d'Aragó no va influir en l'ànim reial. En aquest cas, com en molts altres, el virrei de torn i el Consell d'Aragó no coincidiren en les seves propostes. Si bé hem de reconèixer que el virrei no ataca cap dels juristes proposats per les tres sales de la Reial Audiència. En canvi, sí que va haver-hi coincidència entre la proposta efectuada per les tres sales citades i la del Consell, ja que ambdues situaren el doctor Cristòfol de Potau i Sarreal en el lloc preferent.

Totes aquestes reflexions sobre la hipotètica influència del Consell d'Aragó en el nomenament del doctor Cristòfol de Potau es basen en el fet que la seva candidatura sols fou —deixant de banda la citada proposta de les tres sales normalment poc coincident amb el resultat final— defensada pel Consell d'Aragó. El virrei el va incloure al darrer lloc de la seva però d'una forma més aviat poc entusiasta, perquè afirmà tot seguit que esmentava la seva persona davant la inevitable necessitat d'haver de completar la tradicional terna en aquests casos. Sense deixar de tenir en compte, això sí, els seus mèrits professionals. Preferia el doctor Vicenç Sabater, aleshores assessor de la Batllia catalana, que no havia sol·licitat formalment aquesta plaça vacant. Candidat que fou explícitament rebutjat pel Consell d'Aragó al·legant que no havia sol·licitat aquesta vacant, la qual cosa no implicava cap menyspreu a les seves qualitats com a jurista, com molt bé ressaltà el propi Consell. Fins i tot arribà a afirmar que les seves grans qualitats feien aconsellable la seva permanència a la plaça d'assessor de la Batllia catalana, si bé es comprometia a tenir-lo en compte en futures consultes.

El que és realment curiós és que el Consell es basà en la valoració del virrei per justificar que situava el doctor Cristòfol de Potau i Sarreal al primer lloc seguit dels doctors Bernardino de Puig i Francesc Guitart, els quals no entraven, com acabem de comprovar, en els plans del virrei.³²

Durant el curt període de temps que exercí com a jutge penal va haver de fer front a tota una sèrie de problemes lligats a les seves noves responsabilitats. Va comprometre's, seguint les instruccions del

32. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 109. Consulta efectuada el 19 de desembre de 1680.

duc de Bournonville, en la pacificació de la Pobra de Lillet, entre altres tasques. I fins i tot emprengué altres accions amb risc de la seva vida. La seva tasca positiva en tots aquests àmbits li comportà l'accés a la sala del canceller.³³

Acabem un cop més de constatar que les circumstàncies que rodejaren els magistrats en les preceptives consultes per a ser escollits jutges de cort eren difícilment compartides per llurs col·legues. Cada magistrat tenia una trajectòria molt lligada a les seves relacions socials i a les seves circumstàncies personals. La qual cosa no impedeix trobar situacions similars en algun cas.

Afirmacions semblants es podrien aplicar a la trajectòria dels magistrats abans d'aconseguir el nomenament de jutge penal. No hi ha una mena de trajectòria estàndard. Ara bé, normalment van haver d'esperar bastants anys abans d'aconseguir el desitjat nomenament. Això succeí als doctors Francesc Rius i Bruniquer, Bernardino de Puig i Cristòfol Potau de Sarreal; en menor intensitat també és aplicable al doctor Rafel de Nabona.

De tots ells qui va haver d'esperar més temps a ser nomenat jutge de cort fou el doctor Francesc Rius i Bruniquer. La seva candidatura es plantejà per primera vegada el juny de 1670, quan estaven vacants les tres places de jutge de cort previstes per les Corts de 1599, i no fou nomenat fins el novembre de 1686. En aquesta primera proposta el seu nom s'esmenta en el darrer lloc de la terna del virrei de torn per a la tercera plaça a proveir i ja no es tornà a mencionar en la resta de la consulta. Una situació semblant la trobem uns tres anys més tard. Les seves possibilitats d'accedir a la Reial Audiència catalana no foren un fet fins set anys més tard, quan s'havia de substituir el doctor Jaume de Potau. Aleshores sols el proposaren, i en darrer lloc, les tres sales reunides de la Real Audiència.

Aproximadament un any més tard es reproduí la mateixa situació. Sempre en darrer lloc i ara com a candidat del virrei. Tot aquest escàs protagonisme del nostre personatge a les consultes esmentades fins ara canvia afortunadament per a les seves expectatives professionals en la consulta anterior a la que menà al seu nomenament final. Efectuada el novembre de 1684, ocupà el tercer lloc en les propostes de les tres sales reunides i en la terna del virrei sortint, però l'entrant el situà a la primera posició, la qual cosa no havia succeït mai fins aleshores. En

33. Activitats que esmentà uns anys més tard i que consten a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 24. Consulta efectuada el 29 d'agost de 1695.

atomitzar-se el Consell d'Aragó sols comptà amb el suport de determinats vots particulars. Ocupà el primer lloc de la proposta del president del Consell d'Aragó, Pere Antoni d'Aragón, el segon del vot particular emès conjuntament per Antoni de Calatayud, el marquès de Canales i el regent Pere Valero. La resta de vots particulars no el proposen. No gaire distinta a aquesta consulta fou la que en possibilità finalment el nomenament, per bé que comptà amb un ampli suport.³⁴

El doctor Bernardino de Puig té una trajectòria molt semblant a la del magistrat anterior. Coincideixen fins i tot en el fet que sols van tenir possibilitats per accedir a una plaça de jutge de cort. La seva primera consulta fou també el juny de 1670, on va tenir un paper discret com el doctor Rius i Bruniquer. En el seu cas, ocupa el segon lloc de la terna única de les tres sales de la Reial Audiència per a les tres places vacants i ja no es tornà a comptar amb ell en la resta de la consulta. Aquesta circumstància no era excepcional, si bé es donava poques vegades. El 1672 i el 1673, tornà a presentar-se en dues consultes més, essent proposat en segon i tercer lloc, respectivament, per les tres sales. El seu protagonisme en aquella època no va anar més enllà d'aquestes propostes. En les dues consultes següents la seva candidatura, per bé que mai fou tinguda en compte per la Corona, semblava que guanyava punts. El febrer de 1676 el virrei el situà a la darrera posició, mentre que a la de desembre de 1680 el va tenir únicament en compte el Consell d'Aragó, que el col·locà en un prometedor segon lloc de la seva terna, però ningú més valorà les seves aptituds.

A finals de 1681, concretament al mes de desembre, fou nomenat jutge de cort. Aquesta consulta va ser molt semblant a la que s'efectuà el setembre d'aquell mateix any. En ambdues el virrei l'ignorà, però tant les tres sales reunides de la Reial Audiència com el Consell el tingueren present. Aquest òrgan el situà en segon lloc de la consulta que afavorí el seu ascens, mentre que en l'anterior el col·locà al final. Pel que fa a les tres sales, compartiren la mateixa predisposició que el Consell, ja que el feren avançar un lloc en la consulta que possibilità la seva promoció final a jutge de cort.³⁵

34. Aquesta descripció resumida de les vicissituds viscudes pel doctor Francesc Rius i Bruniquer, de les quals ometem deliberadament les dates de les consultes per no cansar el lector, poden consultar-se a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9; llig. 225, doc. núm. 109; llig. 225, doc. núm. 103.

35. Afortunadament disposem de totes les consultes prèvies al seu nomenament. Vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9; llig. 225, doc. núm. 110; llig. 225, doc. núm. 107.

Observem, en canvi, que les circumstàncies que envoltaren el doctor Cristòfol Potau i de Sarreal són lleugerament distintes de les anteriors en el sentit que la seva candidatura entrà en joc per a unes places diferents de les de jutge de cort, si bé el seu primer nomenament a la Reial Audiència fou de jutge penal. Com els anteriors magistrats, optà a una de les tres vacants de jutge de cort el juny de 1670, essent proposat per al tercer lloc a la terna del virrei per cobrir la primera plaça. Aquest mateix any sol·licità també que se l'insaculés a les bosses dels oficis de Barcelona.³⁶ Lluità, doncs, per obrir-se camí al més aviat possible.

L'any següent formà part d'una consulta per cobrir una vacant d'oïdor a la tercera sala de la Reial Audiència, les tres sales d'aquesta institució el van situar a l'últim lloc. Tornà a tenir possibilitats en una altra consulta per a aquesta mateixa sala nou anys més tard sense èxit, ja que ensopegà de nou amb la indiferència del virrei i del Consell d'Aragó que no l'inclogueren en llurs respectives ternes. Les tres sales l'esmenten un altre cop en segona posició. En realitat, com ja s'ha comentat, era molt difícil accedir tot d'una a la sala tercera, sols uns quants juristes de la Catalunya foral gaudiren d'aquest privilegi.

Entre aquests dos intents, va haver-n'hi també d'altres per formar part de la sala del canceller i del regent que resultaren igualment infructuosos. Per a la plaça d'oïdor de la sala del canceller no comptà ni amb el suport del virrei ni del Consell, que un cop més no el van tenir en compte, només el van incloure, i al final d'una llarga llista, les tres sales de la Reial Audiència. Després d'un altre intent frustrat, aconseguí una plaça de jutge de cort el desembre de 1680, deu anys més tard del seu primer intent formal d'incorporar-se a la Reial Audiència.³⁷

Hagueren de passar vuit anys entre el primer intent del doctor Rafel de Nabona i Fabra per entrar a la Reial Audiència del Principat i el seu ingrés efectiu el juny de 1672. A diferència dels juristes anteriors, el seu nom surt per primer cop en una consulta per cobrir una de les quatre vacants d'oïdor de la tercera sala. I tot això gràcies a la proposta de les tres sales. El febrer de 1666 optà a una vacant

36. Per a més informació sobre les seves intencions en aquells anys, vegeu ACA, CA, llig. 245, doc. núm. 50.

37. Com en els casos anteriors, vegeu les corresponents consultes que es conserven a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9; llig. 226, doc. núm. 3; llig. 226, doc. núm. 11; llig. 225, doc. núm. 120; llig. 225, doc. núm. 119; llig. 225, doc. núm. 115; llig. 225, doc. núm. 109.

de jutge de cort a causa de la mort del doctor Miquel de Pallarés, però un cop més sols va poder confiar en les esmentades tres sales. En les dues següents consultes de jutge de cort en què intervingué les seves expectatives milloraren sensiblement. A la primera, celebrada el desembre de 1666, ocupà la primera posició de les ternes de les sales reunides i de la del virrei de torn, mentre que el Consell d'Aragó el situava a la tercera de la seva. A la segona, que es dugué a terme el juny de 1672, el Consell el ratificà en el mateix lloc de la seva terna. Aquesta fou l'única vegada que hi constà.

Simultàniament es decidí per una plaça d'oïdor de la sala del regent, opció en absolut estranya a l'Audiència dels Àustria. Fins i tot poc temps abans de ser nomenat jutge de cort optà a una sèrie de places convocades a les dues sales civils de la Reial Audiència del Principat.³⁸

De tots els magistrats, el doctor Domènec Aguirre fou el que menys temps trigà a accedir a la Reial Audiència catalana. El seu nom aparegué per primera vegada per a una plaça de jutge de cort a començaments de maig de 1693, per a la qual ja comptà amb importants suports per aconseguir el beneplàcit reial. Fou proposat per al primer lloc, juntament amb el doctor Francesc de Verthamon, per la terna de les tres sales de la Reial Audiència. El virrei només suggerí Domènec, sense que fes cap terna. Era impossible, en aquelles circumstàncies, trobar un suport més decidit. El Consell d'Aragó, que veia amb simpatia la seva candidatura, el situà en segon lloc de la seva proposta. Fins i tot el vot particular del president, ens referim al duc d'Osuna, també el va tenir en compte, si bé en el darrer lloc de la seva proposta. A finals d'aquest mateix mes de maig optà a una plaça d'oïdor de la Sala del Regent. Aquesta vegada no quedà tan ben situat: en segon lloc per a les tres sales de la Reial Audiència i en darrera posició per a la terna elaborada pel virrei. Ni el Consell d'Aragó ni el vot particular del marquès de Tamarit el tingueren en compte. Uns vuit mesos més tard fou nomenat jutge de cort. Havia aconseguit introduir-se a l'alt tribunal de justícia sense estar present en innombrables consultes.³⁹

38. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 90; llig. 553, s/núm; llig. 226, doc. núm. 19; llig. 226, doc. núm. 20; llig. 226, doc. núm. 27; llig. 225, doc. núm. 121; llig. 226, doc. núm. 28.

39. Les seves peripècies consten a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 80; llig. 225, doc. núm. 78; llig. 225, doc. núm. 79.

No hi havia cap relació directament proporcional entre el temps invertit per accedir a la Reial Audiència, en aquest cas com a jutge penal, i els possibles ascensos posteriors a aquest nomenament.

Els doctors Cristòfol Potau de Sarreal i Rafel de Nabona, els quals trigaren anys a poder formar part de l'esmentada institució, foren promociionats amb molta rapidesa. Al doctor Potau de Sarreal el nomenaren oïdor de la Sala del Canceller al cap d'un any d'haver aconseguit una plaça de jutge de cort. I quasi un mes abans del seu nomenament és esmentat en una consulta per proveir una vacant d'oïdor a la sala del regent. Malgrat que era el jutge de cort amb menys antiguitat, gaudí del suport del virrei, que el proposà en segon lloc, i del Consell, que el situà al final de la seva terna. Fins i tot surt en el vot particular del regent Joan Baptista Pastor. Les seves expectatives, com acabem de constatar, eren immillorables. El seu nom fins i tot apareix, per bé que sense èxit, en dues consultes elaborades el març i el juny de 1691 per proveir una vacant de regent la cancelleria i d'advocat fiscal patrimonial, respectivament.⁴⁰

Més breu, i per tant amb menys incidències, fou la trajectòria del doctor Rafel de Nabona. Mig any després d'haver aconseguit una plaça de jutge de cort fou promocionat a oïdor de la Sala del Canceller. El contrast, aquesta vegada, és com a mínim sorprenent, si el comparem amb els anys que va haver d'esperar per aconseguir el seu primer nomenament.⁴¹

El doctor Francesc Rius i Bruniquer que va haver d'esperar-se molt per formar part de l'alt tribunal judicial, va tenir més sort aquest cop, si bé trigà aproximadament un any i mig a ocupar una vacant d'oïdor de la sala del canceller. No fou tan ràpid com els dos magistrats anteriors, però assolí el seu objectiu al segon intent, ja que l'octubre de 1686 optà a una plaça a la primera sala civil del Principat.⁴²

No hauríem pogut trobar un exemple millor i més il·lustratiu sobre el fet que no hi ha cap relació entre les vicissituds viscudes abans d'accedir a la Reial Audiència i l'evolució posterior que la que constatem a les trajectòries dels doctors Domènec Aguirre i Bernardino Puig. El primer accedí ràpidament a la Reial Audiència, però va haver

40. La seva trajectòria dins de la Reial Audiència catalana es recull a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 116; llig. 225, doc. núm. 113, llig. 226, doc. núm. 57; llig. 225, doc. núm. 74.

41. Aquesta vegada és útil tenir present les deliberacions que es troben a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 11.

42. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 101; 225, doc. núm. 83.

d'esperar quatre anys per entrar a la sala del canceller. En canvi, el segon trigà una barbaritat, concretament onze anys per esdevenir jutge de cort, i gairebé cinc per ser oïdor de la sala del canceller. Molts anys per a cada nomenament.

El doctor Domènec Aguirre, en l'ínterim, optà el gener i desembre de 1695 a dues places d'oïdor de la sala del regent. A la primera no consta ni a la terna de les tres sales ni a la del virrei. Mentre que la del Consell d'Aragó s'atomitzà, com en tants altres casos que ja coneixem. Sols els vots particulars del duc de Medina Sidònia i de Francesc Comes i Torró el tingueren present, però tancant llur proposta. En la de finals del citat any, la seva posició es veié reforçada. El virrei i el Consell coincideixen a proposar-lo en segon lloc; i les tres sales el tornen a ignorar.⁴³

¿Podem trobar diferències substancials entre la trajectòria dels oïdors que foren anteriorment jutges de cort i els que accediren directament a la sala del canceller? En general sí que hom troba una clara diferència entre ambdós grups de magistrats, està relacionada amb el fet obvi, d'altra banda, que els que foren anteriorment jutges penals participaren en general en més consultes.

Entre els juristes que accediren directament a una plaça d'oïdor de la sala del canceller tan sols el doctor Josep Gelzen va haver d'esperar molts anys per formar-hi part. Aquest exercí d'assessor del governador de Catalunya abans de pretendre l'ingrés a la Reial Audiència. El febrer de 1676, segons la documentació, fou esmentat per primera vegada en una consulta de la citada institució per ocupar una vacant de jutge de cort. En els quatre anys posteriors a aquesta data, tots els seus esforços, per dir-ho d'alguna manera, se centraren a aconseguir una plaça de jutge penal. A finals de 1686 consta en la primera consulta que ens indica que el seu nom començà a tenir-se en compte seriosament com a possible oïdor de la sala del canceller. De fet, les dues consultes d'aquest any, que foren les úniques en què participà, estaven destinades a proposar a la Corona un oïdor de la primera sala civil del Principat i un jutge de cort, respectivament.

En els dos anys posteriors tornà a optar per cobrir vacants de jutge de cort i a mitjan mes de març de 1689, després d'haver participat en dues consultes en aquest mateix any, aconseguí una plaça

43. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 69; llig. 225, doc. núm. 72; llig. 225, doc. núm. 70.

d'oïdor de la sala del canceller. Mai més se l'esmentà per a una altra plaça judicial.⁴⁴ Realment pocs magistrats, en el període que estudiem, hagueren d'esperar tants anys per a ser membres d'aquesta alta institució judicial de la monarquia hispànica.

Tan sols coneixem el cas del doctor Francesc de Ribera en què no tenim constància que hi hagi hagut una participació prèvia en cap altra consulta abans de ser nomenat oïdor d'aquesta sala. La seva carrera semblava estancada, però al cap d'uns setze anys féu dos intents gairebé seguits per accedir a la sala tercera sense èxit. Al primer, que va tenir lloc l'octubre de 1680, només fou proposat pel Consell d'Aragó a la tercera posició de la seva terna. Les tres sales reunides i el virrei no el van incloure en les seves. Va tenir, doncs, un escàs protagonisme a la consulta. En la consulta que es dugué a terme a finals de l'any següent sols apareix, ocupant la darrera posició, al vot particular de Miquel de Salbà i de Vallgornera i del marquès de Castelnovo; ambdós el proposen pel mer fet que no gaudeix de bona salut! El virrei i les tres sales de la Reial Audiència el tornen a ignorar i el Consell d'Aragó tampoc comptà amb ell en la seva terna institucional.⁴⁵

Els doctors Àlex Tristany i Joan Colomer trigaren un temps semblant a ser nomenats oïdors de la sala del canceller. Ambdós, en algunes consultes prèvies al nomenament, intentaren accedir directament a la sala tercera de la Reial Audiència. El doctor Tristany s'esforçà per formar part d'aquesta sala a la primera consulta en què participà per entrar a la Reial Audiència. Les seves possibilitats eren escasses perquè ni el virrei, ni el Consell no el van incloure en les respectives propostes. Va ocupar el tercer lloc de la terna de les tres sales i les dues vegades posteriors en què consta, en un cas per accedir a la Sala del Cancellier i en un altre per a la sala tercera, només la terna de les tres sales el va tenir present. El juliol de 1662 va obtenir el nomenament d'oïdor d'aquesta sala. Sols transcorregueren dos anys entre el primer intent i el nomenament final. També cal recordar que quan intentà accedir

44. Aquesta és la relació exhaustiva de les diferents consultes en què el doctor Josep de Gelzen va ser-hi present. Vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 120; llig. 225, doc. núm. 109; llig. 225, doc. núm. 106; llig. 225, doc. núm. 85; llig. 225, doc. núm. 101; llig. 225, doc. núm. 103; llig. 225, doc. núm. 92; llig. 225, doc. núm. 93; llig. 225, doc. núm. 83; llig. 225, doc. núm. 94.

45. La consulta que n'enregistra el nomenament com a oïdor de la sala del canceller es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 26. Els seus intents posteriors per accedir a la sala tercera de la Reial Audiència de Catalunya es conserven a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 119 i llig. 226, doc. núm. 12.

a la Reial Audiència ja havia fet una rellevant carrera al servei de la monarquia hispànica.⁴⁶

Les vicissituds del doctor Joan de Colomer no són gaire diferents de les que patí el doctor Àlex Tristany. Les quatre consultes anteriors al seu nomenament es confegiren per a places que no pertanyien a la sala del canceller. Curiosament, les dues primeres s'elaboraren per cobrir ambdues vacants a la sala del regent. A la primera la seva candidatura no fou tinguda en compte per les tres sales i pels vots particulars que s'emeteren, mentre que el virrei i el Consell d'Aragó coincidiren a proposar-lo en el darrer lloc de llurs respectives ternes. Als pocs mesos tornà a optar per a una plaça d'aquesta sala, aquesta vegada el virrei i el Consell el ratificaren en la citada darrera posició. En canvi, les tres sales el proposaren en segon lloc. En aquesta consulta hi va haver un vot particular: del regent Rafel Vilosa, que es limità a ratificar la terna del virrei.

Les dues consultes en què participà el doctor Joan de Colomer per proveir les consegüents vacants a la sala tercera no reflecteixen que tingués serioses possibilitats d'aconseguir-hi una plaça d'oïdor. En ambdues només apareix el seu nom en les preceptives ternes elaborades per les tres sales reunides de la Reial Audiència. Mentre que a la primera consulta hi consta que ocupà el segon lloc, a la segona passa al primer empatat a vots amb el doctor Francesc Comes i Torró. Tres mesos més tard accedí a la sala del canceller. Hi va romandre la resta de la seva dilatada carrera i el seu nom sols torna a aparèixer a la consulta que en propicià el nomenament com a advocat fiscal patrimonial, designació que va tenir lloc dinou anys més tard. Estem, doncs, davant un típic cas d'estagnació professional.⁴⁷

Tan interessant com l'estudi de la trajectòria professional prèvia al seu nomenament d'oïdor de la sala del canceller, és el coneixement de les dificultats viscudes per cadascun d'aquests magistrats en la consulta definitiva per obtenir aquest nomenament.

En aquest sentit, no deixa de ser sorprenent que una de les consultes amb més vots particulars fos la que comportà el nomenament del doctor Josep de Gelzen, que trigà tants anys a accedir a la Reial

46. Totes les consultes en què participà abans del nomenament es troben a ACA, CA, llig. 553, s/núm. El nomenament d'oïdor de la sala del canceller consta al llig. 226, doc. núm. 4.

47. Com en els casos anteriors, vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 19; llig. 226, doc. núm. 27; llig. 226, doc. núm. 3; llig. 553, s/núm.; llig. 225, doc. núm. 121; llig. 225, doc. núm. 74.

Audiència catalana. El seu principal adversari fou el doctor Antoni de Vilaplana i a causa precisament d'aquest fet es complicà el procés previ al seu nomenament reial. Les tres sales no s'identificaren amb aquesta situació, ja que en la seva llarga relació, més que una terna entesa com a tal, aparellaren a la primera posició els doctors Francesc Verthamon i Martí Figuerola, amb onze vots cadascun, seguits del jurista Jacint Bertran amb deu i, finalment, dels doctors Francesc Ametller i Josep Claver amb sis.

El gran suport de Josep de Gelzen fou el virrei, que no dubtà a situar-lo en primer lloc de la seva terna, seguit precisament del doctor Antoni de Vilaplana; en darrer lloc col·locà el doctor Francesc de Sotomayor, auditor general de l'exèrcit. L'*alter ego* reial redactà un bon resum dels mèrits del doctor Josep de Gelzen, recordava les tribulacions que havia viscut juntament amb la seva família a Perpinyà. Tenia molt present, d'altra banda, els seus llargs i valuosos serveis en els darrers catorze anys, emfasitava la seva intervenció durant la revolta dels gorretes, com constatarem més endavant.

Les expectatives del doctor Josep de Gelzen es veieren seriosament amenaçades per l'actitud del Consell d'Aragó, el qual es veié incapaç d'elaborar una terna a causa de la diversitat d'opinions sobre quins havien de ser els juristes a proposar. Però sí que deixà molt clar la seva preferència pel doctor Antoni de Vilaplana, ja que fou l'únic candidat suggerit. Va tenir, de totes maneres, rellevants suports en el si d'aquest organisme. El president del Consell d'Aragó, Pere Antoni d'Aragó, Francesc de Borja, el marquès de Castelnovo i el marquès de Canales el proposaren per a la primera posició. Malauradament la resta dels vots particulars emesos el situaren al darrere del doctor Antoni de Vilaplana. Així doncs, els regents Pere de Villacampa, Joan Baptista Pastor, el marquès de Villalba i Martí Francesc Clement donaren suport al doctor Antoni de Vilaplana. Josep Rull i el marquès d'Ariza tampoc el proposaren per al primer lloc, es van limitar a ratificar l'única proposta del Consell. També fou important que cap magistrat ataqués directament les pretensions del doctor Josep de Gelzen, la qual cosa pot haver influït, entre altres motius lamentablement desconeguts, al seu nomenament final.⁴⁸

48. La consulta que ens assabenta del seu nomenament es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 84. Consulta efectuada el 18 de març de 1688. La seva designació oficial, com en la resta de casos, a ACA, reg. Officialium, núm. 29 (1688-1697), 25 de juliol de 1688, f. 48.

Si bé formalment la consulta prèvia al nomenament del doctor Francesc Rius i Bruniquer com a oïdor de la sala del canceller registra una sèrie de vots particulars, en realitat les seves opcions mai es veieren en perill per hipotètics atacs personals, ja que no es produïren. Tant el virrei de torn, el duc de Villahermosa, com el Consell d'Aragó estigueren d'acord que encapçalés les respectives ternes. Tan sols la proposta de les tres sales no el va tenir en compte perquè es van decantar per un altre magistrat amb un gran protagonisme polític en la reorganització de la Reial Audiència després de la guerra de Successió, el doctor Francesc d'Ametller, que recollí deu vots. A continuació hi havia els doctors Francesc de Verthamon, amb un vot menys, i Martí Figuerola i Jacint Bertran, que tancaven la llista empatats a vots.

De fet, els vots particulars que s'emeteren en aquesta consulta no qüestionaren la idoneïtat de la seva candidatura, es van limitar a oferir noms alternatius per a alguna o totes les places de la terna emesa pel Consell. Així doncs, el marquès de Castelnovo, el marquès de Canales i Martí Francesc Climent es conformaren amb el manteniment dels noms de les dues primeres posicions, és a dir, els doctors Francesc Rius i Bruniquer i Antoni de Vilaplana. El darrer lloc preferien que l'ocupés el doctor Josep de Gelzen. Més canvis implicava la proposta del regent Francesc de Borja, que s'estimava més que els doctors Antoni de Vilaplana i Josep Claver ocupessin un mateix lloc. Com ja s'ha comentat anteriorment, aquest cop les distintes propostes mai apuntaren al candidat més ben situat. A més, la Corona sembla que va donar suport a aquesta situació quan procedí al nomenament de l'esmentat Francesc Rius i Bruniquer com a oïdor de la sala.⁴⁹

El doctor Domènec Aguirre, també jutge de cort com el doctor Francesc Rius i Bruniquer, accedí a la sala del canceller en unes circumstàncies molt semblants a les d'aquest últim. Les seves possibilitats no foren gairebé mai posades en dubte. El virrei, príncep de Darmstadt, i el Consell d'Aragó el proposaren per a ocupar el primer lloc. En el cas del virrei, aquest completà la terna amb els doctors Francesc d'Ametller i Melcior Prous, mentre que el Consell d'Aragó es veié incapaç de completar la seva. Les divergències foren considerables, ja que estem possiblement davant una de les consultes amb més vots particulars del

49. Tots aquests detalls s'han extret d'ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 83. Consulta efectuada el 26 de febrer de 1688. El seu nomenament a ACA, reg. Officialium, núm. 29 (1688-1697), f. 33.

període estudiat. És veritat que la gran majoria d'aquests se centraren en els llocs segon i tercer, però també va haver-hi un parell de vots particulars que apuntaren al primer lloc proposat pel Consell, es tracta dels emesos pel bloc integrat pels regents Francesc Comes i Torró i Francesc de Borja, d'una banda, i el marquès de Tamarit, de l'altra. Ambdós blocs coincidiren que els doctors Domènec Aguirre i Ferran de Fivaller haurien de compartir el primer lloc de la terna.

La resta de propostes se centraren en els llocs segon i tercer. Malauradament, com que no hi va haver coincidència, ens és més difícil ordenar la informació continguda a la consulta. El bloc integrat pel comte de Frigiliana, pel marquès de Villalba i per Baltasar de Villalpando preferia que els doctors Francesc Ametller i Melcior Prous ocupessin les posicions esmentades. Josep Rull i el marquès de Cerdanyola s'inclinaven pels doctors Josep Güell i Soler, jutge de cort, i Ferran de Fivaller per a aquestes mateixes posicions. El regent Segismon Monter coincidia amb ells però a l'inrevés, és a dir, col·locava Ferran de Fivaller en segon lloc i Josep Güell i Soler al final. El marquès de Tamarit, del qual ja hem comentat la seva actitud pel que fa a les primeres posicions de la terna, preferia Melcior Prous en darrer lloc. Finalment, el conegut bloc integrat per Francesc Comes i Torró i Francesc de Borja no es pronuncià sobre el tercer lloc.

Totes les possibles combinacions es donaren, d'una forma o bé d'una altra, en aquesta ocasió, però per desgràcia estem lluny de poder determinar els interessos que motivaren aquestes actituds tan dispars, per dir-ho d'alguna manera. Pensant en la provisió actual o preveient estratègies de futur, els magistrats que integraven el Consell d'Aragó tenien moltes vegades interessos contraposats que podien afectar el bon funcionament de la institució. Però un cop més la Corona optà, com en altres casos, per una opció que semblava plausible en aquelles circumstàncies. Finalment, el doctor Domènec Aguirre aconseguí la plaça d'oïdor.⁵⁰

La resta d'oïdors nomenats a la sala del canceller tingueren unes consultes molt més tranquil·les que les que acabem d'analitzar en els paràgrafs anteriors. El doctor Àlex Tristany, per exemple, estava molt ben valorat pel Consell d'Aragó, que ja el proposà per al primer lloc, si bé el virrei, marquès d'Olias i de Mortara, i el governador s'inclinaven

50. Vegeu la consulta a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 70. Consulta efectuada el 4 de març de 1698. El nomenament oficial, com sempre, a ACA, reg. Officialium, núm. 31 (1695-1700), 30 d'abril de 1698, f. 144.

per la promoció del doctor Miquel Pallarés, jutge de cort en aquells anys. En la consulta que precedí al seu nomenament ens informa de la seva fidelitat i de la seva competència professional. Qualitats que segons el Consell d'Aragó augmentaren amb el traspàs del seu germà, partidari de França. El raonament, per cert molt expressiu del Consell, s'estructura de la següent forma:

(...) en primer lugar al Dr. Alexos Tristany sugeto de muy buenas letras, que no solo viene propuesto en las dos ternas y graduaciones de la Audiencia, sino que lo ha estado antes en otras vacantes de plazas (...) porque en quanto se ha ofrecido en la Diputacion del servicio de V.Magd (donde es fiscal) lo ha facilitado y mostrado el zelo que tiene de que VMagd quede servido. y el embarazo que lo podia constar de estar a la parte de francia un hermano suyo de la orden de san Benito de los claustrales, ya no lo es, por haver muerto (...).⁵¹

Més d'una vegada haver estat el jutge de cort amb més anys d'exercici de la Reial Audiència catalana, en el moment de realitzar-se la preceptiva consulta, era també un argument utilitzat a fons pel Consell. Així succeí quan foren elegits els doctors Bernardino de Puig i Cristòfol de Potau, si bé en el cas del doctor Potau el Consell afirma que "solamente de un año a esta parte".

Les consultes que menaren al nomenament dels doctors Rafel de Nabona⁵² i Francesc de Ribera⁵³ també s'inscriuen en aquesta línia de normalitat. En ambdós casos no es donaren els vots particulars i la

51. Dades recollides de la consulta que ens informa del seu nomenament. Vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 4. El nomenament oficial es recull a ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 7 de setembre de 1662, f. 77.

52. La seva consulta es pot llegir, com totes, a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 11. Consulta efectuada el 6 de desembre de 1672. Com en tots els casos anteriors el nomenament efectiu es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 22 de desembre de 1672, f. 207. La Diputació del General també es va fer ressò, com en altres casos, d'aquests nomenaments: "(...) Divendres, a xxvii [de gener] (...) En aquest die és estat presentat en lo consistori de ses senyories un real privilegi de doctor del Real Consell despidit en deguda forma de Cancelleria, dat en Madrit als 24 de desembre proppassat, en favor del magnífich Rafel Nabona, lo qual privilegi és estat vist y regonegut de orde de ses senyories per los magnífichs assessors ordinaris de la (...) Diputació, y vist venir, en dita deguda forma despidit, com en registre de privilegis de oficials reals". Extret de *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 541.

53. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 26. Consulta efectuada el 25 de juny de 1664. Constància oficial a ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 21 de novembre de 1664, f. 156.

tranquil·litat, en vista de la documentació utilitzada, sembla òbvia. El Consell d'Aragó proposà a ambdós per a la primera posició de les respectives ternes, evidenciant una aproximació a les propostes dels virreis. Si bé en el cas del doctor Rafel de Nabona el proposà en segon lloc, en el del doctor Francesc de Ribera va haver-hi una total coincidència entre ambdues instàncies. L'única diferència qualitativa entre ambdós nomenaments és que el Consell d'Aragó s'esforçà a justificar la seva predilecció pel doctor Francesc de Ribera, ja que aquest no era jutge de cort en el moment d'elaborar la proposta.

Una excepció a tots els nomenaments estudiats fins ara la trobem en les circumstàncies que rodejaren l'elecció del doctor Joan Colomer,⁵⁴ oriünd de Besalú. Aquest, que substituï el doctor Miquel de Calderó, no és proposat per cap dels agents que intervenen en el procés de selecció dels futurs magistrats. No va rebre, d'altra banda, cap atac personal; simplement ningú pensà en la seva candidatura, si bé finalment fou escollit per la Corona. Com ja hem afirmat en algun altre apartat, les consultes no ens permeten determinar els motius que aconsellaren la seva designació. Si bé podem afirmar que aquesta circumstància es donà poques vegades.

Més enllà d'aquestes consideracions puntuals, poca cosa més podem afegir a aquest apartat que tracta dels diferents nomenaments d'aquesta sala civil tan rellevant per al funcionament de la Reial Audiència. Si bé convé tenir present que a vegades sorgien problemes importants com a conseqüència de determinades condicions que havia d'assumir el magistrat escollit per a una determinada plaça. En la gran majoria de casos, el problema raïa en la forma com la Corona atorgava les pensions als magistrats jubilats. Aquestes es finançaven mitjançant la retenció d'una part del sou assignat a l'últim magistrat que havia ingressat a la institució, que deixaria de ser efectiva quan es nomenés un altre magistrat de la sala civil en qüestió.

Però, s'interpretà sempre d'aquesta manera per totes les parts implicades? Un dels doctors escollits per formar part de la sala del

54. ACA, CA, llig. 121. Consulta efectuada el 30 de març de 1672. També ACA, reg. Oficialium, núm. 21 (1665-1678), 18 de maig de 1672, f. 176. Aquesta vegada fins i tot el dietari de la Generalitat de Catalunya ens ha deixat constància del seu nomenament quan s'hi afirma que "(...) En aquest die és estat presentat en lo consistori de ses senyories un real privilegi de doctor de la Real Audiencia de la sala del senyor canceller despedit en favor del doctor Joan Colomer, lo qual és estat vist y regonegut per los magnífichs assessors y advocat fiscal del General y vist venir en deguda forma de cancelleria despedit, com llargament en registre de privilegis reals (...)". Fragment extret de *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 487.

canceller, el doctor Francesc de Ribera, va haver d'acceptar en el moment del seu nomenament el pagament de dos-cents escuts al doctor Miquel Alegre. La polèmica es plantejà quan al cap d'uns dos anys el doctor Francesc de Ribera considerà que el pagament d'aquesta quantitat corresponia al doctor Francesc Vidal i Roca perquè era l'últim que s'havia incorporat a la Reial Audiència.⁵⁵ El doctor Josep Romeu de Ferrer, aleshores regent del Consell d'Aragó, intervingué de ple en l'assumpte defensant que no corresponia al doctor Francesc de Vidal i Roca carregar amb les dues-centes lliures, ja que, entre altres motius, adduïa que no formava part de la mateixa sala que el doctor Ribera. Al mateix temps, demanava una compensació al doctor Francesc de Ribera. Els seus arguments, exposats amb habilitat, són:

(...) es de parecer el Regente que ha llegado el caso en que dicho Dr. Vidal y Roca ha de gozar enteramente de las quatrocientas libras que tiene señaladas su plaça en los derechos de la generalidad de Cathaluña sin que se le haya de imponer carga alguna, ni la de las cien libras, que se pretende por ser contra el tenor expreso de su titulo y de las constituciones de Cathaluña que disponen que despues de la muerte del impedido entre en su lugar el adjunto y que cobre el salario de su plaça por entero (...)

Pero entiende el Regente que esto ha de ser en caso que el mas moderno sea proveydo en la plaça y lugar del adjunto porque entonces viene a ser lo del jubilado y esta carga ha de ser siempre del que fuere adjunto que esto se ha observado siempre en conformidad de lo que sobre esto disponen dichas constituciones de Cathaluña con que mucho menos podria ser esta carga del mas moderno si este fuera proveydo en plaça de sala diferente del jubilado de las del Canciller o Regente, porque las constituciones prohiben que el que fuere nombrado para una de estas dos salas no pueda ser mudado a la otra y por consiguiente no pueda ser adjunto del jubilado de sala diferente porque despues de su muerte ha de quedar en su lugar y cobrar por entero el salario de la plaça que es otra razon porque las docientas libras que se reservaron al dr. Alegre que era de la sala de Canciller no se hayan de cargar al dr. Vidal y Roca por ser de la sala del Regente. Pero porque la clausula del despacho del dr. Ribera por su generalidad devia comprehender el caso de la nueva provision

55. Un plantejament inicial de les pretensions del doctor Francesc de Ribera es recullen a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 32. Consulta efectuada el 9 de juliol de 1666.

del dr. Vidal y Roca sino le obstaran las Constituciones referidas y no parece justo quede defraudado de la gracia que se le ofrecio sin limitacion (...) es de parecer el Regente que el dr. Alegre continue en cobrar las doscientas libras de la Generalidad de Cathaluña en la forma que hasta agora del salario de la plaça del dr. Ribera y que al dicho Ribera se le de recompensa haziendole merced VMd de las doscientas libras que en la Baylia General de Cathaluña mando senyalar VM al dr. Xammar difunto por su jubilacion en despacho de 12 de Março passado y que esta merced le cese con la muerte del dr. Alegre (...).⁵⁶

En una argumentació semblant, el regent Lluís de Ejea aposta per alliberar els dos magistrats de l'obligació de pagar aquestes dues-centes lliures.⁵⁷ però el Consell d'Aragó, després d'una raonada argumentació, considera que tampoc és adient la pretensió de carregar les dues-centes lliures del doctor Francesc de Ribera al magistrat que ocuparà la plaça del doctor Joan Pau Xammar, ja que també s'ha previst carregar la mateixa quantitat per finançar la jubilació del doctor Xammar. Per tant, si es carregaven ambdues quantitats a l'esmentada plaça vacant, aleshores no hi hauria dotació econòmica per pagar el substitut del doctor Xammar. Per tot això, el Consell considera que "(...) no ha llegado el caso de quedar exonerado el Dor. Ribera, assi por lo dicho como porque tampoco la vaccante de aora es de su sala sino la del Regente y que debe esperar a que haya vaccante entera para que entrando en dicha carga el que se nombrasa en ella quede reservado entonces al Dor Ribera desta carga (...)".⁵⁸

Més enllà de les incidències pròpies dels nomenaments, que presuposen a vegades el problema afegit de l'assignació a algunes places de determinades càrregues econòmiques per finançar les pensions a l'antic règim, convé prestar atenció a l'activitat duta a terme per cadascun dels magistrats durant el temps que estigueren en actiu en aquesta sala civil.

Malauradament no ens ha estat fàcil conèixer les activitats més destacades dels oïdors que acabaren la seva carrera professional a la sala del canceller. Com calia preveure sobresurten, i molt, les relacionades amb la defensa dels interessos de la Corona al Principat com quan exercien oficis d'inferior rang institucional. El doctor Joan de

56. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 32, s/núm.

57. *Ibidem*.

58. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 32. Consulta efectuada el 3 de desembre de 1665.

Colomer es comprometé, per exemple, en el reclutament de tropes d'infanteria per reforçar la capacitat operativa de l'exèrcit hispànic.⁵⁹ Aquest jutge nascut a Besalú, Girona, esdevingué noble, com altres juristes de l'època, i l'abril de 1680, quan ocupava una plaça d'oïdor de la sala del canceller fou elevat a la dignitat de cavaller; vint anys més tard, l'agost de 1700, aconseguí la categoria de noble del Principat.⁶⁰ De Quinson, general de Lluís XIV i home de confiança a Catalunya, situava el doctor Joan de Colomer en l'òrbita austriacista. Si bé no el considerava malvat, deduïa per les seves relacions socials que era partidari de l'arxiduc Carles.⁶¹

Dissortadament del temps que ocupà una de les places d'oïdor d'aquesta sala poca cosa en sabem. El mateix ens passa amb altres juristes.

Aquest fet, pel que fa al doctor Bernardino de Puig, no ens ha de sorprendre excessivament, atès que hi va romandre gairebé un any. El substituï als onze mesos el doctor Francesc de Portell. D'altra banda, el doctor Francesc de Ribera no ens ha deixat cap memorial, o no l'hem trobat ara per ara, tot i que va restar del 1664 fins al 1682 a la sala del canceller. Sabem, això sí, que, com el doctor Joan de Colomer, esdevingué noble. En el seu cas li concediren aquesta dignitat el setembre de 1671, quan ja feia bastants anys que exercia d'oïdor.⁶² També tenim poques dades del doctor Rafel de Nabona i Fabra, que va actuar durant bastant de temps en aquesta sala, aproximadament entre 1672 i 1688. Aconseguí la dignitat de cavaller l'abril de 1679.⁶³

Els problemes heretats de períodes anteriors a voltes dificulten el treball diari de qui exerceix un càrrec. Això li succeí precisament al doctor Àlex Tristany, qui va haver de fer front a dues querelles presentades per la Diputació del General contra la seva persona. Situació

59. Gràcies a la crònica de Jeroni de Real coneixem les seves activitats en terres gironines, l'abril de 1674: "(...) Lo doctor Juan Colomer, del concell Real, arribà en Gerona per fer llevas de infanteria dels llochs, y consertà ab la vegaria de Gerona que farian vuytanta-dos hòmens (...)". Vegeu BUSQUETS I DALMAU, L., *La Catalunya del Barroc...*, p. 435.

60. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. I, p. 200.

61. L'opinió que De Quinson tenia del doctor Joan de Colomer es troba sintetitzada a ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V. De la conspiració a la revolta (1700-1705)*, ed. Vicens Vives-Fundació "la Caixa", Barcelona, 1993, p. 147.

62. Aquesta referència l'hem trobat a AHN, Consells Suprimits, lib. 1887-E. Consulta efectuada l'11 d'agost de 1671, f. 44r.

63. Dades del doctor Rafel de Nabona extretes de MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 7.

que fou especialment incòmoda per a ell perquè fou advocat fiscal de la Generalitat abans de ser nomenat jutge de la Reial Audiència de Catalunya. Les querelles denunciaven dos aspectes del seu capteniment: la primera que rebutjà qüestionar la reial pragmàtica sobre les monedes que manà publicar Felip IV l'agost de 1659 i, la segona, se centrava en el fet que el doctor Tristany no havia qüestionat la continuïtat del dret de sedes, barrets i naips. Impost, sens dubte, poc desitjat per la Diputació del General. La defensa que el monarca fa del doctor Àlex Tristany és enèrgica i no admet atacs sobre el seu comportament que s'identifica amb els interessos de la Corona.

Felip IV no dubtà a defensar les seves competències quan replicà als diputats afirmant el següent:

(...) Sobre estos dos puntos tengo escrito a los dipputados passados, advirtiéndoles de los motivos que havia tenido para mandar lo uno y lo otro, y que no le podía haver para la contrafaccion que pretendian y, teniendo por cierto que havréis tenido presente estas órdenes mías, he estrañado mucho que contra ellas haya havido quien haya hecho instancias y admitido en esse concistorio semejantes querellas, y principalmente quando el drecho de sedas, sombreros y naypes es proprio mio, y distribuidosse por mis lugatenientes generales, su procedido en estas cosas que se han offreçido y la pragmática tan conforme a razón, y mandada observar con tanta premeditación, para bien y quietud universal desse Principado (...).⁶⁴

El doctor Àlex de Tristany comptà afortunadament amb la decidida defensa reial que implicà que la seva nova tasca com a oïdor de la sala del canceller no es veiés tacada per aquests esdeveniments.

Tenim a l'abast més dades sobre les activitats del doctor Josep Aleny. En els seus primers anys com a oïdor d'aquesta sala civil, es veié implicat, entre altres temes, en la reclamació que efectuà la Generalitat de Catalunya contra el pas del doctor Miquel de Cortiada d'una sala civil a una altra de la Reial Audiència de Catalunya. Quan analitzem la trajectòria del doctor Miquel de Cortiada incidirem en aquesta controvèrsia, però ara aportem més dades que ens permetran esbossar encara més les tensions que generà aquell polèmic nomenament entre ambdues institucions. I en tot aquest conflicte, el doctor Josep Aleny va tenir un protagonisme considerable en la resposta que es donà a

64. *Els Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 1040.

les pretensions de la Generalitat. L'assumpte adquirí una notable rellevància quan el doctor Pere Cardona, síndic del General, plantejà al canceller de Catalunya tres peticions que esperava que fossin acceptades per l'esmentat canceller, com ara la protesta per l'incorrecte nomenament del doctor Cortiada. Aquest es negà a acceptar-les i el va remetre al doctor amb més antiguitat de la Reial Audiència per a la seva possible acceptació i si no donava el vistiplau, la valoració havia d'anar a càrrec del següent doctor amb més antiguitat i així successivament.

L'afer, a causa de l'actitud del canceller, acabà implicant el doctor Josep Aleny, ja que després dels magistrats Jeroni de Codina i del doctor Miquel de Cortiada, implicat a més en aquesta reclamació de la Generalitat de Catalunya, era el que feia més temps que exercia l'ofici. El representant de la Diputació del General topà amb la decidida voluntat obstruccionista del doctor Josep Aleny de frenar les demandes presentades pel síndic. Tan sols es va comprometre a presentar la demanda al ple de la sala. L'endemà de la reunió l'informà que rebutjava la seva petició perquè no es podia considerar que una mesura encara no aplicada provoqués contrafacció. I si bé la requesta d'habilitació que sol·licitava la Generalitat no implicava valorar si una mesura encara no decidida provocava un contrafaïment, descartava admetre-la ja que comportava una discussió sobre si una determinada mesura, en cas d'aplicar-la, acabaria provocant contrafacció. En fi, el doctor Josep Aleny, amb el suport del canceller i de la resta de la sala, demostrà una gran habilitat jurídica per evitar la pressió del síndic del General, provocant d'aquesta manera el desànim del doctor Pere Cardona.⁶⁵

65. Gràcies als *Dietaris* de la Generalitat coneixem les circumstàncies que rodejaren la intervenció del doctor Josep Aleny que hem sintetitzat. De totes maneres, considero oportú reproduir en part la polèmica que aixecà aquest tema des de l'òptica de la Generalitat. Aquesta institució encarregà al síndic general la tasca d'entrevistar-se amb el canceller, entrevista que va transcórrer de la següent manera: "Disapte, a xvii. En aquest die ha fet relació lo doctor Pere Cardona, servint lo offici de síndich del General, com lo dia de dimecres, que comptàvem a 14 del corrent, de orde de ses senyories aportà al molt reverent canceller tres requestas a effecte que habilitàs aquellas, las quals eran una per dit molt reverent canceller, altre per lo noble regent la Real Cancelleria, y altre per lo noble don Miquel de Cortiada, y en orde a la contrafacció per raó de la gràcia y provisió o mudament de la una sala a la altra de dit don Miquel de Cortiada; y que dit molt reverent canceller respongué que tornàs dit síndich a la tarde (...) Mes fa relació com tornat a la tarda lo dit síndich al dit molt reverent canceller, li digué lo dit que no aparexia que sa senyoria pugués habilitar ditas requestas (...) y axí que acudís dit síndich per a dita habilitacio al mes antich doctor de la Real Audiència, y en cas de impediment del més antich, acudís al immediat y axí en havant (...) se conferí dit síndich en casa del magnífich doctor Joseph Aleny, lo qual després de dits Codina y Cortiada, és lo més

Si en començar a exercir la seva activitat d'oïdor va haver de fer front a la problemàtica provocada per l'afer Cortiada, a la darrereria de la seva carrera sabem que com a oïdor del Reial Consell i advocat fiscal patrimonial anà a Tarragona per sol·licitar a les altes dignitats eclesiàstiques de la ciutat, en nom del monarca, el pagament quinquennal del subsidi i de l'*excusado* que Roma concedia a la monarquia hispànica des dels temps dels Reis Catòlics, regnat en què s'establí el patronat reial. La seva tasca era, doncs, ingrata com en la gran majoria dels casos. Fins i tot sabem que la seva estada tarragonina es complicà per un inesperat agreujament de la seva salut.⁶⁶

Un altre destacat jurista que exercí la seva carrera professional en aquesta sala fou el doctor Domènec Aguirre. En aquest cas, la seva identificació amb la causa de l'arxiduc acabà amb qualsevol possibilitat d'exercir la seva professió sota el regnat de Felip V. En els darrers anys de funcionament de l'Audiència foral catalana fou un dels magistrats més compromesos amb la causa austriacista. Poc abans d'esclatar la guerra de Successió el seu nom ja era molt conegut. El 1704, per exemple, era públic i notori que el partit austriacista tenia veu pròpia en el si del Consell Reial. Els doctors Narcís Anglasell, Pere d'Amigant, Cristòfol Potau, Josep Moret, Melcior Prous i Domènec Aguirre, formaven l'embrió d'aquest partit. Tots eren amics íntims del bisbe de Barcelona que, sota l'aparença de fidelitat a la monarquia espanyola, permetia que els eclesiàstics austriacistes actuessin impunement.⁶⁷

Per tot el que s'ha dit fins ara no ens hem de sorprendre pel fet que el 1705 ja col·laborés amb l'administració de l'arxiduc Carles d'Àustria. Gaudí d'un rellevant protagonisme institucional. Recordem

antich doctor de la Real Audiència(...) y dit senyor Aleny li digué que las ditas requestas, después de conferida la matèria en la sala, no havia aparegut habilitarlas, per quant la contrafacció que-s pretenia no era encara feta, y que la constitució de la Observança deya que los diputats cerciorats de la contrafacció isquesen al reparo, y que no podian estar cerciorats de cosa que encara no era feta, y que quant se exia a una contrafacció, disposava la constitució de la Observança que se hagués de fer de la constitució a què se havia contrafert, y axí que sempre se suposava que la contrafacció a què se ix, sia ja feta y no fahedora (...)"'. Per a la lectura completa i detallada de l'argumentació del doctor Josep Aleny, vegeu *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII (1656-1674), p. 706. També sol·licità el privilegi d'esdevenir noble, d'altra banda tan típic de l'època. Vegeu ACA, CA, llig. 241, doc. núm. 62. Consulta efectuada el 9 de juliol de 1670.

66. Aquestes dades es poden consultar a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona (=BUB), manuscrit, núm. 397, any 1685.

67. ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 119.

que fou membre de la Junta de València, de la de Guerra,⁶⁸ regent d'Aragó i fins i tot formà part del Consell assessor de la reina Elisabet. Abandonà el Principat el 1713 essent un personatge destacat de la cort de la reina. El seu compromís fou total amb l'arxiduc que en aquelles dates ja era emperador del Sacre Imperi Romà Germànic. S'instal·là a Nàpols i fou president del Consell de Santa Clara i lloctinent de la *Sommaria*⁶⁹ fins que fou promocionat al Consell Suprem d'Espanya a Viena com a conseller *in regio supremo hispanico concilio aulico viennensi*. Posteriorment fou regent a Sardenya i l'any 1717 passà a ser també regent a Nàpols. Àdhuc arribà a ser degà d'aquest esmentat Consell.⁷⁰ El 1718 aconseguí la dignitat de comte. Tant la seva obra⁷¹ com la seva trajectòria són molt rellevants, perfectament equiparables a la d'altres insignes austriacistes exiliats, per exemple el pensador Joan Amor de Soria.⁷²

Durant els seus anys d'oïdor de la sala del canceller, el doctor Josep de Gelzen destacà pels seus continuats esforços per defensar la Corona. S'implicà en la revolta camperola dels Gorretes que va tenir lloc a Catalunya entre 1686 i 1688, any en què visità Sant Celoni i aconseguí que aquesta localitat participés en la revolta camperola. Mèrit rellevant si tenim en compte que prop del poble s'hi van produir els esdeveniments més greus. També reprimí l'aldarull dels segadors de Puigcerdà el mateix 1688 seguint les instruccions del comte de Melgar, lloctinent del Principat.

68. La seva presència a la Junta de Guerra apareix a AHN, Estat, Lib. 987, p. 137.

69. MILETI, M. N., "Ordine legale e potere giurisdizionale. Arbitrio e giustizia nella Napoli austriaca", *Frontiera d'Europa*, núm. 2, Nàpols, p. 31.

70. FERRO, V., *Les institucions...*, p. 264.

71. L'obra del doctor Domènech Aguirre és digna de ser estudiada amb detall. És autor, per exemple, del *Tractatus de tacita onerum & conditionum repetitione: quo tacita repetitio ab aequivoco conjecturalis repetitionis vindicatur & earum respective substantiael & regulae scribat...* cui ejusdem authoria *Discursus super officiis venalibus Generalitatis Cathaloniae*, publicat a Viena, Wolfgangi Schwendimann el 1721, la segona edició es portà a terme a Venècia, Vicolaum Pezzana, 1723. Uns anys més tard també va escriure una altra obra, realment rellevant, titulada *Tratado histórico-legal del Real Palacio Antiguo y su quarto nuevo de la Exana. Ciudad de Barcelona y de los officios de sus Alcaydes o Concejales, en que a más de sus derechos y prerrogativas, se trata de la Ciudad de Barcelona y sus Príncipes... que para la utilidad de sus sucesores en el officio de Alcayde del real Palacio de Barcelona*, obra que es publicà també a Viena, Wolfgangi Schwendimann, 1725. Una biografia del personatge es troba a MOLAS RIBALTA, P., "Magistrats catalans a la Itàlia espanyola", a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, Actes IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya, núm. 18, vol. II, 1998, p. 219-220.

72. LLUCH, E., *L'alternativa catalana (1700-1714-1740)*. Ramon de Vilana Perlas i Joan Amor de Soria: teoria i acció austriacistes, Eumo ed., Vic, 2000, p. 37-38.

Va tenir un protagonisme digne de ressenyar-se el 1697 quan participà en una de les tasques necessàries per assegurar el proveïment de l'exèrcit reial a Catalunya. Els seus esforços foren quasi titànics per defensar Barcelona del setge francès, la qual cosa acabà provocant el seu traspàs. Afanys que foren recollits i exposats pel seu fill, el doctor Llätzer de Gelzen, en el seu corresponent memorial en què hi ha una relació dels fets viscuts, la qual cosa mereix que tot seguit sigui parcialment reproduïda:

(...) en el mes de marzo de 1697 (...) fue embiado a diversas partes de ella, por la Releccion de pajas y granos, para el Real Exercito de cataluña, y durante el sitio de la ciudad de Barcelona, se manifestó su cuydado en la conduccion de los peltrechos de Guerra, que desde Lerida se transportaban, para la defensa de aquella ciudad; haviendolo fiado a su zelo dho Don franco. de Velasco, y que tanto el que aplicó en tan ymportante ocasion, que sin duda la gran fatiga le precipitó a la muerte; pues hallandose en la cama enfermo y sangrado, tuvo orden de que Remitiera otro comboy a Barzelona, porque para su defensa, se necesitaba de ello; y aunque pudiera Escusarle la quiebra de salud, que la Respuesta levantarse de la cama, Y obedecer tan puntual el orden, como tan grave negocio pedia, y su gran zelo deseaba: de cuya verdad son fieles testigos Repetidas cartas de Don franco de Velasco, dandole las gracias de la puntualidad, y zelo que havia mostrado en estas y otras ocasiones (...).⁷³

El doctor Cristòfol Potau i d'Oller, senyor de Sarra i de Cabra, com el doctor Domènec Aguirre, va gaudir d'un protagonisme indiscutible en la defensa de la causa austriacista. Però abans de fer front amb tota cruesa a les circumstàncies que portarien a la guerra de Successió, hem de tenir molt present que participà en alguns dels aldarulls que afectaren el Principat a la darrerria del segle XVIII i en concret

(...) quando fue a recoger las Armas Artilleria Municiones y otras cosas de los Navios que en los Alfaques de Tortosa se volaron a principios del año pasado, en que gasto de su bolsillo mas de treinta mil Reales entregandose de los soldados y Artilleros que tenian hasta llevarlos a Barcelona donde se les dio Aloxamiento (...).⁷⁴

73. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 51.

74. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 24.

Gastà més de catorze mil rals al servei de la Corona quan va intervenir en el setge francès de Girona.

Les autoritats del Principat ja coneixien les seves simpaties i el seu comportament en aquells moments decisius per a la història d'Espanya en general i la de Catalunya en concret. Uns anys abans d'iniciar-se la guerra de Successió, encara sota el regnat de Carles II, el doctor Cristòfol Potau i d'Oller intentà infructuosament accedir al Consell d'Aragó i arribà a presentar el 1695 un memorial per aconseguir la futura d'una regència del citat Consell. El marquès de Gastañaga fins i tot va escriure una carta al senyor Joan de Larrea a favor de les aspiracions del doctor Cristòfol de Potau en què pretenia reforçar els mèrits adduïts per aquest i que recordaven els del seu pare Josep de Potau. Pretensions que xocaren amb la decidida postura en contra del Consell d'Aragó, que des de feia molt de temps estava en contra de la concessió de futures per

(...) los insuperables inconvenientes que se siguen de la concesion de este genero de futuras principalmente para las Plazas de este Cons^o, que son de toga, a donde aspiran circularmente todos, los Ministros graduados y de maiores prendas de hai en las Audiencias de los Reinos de la Corona de Aragon (...).

La irreductible actitud del Consell no va deixar marge de maniobra al doctor Cristòfol de Potau, la qual cosa hagué d'afectar, d'una manera o bé una altra, les seves ambicions.⁷⁵ El 1703 Felip V li concedí el títol de comte de Vallcabra, mentre que el 1706, en plena contesa bèl·lica, el seu fill, Josep Faust de Potau, va rebre de l'arxiduc el títol de marquès.⁷⁶

Tenim notícies que des de l'inici del regnat de Felip V defensava els furs de Catalunya. En un context cada cop més tens optà, seguint òbviament la seva esmentada línia política, per defensar el secret de les deliberacions del Consell de Cent. Per aquest motiu fou cridat a Madrid perquè donés explicacions de la seva decisió, fet que li va comportar tot seguit el desterrament a Pamplona, on morí.⁷⁷ En aquest espinós tema,

75. ACA, CA, llig. 219, doc. núm. 34. Consulta efectuada el 22-29 d'agost de 1695. També disposem de dades complementàries, que ens permeten conèixer amb més detall les seves pretensions a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 24. Consulta efectuada el 29 d'agost de 1695.

76. Dades extretes de MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 48. Més dades a MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 138-139.

77. Hi ha moltes referències a aquest personatge a CASTELLVÍ, F., *Narraciones históricas...*, vol. I, p. 468-469.

hem de reconèixer que bona part dels membres de la Reial Audiència catalana se sotmeteren al virrei Velasco i declararen el contrari dels doctors Cristòfol Potau i d'Oller, Pere d'Amigant i Domènec Aguirre. També se solidaritzaren amb ells els doctors Bonaventura de Tristany i Francesc de Verthamon de la sala del regent i el doctor Josep Lluís Moret de la sala tercera de l'alta institució judicial.⁷⁸

En el famós informe d'Albaret, i en un clar exemple de la malvolença que suscitava Cristòfol Potau i d'Oller al bàndol filipista, el considera com un dels homes més malvats que puguin existir. Nega que sigui un bon ministre i fins i tot un bon cristià, ja que el veu com l'enemic més gran que té el monarca a Catalunya. Els mals que havia provocat són, segons Albaret, inimaginables, la qual cosa requeria el càstig més dur.⁷⁹ Per a aquest jurista nascut a València, el seu futur no era gens afalagador malgrat que havia efectuat importants serveis a la Corona. A les Corts de 1701-1702, Felip V havia intentat captar-lo, sense èxit, en nomenar-lo comte de Vallcabra.⁸⁰ Tenint en compte els esdeveniments el seu final no era gens esperançador.

El compromís polític del doctor Francesc Rius i Bruniquer en defensa de la causa filipista fou evident. Va tenir, tanmateix, molt d'interès a llegir una sèrie de publicacions relatives a la guerra d'Hongria el 1686 a partir de les quals va relacionar les quatre barres catalanes amb les quatre parts en què es dividia el món en aquella època. Afirmació que efectuà en una carta d'elogi a l'obra del jesuïta Manel Morcillo, oriünd d'Olot, titulada *Crisi de Catalunya hecha por las naciones extranjeras*.⁸¹

En el seu cas, el que sí que coneixem amb precisió és el seu capteniment durant la guerra de Successió. Aquest magistrat, junt amb altres doctors de la Reial Audiència que formaven el nucli filipista, fou acusat per Narcís Feliu de la Penya d'haver redactat un memorial, presentat pel virrei duc de Palma a un Felip V malalt en aquells moments, que desaconsellava al monarca la clausura de les Corts de 1701-1702 davant el temor que els estaments catalans s'excedissin en

78. PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana de 1705*, editorial Pòrtic, Barcelona, 1984, p. 272.

79. ALBAREDA, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 147.

80. Són molt útils les reflexions que fa PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 275.

81. Aquesta interessant interpretació del doctor Francesc Rius i Bruniquer es pot llegir a l'obra de MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 275.

les seves demandes. Fins i tot creien que els diners que oferien els estaments per al manteniment de les tropes aquarterades, per tant sense allotjament particular, seria del tot insuficient. S'acusava el grup de juristes filipistes, entre els quals hi havia el doctor Rius i Bruniquer, d'haver influït en el virrei per dissoldre la coronela i reforçar així, en la mesura del que era possible, l'autoritat reial al Principat.⁸²

ELS ADVOCATS FISCALS PATRIMONIALS DE LA SALA DEL CANCELLER

D'acord amb el previst per la legislació vigent, alguns dels oïdors de la sala del canceller afegiren a llurs responsabilitats les derivades de l'ofici d'advocat fiscal patrimonial de Catalunya. Càrrec que per les seves especials característiques podria entrar en conflicte amb la Batllia de Catalunya, que era l'encarregada de vetllar pel patrimoni reial al Principat.

En aquest mateix període que estudiem, la Batllia ja plantejà un conflicte competencial amb la Reial Audiència perquè el batlle general i els seus tres assessors consideraven que l'ofici d'advocat fiscal patrimonial devia "agregarse en el que lo fuere de la Bailia". Petició que es basava en la necessitat d'instruir adequadament les causes que es generaven a la Batllia. El Consell d'Aragó replicà de forma contundent aquesta petició argumentant que la Reial Audiència sols tractava aquelles causes que sobrepassaven les quatre-centes lliures barceloneses. Quan es donà aquest cas, l'advocat fiscal patrimonial s'informà de totes les circumstàncies relacionades amb el procés des de l'inici, consultant lògicament la Batllia.

Més enllà d'aquestes argumentacions de tipus legalista, el mateix Consell no dubta a manifestar que la seva oposició a les pretensions de la Batllia va més enllà del que s'ha argumentat fins ara, en el fons considera que de l'ofici d'advocat fiscal patrimonial se n'hauria de fer càrrec l'oïdor de la sala civil més preparat i no l'assessor de la Batllia amb més antiguitat, "(...) en que no siempre concurren las prendas de Literatura y experiencias que se necesitan para este manejo".⁸³

82. Més detalls sobre l'activitat filipista del doctor Francesc Rius i Bruniquer a ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 80 i 141. De Quinson, personatge destacat al servei de França, ens parla del paper rellevant de l'esmentat jurista al qual considerava un home del canceller de Catalunya.

83. Els detalls d'aquesta polèmica es conserven a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 91. Consulta efectuada el 25 d'octubre de 1686.

Entre els oïdors que acabaren llur carrera professional a la sala del canceller, n'escolliren dos per exercir aquest ofici: els doctors Josep Aleny i Joan de Colomer. L'elecció del primer fou molt tranquil·la segons la consulta que recull la seva designació reial per a aquest càrrec. Tant el duc de Bournonville com el Consell d'Aragó el situaren al primer lloc de llurs ternes. El mateix Consell deixa constància que adoptà aquest criteri per haver-lo situat en aquest lloc preheminent el mateix virrei. Els canvis que efectuà el Consell d'Aragó no obeïen, com molt bé reflecteix ell mateix, a desavinences a l'hora de proposar els juristes, sinó a motius de salut. Així succeí amb el doctor Josep Ferrer, que apareix al segon lloc de la llista del lloctinent. El Consell el deixa de banda per la seva mala salut, amb la qual cosa descarta qualsevol tipus de desavinença amb el duc de Bournonville. Per a substituir-lo proposà el doctor Joan de Carbonell, d'aquesta manera ascendia una posició respecte a la terna anterior que es tanca amb el doctor Narcís d'Anglasell, membre també de la Reial Audiència. Tampoc no va haver-hi vots particulars amb la qual cosa el resultat final de tot aquest procés era molt clar, llevat d'una inesperada designació reial que no tirà endavant.⁸⁴

No ho va tenir tan fàcil, o almenys no fou així durant l'elaboració de la preceptiva consulta, el doctor Joan de Colomer, substituït del doctor Miquel de Calderó, de qui ja hem analitzat la seva trajectòria a la Reial Audiència catalana. Les dificultats començaren amb l'atomitxació del Consell d'Aragó, incapaç, com d'altres vegades, d'elaborar una terna conjunta, és a dir, institucional. El duc de Medina Sidònia proposà el doctor Joan de Colomer per a la primera posició, seguit de dos juristes que pertanyien a la família Potau. Qui ocupava la segona plaça, el doctor Jaume de Potau, no tenia gaires probabilitats de ser escollit a causa de la seva mala salut. El mateix virrei considerava que "(...) la edad y achaques le tienen menos habil de lo que el empleo necesita (...)". El doctor Cristòfol de Potau li proposà sense entusiasme, simplement perquè en la darrera consulta fou suggerit per a aquest ofici.

De fet, dels tres blocs de vots particulars que es van emetre només un era desfavorable per tal que l'escollís el monarca. El primer bloc, integrat pel senyor Alonso de Guzmán, el regent Joan Baptista Pastor, el marquès de Villalba i el marquès d'Hariza, ratificà automàticament la terna del virrei. En canvi, el regent Josep Rull, el senyor Fèlix de Marimon, el senyor Francesc Comes, el marquès de Tamarit i el marquès

84. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 111. Consulta efectuada el 7 de juliol de 1681.

de Laconi proposaren per al primer i segon lloc sense graduació els doctors Joan de Colomer i Cristòfol de Potau i per al tercer el doctor Jaume de Potau, ja que creien que el criteri del virrei era correcte.

Sols el bloc integrat pel marquès de Castelnovo i el marquès de Canales junt amb els regents Francesc de Borja i Martí Francesc Climent proposaren per a la primera posició el doctor Pere d'Amigant per "(...) su literatura y servicios personales y por los heredados de su pe que por fino vasallo de V. Magd. sacrificio su vida en un cadalso al violento dominio de los Ministros de francia el año 1640 y todos los de su familia han obrado siempre con la maior fineza (...)". En segon i tercer lloc col·locaren sense graduació el doctor Cristòfol de Potau i el doctor Joan de Colomer. Tot resultà inútil i el gironí Joan de Colomer aconseguí el cobejat càrrec.

LES CONNEXIONS FAMILIARS I SOCIALS

Com ja ha succeït en altres apartats, no disposem de la mateixa informació per als distints magistrats que estudiem. Els que pertanyen a famílies amb diversos membres implicats en el món de la judicatura ens proporcionen lògicament moltes més dades.

Els Potau, per exemple, tingueren un paper rellevant a la Reial Audiència catalana. En aquesta sala destacà, com ja s'ha demostrat, la personalitat del doctor Cristòfol de Potau i d'Oller, fill del doctor Josep de Potau i de Sarreal, que serví a la Corona en l'ofici d'assessor de la Batllia general del Principat. Un germà seu, Antoni de Potau i de Sarreal, fou pare d'un jurista que exercí en aquesta institució, el també doctor Jaume de Potau i de Moles.

Ens consta que Antoni de Potau i d'Oller participà a les Corts de 1701-1702 com a membre de l'estament militar pel fet de ser noble. Es casà amb Maria Josefa Ferran i Vives⁸⁵ amb qui va tenir dos fills, Pere i Josep Faust, que havien de tenir una projecció social rellevant durant la guerra de Successió.

El seu matrimoni l'emparentà amb una família arrelada en temps dels Àustria, ja que alguns membres dels Ferran van passar de la condició de ciutadans honrats a la de militars. El primer any que trobem els Ferran com a ciutadans honrats fou el 1559 i el darrer el 1622. En canvi el primer any com a militars fou el 1588 i el darrer el 1680, amb

85. AHPB, not. Francesc Llauder, *Primum liber capitulorum matrimonialium* (1663-1675): capítols matrimonials (01-2-1674), f. 501.

un total de tres integrants d'aquesta família que gaudiren d'aquesta darrera condició en tot aquest període.⁸⁶

Josep Faust de Potau i de Ferran, fill primogènit dels comtes de Vallcabra, lluità aferrissadament perquè es rehabilités el seu pare. Per aconseguir aquest objectiu viatjà a Madrid però la seva gestió no va reeixir i també l'empresonaren al castell de Pamplona amb el seu pare. Quan feia més de dos anys de la mort del doctor Cristòfol de Potau fou alliberat mitjançant un intercanvi de presoners, d'aquesta manera va poder tornar a Barcelona. Fou un personatge que formava part del cercle de la direcció de la revolta.

Va tenir inquietuds poètiques. A l'Arxiu Municipal de Barcelona es conserva una llibreta amb les seves creacions poètiques. Va escriure una dècima en català al voltant de 1713, quan es retirà a Sabadell. El poema reflecteix el desencís que sentia en aquells moments difícils tant en l'àmbit personal com en el polític.⁸⁷ No és, convé tenir-ho molt present, cap senyal de filipisme, sinó d'amargor després d'haver patit molt. Recordem els anys passats com a presoner al castell de Pamplona on presencià la mort del seu pare en molt males condicions, la seva casa cremada a Madrid, etc.

Hi ha també una quarteta que ens palesa la seva actitud cap a Espanya i que potser ens permet comprendre l'esperit que animava molts dels nobles catalans d'aquells anys.⁸⁸ En aquest context convé recordar, per il·lustrativa, l'opinió del general Josep Carrillo de Albornoz, que havia estat membre de l'Acadèmia dels Desconfiats, posteriorment Reial Acadèmia de les Bones Lletres. Aquest important militar considerava que els catalans eren molt gelosos dels seus privilegis i que si no havien aconseguit la llibertat plena no havia estat perquè no ho haguessin intentat. Les circumstàncies no podien ser, en el context de la guerra de Successió, més difícils.

Els Tristany, com els Potau, aportaren a la Reial Audiència de Catalunya juristes de renom. Segons la documentació conservada, te-

86. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya a l'Imperi dels Àustria*, Pagès Editors, Lleida, 1994, p. 464.

87. La dècima deia el següent: "Deu lo vertader català/ no ser alemany ni francès/ castellà ni portuguès/ sinó bon italià./ Guarde's, qui guardar se ha/ que és gran cosa fer lo Toni/ y de tentacions del dimoni/ és bo saber-se guardar,/ y no voles fabricar/ lo Indi de San Seloni". Es pot consultar a PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 164.

88. Aquesta quarteta fa: "Espanya el culo del frayle/ sus fueros la limpiadera/ la esclavitud necessaria/ y toda la liga mierda." *Ibidem*, p. 165.

nien una major projecció social com demostrarem més endavant. El doctor Àlex Tristany fou un dels membres més destacats del període que investiguem. El seu pare, Francesc de Tristany, va contraure matrimoni amb la senyora Praexedis Montserrat, que pertanyia a una família destacada del Principat.

Un germà d'ella, el doctor Oleguer de Montserrat, fou un dels marmessors del testament del doctor Àlex Tristany, que quan l'havia de redactar era ardiaca i canonge de la seu tarragonina, més tard seria canceller de Catalunya. Els Montserrat són una de les famílies que assistiren a les dues convocatòries "extremes" de Corts, a les de 1519 i 1626. La família Montserrat també era una de les més arrelades a l'estament militar de Catalunya. El seu procés d'ascensió social és molt semblant a la d'altres destacades famílies polítiques del Principat. El 1583 alguns membres dels Montserrat esdevenen ciutadans honrats de Barcelona i no serà fins el 1645 que en trobarem d'altres revestits amb aquesta dignitat. Quasi simultàniament a la primera data en què els trobem com a ciutadans honrats, ens consta que ja hi ha personatges d'aquest llinatge que són militars, com a mínim a partir de 1586 i ja no hi ha membres amb aquesta darrera condició el 1598.⁸⁹

Per la seva banda, el doctor Àlex de Tristany i de Montserrat, també ciutadà honrat de la Ciutat Comtal, es casà en primeres núpcies amb Maria Gili i Figola i en segones amb la senyora Marianna Bofill, filla gran de Segimon Bofill, que tenia la dignitat de ciutadà honrat de Barcelona.⁹⁰ D'aquest matrimoni nasqué el prestigiós doctor en dret Bonaventura de Tristany i Bofill, del qual parlarem més endavant. Malgrat que no hem obtingut gaire informació sobre el pes específic d'aquesta família, convé saber que un membre d'aquest llinatge, Rafel Bofill, va tenir una trajectòria política rellevant com a conseller del Consell de Cent entre 1624 i 1652. Consta, fins i tot a la bossa de conseller tercer el 1639 i cinc anys més tard fou elegit conseller segon.⁹¹

89. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 58, 114 i 464.

90. AHPB, not. Jerónimo Sabata, *Llibre quart, Capítols Matrimonials (1618-1640)*: capítol matrimonial, sense data, fol. 180-185v; id. not. Juan Jerónimo Talavera, *Liber sextus capitulorum matrimonialium (1637-1647)*: capítol matrimonial (1 de gener de 1638), f. 17v-24r.

91. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 487.

El doctor Àlex de Tristany disposava d'un ampli ventall de relacions socials a tenir en compte. El seu testament ens és molt valuós en aquest sentit. Entre els seus marmessors, deixant de banda la presència ja comentada del doctor Oleguer de Montserrat, destaquen altres personatges rellevants, per exemple Francesc Bernat de Pons, abat del monestir de Sant Cugat del Vallès de l'orde de Sant Benet i canceller del Principat. Hi consta també el senyor Pere Torras i la seva dona Magina, del qual desconeixem el tipus de relació que mantenia amb el doctor Àlex de Tristany. La resta de marmessors que es ressenyen són parents: el seu fill i hereu universal, el famós doctor Bonaventura de Tristany i Bofill, i la seva muller Agraphida de Tristany; un parent de la seva dona, Segimon Bofill, de qui desconeixem el grau de parentiu que els unia, i dos membres de la família Claresvalls, familiars de la dona del doctor Bonaventura de Tristany.⁹²

Hem iniciat aquest apartat amb l'estudi de dues famílies rellevants en el funcionament de la Reial Audiència d'aquesta època, la qual cosa no ens ha de fer oblidar el fet que el doctor Francesc de Ribera ocupà, recordem-ho un cop més, una de les cinc places d'oïdor d'aquesta sala relativament aviat, el novembre de 1664. Era fill de Josep de Ribera, baró de Florejacs, i nét de Tomàs de Ribera, aleshores senyor de Florejacs. El seu pare exercí els oficis de *contador general* del Consell de Sa Magestat i secretari de la Inquisició, amb domicili a Madrid, i va contraure matrimoni amb Maria Fita i Bartomeu.

Com en molts altres casos, seguint un patró establert, el doctor Francesc de Ribera també anhelava esdevenir noble, desig que es féu realitat l'octubre de 1671.⁹³ Es casà amb Maria Espuny i de Claramunt,⁹⁴ vídua d'Alexandre Morera, cavaller de l'orde de Calatrava. Els seus pares foren Josep d'Espuny, donzell, i Jerònima de Claramunt. Va tenir, almenys que en tinguem constància, tres fills. Josep Antoni de Ribera i d'Espuny, que ostentava la condició de noble, també era baró de Florejacs, senyor de Rivert i de Claramunt. Participà a les Corts de 1701-1702, de 1705 i a la Junta de Braços de 1713. El títol de comte de Claramunt li atorgà l'arxiduc Carles d'Àustria el juliol

92. AHPB, not. Francisco Reverter, *Secundus liber testamentorum et ultimarum voluntatum* (1646-1680): testament (13 d'octubre de 1673), f. 251v.

93. Tenim constància d'aquest privilegi a AHN, Consells Suprimits, lib. 1887-E. Consulta efectuada l'11 d'agost de 1671, p. 44r.

94. AHPB, not. Francisco Reverter, *Liber tercius capitulorum matrimonialium* (1653-1669): capítol matrimonial (14 de novembre de 1667), f. 272.

de 1708.⁹⁵ Dels seus germans Carles i Manel de Ribera i d'Espuny poca cosa en sabem, tan sols podem esmentar que els trobem a la Junta de Braços de 1713, mentre que les distintes fonts consultades no coincideixen en el cas de Carles de Ribera i d'Espuny.⁹⁶

Poc o quasi res sabem de les famílies amb què emparentà el doctor Francesc de Ribera o les generacions que immediatament el precediren. Només podem afirmar que els Claramunt, cavallers aliens per naixement a Barcelona ciutat, palesaren molt d'interès per participar en els assumptes públics, ja que trobem molts membres d'aquesta nissaga exercint diferents càrrecs de responsabilitat.⁹⁷

Joan de Colomer i Pasqual fou nomenat relativament aviat per ocupar una de les cinc places d'òrdor de la sala del canceller. Del seu pare, Joan de Colomer i Rafila, tan sols sabem que emparentà amb una dona de la família Pasqual. Ens consta que va tenir dos fills: Joan i Jeroni de Colomer. Aquest últim aconseguí la dignitat de ciutadà honrat de Girona.

El magistrat que ens ocupa, Joan de Colomer, va contraure matrimoni amb Magdalena Cruïlles i de Rajadell. Una filla seva, Maria de Colomer, es casà amb Lluís de Cruïlles i Rajadell, un altre membre de la família materna. Aquest era senyor del castell de Peratallada. Entre els seus marmessors trobem un ciutadà honrat de Barcelona, Fèlix Roure, i dos individus pertanyents a una coneguda família, Jaume i Narcís Burgués. El primer, canonge de Girona i, el segon, cavaller. La resta de marmessors eren membres de la seva família. Consta lògicament la seva dona, Magdalena Cruïlles i de Rajadell, el seu germà, Jeroni de Colomer, i la seva dona, Margarida. La seva filla Maria de Colomer amb el seu marit, Lluís de Cruïlles, i el seu cunyat Antoni Cruïlles i de Rajadell també apareixen a la llista.⁹⁸

95. Informació en bona part recollida per MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 64. La presència en ambdues Corts de Josep Antoni de Ribera i d'Espuny ha estat ratificada per GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Las instituciones catalanes durante la Guerra de Sucesión: las Corts de 1705-1706*, tesi de llicenciatura inèdita, Departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 1992, vol. II, p. 291 i 301.

96. La investigadora Mònica González Fernández no ratifica la presència de Carles de Ribera i d'Espuny en les dues convocatòries de Corts com sí que ho fa Francisco José Morales Roca.

97. PALOS PEÑARROYA, J. L. *Catalunya...*, p. 461.

98. AHPB, not. Antoni Navarro, *Liber primi testamentorum (1689-1700)*: testament (30 de maig de 1697), f. 191.

Hem aconseguit interessants dades sobre la majoria de les famílies emparentades amb els Colomer. La seva mare, de la qual desconeixem el nom, era una Pasqual. Aquesta família fou una de les inscrites en la famosa matrícula de 1510, però ja tingueren una destacada projecció pública durant la guerra civil de 1462 a 1472. En aquells anys eren coneguts mercaders i formaren part de la Busca, enfrontada com ja sabem en aquest conflicte bèl·lic amb l'aristocràtica Biga.

Però els Burgués i els Cruïlles eren llinatges molt a tenir en compte a la Catalunya dels Àustria. Els Burgués, per exemple, foren una de les famílies amb una presència més destacada en el govern municipal, integrada al patriciat urbà de Barcelona. Entraren al govern municipal el 1253 i hi van romandre ininterrompudament fins al 1413, és a dir, cent seixanta anys al Consell de Cent, on situaren vint-i-cinc membres, dels quals un, Guillem Burgués, hi va fer una gran carrera, ja que fou moltes vegades conseller. Una fita, sense cap mena de dubte, cobejada per moltes famílies de la baixa edat mitjana catalana.

Els Cruïlles, per la seva banda, tenien motius per sentir-se igualment orgullosos de la seva trajectòria política i social. Molts individus de la nissaga assistiren a les Corts concretament a les de 1519 i 1626. D'altra banda, estaven molt arrelats a l'estament militar del Principat. Per tot això, els Colomer aconseguiren amb el pas del temps fer-se un lloc destacat en la societat catalana de la segona meitat del sis-cents.⁹⁹

El doctor Rafel de Nabona i Fabra, natural de Vilafranca de Conflent, accedir a la Reial Audiència uns mesos més tard que el doctor Joan de Colomer. Portava bastants anys a la sala del canceller quan la Corona li concedí el títol de cavaller l'abril de 1679. El seu pare, Francesc de Nabona, casat amb Anna Fabra, era un pagès de l'esmentada zona del Conflent, pertanyent al bisbat d'Elna. Va tenir dos germans eclesiàstics, Antoni i Gil Nabona i Fabra, ambdós, casualitats de la vida, preveres i canonges de la seu de Lleida. El nostre magistrat emparentà amb la família Seguí de Capella. La seva dona, Maria Seguí de Capella, tenia un germà, Jaume Seguí de Capella, que fou prevere de Nostra Senyora del Roure.

Amb Maria Seguí de Capella va tenir almenys tres fills que arribaren a l'edat adulta. Rafel de Nabona i Seguí de Capella prengué part en esdeveniments rellevants de l'època que li va tocar viure. Participà,

99. Totes les dades s'han extret de l'estudi portat a terme per PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 58, 113, 180, 182, 188 i 440.

segons Morales Roca, a les Corts de 1701-1702 i a les de l'arxiduc de 1705. Aconseguí ocupar la tercera conselleria del Consell de Cent.¹⁰⁰ Pel seu testament ens consta que va tenir una filla adulta, de la qual desconeixem el nom, que es casà amb Dídac Artés i Amat, ciutadà honrat de Barcelona. Potser en el moment de redactar la seva darrena voluntat ja era mort, la qual cosa podria explicar-ne l'exclusió. De totes maneres és una mera conjectura que el corresponent testament no resol.

Tots aquests familiars que hem anat esmentant foren nomenats simultàniament marmessors. De fet, els coneixem precisament per la confiança que els atorgà el doctor Rafel de Nabona i Fabra.¹⁰¹ Convé ressaltar que fora de l'òrbita familiar trobem com a marmessor el doctor de la sala tercera, Jeroni de Magarola, personatge que pertanyia a una de les famílies més influents de la Catalunya del moment i jurista molt rellevant al si de la Reial Audiència del Principat.

Un altre magistrat important d'aquesta sala, el doctor Francesc Rius i Bruniquer, ens ha deixat una valuosa informació. El seu pare, Pau Maties de Rius i de Marimon, ciutadà honrat de Barcelona, emparentà amb la casa Bruniquer. El seu sogre era el senyor Joan Pau Bruniquer. El doctor Francesc Rius i Bruniquer, en canvi, va contraure matrimoni amb una dona, de la qual també desconeixem el nom, pertanyent a la família dels Falguera. Fruit d'aquest matrimoni nasqué el doctor i oïdor de la Reial Audiència de Catalunya Ignasi de Rius i de Falguera, que fou convocat a les Corts de 1701-1702. Ens trobem, doncs, davant de tres generacions importants.

Estava també emparentat en quart grau amb el doctor Joan Baptista Pastor, membre del Consell d'Aragó quan es portà a terme la preceptiva consulta que propiciaria el seu nomenament com a oïdor d'aquesta sala. Parentiu que obligà el regent Pastor a absentar-se de la reunió prevista per confegir la terna del Consell, la qual cosa impedí que efectués la seva pròpia. El primer lloc de la terna fou per al doctor Antoni de Vilaplana, jutge de cort a la Reial Audiència de Catalunya, el segon per al doctor Ferran Fivaller, assessor de la Batllia general

100. Les dades relacionades amb el doctor Rafel de Nabona han estat extretes de MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 7. L'assistència de Rafel Nabona i Seguí de Capella a les Corts de 1701-1702 ha estat confirmada per GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, vol. II, p. 289. En canvi, ens consta en aquest últim estudi la seva presència a les Corts de 1705.

101. AHPB, not. Pedro Martir Lluell, *Septimus liber testamentorum (1682-1691)*: testament (28 de desembre de 1688), f. 198.

del Principat, i la darrera posició per al doctor Fèlix de Molins, també assessor de la Batllia.¹⁰² No és fàcil conèixer l'objectiu que perseguia quan proposà aquests tres magistrats, si bé sabem que els dos darrers mai no aconseguiren accedir a aquest alt tribunal de justícia.

De les tres famílies amb què entroncaren al llarg d'aquestes generacions analitzades, disposem de referències útils dels Marimon i dels Falguera. Com en casos anteriors, els Marimon formen part d'aquelles famílies que tingueren familiars presents en les dues convocatòries de Corts de 1519 i 1626 i alhora molt arrelats a l'estament militar català. Foren un llinatge, d'altra banda, molt important del patriciat barceloní de la baixa edat mitjana, concretament entre 1249 i 1499. Bernat de Marimon, personatge destacat de la família, maldà per obtenir, i finalment aconseguí, una carrera professional de primera fila al Consell de Cent. Trajectòria que ha estat superada per molt pocs personatges de l'època.

També cal tenir en compte els Falguera, ja que pertanyen a un conjunt de famílies originàriament ciutadanes que s'introduïren a l'estament militar. Com en el cas dels Marimon foren admesos a l'estament militar, però mentre els primers ho van fer molt abans, concretament el 1523, els Falguera van haver d'esperar fins a la llunyana data de 1699.¹⁰³

A la darrerria de la dècada dels vuitanta s'incorporaren a la sala del canceller els doctors Bernardino de Puig i Josep de Gelzen. Del primer disposem de poques dades, ni tan sols s'ha trobat documentació notarial. Mentre que del seu pare, el doctor Pau Puig, sols sabem que era natural de Massanet; del seu avi, Llorenç Puig, estem més al corrent de les seves activitats. Va nèixer com el seu fill a Massanet i exercí de jurat a Girona d'on era ciutadà honrat. El juny de 1656 aconseguí la mateixa dignitat de ciutadà honrat de Barcelona. Així mateix, fou clavari de la coneguda confraria de Sant Jordi. En canvi, sabem més coses d'un germà del doctor Bernardino de Puig, Antoni de Puig i de Vivero. Aconseguí el nomenament de veguer de Lleida i, segons Morales Roca, fou convocat a les Corts de 1701-1702.¹⁰⁴

102. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 83.

103. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...* Les referències a la família Marimon es troben a les p. 58, 114, 181-182 i 188. Per als Falguera hem de consultar la p. 464.

104. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 53. Aquesta vegada la investigadora Mónica González Fernández, com ha succeït algun altre cop, ens confirma la no-presència d'Antoni de Puig i de Vivero a les Corts de 1701-1702.

Les dades al voltant de la família de Josep de Gelzen són molt més abundants que en el cas anterior. Si bé ignorem si el seu pare, Nicolau de Gelzen, natural de Salses, va tenir més fills, això no ens impedeix afortunadament de conèixer amb bastant de detall els esdeveniments vitals del doctor Gelzen. Va contraure segones núpcies amb Maria Puig i Carrera, filla de Francesc Puig i Terrats, doctor en dret de Perpinyà, assassinat pels francesos, i de Jerònima Carrera.¹⁰⁵

El seu testament no ens dóna cap pista sobre la seva projecció social, ja que només nomena marmessors familiars seus. Hi consten la seva dona i el seu fill, Llätzer de Gelzen; la resta pertanyen a la família de la seva dona. Nomena Jerònima Puig, vídua del magnífic Francesc Puig, doctor en dret de Perpinyà, el seu cunyat, Francesc de Puig i Carreras, sagristà i canonge de la catedral de Girona, i el doctor Josep de Puig, també doctor en dret i domiciliat a Barcelona.

Llätzer de Gelzen i Oriol, fill del primer matrimoni del doctor Josep de Gelzen, va contraure matrimoni amb Eulàlia Subirana i Juliol. Els seus sogres foren Lluís Subirana, notari de la Ciutat Comtal, i Eulàlia Juliol.¹⁰⁶ Mentre exercia la responsabilitat de veguer va tenir un destacat protagonisme en la conspiració que culminà amb l'aixecament de 1705 contra Felip V. Joaquim Albareda ens informa que fou precisament ell qui, atemorit per les conseqüències que implicava la conspiració, la descobrí al virrei Velasco. La seva activitat pública ja era més coneguda en aquells anys. Advocat pertanyent a la classe benestant de Perpinyà, havia estat un dels conspiradors als comtats de Rosselló i Cerdanya el 1674 quan s'intentà alliberar Vilafranca de Conflent i Perpinyà dels francesos. Per tot això l'intendent Albaret considerava que havia traït simultàniament la monarquia on es refugià, és a dir Espanya, i la seva pàtria, França.¹⁰⁷

Porta i Bergadà i Joaquim Albareda comenten la presència de Llätzer de Gelzen en l'esmentada conspiració, el qual ens parla de la implicació del seu fill Baltasar de Gelzen. Fins i tot ens explica que la reunió per aconseguir l'aixecament de la ciutat o, com a mínim d'una part, va tenir lloc al convent de Jesús, que es trobava extramurs. Hi participaren, d'una banda, el doctor Pons en nom del príncep de

105. AHPB, not. Francesc Falgueras, *Llibre unich de capitols matrimonials (1676-1707)*: capítols matrimonials (9 d'agost de 1681), f. 64.

106. AHPB, not. José Mas, *Manual de capitulos matrimoniales (1680-1730)*: capítols matrimonials (26 de desembre de 1697), f. 166.

107. ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V*, p. 138.

Darmstadt i, de l'altra, Gabriel Rosinés. Aquest grup era l'encarregat d'entregar el Portal de l'Àngel i perquè aquest pla tingués èxit el veguer Llàtzer de Gelzen havia d'aconseguir la clau, quan la tingués, el seu fill havia de comunicar a tots els implicats en la revolta que anessin al Portal de l'Àngel per lliurar-lo als homes del príncep.¹⁰⁸

Tenim poques notícies de les famílies amb què entroncaren els Gelzen. De fet, sols hem obtingut informació dels Puig, una de les famílies de ciutadans honrats de Barcelona que aconseguiren introduir-se en l'estament militar. El 1529 els trobem per primera vegada com a ciutadans honrats i el 1636 és el darrer any que consten com a tals. El 1611 s'elabora una relació de membres d'aquesta família pertanyents a l'estament militar i molt aviat, el 1621, en desapareixen.¹⁰⁹

La manca de dades continua pel que fa als dos darrers juristes de la sala del canceller que ens queden per analitzar en aquest apartat, els doctors Domènec Aguirre i Josep Aleny. Del primer, es conserven els corresponents capítols matrimonials que ens assabenten del seu compromís amb Dorotea Homs i Fornells, filla del mercader barceloní, difunt, Jeroni Homs, i de Teresa Fornells, aleshores casada en segones núpcies amb Salvador Baró, doctor en dret, domiciliat a Barcelona.¹¹⁰ Fruit d'aquesta unió va néixer Josep d'Aguirre, l'únic fill que tingueren segons la nostra informació. Encara sabem més poca cosa del doctor Josep Aleny, de qui no hem aconseguit cap documentació notarial. Segons Morales Roca, aconseguí la dignitat de cavaller l'agost de 1658; d'altra banda, en desconeixem altres aspectes rellevants que ens podrien ajudar a esbossar-ne la projecció social.¹¹¹

108. PORTA I BERGADA, A., *La victòria catalana...*, p. 222.

109. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 464.

110. AHPB, not. Isidro Famades, *Liber primum capitulorum matrimonialium, (1672-1691)*: capítol matrimonial (17-4-1683).

111. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. I, p. 134.

V

ELS MAGISTRATS DE LA SALA DEL REGENT

No ens hem trobat amb novetats sorprenents a l'hora d'analitzar el context familiar dels magistrats que formaren part d'aqueixa segona sala civil de la Reial Audiència de Catalunya. Com els seus col·legues de la sala del canceller, són juristes que tenen un especial protagonisme en aquesta institució, ja que es considera que ambdues sales civils garanteixen l'òptim funcionament d'aquest complex organisme sotmès a tantes pressions a la Catalunya d'aleshores.

TRAJECTÒRIA FAMILIAR I PERSONAL DELS MAGISTRATS DE LA SALA DEL REGENT ABANS D'ACCEDIR A LA REIAL AUDIÈNCIA

La gran majoria dels jutges són descendents d'altres jutges, com no podria ser d'una altra manera. Hi ha casos, però, en què alguns progenitors foren rellevants mercaders oriünds de diferents ciutats catalanes, d'altres vegades ha estat la carrera militar el *modus vivendi* que ha facilitat la seva projecció social. Malauradament, com ja hem comentat sovint al llarg d'aquest treball, la informació obtinguda varia molt en cada cas. Per exemple, hi ha un grup de magistrats que ens ha llegat abundants dades; d'alguns, però, no hem pogut anar més enllà d'unes referències discretes. I d'un grup reduït, per desgràcia, no en coneixem res o quasi res per ser exactes. Gràcies a un informe del virrei, comte de Melgar, sabem que el pare del doctor Josep Claver era francès,¹ amb totes les òbvies suspicàcies que aixecava aquesta procedència geogràfica en aquella època. Però del pare del doctor Agustí Piñana no en tenim cap notícia.

1. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 46. Consulta efectuada el 21 d'agost de 1688.

Tampoc no esmentarem els progenitors dels magistrats Bonaventura Tristany i Josep Pastor i Mora, els pares dels quals foren els doctors Àlex Tristany i Joan Baptista Pastor, respectivament. Ambdós s'estudien en diferents apartats en aquest mateix treball, ja que aquestes dues generacions de jutges s'inclouen en aquesta investigació.

El primer magistrat que accedí a aquesta sala després de reorganitzar-la fou el doctor Joan Pau Xammar. El seu ingrés fou atípic car ja s'havia jubilat uns anys abans. El seu pare, el doctor Joan Xammar,² fou un conegut doctor en dret que morí el 1597. Però foren els seus avis, els oïdors Francesc Xammar i Francesc Sala, els que destacaren encara més en el servei a la Corona. D'una banda, l'avi patern fou designat el 1572 primer regent de l'acabada de crear Reial Audiència de Mallorca,³ i, de l'altra, l'avi matern, el doctor Francesc Sala, fou un reputat doctor de la Reial Audiència catalana.

El seu oncle, Miquel de Sala i de la Matrera, regent la cancelleria, ens ha deixat una informació més que interessant. Aconseguí la dignitat de cavaller el 1599 i la de noble el 1628. Entrà a l'esmentada institució judicial com a jutge de cort, *cursus honorum* lògic en les circumstàncies de l'època. La seva evolució posterior fou radicalment distinta de la gran majoria dels magistrats, ja que accedí directament a la sala tercera sense passar per una de les dues sales civils, fet que sols s'explica per una combinació d'influències familiars i competència professional.⁴

El seu caràcter conflictiu acabà essent conegut per tothom a la Reial Audiència. Per tot això els seus darrers anys de mandat foren

2. Més dades sobre la família Xammar a FARGAS PEÑARROCHA, M. A., *Família i poder...*, p. 590. No hem de deixar de banda la interessant investigació de PALOS PEÑARROJA, J. L., *Els juristes...*, p. 161.

3. Trobem una interessant descripció de la seva estada a Mallorca a JOSÉ VIDAL, J., *El sistema de gobierno en el Reino de Mallorca (siglos XV-XVII)*, Palma de Mallorca, 1996, p. 200.

4. Curiosament en la consulta que ens assabenta del seu accés a la sala tercera no hi ha una total coincidència entre els arguments del virrei i els del Consell d'Aragó. Mentre que el primer posa l'accent en les qualitats professionals quan afirma que "(...) ha servido siempre con recta intencion y trabaja tanto y es tan puntual y maduro en tratar los negocios (...)", l'esmentat Consell mescla en el seu informe el rerefons familiar i les aptituds del magistrat quan deixa constància que "(...) dequien a mas de tenerse tan buena relacion como el Duque haze de su persona sirvio su padre muchos años en dha Real audiencia y el lo esta continuando con particular cuydado y vigilancia(...)". Totes aquestes opinions es troben a ACA, CA, llig. 269, doc. núm. 78. Consulta efectuada el 15 d'octubre de 1610. Malauradament no hem pogut trobar la consulta que possibilità el seu nomenament com a regent la cancelleria.

especialment significatius. Tenim, d'una banda, l'informe redactat pel regent Salvador Fontanet el 1634, en el qual en denuncia el comportament sospitos, encara que és pitjor el de la seva dona.⁵ Tota aquesta problemàtica esclataria uns dos anys més tard. Frederic de Meca i de Clasquerí, membre d'una coneguda família catalana,⁶ fou qui dirigí un atac contundent contra ell i la seva ja més que coneguda dona. La vehemència de Frederic de Meca i de Clasquerí sols s'entén si hom té en compte que ambdós personatges estaven enfrontats per un plet. Denuncia, per exemple, que una sèrie d'individus actuen com a agents seus i de la seva dona en diferents indrets del Principat. Fins i tot afirma que els doctors Vinyes i Puig estan al corrent de moltes de les irregularitats portades a terme pel regent la cancelleria.

Tot són incomoditats al Consell d'Aragó a l'hora de pronunciar-se sobre les contundents acusacions efectuades per Frederic de Meca i de Clasquerí. Els regents Castellví, Magarola i Cisternes es remetent al treball que aviat efectuarà el visitador a Catalunya per aclarir totes aquestes acusacions. El regent Vico acaba, com els jutges esmentats anteriorment, remetent a la visita. Només el regent Bayatola és sincer quan en el vot particular que emet no té cap inconvenient a explicitar el seu escepticisme sobre la utilitat d'aquesta mesura de control sobre el capteniment de Miquel de Sala, ja que considera que està molt ben protegit.⁷ Percepció encertada perquè continuarà uns anys al capdavant d'aquest ofici.

Si bé el pare del doctor Josep Ferrer i Vinyals era un jurista, les dades recollides al seu memorial són d'una naturalesa distinta a les facilitades pel doctor Xammar. Aquestes se centren en la desventura familiar durant els anys de la revolta catalana. El seu pare, el doctor Josep Ferrer, fou executat pels francesos "(...) dandole un garrote en una plassa publica de la ciudad de Bar^a Le confiscaron toda su hacienda haziendo La aprehencion della tan rigurosamente que sacaron de casa su madre en forma y representando algunos deudos estas Lastimas respondio el ministro que no era tiempo de

5. ACA, CA, llig. 224, s/núm. Informe del regent Salvador Fontanet el 30 de gener de 1632. Les opinions sobre Miquel Sala s'esmenten en el context d'una anàlisi detallada dels membres de la Reial Audiència en aquells moments.

6. Sobre els Meca, MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A., "Aproximació a l'estudi d'una família catalana als segles XVI i XVII: els Meca", *Pedralbes*, 13, vol. II, p. 255-262.

7. Les reaccions que provocà la denúncia de Frederic de Meca i de Clasquerí les trobareu a ACA, CA, llig. 280, doc. núm. 33. Consulta efectuada el 16 de febrer de 1634.

tener piedad (...)”.⁸ La situació econòmica d’aquest jurista empitjorà greument per la repressió dels francesos, els seus dos fills i l’avi del doctor Ferrer Vinyals van haver de viure en un estat quasi miserable. Malgrat la seva delicada situació els seus familiars continuaren protegint els partidaris de la monarquia hispànica, per exemple la vídua de Jeroni Fornell, que havia mort perquè havia estat fidel a Felip IV. Un perill seriós la sotjava quan els miquelets saquejaren casa seva i volgueren matar-la, però la família del doctor Ferrer i Vinyals avisà el marquès d’Olias i de Mortara. També protegiren Nicolau Fornés, que aconseguí escapar a Vic per anar a trobar les tropes espanyoles que assetjaven la Ciutat Comtal.

La seva fidelitat, per bé que compensada amb una concessió econòmica, no es va poder concretar perquè aquesta quantitat s’havia de percebre de les rendes del monestir benedictí de Sant Miquel de Cuixà, però com que amb el Tractat dels Pirineus va quedar en territori francès, la concessió fou inútil. La compensació els arribà a través dels successius nomenaments que confluïren en la persona del doctor Josep Ferrer i Vinyals, que es beneficià de totes les vicissituds viscudes pels seus familiars.⁹

Antoni de Potau, pare del doctor Jaume de Potau i Moles, es dedicà a la carrera militar. La seva experiència en aquest terreny era àmplia, començà de soldat ras fins aconseguir el nomenament de capità de cavalleria. Participà en multitud de batalles com la que es va dur a terme per la recuperació del castell de Salses “(...) en cuyos ataques sevio muchas vezes en riesgos conocidos de perder su vida, y fue herido de un mosquetazo en la cabeza (...)”.

Va gaudir d’un gran protagonisme a la revolta de 1640 i fou nomenat governador de Cardona

(...) persiguiendo los micaletes y Ladrones, de los quales prendio y ajusticio algunos que inquietavan la tierra, y fortifico algunos castillos y Los abastezio, y en el de Solsona hizo algunas disposiciones muy combenientes a su recuperacion, como consta por ordenes de su Alteza el Sr. Dn. Juan, y por cartas de su secretario Ariespachoga; y tambien por muchas cartas del Gobernador de Catalunya D. Gabriel de Lupian; Y del Gobernador General

8. Aquesta dramàtica descripció dels esdeveniments viscuts per la seva família durant la guerra dels Segadors es troba a ACA, CA, llig. 553. Memorial del doctor Josep Ferrer i Vinyals.

9. *Ibidem*.

de La Artilleria D. Baltasar de Rojas y Pantoja; Y finalmente por otras muchas cartas de los cavos del exercito y de los ministros de aquel Principado (...).¹⁰

Morí formant part de l'exèrcit d'Extremadura abans de signar-se la pau amb Portugal. Un germà del doctor Potau i Moles seguí la carrera militar, imitant el seu pare, i assolí el grau de capità d'infanteria. Més tard fou nomenat veguer de Vilafranca del Penedès.¹¹

Els Verthamon eren una família que com les anteriors havia presat rellevants serveis a la Corona d'Espanya, especialment al Camp de Tarragona. Els seus familiars més directes serviren la monarquia en el terreny militar i no en l'àmbit judicial com és el cas de la gran majoria dels nostres magistrats. El seu pare, Francesc Verthamon, no sols s'implicà en la defensa de Tarragona en els tres setges que patí durant el conflicte dels Segadors, sinó que ajudà els governadors que es trobaven en una situació incòmoda per la manca de mitjans. Els proporcionà una valuosa i generosa ajuda financera que encara no havien tornat en la seva totalitat després del conflicte bèl·lic. Cooperació que es traduí en un tracte deferent pels diferents governadors que va tenir Tarragona, "(...) recomendandole unos á otros à la fin de su gobierno, y la exempcion de alojamiento en su casa, quando la estrechez del Presidio, y lo numeroso de los soldados (...)".¹²

El seu avi matern, Jaume Vernís, s'implicà com el seu pare en la guerra dels Segadors i "(...) fuè de los mejores Vasallos tuvo V.M. en tiempo de las alteraciones en aquel Campo; y el averlo manifestado quedando a su cargo la provision de arina, y otros viveres, que desde la Villa de Reus, en dicho Campo (...) remitia à Tarragona (...)". Continuà, malgrat els perills, la seva col·laboració amb la monarquia hispànica els anys següents. El gener de 1643, quan estava negociant el proveïment de bestiar, fou detingut a la Boella (*sic*) per miquelets francesos que l'empresonaren al castell d'Alforja. En no arribar a un acord per alliberar-lo fou conduït a Barcelona i internat a les presons reials on "(...) estuvo con cadena al cuello onze meses y medio (...)".

Mentre es trobava en aquesta penosa situació fou jutjat pels francesos, que el trobaren culpable d'enemistat manifesta contra França i el condemnaren a mort el novembre de 1643. Aconsegüí, no sense grans

10. ACA, CA, llig. 553. Memorial del doctor Jaume de Potau i Moles.

11. Aquestes dades complementàries es recullen en un altre memorial que es troba a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 16. Memorial del doctor Jaume de Potau i Moles.

12. Llegiu el seu interessant memorial a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 45.

esforços i previ pagament d'una considerable quantitat de diners, que li commutessin la pena capital. Va haver d'acceptar el desterrament del Principat i la seva reclusió al castell de Perpinyà "(...) por sinco años, con pena, en caso de contravencion, de servir remando sinco años en Galera (...)". Malgrat tots aquests greus inconvenients i les consegüents amenaces aconseguí fugir a Tarragona on va viure pobre i amb inevitables obligacions familiars, ja que havia de mantenir la seva família.

Dos germans de la seva àvia materna, Tomàs i Jeroni Canales, serviren eficaçment la monarquia hispànica. Tomàs Canales va morir al setge de Salses el 1639, essent capità d'una companyia encarregada de reclutar tropes de Reus. Servei que portà a terme després d'haver servit la Corona a Flandes i a Itàlia. El seu germà Jeroni es trobava al ducat de Milà el 1639, amb la companyia al capdavant de la qual hi havia Lluís de Queralta, nomenat posteriorment comte de Santa Coloma. Incorporà la companyia al terç de Llombardia dirigit per Martí d'Aragó, mestre de camp. Poc temps després morí "(...) dando muestras de valor (...)".¹³

El pare i l'avi del doctor Antoni de Vilaplana, naturals de Lleida, foren reconeguts juristes que destacaren en el servei a la Corona. El seu avi, el doctor Lluís Vilaplana, fou jutge d'apel·lacions de les causes dels jutges *de tabla* de la ciutat i vegueria de Lleida mitjançant un reial privilegi que li fou atorgat a Montsó a finals d'octubre de 1585. Treballà com a assessor del veguer d'aquesta esmentada ciutat durant tres triennis. La seva experiència s'enriquí amb l'exercici d'activitats compromeses, el virrei, duc de Monteleón, li encarregà que segrestés i vengués els béns dels moriscs expulsats de Catalunya el 1610.

El doctor Josep Vilaplana, el seu pare, seguí la mateixa trajectòria que el seu avi i fou nomenat visitador del general de Catalunya i dels seus oficials reials "(...) por extraccion hecha en las casas de la diputación a 2 de agosto de 1632 (...)". Els seus mèrits, més enllà dels que heretà del doctor Lluís Vilaplana, es reforçaren per les dificultats a les quals va haver de fer front durant el setge de Lleida el 1644.¹⁴

Coneixem amb detall algunes de les responsabilitats que exercí el doctor Joan Sabater, pare del doctor Vicenç Sabater i Gleu. Aconseguí la

13. *Ibidem*.

14. Els *cursus honorum* dels seus parents s'expliquen amb detall en dos memorials redactats pel doctor Antoni Vilaplana. El primer es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 41; i el segon també a ACA, CA, llig. 243, doc. núm. 7. Memorial del doctor Antoni Vilaplana que demana una plaça d'oïdor militar de qualsevol vegueria.

dignitat de ciutadà honorat de Barcelona i la plaça de jutge d'apel·lacions quan quedà vacant en ser promocionat el doctor Miquel Alegre a una de les places disponibles de la Reial Audiència. Al començament no fou proposat per la terna de Joan d'Àustria, ja que preferí els doctors Dídac Ferrer, Josep Romeu i Dimas Vileta, respectivament. El Consell d'Aragó, amb molt de tacte, proposà per al primer lloc el doctor Joan Sabater, no justificà la seva opció com un enfrontament amb Joan d'Àustria, sinó que es limità a afirmar que d'altres vegades ja havia estat escollit per ocupar places de la Reial Audiència pel mateix Joan d'Àustria i la Reial Audiència. La seva candidatura va prevaldre davant d'altres propostes interessants del mateix Consell, que també s'inclinà pel doctor Narcís Mir, proposat el 1653 per a una plaça de jutge de cort, i pel mateix doctor Dídac Ferrer, situat en un lloc preferent, recordem-ho un cop més, per Joan d'Àustria.

La resta de magistrats que exerciren en aquesta sala del regent ens han llegat molt poca informació sobre l'activitat de llurs progenitors, a excepció de quatre magistrats. De dos, els doctors Agustí Piñana i Josep Claver, no s'ha conservat, o no hem sabut trobar, documentació sobre aquest aspecte. En canvi, sí que disposem d'abundants dades dels doctors Àlex Tristany i Joan Baptista Pastor, pares de Bonaventura Tristany i de Josep Pastor i de Mora, respectivament. Atès que han estat estudiats en distints apartats d'aquesta investigació és del tot innecessari repetir la informació obtinguda una altra vegada. Tan sols els tindrem en compte, lògicament, a l'hora de sistematitzar els resultats aconseguits.

Dels progenitors dels doctors Joan Carbonell, Dídac Ferrer i Jacint Beltran a penes en sabem res i és pràcticament impossible sistematitzar la poca informació. El pare del primer, que també es deia Joan Carbonell, fou un conegut argenter de Barcelona. Malgrat que és una dada esparsa palesa la posició social de què gaudia la seva família. Dada que es completa amb la referència, molt interessant per cert, que era l'hereu dels serveis del regent Vinyes.¹⁵ D'altra banda, hem pogut saber quelcom del pare del doctor Dídac Ferrer gràcies al seu testament, una via més indirecta impossible. El seu pare, l'honorable Antoni Ferrer,

15. El seu memorial es troba a ACA, CA, llig. 553. Recordem que Felip Vinyes, que aconseguí una plaça de regent del Consell d'Aragó, fou un destacat exiliat filipista, però morí molt aviat l'octubre de 1643, la qual cosa impedí una exitosa carrera en el si del Consell d'Aragó. La informació sobre l'activitat professional del seu pare es troba a AHPB, *Libro cuarto capítulos matrimoniales, concordias e inventarios (1660-1671)*: capítol matrimonial (14-8-1667).

fou mercader d'Arenys de Mar, pertanyent al bisbat de Girona.¹⁶ Sabem per la documentació notarial que el pare del doctor Jacint Beltran era un conegut pagès de la localitat lleidatana de Montesquiu del bisbat d'Urgell.¹⁷ Si bé ignorem les seves possibles activitats durant determinats períodes conflictius de la història de Catalunya, sabem, tot i que d'una manera succinta, que dos germans seus moriren als setges de Salses i de Barcelona, respectivament. Aquest fet permetia justificar la implicació de la família en la defensa de la causa de la monarquia hispànica al Principat.¹⁸

A excepció del doctor Agustí Piñana, disposem de suficients referències —en alguns casos hem de reconèixer que la informació guanya en qualitat— sobre les activitats militars i/o professionals —enteses en la seva condició de jutges— dels magistrats que accediren a la sala del regent.

Alguns sols han exercit activitats relacionades amb la seva condició de jutges i, per tant, suposem que no s'han implicat en qüestions militars o de proveïment de l'exèrcit abans de formar part, insistim, de la Reial Audiència de Catalunya. El doctor Joan Carbonell n'és un. Prestà els seus bons oficis tant a les principals institucions polítiques del Principat com a les vinculades a la monarquia hispànica en aquest mateix territori. Exercí com a advocat fiscal del Breu apostòlic i fiscal del tribunal de la Santa Croada. Gestió que s'enriquí amb els oficis d'auditor del presidi de Barcelona i de les galeres d'Espanya sense cobrar cap sou.

Tinguem molt present que la seva tasca es completà de forma brillant quan la Diputació del General i el Consell de Cent es beneficiaren dels seus serveis, ja que segons les seves pròpies paraules "(...) Ha sido llamado de ordinario (...) para los negocios de mayor importancia que han ocurrido y siempre ha procurado en ambas Casas [es refereix a les institucions catalanes esmentades anteriorment] adelantar el mayor servicio de S. Magd. sin faltar a su obligacion (...)".¹⁹ Sense cap mena

16. AHPB, not. Francesc Daguí, *Primum liber testamentorum* (1656-1686): testament (16-5-1670), f. 46r.

17. Les dades socioprofessionals del pare del doctor Jacint Beltran cal cercar-les a AHPB, not. Bonaventura Torres, *Liber secundus capitulorum matrimonialium* (1672-1680): capítol matrimonial (30-3-1680), f. 441.

18. Aquesta referència s'ha trobat a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 45. Memorial del doctor Jacint Beltran.

19. El seu curt, però sucós, memorial ens dóna en poc espai unes dades molt valuoses sobre la seva trajectòria que ens ajuda molt en la nostra investigació. Vegeu ACA, CA, llig. 553.

de dubte aquests oficis tan dispars que exercí durant tots aquests anys li permeteren adquirir una formació que li serví per accedir finalment a la Reial Audiència del Principat.

D'altra banda, els doctors Bonaventura de Tristany i Francesc de Verthamon tenen en comú que aconseguiren molta experiència en oficis capitals per al bon funcionament de les vegueries. Això possibilità que fossin nomenats jutges d'apel·lacions abans d'accedir a la Reial Audiència de Catalunya.

Pel que fa al doctor Bonaventura de Tristany, un dels jutges més rellevants de la Catalunya d'aleshores, hem de ressaltar que havia aconseguit el nomenament de cavaller de l'orde de Montesa i de Sant Jordi d'Alfama, la qual cosa demostra que gaudia de la protecció reial pels serveis familiars a la Corona. Sempre treballà en oficis clau que li van permetre adquirir molta experiència, per exemple, en el d'assessor i advocat fiscal de la capitania general. El seu currículum s'havia enriquit quan assumí la responsabilitat d'advocat fiscal del veguer i batlle de Barcelona; activitats que li serviren de trampolí en la seva carrera professional. La seva tasca es diversificà quan acceptà ser oïdor de les Causes Pies de la vegueria i bisbat de Barcelona. Incorporar la perspectiva eclesiàstica en la seva quotidianitat professional representà una sensible millora com a jutge. Fet reconegut ara per ara per tots els estudiosos de l'Administració catalana de l'època foral.²⁰

Donà un salt qualitatiu, com ja hem recordat, quan fou nomenat jutge d'apel·lacions.²¹ La consulta que ens forneix dades valuoses sobre aquest nomenament reflecteix una gran unanimitat al voltant de la seva persona. El duc de Sesa, virrei en aquells anys, el proposà i recordà de forma succinta els mèrits del seu pare, el doctor Àlex Tristany. A continuació se suggeriren els doctors Francesc de Sotomayor, també assessor de la Capitania general, i Joan Baptista Aloy. El Consell d'Aragó ratificà sense cap més problema aquesta terna virregnal i, fins i tot, l'únic vot particular que s'emeté en aquesta consulta, el del marquès de Castelnovo, acceptà la seva candidatura. Tan sols qüestionà el darrer lloc de la terna, car preferia el doctor Pere Joan Lenguart en aquesta darrera posició.

20. Dades que es recullen de forma succinta en el seu memorial que es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 45. Memorial redactat el 12 de setembre de 1694.

21. Els detalls, en realitat poc transcendentals, de la consulta que anticipa el seu nomenament de jutge d'apel·lacions són a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 17 de maig de 1673.

Encara més extensa fou la trajectòria professional del doctor Francesc de Verthamon. Estudià filosofia i dret i havia realitzat diversos actes literaris i oposicions a càtedra a la Universitat de Barcelona. El 1675 decidí tornar a la seva Tarragona nadiua on exercí durant anys d'advocat. Cal tenir present que aquesta elecció estava relacionada amb el prestigi que la seva família tenia en aquesta zona i que anava més enllà del mer fet de ser oriünds d'aquesta ciutat. Ja hem descrit que familiars directes seus s'havien implicat en els episodis més complicats de la història de Catalunya.

La seva llarga estada en terres tarragonines fou realment fecunda. Fou assessor del veguer de Tarragona i de viles i pobles del Camp de Tarragona. Exercí, d'altra banda, de lloctinent i assessor del procurador reial de Tarragona i del seu *hinterland* i, com en el cas anterior, assumí responsabilitats en l'àmbit eclesiàstic. El 1681 tornà a la Ciutat Comtal amb un renovat prestigi i actuà d'assessor de la província eclesiàstica tarraconense durant un curt període de temps. Mentre va tenir aquesta responsabilitat protagonitzà els plets més importants de la Reial Audiència de Catalunya i participà en diverses consultes per ocupar vacants de l'esmentada institució. El 1687, quan faltaven encara sis anys per ser nomenat jutge de cort, aconseguí la plaça de jutge d'apel·lacions.²²

Era també oriünd de Tarragona ciutat el doctor Josep Claver, personatge que adquirí una gran experiència treballant en les assessories de la ciutat i del Camp de Tarragona durant més de vint anys. La seva contribució a la defensa dels interessos de la monarquia hispànica anà més enllà de la seva activitat a l'Administració de justícia, ja que també s'implicà en el reclutament de tropes, sense descurar les seves contribucions per facilitar les distintes campanyes que es portaren a terme en el seu àmbit territorial.²³ Però aquest memorial que es limita a relatar molt per sobre els seus serveis a la monarquia hispànica amaga les greus acusacions a què va haver de fer front en aquells anys i que, sense cap mena de dubte, expliquen que li costés tant accedir a la sala del regent. Fet que constatarem més endavant.

22. El seu memorial es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 45. El nomenament de jutge de reclams a ACA, reg. Officialium, núm. 25 (1678-1689), amb data 20 de desembre de 1687, f. 232.

23. El seu memorial, tot i que breu, ens dóna una visió molt nítida de les seves activitats professionals abans d'accedir a la Reial Audiència. Vegeu, doncs, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 93.

En la coneguda visita que va tenir lloc el 1677, i a la qual ja hem dedicat un estudi complet, fou acusat de delictes greus en l'exercici de les seves responsabilitats i de diversos adulteris. El virrei, comte de Monterrey, envià a Tarragona el doctor Miquel Joan de Taverner i Rubí, jutge de la Reial Audiència, perquè efectués les preceptives investigacions. Com a conseqüència de tot aquest procés el doctor Josep Claver fou detingut i conduït a Barcelona, on fou empresonat durant un any. Finalment, el Consell d'Aragó el deixà en llibertat tot esperant que possibles noves acusacions permetessin jutjar-lo amb una sòlida argumentació. Després de tots aquests incidents tornà a Tarragona per traslladar-se més tard a la Ciutat Comtal on treballà com a advocat, fins i tot hi exercí l'ofici d'assessor dels territoris del duc de Cardona i el d'advocat general dels seus famosos plets.

Sempre comptà amb la defensa del Consell d'Aragó que, més enllà d'arguments estrictament jurídics, afirmà que

(...) porque como queda dho el Dr. Claver escarzerado con Manlleuta porque no podría ser condenado a pena ordinaria ni extraordinaria pues de otra suerte no podia el consejo dejar de condenarle luego o después que fue sacado con Manlleuta an sobrebenido nuevas probanzas o no; si no an sobrebenido queda el negocio en el mismo estado (...).

No deixa de ser curiós que al final hagués pogut sobreviure a totes aquestes dificultats, fins i tot amb la forta desconfiança, per no dir oposició, d'algun virrei del Principat.²⁴

Molt peculiar fou la llarga trajectòria del doctor Joan Pau Xammar al servei de la Corona. Cal destacar que aquest jutge és l'únic que per la seva edat, va viure amb intensitat els esdeveniments previs a la guerra dels Segadors. El 1631 fou designat assessor de la Batllia de Catalunya,²⁵ la qual cosa l'obligà a deixar la càtedra de Prima de Cánones, que exercí durant quinze anys, i l'assessoria de la ciutat de Barcelona. Oficis molt lucratius, "con mucho negocio de su abogacía".

Patí durs entrebancs a causa de la *clau de compte*, que era una regalia que permetia que els funcionaris reials poguessin examinar els

24. Tota aquesta interessant informació es recull en un informe redactat pel virrei, comte de Melgar, sobre el doctor Josep Claver. Aquest sempre va veure amb recel la seva candidatura pel procés a què fou sotmès durant la seva etapa d'assessor del Camp de Tarragona. Vegeu la interessant argumentació a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 46.

25. ACA, CA, llig. 223, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 8 de març de 1631.

llibres d'una vila o ciutat. El juny de 1634 s'ordenà al mestre racional, Guerau de Guardiola, a Felip Vinyes, advocat fiscal patrimonial, i al doctor Joan Pau Xammar, en la seva condició d'assessor de la Batllia, que procedissin a l'obertura dels arxius municipals barcelonins en virtut d'aquesta regalia. Els consellers reaccionaren totalment en contra d'aquesta mesura i el fill del doctor Joan Pau Xammar ens indica que "(...) por razón de la qual se conocio un motin para quemarle u, matarle en su Cassa (...)". I cinc anys més tard d'aquesta greu topada amb el Consell de Cent va haver de fer front a innumbrables dificultats pel famós setge de Salses, "(...) y ganó muchos enemigos, haciendo como hiço toda la taxacion de los servicios de los feudatarios por orden de VMd (...)".²⁶

Altres coneguts magistrats de la sala del regent, com ara els doctors Jaume de Potau i Moles i Josep Ferrer i Vinyals, també foren assessors de la Batllia catalana. Aquesta és l'única dada de què disposem del doctor Jaume de Potau i Moles,²⁷ però del doctor Ferrer i Vinyals sabem que aconseguí una càtedra a la Universitat de Barcelona i que amb el pas del temps havia aconseguit molta experiència en temes propis de la Reial Audiència de Catalunya.²⁸ Requisit imprescindible per poder optar a un *cursus honorum* rellevant.

Més enllà de la relació més o menys exhaustiva dels seus serveis a la monarquia hispànica, hem de tenir molt en compte la seva especial aportació al pensament polític poc abans d'esclatar el conflicte bèl·lic. Ell i altres destacats juristes del moment, com per exemple Jaume Càncer i Acaci de Ripoll, rebutjaven amb fermesa la capacitat reial de dictar lleis generals a Catalunya.²⁹

Aquest pensament polític expressat amb nitidesa en els moments immediatament anteriors al conflicte bèl·lic que esquinçà Catalunya, no va impedir que s'identifiqués amb la causa de Felip IV des del mateix inici de la contesa bèl·lica. La seva col·laboració amb l'exèrcit castellà va estar a punt de costar-li la vida com molt bé explica el seu fill. Els esdeveniments, que tan bé recorda el doctor Joan Xammar, van tenir

26. És molt il·lustratiu el memorial que ens ha llegat el doctor Joan Xammar, el seu fill, que es troba a ACA, CA, llig. 553.

27. Aquesta referència l'hem trobat a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 16.

28. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 23 de desembre de 1666. La seva plaça d'assessor de la Batllia catalana fou ocupada pel doctor Rafel Nabona.

29. Llegiu les reflexions de SIMON TARRÉS, A., *Els orígens ideològics de la Revolució catalana de 1640*, Pub. Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999, p. 48. Dos anys abans ja trobem referències útils sobre el pensament polític del doctor Joan Pau Xammar a PALOS PEÑARROYA, J. L., *Els juristes...*, p. 139-140.

lloc a Terrassa i a Caldes quan “(...) levantose voz de que venia para quintar los vezinos se conoccio motin, y ya metiendo fuego en el meson donde vivia para quemarle dentro saltando paredes se escapó por industria del Bayle passando la noche escondido entre bosques Llegando a Barcelona se huvo de esconder (...)”. Així doncs, les seves dificultats no es limitaren a la zona del Vallès, sinó que quan arribà a la Ciutat Comtal ensopegà amb els aixecaments, ja coneguts i analitzats per la historiografia hispànica, que tornaren a posar en perill la seva vida. Va haver de refugiar-se al convent dels carmelites descalços, però tot i així li anà ben poc de morir, ja que els amotinats intentaren localitzar-lo. Per tot això va haver d'estar prop de dos mesos amagat per poder sentir-se mínimament segur.

La venjança del Consell de Cent fou immediata en aquell context tan complicat. Els consellers decidiren retirar-li la plaça d'assessor de la Batllia deixant-lo en una situació econòmica molt delicada. I la repressió contra la seva persona s'agreuja encara més quan les tropes castellanes iniciaren el setge contra Barcelona el 1651. En aquella data, la màxima autoritat municipal decidí no sols desinsacular-lo dels oficis, sinó que procedí a inhabilitar-lo a perpetuïtat. La seva rehabilitació fou plena després de la rendició de la Ciutat Comtal l'octubre de 1652, finalment aconseguí una plaça a la Reial Audiència que li havia estat impossible d'obtenir en les dècades anteriors a la guerra dels Segadors.³⁰

Un altre jurista rellevant de l'època, el doctor Antoni de Vilaplana ja començà amb molt bon peu la seva llarga trajectòria professional en els anys anteriors al seu ingrés a la Reial Audiència de Catalunya. Jurista que havia aconseguit la dignitat de cavaller, ocupà la càtedra de Prima de la Universitat de Lleida. Les seves qualitats professionals es consolidaren quan obtingué l'ofici d'assessor de la Diputació i, posteriorment, l'ofici de jutge de reclams. Aquest darrer nomenament va tenir lloc un any abans del seu ascens a jutge de cort el novembre de 1687. Fins i tot sabem per altres fonts que fou batlle i veguer de Barcelona. El 1679, quan encara li faltava quasi una dècada per accedir a la Reial Audiència publicà un escrit, sens dubte important en la seva trajectòria com a jurista, titulat *Proposiciones cristianas y políticas*.³¹

Quan es produí l'ascens a jutge d'apel·lacions, en una consulta que s'apropra al mer tràmit, ja s'havia forjat una sòlida reputació. El

30. *Ibidem*.

31. Consulteu el seu memorial a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 41. Dades aïllades, però sempre interessants, sobre la seva obra jurídica i la seva trajectòria professional a *Enciclopèdia Catalana*, vol. 24, p. 163.

marquès de Leganés, virrei de torn en aquells anys, no dubtà a potenciar la seva candidatura per substituir el doctor Francesc Rius i Bruniquer. I a continuació proposà dos juristes ben relacionats socialment: els doctors Antoni Potau, fill del doctor Jaume de Potau i Moles, i el doctor Josep Alós i Ferrer, que faria una carrera brillant. El Consell d'Aragó ratificà el criteri del marquès de Leganés pel que fa al doctor Antoni de Vilaplana, afirmant que "(...) le considera merecedor deste empleo, por las nuevas prendas que le asisten, y su conocido affecto al Rl Serv^o, de que dio muestras el tiempo que fue Asesor de la Diputación (...)".

L'alta estima del Consell pel doctor Antoni de Vilaplana ja s'havia palesat durant el anys anteriors al seu accés a la Reial Audiència. Recordem com el 1682 ja fou proposat en segon lloc en aquesta mateixa plaça que es proveí amb el doctor Francesc Rius i Bruniquer. Un mes abans d'aquesta consulta ja havia aparegut en una altra per ocupar una plaça de jutge de cort. La predisposició era immillorable, ja que el mateix Consell d'Aragó ens informa que també s'havia tingut en compte el seu nom en altres places de prestigi.³²

CURSUS HONORUM, DIFICULTATS PROFESSIONALS I SERVEIS PRESTATS EN EL SI DE LA REIAL AUDIÈNCIA DE CATALUNYA

No afegirem res de nou si posem l'èmfasi en el fet que els jutges que foren nomenats per a la sala del regent no compartiren les mateixes vicissituds. Una mica més de la meitat foren jutges de cort, és a dir especialistes en dret penal, abans de ser oïdors d'aquesta sala. Aquests set jutges tenen en comú que no van haver de fer front a una forta oposició a l'hora de ser escollits per assegurar la correcta aplicació del dret penal al Principat.

Sols un, el doctor Antoni de Vilaplana, encapçalà les ternes de les tres sales, del virrei i del Consell d'Aragó. En la proposta de les tres sales de la Reial Audiència ocupà el lloc capdavanter amb rotunda claredat, aconseguint setze vots, el seguiren el doctor Josep Delfau amb dotze, i el doctor Josep Claver, amb nou. El marquès de Leganés ratificà la terna de les tres sales, exceptuant el darrer magistrat proposat. En lloc del doctor Josep Claver optà pel doctor Josep de Gelzen. El Consell justificà la decisió de tornar-lo a situar al capdavant de la seva

32. La consulta que menà al seu nomenament com a jutge d'apel·lacions es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 102. Consulta efectuada el 10 de desembre de 1686. I el seu nomenament oficial com a tal a ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), data 20 de desembre de 1686, f. 322.

terna “(...) por darle el Virrey y la RI Audiencia la misma graduacion en sus ternas como por lo que el Virrey aprueba las prendas que en su persona concurren (...)”. No sempre succeïa que un organisme tan rellevant com el Consell d’Aragó admetia d’una manera tan clara i per escrit que la seva proposta era una resposta mimètica a les ternes anteriors. En la mateixa consulta també argumentà que el proposava en lloc preferent perquè ja s’havia considerat la seva candidatura per a una altra plaça d’oïdor que fou finalment atorgada al doctor Francesc Portell de la sala del canceller. En la proposta també hi consten els doctors Francesc de Verthamon, que apareix per primer cop en aquesta consulta, i el doctor Josep Claver.³³

La consulta, si bé va satisfer les expectatives del doctor Antoni de Vilaplana, fou complicada per l’actitud del marquès de Castelnovo que atacà el criteri del Consell d’Aragó a l’hora de confegir les ternes. La seva denúncia pretenia que es fes justícia al doctor Josep Delfau, de qui parlarem més endavant. Gairebé tota la resta de vots particulars es limitaren a buscar una difícil conciliació entre l’opinió del marquès i la del Consell d’Aragó que, amb més o menys habilitat, es van decantar pel criteri del Consell. Tot i això, les seves expectatives no es veieren afectades per tota aquesta problemàtica.

Si el magistrat Antoni de Vilaplana aconseguí sumar voluntats que li facilitessin assolir una posició immillorable, el doctor Josep Ferrer i Vinyals, sense haver de fer front a grans dificultats, sols comptà amb el decidit, però importantíssim, suport del Consell d’Aragó. Les tres sales de la Reial Audiència no pensaren en ell i proposaren els doctors Rafel Nabona, Josep Rovira i Jeroni de Magarola amb tretze, onze i vuit vots, respectivament. El virrei només confirmà la primera posició per al doctor Rafel de Nabona. A continuació situà els doctors Joan Jofreu i Martí de Figuerola. Fou, doncs, el Consell d’Aragó qui rescata de l’oblit el doctor Josep Ferrer i Vinyals amb arguments com que els francesos degollaren el seu pare. Fet al qual ens hem referit a l’apartat anterior. Els vots particulars dels doctors Miquel de Salbà i de Vallgornera i Rafel Vilosa, certament agressius, no anaven en contra del doctor Josep Ferrer i Vinyals, sinó del doctor Rafel de Nabona.³⁴

33. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 92. El seu nomenament oficial, com en tots els casos, ha de consultar-se a ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), data 4 de desembre de 1687, f. 371.

34. ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 23 de desembre de 1666. Aquesta consulta nomenà el doctor Josep Ferrer jutge de cort i el doctor Rafel de Nabona ocupà la plaça d’assessor de la Batllia. El seu nomenament oficial a ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), data 18 de març de 1667, f. 39.

No fou del tot tranquil·la i rutinària l'elecció del doctor Jacint Beltran com a jutge de cort. Les tres sales el situaren en un còmode segon lloc, entre els doctors Martí Figuerola i Francesc Verthamon. El virrei n'era partidari i el situà al capdavant de la seva proposta, seguit pels dos jutges esmentats anteriorment. En realitat el virrei i les tres sales sols s'oposaren a l'ordre proposat, però no a la suposada idoneïtat de les persones. Les possibilitats del doctor Beltran perillaren per l'actitud del Consell d'Aragó, que només fou capaç de consensuar un nom: el del doctor Francesc de Verthamon. Per proveir les dues places restants el Consell s'atomitzà amb una multitud de vots particulars. Entre els vots que s'emeteren sols el bloc format pel president del Consell, Pere Antoni d'Aragó, el marquès de Canales i el regent Francesc de Borja, el suggerí per al primer lloc. La resta dels vots s'inclinaren per situar-lo a la segona o tercera posició. De totes maneres, aquesta varietat de propostes no el perjudicà, ja que la Corona el nomenà per cobrir aquesta vacant.³⁵

El doctor Francesc Verthamon no va patir gaire per aconseguir la plaça de jutge de cort que deixà vacant el doctor Francesc de Sotomayor. Gaudí del suport de les tres sales de la Reial Audiència i del Consell d'Aragó, però no del duc de Medina Sidònia, el qual no elaborà la rutinària terna, sinó que es limità a proposar el doctor Domènec Aguirre, a qui atribuïa grans qualitats. Tot això feia, segons ell, innecessari proposar altres jutges que podien fer ombra al doctor Domènec Aguirre. Les tres sales de la Reial Audiència situaren al primer lloc, i empatats a deu vots, els doctors Francesc de Verthamon i Domènec Aguirre. Els seguiren els doctors Josep Güell i Francesc d'Ametller, amb set vots. Per concloure la seva multitudinària terna, es relacionen els doctors Melcior Prous, Joan de Morató i Rafel de Nabona amb tan sols un parell de vots testimonials.

Aquest cop no va haver-hi un *décalage*, com havia succeït altres vegades, entre el criteri de les tres sales i el del Consell d'Aragó. L'actitud del duc de Medina Sidònia, que no tornarem a comentar ara, tampoc pressuposava una ruptura amb les posicions defensades per les citades sales de la Reial Audiència. El Consell s'inclina per mantenir el doctor Francesc de Verthamon en primer lloc, seguit del doctor Domènec Aguirre; sense tenir en compte el criteri contundent del virrei. El Consell d'Aragó s'esforçà, i molt, per justificar la seva predilecció

35. Vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 94. Consulta efectuada el 10 de març de 1689.

pel doctor Verthamon. Portà a terme una relació bastant exhaustiva dels mèrits professionals del candidat i va descriure amb precisió els càrrecs que va detenir al Camp de Tarragona, sense deixar de banda la trajectòria dels familiars més directes, molt apreciats per la Corona. A aquest el seguiren els doctors Domènec Aguirre i Joan de Morató. El Consell mai no va tenir la intenció de desautoritzar l'opinió més aviat vehement del duc de Medina Sidònia.

Com succeïa en altres ocasions va haver-hi un vot particular en aquesta consulta, el del duc d'Osuna, president del Consell d'Aragó. Aquest vot particular era de naturalesa distinta als emesos fins aquell moment. La seva intenció era donar suport al doctor Domènec de Vardier, en conseqüència, s'apartava de la discussió dominant. Actitud que no implicà un atac directe als doctors Francesc de Verthamon i Domènec d'Aguirre, als quals proposà acte seguit i per aquest ordre.³⁶

L'elecció del doctor Jaume de Potau i Moles com a jutge de cort fou molt còmoda, per no dir de mer tràmit si ens deixem portar per les aparences. La seva condició d'assessor més antic de la Batllia li facilità les coses. De totes maneres, les tres sales de la Reial Audiència no comptaren amb ell; però com que llur opinió era la menys influent de totes, si és que realment tenia la capacitat d'incidir en la voluntat reial, no fou un obstacle insalvable per al doctor Potau i Moles. Aquestes proposaren els doctors Francesc de Càncer, Josep Rovira i Josep Medianta, empatats a vots i el doctor Bernardino de Puig. Com ja hem indicat, el virrei s'inclinà sense embuts pel doctor Jaume de Potau i Moles amb l'argument, ja esmentat, que era l'assessor de la Batllia amb més experiència. A continuació hi havia els doctors Tomàs de Marañoso i Arañón i el doctor Francesc Rius i Bruniquer.

Per començar, el Consell d'Aragó considerava que sols havien de figurar a la seva terna els assessors de la Batllia. Com que el doctor Potau i Moles era el que feia més temps que hi era, el Consell es decantà per ell a l'hora de decidir qui havia d'encapçalar la proposta per al monarca. El seguien el doctor Vicenç Sabater i el doctor Francesc Comes i Torró. És significatiu que el virrei i el Consell sols coincidiren en la persona del doctor Jaume de Potau i Moles. Factor que potser el rei va tenir en compte. Difícil serà saber-ho, però és

36. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 80. Consulta efectuada el 9 de maig de 1693. El seu nomenament es recull a ACA, reg. Officialium, núm. 30 (1689-1693), 20 de juny de 1693, f. 143.

un fet irrefutable que el doctor Potau i Moles aconseguí la plaça de jutge de cort.³⁷

Exempta de grans inquietuds fou la consulta que precedí al nomenament del doctor Vicenç Sabater, qui substituí el doctor Miquel Joan Taverner i Rubí. Sols les tres sales de la Reial Audiència el descartaren en llur terna. Aquesta incloïa els doctors Josep Pastor, Bernardino de Puig i Francesc de Càncer amb tretze, nou i vuit vots, respectivament. El virrei, si bé estava bastant d'acord amb les sales, se'n desmarcà pel que fa al primer lloc, per al qual nomenà el doctor Vicenç Sabater, fiscal de la Batllia de Catalunya. Després va incloure el doctor Francesc de Càncer i, finalment, el doctor Josep Pastor. L'actitud del virrei no fou en cap moment bel·ligerant i fins i tot va tenir interès perquè constés que tots eren jutges preparats per poder exercir adequadament les responsabilitats de jutge penal.

El Consell assumí pràcticament el criteri del virrei. Dóna la impressió que la seva terna era més aviat política, és a dir, que no volia ofendre ningú. Mantingué el protagonisme del doctor Vicenç Sabater i intercanvià les posicions ocupades pels doctors Josep Pastor, que pujà un esglao a la terna, i Francesc de Càncer que va perdre possibilitats en la proposta virregnal. La novetat més destacada fou que va fer constar el doctor Bernardino de Puig junt amb el doctor Francesc de Càncer. Aquest magistrat va estar ben considerat per les sales de la Reial Audiència, però marginat pel virrei.³⁸

No ens es fàcil intuir, des del punt de vista de la corresponent i repetitiva consulta, el motiu que aconsellà a la Corona a nomenar el doctor Bonaventura Tristany com a jutge de cort. Ell i el doctor Josep Ferrer i Vinyals foren els magistrats que no tingueren unes consultes

37. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 10. Consulta efectuada el 21 de febrer de 1673. Hi ha un duplicat de la consulta a AHN, Consells suprimits, lib. 1887-E, f. 168r. El seu nomenament es recull a ACA, reg. Officialium, núm. 25 (1678-1689), 16 de desembre de 1678, f. 36. També la Diputació del General es fa ressò del seu nomenament quan fa constar en els seus dietaris que "(...) Dilluns, a XII. [mes de juny] En aquest die és estat presentat un real privilegi de jutge de cort de la Real Audiencia despedido a favor del doctor Jaime de Potau i Moles datat en Madrid a 26 del mes de abril del corrent any 1673, lo qual per orde de ses senyories és estat regonegut per los magnífichs assessors y advocat fiscal ordinari de la present casa y vist venir en deguda forma de cancellaria despedido com en registre de privilegis y juraments de oficiales reales (...)". Dades extretes de *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII (1656-1674), Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2002, f. 668.

38. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 110. Consulta efectuada el 5 de setembre de 1681. El seu nomenament a ACA, reg. Officialium, núm. 25 (1678-1689), data 31 d'octubre de 1681, f. 101.

tan còmodes com la resta de llurs col·legues. No fou atacat, però no gaudí d'una bona posició en les diferents ternes que s'elaboraren. Les tres sales de la Reial Audiència proposaren primer el doctor Francesc de Càncer, a continuació el doctor Cristòfol de Potau i, finalment, els doctors Bonaventura de Tristany i Josep Claver tancaren la proposta amb el mateix número de vots.

En aquesta ocasió el virrei entrant i el sortint efectuaren llurs respectives ternes, com succeïa algunes vegades. En la del sortint no apareix el doctor Bonaventura de Tristany i en la de l'entrant ocupava la darrera posició; precedint-lo els doctors Vicenç Sabater i Josep de Gelzen. Les seves expectatives milloraren amb el Consell d'Aragó, que sols el situà en segon lloc, un fet prou significatiu. El doctor Vicenç Sabater l'encapçalava i la tancava el doctor Josep de Gelzen, a qui es considerava massa jove. Al final, la plaça fou per al doctor Bonaventura de Tristany. Desconeixem els motius que n'afavoriren el nomenament, si bé la seva família ja havia aconseguit una notorietat important en aquells anys.³⁹

Si és difícil trobar dos magistrats que hagin compartit unes circumstàncies semblants a l'hora d'accedir a una plaça de jutge de cort o civil, tampoc no és fàcil comprovar que alguns hagin compartit unes circumstàncies similars quan intentaren accedir a la Reial Audiència catalana.

Dels set magistrats que exerciren de jutge de cort abans de formar part de la sala del regent, sols la meitat trigaren poc temps a aconseguir la plaça de jutge penal. El doctor Josep Ferrer i Vinyals, per exemple, obtingué la plaça el mateix any en què el seu nom aparegué en una consulta per aquest càrrec. Tingué serioses possibilitats quan morí el doctor Miquel de Pallarés. Fou proposat per al primer lloc per les sales de la Reial Audiència, en darrera posició pel virrei i en la intermèdia, la qual cosa hauria pogut facilitar el seu nomenament, pel Consell d'Aragó.⁴⁰

El doctor Bonaventura de Tristany, aproximadament mig any abans d'aconseguir la plaça de jutge de cort, optà com si res a una plaça d'oidor de la sala tercera. Molts pocs magistrats, ja ho hem dit algun altre cop, aconseguiren aquest objectiu tan ambiciós sense

39. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 120. Consulta efectuada el 12 de febrer de 1676. Sobre el doctor Bonaventura de Tristany hi ha nombroses referències a l'obra de MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 113, 137-138, especialment.

40. Aquestes dades es troben a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 18 de febrer de 1666.

formar part de la Reial Audiència. En realitat va tenir molt poques possibilitats, si és que la va tenir aleshores, perquè només fou proposat per les sales de la Reial Audiència. Ni el virrei ni el Consell d'Aragó hi pensaren.⁴¹

El doctor Jacint Beltran també aconseguí la plaça de jutge de cort en molt poc temps; de fet, al segon intent ho aconseguí. I si bé a la primera consulta no va tenir un protagonisme especial, ja que sols fou proposat per les tres sales en segon lloc compartit amb el doctor Jeroni Ferrer, a la següent es concretà la seva elecció.⁴²

Dintre d'aquest mateix grup, podríem incloure el doctor Jaume de Potau i Moles. Per bé que va haver d'esperar uns dos anys i mig, no és un període de temps rellevant. Quants magistrats no haurien volgut trigar aquest mateix interval de temps entre el seu primer intent i l'accés definitiu a la Reial Audiència! El juny de 1670 ja optà, tot i que no se'n sortí, a una de les tres places de jutge de cort. Quasi dos anys més tard, intentà sense èxit obtenir una vacant d'oïdor o de jutge de cort. Ambdós temptatives foren inútils. I, a la fi, a començaments de 1673, fou ascendit a jutge de cort. Així doncs, des del seu primer intent sols transcorregueren al voltant de dos anys i mig.⁴³

En canvi, els doctors Antoni de Vilaplana i Francesc de Verthamon van haver de tenir més paciència per aconseguir ser jutges penals. Ambdós s'hagueren d'esperar uns sis anys per ser jutges de cort. El doctor Antoni de Vilaplana inicià la seva trajectòria el novembre de 1681 quan quedà vacant una plaça d'oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència. Sols constà en la llista de les tres sales de la Reial Audiència i fou ignorat en la resta de la consulta. Al més següent optà simultàniament a una plaça de la sala del canceller i a una altra de jutge de cort. El seu protagonisme fou distint en ambdós casos. En la consulta per a la plaça civil es reproduí la situació viscuda anteriorment, només hi pensaren les mateixes tres sales. En canvi, en la consulta per proveir una vacant de jutge de cort va tenir més possibilitats, ja que fou proposat per al segon lloc pel virrei i en tercera posició pel Consell d'Aragó.

41. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 7. Consulta efectuada el 18 de juliol de 1675.

42. La primera consulta en què participà es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 93. Consulta efectuada el 7 d'agost de 1688.

43. Les distintes consultes que recullen aquests intents per accedir a la Reial audiència es troben a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9; ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 121. Consulta efectuada el 30 de març de 1672; ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 28. Consulta efectuada el 21 de juny de 1672.

Entre 1682 i 1686 tornà a optar sense èxit a dues vacants de jutge de cort. En la consulta corresponent a 1682 tots els agents implicats en el procés de selecció el situaren al segon lloc de llurs respectives ternes. En canvi, el 1684 no aconseguí el mateix grau d'unanimitat. Tant el virrei entrant com el sortint el deixaren de banda i el Consell d'Aragó s'atomitzà un cop més. De totes maneres, quedà molt ben situat quan es donaren a conèixer els vots particulars.

A finals de 1686, tornà a ser consultat per a una plaça d'oïdor de la sala del canceller i per a una altra de jutge de cort. No reeixí en cap. Per a la del canceller no va tenir cap possibilitat o, més ben dit, no es donaren les condicions per gaudir del vistiplau reial. Només el proposaren les sales de la Reial Audiència. Ni el virrei ni el Consell d'Aragó cregueren oportú incloure'l en llurs ternes. Però a l'hora d'haver-se de proveir una plaça de jutge de cort una setmana més tard, la seva actitud fou totalment distinta. Ara comptaven amb ell. Les tres sales decidiren que encapçalés llur proposta. El virrei optà pel segon lloc i el Consell el situà al capdavant com les tres sales. Els vots particulars no anaven en contra de les seves possibilitats, ja que la majoria pretenien oferir alternatives al candidat proposat en darrer lloc pel Consell. Finalment, el mes de novembre de 1687 aconseguí la desitjada plaça de jutge de cort.⁴⁴

Mai no constà el doctor Francesc de Verthamon a la consulta per a una plaça de la sala tercera. Les seves dues primeres consultes foren per a vacants de jutge de cort. Si ens haguéssim de guiar per la primera en què participà com a jutge de cort, hauríem arribat a la conclusió que trigaria poc a accedir a la Reial Audiència de Catalunya. Però no fou així. Malgrat que les tres sales i el virrei l'ignoraren, el Consell d'Aragó va creure oportú posar-lo en el segon lloc de la seva terna. I això sempre ens dona una informació útil sobre les autèntiques possibilitats del jutge en qüestió. La següent convocatòria per a una plaça d'aquestes mateixes característiques és pràcticament calcada de l'anterior. Sols el Consell el té en compte, mentre que les sales i el virrei el deixen de banda un cop més.

44. El nombre considerable de consultes en què participà en fa inevitable una llista exhaustiva. La seva presència a la vacant d'oïdor de la sala tercera per la mort de Joan Baptista Roca i Julià es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 12. Consulta efectuada el 8 de novembre de 1681. Per a les consultes referents a la sala del canceller, remetem el lector a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 113; llig. 225, doc. núm. 101. Per a consultes elaborades per proveir vacants de jutge de cort, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 107; llig. 225, doc. núm. 106; llig. 225, doc. núm. 85; llig. 225, doc. núm. 103.

Tot va canviar quan a començaments de 1689 el nom de Francesc de Verthamon tornà a estar present per proveir una plaça d'oïdor de la sala del canceller. Aquesta vegada foren únicament les sales de la Reial Audiència les que hi pensaren. Aquest mateix any participà en dos processos de selecció de personal: un per a proveir una plaça de jutge de cort i l'altre per a una d'oïdor de la mateixa sala del canceller. Per a la primera, les seves possibilitats foren immillorables. Aquesta vegada les sales i el virrei el van tenir en compte, ni que fos per al darrer lloc. D'altra banda, el Consell, fidel a la seva coneguda trajectòria, decidí que encapçalés la seva proposta. Els vots particulars no en qüestionaren la idoneïtat, si bé no tots van ratificar la primera posició.

Però el Consell, que sempre li donà suport perquè obtingués aquestes places de jutge de cort, mai no hi va recórrer per a una plaça d'oïdor de qualsevol de les dues sales civils. Quan el doctor Miquel Joan Taverner i Rubí va ser promocionat, la seva vacant a la sala del canceller fou per al doctor Josep de Gelzen. El doctor Francesc de Verthamon no va tenir cap possibilitat, ja que només el tenien en compte les sales, situant-lo al primer lloc, això sí, compartit, de llur terna. Els altres l'ignoraren completament. Pel que fa a la vacant que es produí el 1691 a la sala del regent quan es promocionà el doctor Miquel de Calderó es va repetir la mateixa situació. El comportament de tots els implicats en el procés de selecció fou el mateix, és a dir, el virrei i el Consell d'Aragó l'ignoren i les sales el tornen a posar en un lloc destacat. Tots tenien les idees molt clares. El seu futur a curt termini passava irremeiablement per proveir una plaça de jutge de cort, tal com va passar, a la fi, el maig de 1693.⁴⁵

De tots els magistrats que iniciaren la seva activitat professional a la Reial Audiència de Catalunya amb una plaça de jutge de cort, el doctor Vicenç Sabater és el que va haver d'esperar més temps perquè es materialitzés el seu desig. Transcorregueren una mica més d'onze anys entre la primera consulta i la que va donar pas al seu nomenament com a jutge penal. Arribà a participar en nou consultes!

Si analitzem, primer, les consultes per proveir varies vacants de jutge de cort, arribem a conclusions molt interessants sobre el com-

45. Una altra vegada és inevitable una relació exhaustiva de les consultes en què va constar. Per a les de jutge de cort, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 92; llig. 225, doc. núm. 93; llig. 225, doc. núm. 94. Per a les d'oïdor de la sala del canceller, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 83 i llig. 225, doc. núm. 84. Per a les de la sala del regent, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 82.

portament dels diferents agents implicats en el mecanisme d'elecció. Com ja ha succeït anteriorment. El Consell d'Aragó, des de la primera consulta en què participà el doctor Vicenç Sabater, es mostrà receptiu. Fou precisament en aquesta, que va tenir lloc el juny de 1670, quan l'esmentat Consell el proposà en darrer lloc de la seva terna, posició que va compartir amb el doctor Rafel de Nabona. Aquest fet era important atès l'ampli ventall de possibilitats que se li presentaven, per bé que les tres sales reunides de la Reial Audiència i el virrei el deixaren de banda en llurs propostes. La situació es tornà a repetir exactament igual dos anys més tard i pràcticament com la que es portà a terme el febrer de 1673, però aquesta vegada, en lloc de la tercera posició, com en els dos casos anteriors, se li concedí la segona. Però ja no se l'esmenta més.

La situació experimentà un canvi qualitatiu en les dues consultes prèvies a la que possibilità el seu nomenament. En l'antepenúltima, el febrer de 1676, fou proposat per ocupar el primer lloc pel virrei entrant i pel Consell d'Aragó; i el segon pel sortint. L'última consulta duta a terme el mes de desembre de 1680 fou una mica curiosa. El Consell no el suggerí perquè no havia lliurat el preceptiu memorial per sol·licitar la plaça vacant. El virrei, en canvi, havia fet cas omís d'aquest fet i decidí que liderés la seva proposta, mentre que les tres sales de la Reial Audiència van descartar incloure'l. Encara va haver d'esperar un any perquè assolís el càrrec de jutge de cort i pogués així iniciar la seva trajectòria dins de la institució més representativa de la Corona al Principat.

Si les consultes per intentar ser jutge de cort foren les majoritàries, tampoc no hem d'oblidar aquelles en què participà per aconseguir una plaça d'oïdor a les dues sales civils. D'aquesta manera, Vicenç Sabater no va haver de dedicar uns anys de la seva carrera professional a actuar de jutge penal. Un dels seus primers intents fou precisament optar a dues places que pertanyien a la sala del canceller el 1672. Pel que fa a la primera, fou proposat en darrera posició tant pel virrei com pel Consell d'Aragó, mentre que a la terna de les sales de la Reial Audiència no hi va aparèixer. I a la segona, que es portà a cap el desembre d'aquest mateix any, escalà una posició a la proposta del Consell, però fou ignorat per les sales i el virrei de torn. Aleshores ja feia dos anys que era assessor de la Batllia catalana i el seu nom començava a tenir-se en compte per a les dues places civils de l'alta institució judicial. El seu darrer intent per accedir directament a una sala civil, un altre cop la del canceller, es produí un parell de mesos abans del seu nomenament com a jutge de cort, el juliol de 1681. Va tenir un paper discret perquè es reproduí exactament la mateixa

situació que a la primera consulta de plaça civil en què participà, és a dir, el virrei i el Consell el proposaren en darrer lloc. No hi havia un gran interès per donar suport, almenys en aquelles dates, a la seva candidatura per a una plaça d'oïdor.⁴⁶

Hem comprovat que no tots els oïdors de la sala del regent que foren nomenats prèviament per a una plaça de jutge de cort trigaren el mateix temps, o molt semblant, a aconseguir el seu objectiu. També demostrarem que no va haver-hi una relació directament proporcional entre el temps invertit per a ser jutge penal i el que va haver de transcórrer fins a la seva promoció a aquesta sala.

Tot va ser molt ràpid en el cas del doctor Francesc de Verthamon. Sabem, i ho tornem a recordar de forma succinta, que ingressà a la Reial Audiència com a jutge de cort a la darrerria de la primavera de 1693, després de nombrosos intents iniciats uns cinc anys i mig abans. Dos anys i mig més tard ja havia assolit la seva plaça d'oïdor de la sala del regent.⁴⁷

També fou molt ràpid el doctor Vicenç Sabater, tot i que fou el que trigà més temps a ser nomenat jutge penal. Tan sols van transcórrer uns quatre anys entre aquest nomenament i el seu ascens a una plaça civil.⁴⁸ Aquest mateix temps fou el que va haver d'esperar el doctor Josep Ferrer i Vinyals, si bé aquest magistrat va tenir, en conjunt, més sort, ja que aconseguí molt aviat la plaça de jutge de cort. En la dècada posterior al seu nomenament d'oïdor en aquesta sala, intentà inútilment promocionar-se dins de la Reial Audiència de Catalunya. L'any següent d'accedir a aquesta sala, el desembre de 1671, maldà per aconseguir una plaça d'oïdor de la sala tercera. Repetí l'intent a finals d'octubre de 1680 i a començaments de novembre de 1681. Entre aquests dos

46. Per a les places de jutge de cort, vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9; llig. 226, doc. núm. 28; llig. 226, doc. núm. 10; llig. 225, doc. núm. 120; llig. 225, doc. núm. 109. Les seves més aviat escasses possibilitats d'accedir directament a una plaça d'oïdor es reflecteixen a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 121; llig. 226, doc. núm. 11; llig. 225, doc. núm. 118.

47. La posterior trajectòria del doctor Francesc de Verthamon es pot seguir amb facilitat. Sols participà, abans de ser escollit per aquesta sala, en dues consultes per a aquesta mateixa sala. Per a un major aprofundiment vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 78 i llig. 226, doc. núm. 44.

48. Fou elegit el doctor Vicenç Sabater per a una plaça d'oïdor de la sala del regent l'any següent de ser nomenat jutge de cort. Aquest mateix any participà en dues consultes per ocupar dues places d'oïdor. La primera era per a la sala del regent i la segona per a la del canceller. Vegeu, doncs, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 116; llig. 225, doc. núm. 113.

intents participà en una altra consulta per ocupar la plaça d'advocat fiscal patrimonial. Tot fracassà sense remei.⁴⁹

El doctor Bonaventura de Tristany va tenir una sort molt semblant als dos darrers casos que hem comentat. Si bé passaren quelcom més de cinc anys entre el nomenament de jutge penal i civil, la seva carrera era sòlida i anava a bon ritme. Van transcórrer uns quatre anys i mig fins que el seu nom sortí en una primera consulta, a mitjan novembre de 1680, per ocupar una plaça d'oïdor d'una sala civil, concretament la del regent. L'estiu de l'altre any, el seu nom tornà a entrar a les travesses per a una vacant, aquesta vegada, a la sala del canceller. Tant el virrei com el Consell d'Aragó el proposaren en segon lloc.⁵⁰ La seva actitud era un bon presagi que es confirmà uns quatre mesos més tard quan obtingué una plaça d'oïdor en aquesta sala.

És molt semblant, en aquest sentit, la trajectòria del doctor Jacint Beltran. Trigà quasi el mateix temps que el doctor Bonaventura de Tristany, però participà en una consulta més, tres en total. La primera fou per a una vacant a la sala del canceller, el març de 1689, i les dues restants per a la del regent. Les seves possibilitats eren escasses en la primera. Tan sols el proposaren les tres sales de la Reial Audiència. En les dues consultes anteriors per proveir vacants en aquesta mateixa sala abans de ser escollit no va tenir gaire sort. Sobretot en la primera, ja que només van proposar-lo alguns vots particulars. En la de maig de 1693, la darrera abans de ser seleccionat, sols el Consell el va triar per situar-lo en un lloc intermedi de la seva terna. Les tres sales i el virrei no el van incloure a les respectives ternes. Però a finals de l'any següent, les circumstàncies foren totalment distintes i, sens dubte, a favor seu. Davant d'aquesta situació el monarca l'escollí.⁵¹

El doctor Jaume de Potau i Moles va haver d'esperar un mica més que ell, però com que el seu anterior nomenament fou ràpid no tenia motius de queixa. El seu *cursus honorum* era més que raonable. En

49. La constància d'aquests dos intents previs al seu nomenament d'oïdor de la sala del regent a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 2; llig. 553, s/núm. Els esforços posteriors per aconseguir un ascens es ressenyen a ACA, CA, llig. 553, s/núm.; llig. 225, doc. núm. 119; llig. 225, doc. núm. 111.

50. Les dues consultes en què participà abans d'accedir a la sala del regent es troben a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 115; llig. 225, doc. núm. 118.

51. La consulta per accedir a la sala del canceller es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 84. Per a les de la sala del regent abans de ser membre de la sala, vegeu llig. 225, doc. núm. 82; llig. 225, doc. núm. 78.

realitat, aconseguí l'ascens a oïdor d'aquesta sala en la primera consulta que participà després d'obtenir una plaça de jutge de cort.

És curiós que el doctor Antoni de Vilaplana, un dels juristes més valorats en aquesta època, hagués de participar en nombroses consultes abans d'aconseguir les dues places de la Reial Audiència, sobretot quan optà a jutge de cort. Però si bé foren moltes menys per oïdor de la sala del regent, trigà igualment sis anys a ser promocionat. Posats a concretar, convé aclarir que foren tres les consultes prèvies al seu definitiu nomenament com a oïdor d'aquesta sala. A començaments de 1689, optà a dues places de l'altra sala civil. El juliol de 1691 escollí una plaça d'aquesta mateixa sala. La seva elecció no fou fins a finals de la primavera de 1693.⁵²

Deixant de banda les especials circumstàncies que envoltaren el doctor Joan Pau Xammar, que passà de jubilat a oïdor de la sala que estudiem ara, no trobem en la resta de jutges que hi accediren directament cap diferència qualitativa respecte a la trajectòria dels que exerciren de jutge de cort. Sols el doctor Josep Pastor i Mora trigà un parell d'anys a ser nomenat oïdor, però foren dos anys viscuts, si se'm permet l'expressió, intensament. A finals d'octubre de 1680 fou consultat per a una vacant a la sala tercera i quinze dies més tard per a una altra a la sala del regent. L'any següent participà en tres consultes: els mesos de juliol i desembre per a oïdor de la sala del canceller i a començaments de setembre per a la de jutge de cort.⁵³ El 1682, en l'única que participà, fou escollit oïdor.

Al cap de quatre anys de formar part d'una consulta precisament per a la sala del regent, el doctor Joan Carbonell hi accedí. Tot es precipità amb rapidesa. Des de la primera vegada en què constà el seu nom, el febrer de 1666, sols tornà a aparèixer dos cops més abans del seu irreversible ascens. Tant aquestes consultes com la que va fer possible el seu nou càrrec van tenir lloc entre els mesos de maig i agost de 1670. En la dècada posterior a la seva entrada a aquesta sala civil i en un molt curt període de temps, entre els

52. Per a les de la sala del canceller, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 83; llig. 225, doc. núm. 84. L'única consulta en què participà per optar a la sala del regent abans del seu definitiu nomenament es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 82.

53. La seva participació en la consulta per a una vacant de la sala tercera, en què fou elegit el doctor Joan Baptista Roca i Julià, es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 119. Per a les dues de la sala del canceller, llig. 225, doc. núm. 118; llig. 225, doc. núm. 113. Per a la plaça d'oïdor de la sala del regent, llig. 225, doc. núm. 115. I per a la de jutge de cort, llig. 225, doc. núm. 110.

mesos de juny i juliol de 1681, s'arribà a pensar en Joan Carbonell per a cobrir la vacant de regent la cancelleria i d'advocat fiscal patrimonial. Les dues propostes no quallaren i la seva carrera arribà al definitiu punt i final.⁵⁴

El retard per aconseguir aquest ascens fou evident en els tres magistrats que ens queden per analitzar, els doctors Agustí Piñana, Dídac Ferrer i Josep Claver, si bé aquest últim va batre tots els rècords coneguts fins ara. El primer, si bé participà en molt poques consultes, optà a una vacant a la sala del canceller a començaments de juny de 1655; entre aquest any i 1662 no tornà a participar en cap altra consulta, almenys que en tinguem constància. Fou en aquest darrer any quan va obtenir l'elecció, si bé tres mesos abans el seu nom se cità per proveir una vacant d'oïdor de la sala tercera. Transcorregueren set anys.⁵⁵ Una llarga espera.

Ho fou més la del doctor Dídac Ferrer.⁵⁶ Els mesos de març i abril de 1657 optà com si res a dues places d'oïdor de la sala tercera sense èxit, òbviament. Fins el 1662 no tornà a formar part d'una altra consulta i aquest any participà en dues. La primera, que va tenir lloc a l'abril, era un altre cop per a la sala tercera, i la següent, que es portà a cap el juliol, fou per proveir una plaça a cadascuna de les dues sales civils. I l'altre mes s'elaborà la consulta que el va elegir de forma definitiva.

Com ja hem indicat, el doctor Josep Claver fou qui trigà més a aconseguir la plaça d'oïdor de la sala del regent. Hi invertí aproximadament vint-i-cinc anys; una barbaritat de temps! Suposem que les greus acusacions a què va haver de fer front ajuden a explicar aquest més que notable retard. Participà en infinitat de consultes per a tot

54. La suggerent trajectòria del doctor Joan Carbonell pot seguir-se amb facilitat gràcies a la documentació conservada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. L'única consulta en què participà, abans del seu definitiu nomenament, a la sala del regent es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 25. Per a les altres dues relatives a la sala tercera de la Reial Audiència, vegeu llig. 553, s/núm.; llig. 226, doc. núm. 20. Les dues consultes posteriors a l'obtenció d'aquesta plaça d'oïdor de la sala del regent, es poden consultar al llig. 225, doc. núm. 95; llig. 225, doc. núm. 111.

55. Les distintes consultes que ens permeten seguir-ne la trajectòria són a ACA, CA, llig. 553; llig. 226, doc. núm. 4.

56. Els seus intents fracassats d'accedir a la sala tercera de la Reial Audiència catalana es ressenyen a ACA, CA, llig. 553; llig. 226, doc. núm. 18. Sabem que optà per una plaça vacant a cadascuna de les dues sales civils gràcies a la informació que es conserva a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 4.

tipus de places, excepte les vacants d'oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència.

Les més nombroses foren per a jutge de cort. La primera, duta a terme el febrer de 1666, fou per a jutge penal, i d'una forma intermitent continuà optant a successives vacants d'aquesta mateixa categoria professional. En la consulta que va tenir lloc el 1666 per a jutge de cort i en les dues següents celebrades el febrer de 1676 i novembre de 1684 tan sols les tres sales pensaren en ell, i sempre per ocupar la darrera plaça. La situació canvià el novembre de 1687 quan el Consell d'Aragó el tingué en compte per primera vegada, situant-lo, això sí, en el darrer lloc de la seva terna. La consulta de l'agost de l'any següent per aquesta mateixa categoria reunia tots els requisits perquè fos elegit. Tant el virrei com el Consell el situaren en el lloc preferent, a excepció d'un vot particular, el del regent Antoni Calatayud, la resta de vots emesos li foren favorables. Fins i tot el del regent Francesc de Borja el ratificà en la primera posició, coincidint amb el Consell. A la darrera consulta de jutge de cort, però, les seves expectatives es diluïren amb claredat ja que no el proposaren ni les sales, ni el virrei, ni el Consell. És sorprenent que a voltes es produïssin aquests canvis tan sobtats en un espai de temps relativament curt. Els seus interessos perseguïen aleshores unes finalitats distintes.

Hem indicat que el doctor Josep Claver participà en altres consultes per proveir places d'oïdor, tant de la sala del canceller com de la del regent. De fet, foren tres per a la primera i una de sola per a la segona sala civil, abans de ser-ne escollit definitivament.

Les dues primeres consultes en què participà, una per a la de regent i l'altra per a la de canceller, foren negatives per a les seves expectatives, ja que sols les tres sales de la Reial Audiència el proposaren. El seu nom apareix en dues places vacants a la sala del canceller. En la consulta duta a terme el febrer de 1689 només aconseguí el vot particular emès pel regent Francesc de Borja. Les tres sales el situaren al darrer lloc amb els mateixos vots que el doctor Martí Figuerola. En la de mitjan març d'aquest mateix any gaudí d'un protagonisme extraordinari, amb tot les seves perspectives no semblaven millorar de forma sensible, ja que fou proposat en darrera instància per les esmentades sales i per alguns vots particulars, en concret els emesos pel president del Consell, Pere Antoni d'Aragó, pel marquès de Castelnovo, pel marquès de Canales i també pel marquès d'Hariza. El regent Francesc de Borja, que ja l'havia suggerit anteriorment, també el situà al darrer lloc de la seva terna. Malgrat tota aquesta llarga trajectòria, esgotadora a la llarga per a qualsevol magistrat pendent d'un nomenament que pogués satisfer mínimament les seves

expectatives, encara va haver d'esperar quasi dos anys i mig per ser nomenat oïdor d'aquesta sala.⁵⁷

La majoria de les consultes que possibilitaren l'accés dels magistrats a la sala que estudiem ara no ens suggereixen uns nomenaments conflictius. Malauradament, aquesta vegada, com quasi sempre succeeix, no hem aconseguit totes les consultes, ens falta la que hi consta el doctor Vicenç Sabater.⁵⁸ Tampoc no tindrem en compte les excepcionals circumstàncies que rodejaren el doctor Joan Pau Xammar, de les quals ja hem parlat.⁵⁹ De totes, les corresponents als magistrats Josep Ferrer i Vinyals, Jaume de Potau i Moles, Bonaventura de Tristany i Francesc de Verthamon, foren més aviat de tràmit.

Si bé desconexim la proposta de les tres sales de la Reial Audiència, les circumstàncies foren molt positives per al doctor Josep Ferrer i Vinyals. El virrei el situà al primer lloc seguit dels juristes Miquel de Calderó i Joan de Colomer. Les seves expectatives es reduïren encara més quan el Consell d'Aragó es limità a ratificar la proposta anteriorment esmentada. Es valora molt la gestió realitzada pel doctor Ferrer i Vinyals durant la seva etapa de jutge de cort, el propi Consell arriba a afirmar que el proposa en aquesta posició rellevant per "(...) sus buenas letras, meritos y servicios, que ha hecho en la plaza de juez de corte que oy tiene, como por los que hizo antes siendo Asesor en el Tribunal de la Baylia gral (...)". Aquest criteri fou compartit pel Consell, però no l'aplicà als restants llocs de la terna, que foren qüestionats per alguns vots particulars. Els regents Pere de Villacampa, Rafel Vilosa i el marquès de Castelnovo rebutjaren de pla tant el doctor Miquel de Calderó com el doctor Joan de Colomer. Al seu lloc proposaren els doctors Rafel de Nabona, assessor de la Batllia, i Rafel de Moxó,

57. És difícil sistematitzar de forma adient tota aquesta llarga trajectòria del doctor Josep Claver. Crec que és útil agrupar les consultes que el tingueren en compte per a la categoria de la plaça en qüestió. Així doncs, per a les de jutge de cort, vegeu ACA, CA, llig. 553, s/núm.; llig. 225, doc. núm. 120; llig. 225, doc. núm. 85; llig. 225, doc. núm. 92; llig. 225, doc. núm. 93; llig. 225, doc. núm. 94. L'única consulta que participà per cobrir una vacant a la sala del regent es troba a llig. 553. Per a les tres destinades a proveir vacants en la sala del canceller, vegeu llig. 225, doc. núm. 101; llig. 225, doc. núm. 83; llig. 225, doc. núm. 84.

58. Malgrat aquest inconvenient, tenim, almenys, la constància del seu nomenament com a tal. Vegeu ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), 5 de juliol de 1684, f. 216.

59. Disposem d'una breu nota que dóna fe d'aquest retorn a la vida professional activa a la sala del regent de la Reial Audiència catalana. ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), sense data.

assessor del governador de Catalunya. Tot afavorí el doctor Ferrer, que obtingué el cobejat objectiu.⁶⁰

Malgrat haver inclòs la consulta que menà al nomenament del doctor Jaume de Potau i Moles entre les de tràmit,⁶¹ cal matisar que el magistrat Bonaventura de Tristany estava, en teoria, més ben situat que ell per a ser escollit aquesta vegada. De totes maneres, el doctor Jaume de Potau sempre va ser ben vist pel virrei i el Consell d'Aragó, si bé les tres sales no el van incloure en la seva relació de candidats, ja que preferiren el doctor Josep Pastor i Mora, que encapçalà aquesta proposta amb tretze vots, seguit pels doctors Cristòfol de Potau, Francesc Guitart i Ferran de Fivaller, un dels eterns candidats a oïdor de la Reial Audiència de Catalunya, amb vuit vots, respectivament.

El 1681, l'any després de la consulta que permeté la inclusió del doctor Jaume de Potau i Moles a la sala del regent, se'n va fer una altra que significà, finalment, l'accés a l'esmentada sala del doctor Bonaventura de Tristany. Quasi tots tenien molt assumit, si bé s'ha extraviat la terna de les tres sales, que era lògic que aquesta vegada fos nomenat,

60. Per a un seguiment adequat del procés de selecció que va haver de superar el doctor Josep Ferrer i Vinyals, vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 19. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670. Constància definitiva del seu nomenament a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 3 de juliol de 1670, f. 12. També la Diputació del General anotà aquest ascens de la següent manera: (...) Disapte, a XXV [octubre]. En aquest dia és estat presentat en lo consistori de ses senyories un privilegi de altre dels doctors de la Real Audiencia del present principat de Catalunya en la sala del regent la Real Cancelleria a favor del doctor Joseph Ferrer i Vinyals, dada en Madrit, a 3 del mes de juliol del corrent any 1670, despedit en deguda forma de Cancellaria (...). *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII (1656-1674), ed. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2002, f. 366.

61. En aquesta ocasió, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 115. Consulta efectuada el 16 de novembre de 1680. Per al seu nomenament tingueu present, tanmateix, la referència que es troba a ACA, reg. Officialium núm. 25 (1678-1689), 16 de desembre de 1678, f. 36. La Diputació del General ressenyà en el seu moment aquest nomenament afirmant que "(...) En aquest mateix die [Miércoles, XXVI de març] és estat presentat en lo consistori de ses senyories un real privilegi de sa magestat, Déu lo guarde, en deguda forma de Cancelleria despedit, dat en Madrid als 16 de janer pròxim passat de mil sis-cents vuitanta-hu, ab lo qual sa magestat és servit provehir la plassa de jutje de cort de la Real Audiencia Criminal del present principat de Catalunya, per promoció del doctor Jaime de Patau y Molas a altre plaça del civil de dita Real Audiencia, en la sala del senyor regent a favor del doctor don Christòphol de Potau, lo qual real privilegi per orde de ses senyories és (...) comès als magnífichs assessors y advocat fiscal del General y present casa de la Deputació per a que vessen y regoneguessen si venia ab tots los requirits necessaris (...)" Cita extreta de *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII (1674-1689), ed. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2003, f. 472.

tenint en compte que a la del doctor Potau va quedar molt ben situat fins al punt que hauria pogut aconseguir aleshores la cobejada plaça. El virrei en redactar la seva proposta deixa molt clar el que pensava quan ens diu que "(...) ya ha sido propuesto en las vacantes precedentes y al presente es el mas antiguo del Consejo criminal (...)". La segona i la tercera posició foren per als doctors Cristòfol de Potau i Fèlix Molins, respectivament.

El Consell d'Aragó sols ratificà la candidatura del doctor Bonaventura de Tristany, però tot seguit demostrà una preferència especial pel doctor Vicenç Sabater, que passà a ocupar el lloc que el virrei havia assignat al doctor Cristòfol de Potau, relegant-lo al darrer lloc. Com a conseqüència de tots aquests moviments el doctor Fèlix Molins quedà despenjat de la proposta del Consell.

L'únic vot particular que es va emetre, el del regent Joan Baptista Pastor, pretenia reforçar les expectatives del doctor Cristòfol de Potau perquè encapçalés la seva terna, la qual cosa significava que els magistrats proposats pel Consell haurien de baixar un lloc a la terna. Aquests esforços foren inútils i, a més, el doctor Joan Baptista Pastor no es mostrà bel·ligerant.⁶²

La mateixa tònica es repeteix en el cas del doctor Francesc de Verthamon. Només l'ignoraren les tres sales de la Reial Audiència, la qual cosa, com ja hem repetit moltes vegades, era un mal realment menor que no hipotecava el futur de pràcticament cap magistrat. Aquestes s'inclinaren, a igualtat de vots, pels doctors Josep Güell i Josep Càncer, seguits del doctor Melcior Prous; tancaven la proposta, també empatats a vots, els doctors Plàcid de Copons i Francesc Ametller.

El marquès de Gastañaga, en el sempre compromès moment d'elaborar la seva preceptiva terna, volia que aquesta vacant fos per a un dels jutges de cort de la Reial Audiència catalana. Escollí el doctor Francesc de Verthamon pel fet que era el jutge de cort amb més antiguitat aleshores, o almenys aquest és el motiu que féu constar per escrit per justificar que encapçalés la seva proposta. Els doctors Domènec Aguirre i Joan de Morató tancaren la terna, magistrats que van tenir un lloc destacat en el funcionament d'aquesta institució judicial. Criteri compartit pel Consell d'Aragó que li donà suport no sols perquè comptava amb el vistiplau del marquès de Gastañaga,

62. Més detalls a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 116. Consulta efectuada el 19 de novembre de 1681. La seva condició d'oïdor de la sala del regent es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), 26 de desembre de 1681, f. 118.

sinó també pels grans serveis prestats per la seva família. Així mateix, tampoc tingué cap inconvenient a ratificar la resta de la terna virregnal. Hem de tenir present que el parentiu familiar que unia el doctor Francesc de Verthamon amb el regent Josep Rull explicava que la seva candidatura pogués quallar al final. El vot particular del regent Joan de la Torre tampoc posa en qüestió el doctor Francesc de Verthamon, sinó que el seu objectiu és afavorir el doctor Ferran de Fivaller, per la qual cosa situa en segon lloc desplaçant una posició el doctor Domènec Aguirre, que tanca la proposta. Tots aquests moviments pressuposen que el doctor Joan de Morató no aparegui a la terna del regent.⁶³

Hi ha un petit grup de magistrats que sense experimentar enormes dificultats tampoc van tenir un accés fàcil a la sala del regent. És el cas dels doctors Agustí Piñana, Joan Carbonell i Antoni de Vilaplana. Pel que fa al doctor Agustí Piñana, la seva elecció com a oïdor va haver de superar la no-predilecció, per dir-ho d'alguna manera, de l'influent marquès d'Olias i de Mortara, poderós virrei del Principat aquells anys. Les tres sales de la Reial Audiència situaren en un lloc preminent el doctor Dídac Ferrer amb tretze vots, seguit del doctor Agustí Piñana amb dotze i tancava la llista el doctor Àlex Tristany amb onze vots.

Com ja hem anunciat anteriorment, foren el marquès d'Olias i de Mortara i el governador de Catalunya els que complicaren les expectatives del doctor Agustí Piñana. Ambdós personatges insistien en l'especial idoneïtat del doctor Miquel Pallarés.⁶⁴ En canvi, el Consell d'Aragó mai se sentí amb l'obligació d'accedir a les propostes del valorat virrei de Catalunya. Fins i tot podem afirmar, evidentment segons la consulta que s'ha conservat, que el Consell descartà la candidatura del doctor

63. Ternes que es troben a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 72. Consulta efectuada el 14 de desembre de 1695. Com en els casos anteriors, tenim constància del seu ascens a oïdor a ACA, reg. Officialium, núm. 31 (1695-1700), 11 de gener de 1696, f. 41.

64. En la consulta que ens ocupa el marquès d'Olias i de Mortara no estalvia arguments per justificar la seva predilecció pel doctor Miquel Pallarés, argumenta en aquest sentit que en aquells anys era el jutge de cort que feia més temps que exercia a la Reial Audiència de Catalunya, la qual cosa n'aconsellava l'elecció. També recorda que altres jutges de cort amb menys experiència havien aconseguit places d'oïdor abans de l'esmentat magistrat. A aquesta curta però contundent argumentació, s'hi afegeix el governador del Principat que exposa arguments molt semblants als del marquès d'Olias i de Mortara, afirma que ja fa nou anys que exerceix de jutge penal. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 19 de juliol de 1662.

Miquel Pallarés amb molta facilitat, sense esforçar-se a redactar una detallada justificació de la seva ferma decisió. Fet que s'hauria agraït per comprendre els autèntics motius que la inspiraven. El Consell tot seguit dóna a conèixer la seva proposta, al capdavant de la qual situa el doctor Agustí Piñana, sense argumentar el motiu, la qual cosa és un inconvenient tenint en compte que les dades de què disposem d'aquest jutge són esparses. La terna es completa amb els coneguts doctors Joan Baptista Julià i Roca i Dídac Ferrer. La Corona coincideix, i creiem que no ens equivoquem, amb la proposta del Consell d'Aragó. Fet especialment important si tenim en compte l'especial influència que tenia el marquès d'Olias i de Mortara.⁶⁵

Al doctor Joan Carbonell les coses li anaven de cara a la consulta que menà al seu nomenament com a oïdor de la sala del regent. Tan sols el Consell li complicà les seves expectatives quan decidí col·locar-lo al final de la seva terna. Les tres sales el proposaren per al primer lloc seguit dels doctors Joan Colomer i Francesc Comes i Torró. El virrei també acceptà aquests mateixos magistrats, però intercanvià la segona i la tercera posició, és a dir, va mantenir el doctor Joan Carbonell al capdavant, col·locà el doctor Francesc Comes i Torró en segona posició i relegà el doctor Joan Colomer al final. Res d'especialment rellevant no va tenir lloc amb la proposta virregnal. En canvi, el Consell subvertí, si se'ns permet l'expressió, el que s'havia proposat fins aleshores sense argumentar les autèntiques causes que el motivaren a prendre aquesta decisió.

Resultà molt vehement l'argumentació que efectuà el regent Rafel de Vilosa quan exposà detalladament la trajectòria professional del doctor Joan Carbonell al qual tornà a situar en primer lloc com van fer les tres sales i el virrei. La Corona, malgrat l'actitud no del tot favorable al doctor Joan Carbonell, decidí atorgar-li la plaça d'oïdor atès que era un personatge amb una àmplia experiència i que al mateix temps era hereu, com ja hem explicat, dels serveis del regent Felip Vinyes.⁶⁶

Si el doctor Joan Carbonell va tenir un tímid suport del Consell d'Aragó, al doctor Antoni de Vilaplana li succeí el contrari quan fou

65. *Ibidem*. Constància del seu nomenament d'oïdor de la sala del regent a ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 14 de setembre de 1662, f. 208.

66. La consulta que ens assabenta del nomenament del doctor Joan Carbonell es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 27. Consulta efectuada el 8 d'agost de 1670. Vegeu també ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 6 de setembre de 1670, f. 133.

nomenat oïdor a finals del segle XVII. Durant tot el rutinari procés de selecció no li donaren suport ni les tres sales ni el virrei, duc de Medina Sidònia. La terna d'aquestes sales situà al capdavant el doctor Francesc de Verthamon, seguit dels doctors Domènec Aguirre, Antoni de Potau i, tancant la llista, Josep Güell. Proposta que no fou gaire del gust del duc de Medina Sidònia, el qual sols va incloure de la terna anterior el doctor Domènec Aguirre, però el posà al final. El virrei decidí que el doctor Ferran de Fivaller encapçalés la seva proposta i que la segona posició fos per al doctor Fèlix Molins. Ambdós personatges eren coneguts a l'última etapa de la Catalunya foral.

Davant d'aquestes propostes, el Consell d'Aragó intentà justificar la seva terna alternativa per evitar donar una imatge de mera prepotència davant les anteriors propostes que tenia sobre la taula. S'esforçà a justificar el seu suport als jutges de cort, els quals havien de ser premiats amb l'ascens a les sales civils. Criteri que, com ja hem indicat en l'apartat corresponent, s'utilitzava quan convenia donar suport a un determinat jurista però que s'abandonava conjunturalment quan interessava promocionar-ne un directament a una plaça d'oïdor sense passar per la penal. En aquesta ocasió el criteri afavoria sense embuts la candidatura del doctor Antoni de Vilaplana que per primera vegada apareix en tota aquesta consulta.

El Consell estava molt satisfet de la tasca que Antoni de Vilaplana havia portat a terme durant set anys de jutge de cort i al seu parer "(...) ha procurado el desempeño de su obligacion en todo lo que se le ha encomendado assi en tiempo de los tumultos, como durante las campañas con entera satisfaccion de los virreyes (...)". També el proposà per compensar-lo pel fet que no fou escollit a les dues últimes provisions de places civils dels anys 1690 i 1691, malgrat que el mateix Consell decidí que encapçalés la seva terna. En el seu afany per donar-li suport el Consell arribà a demanar al monarca que no el tornés a sacrificar perquè el seu prestigi se'n podria ressentir, la qual cosa "(...) ha parecido al Consejo poner en la Rl consideracion de VMagd para que se sirva tenerlo presente (...)". No ens ha d'estranyar que aquesta encesa defensa del doctor Antoni de Vilaplana aconseguís influenciar positivament la voluntat reial. Actitud del Consell que segurament devia estar influenciada pel fet que el doctor Francesc Comes i Torró era el seu cunyat. La segona i tercera posició foren, respectivament, per al doctor Jacint Beltran, segon jutge de cort per antiguitat, i el doctor Ferran de Fivaller, assessor de la Batllia de Catalunya.

El dissentiment del marquès de Tamarit no posava en entredit la posició privilegiada del doctor Antoni de Vilaplana, sinó que tan sols pretenia potenciar les expectatives dels doctors Ferran de Fi-

valler i Fèlix Molins, els quals són proposats a continuació sense graduació.⁶⁷

Finalment, cal analitzar les consultes menys fàcils o que per un motiu o un altre acumularen més tensions al llarg del període estudiat. Ens referim, per ordre cronològic d'accés, als doctors Dídac Ferrer, Joan Baptista Pastor i Mora, Josep Claver i Jacint Beltran.

El primer va haver de superar l'existència de dos blocs enfrontats si bé ell sempre va estar al costat del més influent, la qual cosa havia de tenir el seu efecte en la decisió final de la Corona. Ni el virrei ni les tres sales no el proposaren. Aquestes situaren al capdavant el doctor Jeroni de Magarola amb tretze vots, seguit dels doctors Josep Rovira i Josep Claver amb onze i nou vots, respectivament. Cap d'ells va convèncer el lloctinent reial que optà per incloure jutges nous en la seva proposta al capdavant de la qual situà el doctor Bernat Olzina, el jutge de cort amb més experiència. L'acompanyaren els doctors Joan Baptista Roca i Julià i Dídac Figuerola. Les perspectives no eren gens afalagadores fins aleshores, ja que ningú no l'havia tingut present.

El Consell és contundent a l'hora de valorar la proposta virregnal, car considera que *l'alter ego* del monarca s'equivoca quan inclou els doctors Bernat Olzina i Dídac Figuerola. Aquests juristes no estan preparats, segons l'esmentat Consell, per exercir de forma satisfactòria a les sales civils de la Reial Audiència, per això els descarta i proposa per a la primera posició el doctor Joan Baptista i Julià i, a continuació, els doctors Dídac Ferrer, assessor de la Batllia catalana, i Narcís d'Anglasell. Els vots particulars de Miquel de Salbà i de Vallgornera i de Josep Romeu de Ferrer donen suport amb vehemència al doctor Dídac Ferrer. Mantenen en darrera posició el doctor Narcís d'Anglasell i el doctor Joan Baptista Roca i Julià passa a ocupar la posició que el Consell assignà en la seva terna al doctor Dídac Ferrer. El vot particular del regent Pere de Villacampa fou encara més crític amb l'opinió de l'esmentat Consell d'Aragó. Opina sense embuts que el doctor Bernat Olzina ha de ser tingut en compte, tot i que el situa contradictòriament al final de la seva terna —pensava potser més en el futur que en aquells moments?— i, en canvi, manté una total coincidència pel que fa als dos primers llocs, és a dir ratifica la terna de la institució

67. Per aprofundir més en aquest tema, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 78. Consulta efectuada el 29 de maig de 1693. Hem de tenir en compte, d'altra banda, la informació que es recull a ACA, reg. Officialium, núm. 30 (1689-1693), 30 de juny de 1693, f. 146.

a què pertany. Al final, els seus poderosos protectors aconseguiren que el doctor Dídac Ferrer pogués fer-se amb la plaça d'oïdor.⁶⁸

No entendríem els esdeveniments al voltant de la consulta del doctor Josep Pastor i Mora si no comentéssim, d'entrada, que era fill del doctor Joan Baptista Pastor, aleshores regent del Consell d'Aragó. Ni les tres sales ni el virrei no el proposaren. Pel que fa a les sales situaren en primer lloc els doctors Francesc de Portell i Ferran de Fivaller, empatats a onze vots, seguits dels doctors Jeroni Ferrer i Vinyals i Fèlix Molins amb nou i vuit vots, respectivament. La proposta virregnal no coincidí amb aquesta terna i proposà candidats alternatius. Justificà la seva argumentant que calia presentar jutges de cort, la qual cosa l'induí a incloure en la seva proposta els doctors Vicenç Sabater, com a candidat preferit, Bartomeu Puig i Francesc Càncer, que tancava la llista de juristes.

Fou precisament el Consell d'Aragó qui alterà les esmentades propostes situant en primera posició el doctor Josep Pastor i Mora. La justificació del Consell és molt natural, exposa una àmplia varietat de criteris que, des de la seva perspectiva, justifiquen la inclusió del doctor Pastor i Mora. Per començar destaca els seus mèrits professionals quan afirma que és "(...) Asesor de la Bailia gral sujeto de literatura, de que ha dado notorias experiencias en los años que ha abogado (...)". Però tampoc pretén amagar que és fill d'un regent del Consell.

68. Vegeu ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 31 d'agost de 1666. Si bé podem pecar de massa detallistes, convé ressaltar la interessant argumentació del bloc format per Miquel de Salbà i de Vallgornera i Josep Romeu de Ferrer, personatges clau en el moment de la reorganització de la Reial Audiència com hem pogut comprovar. Aquests en defensar la candidatura del doctor Dídac Ferrer opinen que "(...) en Letras y entereza de Ministro haze grandes ventajas el Dor Diego Ferrer al Dor Juan Bautista Roca y Julia, y aunque en favor deste se diga: que es mas antiguo Ministro; que la plaza de Juez de Corte, que sirve es asçenso de la Baylia general que obtiene Diego Ferrer, que conviene al servicio de VMagd. y buena administracion de Justicia que, para llegar al grado de Ministro de la Audiencia civil passen primero por el de Juez de Corte; y que Diego Ferrer no viene propuesto por el Virrey: Pero ninguna destas razones les mueve a mudar de dictamen; Porque respecto de la antigüedad, es solo de meses, y el exceso de las letras, y entereza de Ministro venze esta circunstancia como las demas: en quanto aque la Plaza de Juez de Corte sea asçenso de la de Asesor de la Baylia se ha visto pocas vezes, y solo en Ministros mozos, o, de no aventajadas Letras pero con ellas passan al civil los mas sin entrar en las Plazas de Juezes de Corte, y lo que mas es, aun de Advogados (...)". Com en tots els casos anteriors la constància del seu nomenament oficial és a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 15 de desembre de 1666, f. 17. Aquesta informació és en realitat indirecta perquè només hi consta que el doctor Jeroni de Magarola passa a ocupar l'assessoria de la Batllia catalana que deixa vacant el doctor Dídac Ferrer en haver estat promocionat a una plaça d'oïdor de la sala del regent.

Fet que, d'altra banda, és evident per a tothom. Considera que el seu pare gaudeix d'un prestigi merescut i que el mateix doctor Josep Pastor i Mora "(...) por hallarse falto de hazienda con obligaciones de mujer e hijos, le seria de gran desconsuelo pasar a Juez de Corte, por no tener esta plaza mas de Cincomil Reales de Ardites con obligacion de haver de ir por Catalunya (...)".

Per reforçar encara més la seva argumentació, el Consell d'Aragó recorda que una sèrie de magistrats accediren directament de la Batllia general del Principat a una sala civil de la Reial Audiència. Aquest fet també es donà amb advocats, com succeí amb el doctor Francesc Sala que entrà a la sala tercera mentre que els doctors Joan Carbonell, Joan Colomer i Miquel de Calderó accediren a una sala civil. En canvi, el Consell no va tenir cap inconvenient a incloure darrere del doctor Pastor i Mora els dos primers magistrats que proposà el virrei, és a dir, els doctors Vicenç Sabater i Bartomeu Puig, deixant de banda inevitablement el doctor Francesc de Càncer. I si bé el vot particular del president del Consell, Pere Antoni d'Aragón, i del marquès de Castelnovo no és molt expressiu, sospitem que pretenia afeblir la posició del pare del doctor Josep Pastor i Mora, ja que aquests no es limiten a afavorir la terna virregnal. De totes maneres, la monarquia acceptà de bon grat el plantejament del Consell d'Aragó i procedí a la seva designació.⁶⁹

Si sempre és difícil, per no dir impossible, conèixer el perquè de la decisió última de la Corona, ara, en analitzar les circumstàncies que rodejaren el nomenament del doctor Josep Claver, aquesta incertesa augmenta, entre altres coses, per l'extrema atomització del Consell d'Aragó. A més, les ternes elaborades per les tres sales, el virrei i la que efectuà institucionalment el propi Consell, ni que fossin d'una forma parcial, tampoc coincideixen. És possible que el fet que el doctor Antoni de Vilaplana i el regent Francesc Comes i Torró fossin cunyats compliqués l'elecció al doctor Josep Claver.⁷⁰

Com comprovarem suara, tot el procés mereix una atenció especial. Les tres sales de la Reial Audiència de Catalunya decidiren que el doctor Francesc de Verthamon encapçalés llur terna gràcies als deu

69. Vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 112. Consulta efectuada el 28 de novembre de 1682. També ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), 31 de desembre de 1682, f. 151.

70. Tota la informació sobre la seva elecció a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 82. Consulta efectuada el 17 de juliol de 1691. També ACA, reg. Officialium, núm. 30 (1689-1693), 29 de setembre de 1691, f. 62.

vots que aconseguí. El seguiren els doctors Domènec Aguirre i Francesc Ametller amb un vot menys i tancava la proposta el doctor Rafel de Nabona amb només sis. El virrei fou un dels grans valedors del doctor Josep Claver, ja que el situà al primer lloc seguit per dos eterns candidats a oïdor, els doctors Ferran de Fivaller i Fèlix Molins en segona i darrera posició, respectivament. El Consell d'Aragó, incapaç d'elaborar la terna completa, es limità a proposar el doctor Antoni de Vilaplana. Candidat molt valorat per ell mateix. L'atomització era ja un fet irreversible davant la incapacitat de consensuar la resta dels magistrats que havien de formar part de la seva esperada proposta.

Els vots particulars emesos no foren, globalment, gaire positius per al doctor Josep Claver. El que emeteren conjuntament el marquès de Castelnovo, el marquès d'Hariza i el marquès de Laconi el criticava durament. Consideraven "(...) que su literatura es la suficiente, pero no bentajosa y en quanto a servicio particular que haya hecho no ben ponderado alguno, antes bien en los Generales que el mismo representa de Asesor del Campo de Tarragona fue acusado el año 1677 de graves delitos y torpezas (...)". Estaven decidits, per aquest fragment que hem reproduït parcialment, a impedir de totes totes la seva elecció. Fins i tot recorden les condicions amb què fou alliberat després d'haver estat empresonat durant més d'un any. I van voler deixar constància que si el virrei hagués estat informat de tots aquests fets no l'hauria proposat en la seva terna. Ells proposaren la mateixa terna que Fèlix de Marimon, és a dir, els doctors Antoni de Vilaplana, Francesc de Sotomayor i Jacint Beltran. Tampoc van incloure el doctor Josep Claver els vots particulars emesos pels regents Joan Baptista Pastor i Josep Oscàriz, els quals no ratificaren totalment les propostes anteriors, sinó que sols preferiren mantenir al primer lloc el doctor Antoni de Vilaplana. I en aquesta ocasió el seguiren els doctors Ferran de Fivaller i Fèlix Molins, esmentats d'altres vegades.

Ens trobem també amb vots particulars que busquen d'una forma més o menys dissimulada aconseguir tots els magistrats implicats en aquesta consulta. En aquesta categoria, si se'm permet l'expressió, hi podríem encabir la proposta del marquès de Villalba, que torna a situar al capdavant el doctor Antoni de Vilaplana, però que a continuació proposa el doctor Josep Claver i, finalment, el doctor Ferran de Fivaller. I el regent Martí Francesc Clemente segueix una estratègia semblant a la del marquès de Villalba. No dubta a concedir la preferència al doctor Antoni de Vilaplana seguit dels doctors Fèlix Molins i Francesc de Sotomayor. La proposta més política de totes, i amb diferència, fou la del marquès de Tamarit. Aquest situa en primer lloc els doctors Antoni de Vilaplana i Josep Claver, la terna la tanca el

doctor Fèlix Molins. L'únic vot particular, dels set que es van emetre en aquesta accidentada consulta, que no va tenir cap inconvenient a situar el doctor Josep Claver al capdavant fou el del tresorer general del Consell, Alonso de Guzmán. Al doctor Josep Claver el seguiren els doctors Ferran de Fivaller i Fèlix Molins.

La decisió final del monarca deixava en una situació molt incòmoda tots aquells que s'havien distingit per llur bel-ligerància contra el doctor Josep Claver. Però és precisament en aquests casos, i no ens cansarem de repetir-ho, quan encara trobem més a faltar que no es fessin constar per escrit els autèntics motius que inspiraven la decisió reial.

S'exposaren criteris distints en l'elecció del doctor Jacint Beltran. El gran nombre de vots particulars que es donaren en aquesta consulta no va fer perillar-ne l'elecció, o almenys així ho creiem en analitzar tot el procés de selecció. No el tingueren en compte les tres sales de la Reial Audiència, ja que s'inclinaren pel doctor Josep Güell, que fou el més votat amb tretze vots. Els doctors Alexandre de Montserrat i Francesc d'Ametller empataren a la segona posició amb deu i tancava el doctor Josep Càncer amb sols sis vots. Però la situació va millorar per al doctor Jacint Beltran quan es va conèixer que la terna virregnal el situà al capdavant seguit dels doctors Ferran Fivaller i Francesc de Verthamon.

Les seves expectatives feren un salt qualitatiu quan el Consell d'Aragó coincidí amb el virrei, ratificant-lo, per tant, en aquest lloc destacat. I com en el cas anterior, el Consell fou incapaç de consensuar tota la terna, la qual cosa explica que s'emetessin tants vots particulars. El doctor Jacint Beltran mai fou qüestionat pels vots dels diferents magistrats que formaven part del Consell d'Aragó. Tan sols el que donaren a conèixer conjuntament el regent Francesc de Borja i el marquès de Tamarit li van fer compartir el primer lloc amb el doctor Francesc de Verthamon. Tots els altres, insistim, no qüestionaren el seu lloc preferent. Per tant, en aquesta ocasió és més comprensible que el doctor Jacint Beltran fos escollit.⁷¹

71. Hi ha una consulta que recull parcialment les deliberacions per al seu nomenament, es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 44. Consulta efectuada el 18 de desembre de 1694. Per a conèixer més a fons totes les circumstàncies és millor llegir la que es pot trobar a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 69. Consulta efectuada el 13 de gener de 1695. Incloem, com sempre, la referència al seu nomenament oficial, ACA, reg. Officialium, núm. 29 (1688-1697), 28 de gener de 1695, f. 266.

No tindríem una informació tan completa de tots aquests magistrats si no dediquéssim tot seguit un espai que ens ajudi a conèixer les seves activitats dins de la Reial Audiència catalana. Com ja és notori en aquestes alçades de la nostra investigació, no tots accediren directament a la sala del regent. Quasi la meitat aconseguiren una plaça de jutge de cort ocupant la primera posició, la qual cosa implicava adquirir una sòlida experiència en els assumptes més ingrats a què havia de fer front un jutge quan s'incorporava a la plantilla de l'alt tribunal de justícia. Des d'un punt de vista cronològic els doctors Josep Ferrer i Vinyals, Josep de Potau i Moles i Bonaventura de Tristany foren els primers magistrats que exerciren de jutges penals en aquesta sala. I com ja s'ha repetit tantes vegades al llarg d'aquesta investigació, les dades que ens ha estat possible aconseguir són molt desiguals. D'aquests tres magistrats, per exemple, sols podem conèixer a fons el darrer que fou un dels juristes més destacats d'aquesta última etapa foral. Dels altres dos només tenim algunes referències, més o menys interessants, de llur activitat com a oïdors de la *segona* sala civil de la Reial Audiència.

Quan el doctor Bonaventura de Tristany, eminent jurista i eclesiàstic, accedí a la Reial Audiència catalana el 1676 no sospitava els contratemps als quals hauria de fer front al cap d'un any d'haver ingressat en aquesta institució tan influent a Catalunya. La comentada visita de 1677 inquietà pregonament més d'un destacat oficial reial al Principat, i el doctor Bonaventura de Tristany en fou precisament un dels implicats. La petició de suspensió de càrrec que sol·licità per a ell el visitador Llorenç Matheu l'obligà a buscar tot tipus de suports per poder superar aquest moment anguniós. I els trobà.

Mentre el doctor Bonaventura de Tristany era a la localitat gironina de Sant Feliu de Guíxols es donà a conèixer la sentència que l'inhabilitava durant mig any de les seves funcions de jutge de cort. Aquesta greu acusació fou la causa que redactés un llarg i detallat memorial on relatava amb minuciositat les seves activitats i, el que és encara més significatiu, on feia constar els suports decidits dels diferents virreis amb què treballà.

Es va implicar en un conjunt d'accions que posen de relleu el seu protagonisme a l'hora d'assegurar, d'una banda, els necessaris proveïments a l'exèrcit reial i, de l'altra, defensar la monarquia de possibles incursions militars al Principat. A tot això hi hem d'afegir el seu reconegut zel en la incansable persecució dels delinqüents que alteraven la pau social.

El comte de Monterrey fou el primer virrei del Principat que defensà enèrgicament el doctor Bonaventura de Tristany. Li ordenà que continués les seves gestions per transportar importants quantitats

de gra a Vic, la qual cosa era vital per assegurar el proveïment de l'exèrcit reial.⁷²

El marquès de Leganés, nou virrei català, també li donà ple suport. Malgrat que el doctor Bonaventura de Tristany l'advertí de la sentència emesa contra ell pel visitador Llorenç Matheu, el virrei el ratificà en el seu ofici i li demanà que anés a les vegueries de Vilafranca del Penedès i del Camp de Tarragona perquè comprés la major quantitat possible de civada per proveir l'exèrcit reial.

Poc temps després, i finalitzada aquesta missió encomanada pel marquès de Leganés, es dirigí per ordre seva al port de Salou amb la finalitat d'ajudar dues galeres que es trobaven en serioses dificultats en no haver pogut atracar a Barcelona davant la sospita que estaven empestades. Tampoc fou fàcil aquesta missió ja que va haver d'advertir que ambdues naus havien decidit tornar a la Ciutat Comtal amb el consegüent perill per a la població barcelonina. Es rebutjà la seva presència a la capital catalana i foren obligades a tornar a Salou; operació que fou supervisada per ell mateix en ple estiu. La seva entrega a la Corona era constant, malgrat la delicada situació en què es trobava. I els assumptes que havia de tractar mai eren còmodes, ja que exigien prendre mesures contundents per solucionar-los.

D'altra banda, tampoc no és fàcil resumir en unes poques línies l'àmplia varietat d'assumptes a què s'hagué d'enfrontar en tan poc temps. Òbviament la seva activitat no es limitava a assegurar el correcte proveïment de l'exèrcit reial a Catalunya, sinó que per la seva condició de jutge de cort havia d'assegurar una correcta administració de la justícia al Principat. Distintes fonts es fan ressò, per exemple, de la seva visita a Girona a començaments de desembre de 1677 per intentar solucionar uns altercats entre soldats i ciutadans en la coneguda plaça de les Cols.⁷³

72. Aquest suport decidit del comte de Monterrey al doctor Bonaventura de Tristany queda reflectit molt aviat en el memorial, ja que el doctor Bonaventura de Tristany fa constar que "(...) Diò quenta el Suplicante al Conde, de que no podía ejercer, y que devia obedecer la dicha sentencia, y que para lo que quedava que ejecutar, diesse la providencia que fuesse mas del Real Servicio, no permitió, sino que continuasse, que convenia assi al Real Servicio de V. Majestad, como lo executò el Doctor Tristany con toda puntualidad, y particular cuydado, hasta que el Conde volvió à la Ciudad de Barcelona; y en llegando le acordò su suspensión, y le mandò que continuasse en su ministerio hasta otra orden, como consta de la Consulta que el Doctor Roca i Julià del Real Consejo de V. Majestad en el Principado de Catalunya hizo al Conde, y del Decreto que diò en ella (...)". Informació que es pot consultar a la Biblioteca de Catalunya (=BC), Fullets Bonsoms, núm. 2519.

73. BUSQUETS I DALMAU, J., *La Catalunya del Barroc...*, vol. II, p. 476. Aquesta curta però sucosa informació complementa la que apareix d'una forma succincta en el seu memorial.

Més tard es dirigí a la localitat de Sant Pere Pescador per obrir diligències en haver-se comès un assassinat especialment greu, segons la documentació emprada.

Les seves responsabilitats com a jutge penal no es limitaven a la preceptiva visita quan hi havia notícies que s'acabava de cometre un delictes o una alteració de l'ordre públic. A voltes també anava a un determinat indret per recollir *in situ* dades que milloressin la informació reunida en el procés quan aquest ja s'havia admès a tràmit a la Reial Audiència. Per aquest motiu, i aprofitant la seva estada a l'Empordà, intentà aconseguir més pistes que ajudessin a aclarir totalment l'assassinat de sis persones que anaven de Bellaguarda a Roses, les quals foren vilment assassinades per tres individus, dels quals dos estaven aleshores detinguts. D'aquesta manera, pretenia que la Reial Audiència tingués més informació sobre les intrincades circumstàncies que rodejaven aquest desgraciat cas.

La seva habilitat com a magistrat es posava a prova quan havia de dirimir el comportament d'un municipi en temps bèl·lics. Això succeí en aquelles dates quan arribaven notícies que a Llançà i Banyuls, aquesta última en territori enemic, havien intercanviat sal per blat. Comerç que s'havia prohibit de forma taxativa en aquells anys tan complicats. La seva gestió fou exitosa, ja que demostrà que sols havien comercialitzat un cop, la qual cosa rebaixà la tensió.

Però la seva reconeguda capacitat de gestió fou encara més valorada quan va haver de reconduir l'espínol enfrontament entre el procurador general del monestir de Sant Pere de Rodes i Llançà. La tensió que generà el procurador del monestir fou tan gran que el virrei es veié obligat a informar de tot l'assumpte el Consell d'Aragó, que encarregà al doctor Bonaventura de Tristany que s'ocupés d'aquest conflicte. El seu prestigi evitava un cop més que l'espasa de Dàmocles, que el visitador Llorenç Matheu havia posat sobre el seu cap, segués la seva carrera professional. Les seves gestions foren encertades des del primer moment. S'entrevistà amb l'abat del monestir que responsabilitzà al procurador de la situació. A més, tant l'abat com el doctor Tristany eren conscients que convenia tenir bones relacions amb Llançà per la seva condició de poble fronterer. Així doncs, amb la inestimable cooperació de l'abat, el doctor Bonaventura de Tristany aconseguí reconduir un cop més un altre conflicte en una zona tan sensible per als interessos de la monarquia hispànica.

La frontera amb França, que era inevitablement una zona que generava innumerable conflictes, també fou visitada pel nostre magistrat. El virrei de torn li demanà que s'entrevistés amb el capità Josep de la Trinxeria, personatge molt rellevant en els comtats de Rosselló i

de Cerdanya, per intentar eradicar el perill que suposaven els miquelets francesos. Els problemes de vigilància a la zona fronterera preocupaven molt a les principals institucions del Principat.

Ens trobem, per tot el que hem afirmat fins ara, amb un personatge compromès en la recerca de solucions a tota una sèrie de problemes que feien perillar l'estabilitat política i social de la societat catalana. La seva actitud possibilita que les conclusions de la visita de 1677 no tinguessin cap incidència pràctica en la seva carrera judicial.

Adversaris no n'hi faltaren, la mateixa Diputació del General insistí que s'apliqués la sentència que el visitador havia emès contra ell i la resta d'implicats.⁷⁴ Àdhuc recorden al virrei que també s'acostumaven a entregar a la Diputació del General els processos incoats en les distintes visites. En aquest sentit li recorden que a l'arxiu de la Diputació hi ha els processos de les visites realitzades els anys 1604, 1611, 1635 i 1654.⁷⁵

La Corona decidí suspendre'l de sou durant el mig any que li imposà el visitador, però no del càrrec de jutge de cort. Decisió que comunicà en el corresponent reial despatx de 9 de novembre de 1678, i que recull el dietari de la Generalitat de Catalunya l'estiu de 1680.⁷⁶

74. La Diputació del General es mostrava inflexible en la seva petició als dos anys d'haver-se portat a terme la visita i en una carta adreçada al virrei li comuniquen que "(...) Los diputats y oydors de comptes del General de Catalunya representan a vuestra excel·lència com sa magestat, que Déu guarde, fou servit ab son real decret de trenta hu de desembre, 1679, a vostra excel·lència dirigit, ordenar y manar que las sobreditas festas per lo visitador de la real visita fossen executades y posades en execució segons sèrie y tenor de aquellas, com axí fou representat a sa magestat per lo compte de Plasència, llur embaxador, com pot manar vèurer vostra excel·lència ab dit real decret. E com entre altres sentències proferidas en dita real visita se troben ésser suspesos dels officis lo magnífich Bonaventura Tristany, jutge de la règia cort, per Graus de sis mesos, y Dionís Corder, alguzil real, per spay de dos anys, coma par de ditas respective sentèncias fou suspès, per estar dits magnífich Tristany y Dionís Corder en dit temps ocupats en la funció bèlica, la qual vuy ya temps ha cesat y cessa (...) per rahó de llur Office, suplican a vostra excel·lència sie servit manar que ab tot effecte se posen en execució la suspensió de dits magnífich doctor Tristany y Dionís Corder, segons tenor y sperie de ditas llurs respective sentèncias y las demés sentèncias de privacions (...)". Interessant testimoni de l'actitud que es recull a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII, anys 1674 a 1689, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2003, p. 1342.

75. *Ibidem*, p. 1342-1343.

76. L'escrivà major de la Diputació del General incorpora al dietari el document del virrei en què informa al govern de la Generalitat de la ja comentada disposició reial: "(...) He visto los dos memoriales de la real visita tocantes a suspensiones del doctor Buenaventura Tristany, juez de la regia corte, Dionís Corder, alguacil real, según el tenor de las sentencias, y de la misma manera contra Joseph Fortuna, doctor Juan Mercer

Si els nostres coneixements sobre l'etapa en què el doctor Buenaventura de Tristany fou jutge de cort són abundants i variats, aquests es redueixen a la mínima expressió quan pretenem conèixer les vicissituds a què hagueren de fer front com a jutges penals els doctors Josep Ferrer i Vinyals i Jaume de Potau i Moles. Fet fins a cert punt normal si tenim en compte que els respectius memorials es redacten en determinats moments de la seva carrera professional, la qual cosa explica que es deixin de banda les activitats realitzades posteriorment.

A la dècada dels vuitanta tres futurs oïdors de la sala del regent foren nomenats jutges de cort de la Reial Audiència de Catalunya, els doctors Vicenç Sabater, Antoni de Vilaplana i Jacint Beltran. En el cas del doctor Vicenç Sabater, si bé va exercir solament uns tres anys com a jutge penal, va haver de fer front a l'assumpte Francesc Casas, burgès honrat de Perpinyà, condemnat a la pena capital malgrat la decidida oposició de la Diputació del General. El doctor Vicenç Sabater i Gleu, que actuà com a relator d'aquesta causa criminal a instància de Dionísia Peramon, una de les víctimes dels robatoris duts a terme per Francesc Casas, rebutjà amb energia la presumpta contrafacció comesa contra aquest individu en haver-se retractat Dionísia Peramon. La Diputació del General defensava amb vehemència que l'actitud de la demandant, en retirar de part tota acusació, impedia que es pogués aplicar la pena capital a Francesc Casas,⁷⁷ la qual cosa situava en una especial i incòmoda posició el doctor Vicenç Sabater i Gleu.

y Rubí y doctor Joseph Camps, y haviendo ohido a la Real Audiencia se me ofrezte decir a vuestra señoría que respecto de las quatro sentençias están ya ejecutadas, porque en quanto a la que se dio contra dicho doctor Buenaventura Tristany se ha ejecutado por haverlo declarado así a su Majestad en real despacho de nueve de noviembre de 1678, se le permitiese volver al ejercicio de juez de corte como antes lo hacía, menos el goze del salario que le podía tocar en los dichos seis meses de la suspensión, y acerca del salario que corresponde a ellos se ha ejecutado, haviéndosele vuestra señoría retenido (...)", *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII, p. 428.

77. En aquest desagradable afer la Diputació del General es va remetre a distints privilegis emesos en centúries anteriors sobre tota aquesta problemàtica, i en concret recordava que "(...) se encontra ab diferents reals privilegis concedits per los sereníssims senyors reys, al bras y estament militar [al qual pertanyia l'individu en qüestió] particularment ab lo del sereníssim senyor rey don Pere Terser, de denou de maig, mil tres-cents vuytanta, del senyor rey don Fernando Primer, en jornada de nou de octubre, mil Quatre-cens vuytanta-hu, y dos de setembre, mil sinch-cens y deu. En los quals fou consedit al estament militar que no-s pogués inquirir ni prosehir contra alguna persona de dit estament sens instancia de part, de tal manera que, encara que alguna part legítima agués fet instancia y de fet part en la causa, no pogués lo fisco continuar-la ni repèndrer-la per rahó el pretés delictes de que fou inquirit, per quant lo voler executar ditan

Tampoc foren totalment plàcids els anys que el doctor Antoni de Vilaplana serví com a jutge de cort. Vers 1691, quan ja portava quatre anys exercint aquesta responsabilitat, redactà un interessant memorial en què incidia, entre altres molts aspectes, en les dificultats viscudes al poc temps d'accedir a la Reial Audiència de Catalunya. No fou fàcil per a algú acabat d'arribar a aquest alt tribunal haver d'afrontar la revolta dels Gorretes, ja comentada amb anterioritat. Ell mateix, deixant de banda el possible grau d'exageració que hagués pogut cometre, recalca que va viure aquells temps "(...) con grande fatiga y sobre ser el salario tan corto como de cinco mil rl de vellon, ha gastado de su patrimonio en muchas jornadas particularmente de dos de quatro meses que las hizo en el Ampurdan sin haverle apenas asistido la rl tesoreria (...)".⁷⁸ Afortunadament per a ell, els notoris serveis prestats per la seva família a la Corona li facilitaren l'ascens a oïdor de la sala que ens ocupa.

Hi ha poques notícies relatives a les seves activitats durant tot aquest període tan interessant per a la història de Catalunya. Però malgrat aquest inconvenient ens han arribat notícies disperses sobre algunes de les seves activitats. Els virreis que va tenir el Principat en aquells anys sol·licitaren constantment la col·laboració d'Antoni de Vilaplana en una sèrie de tasques diverses. El duc de Villahermosa, que va haver de fer front a la revolta dels Gorretes, demostra que li té una especial confiança quan el recomana a algun militar perquè pugui ajudar en la gestió pública. L'informa de la persecució de delictes comesos al camí reial de Valls i a les muralles de Vilafranca del Penedès.

El duc de Medina Sidònia, titular posterior de la institució virregnal, també el posa al corrent dels problemes d'ordre públic, per dir-ho d'alguna manera, del Principat. En aquest sentit li comunica que ha donat les ordres necessàries per a la captura del camperol Miquel Pagès, oriünd de Torroella de Montgrí, que havia infringit el desterrament que se li havia imposat. Amalgama d'assumptes òbviament distints, però que tenen en comú la preocupació per garantir la tranquil·litat

sentència de mort, havent-se apartat de la instancia dita Dionisia y renunciat a aquella, és voler-se provehir criminalment contra un cavaller o gaudint de privilegi militar sens instancia de part y sols ab la del fisco (...)". Tota aquesta ben estudiada defensa dels drets que emparaven Francesc Casas pretenia frenar una presumpta actitud prepotent dels representants de la Corona al Principat. Tota aquesta dilatada argumentació es pot consultar a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII, p. 1496-1497.

78. El seu memorial ja comentat ens il·lustra, per bé que succintament, aquestes dificultats viscudes. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 41.

del territori català, essent els jutges de cort uns personatges decisius per aconseguir aquest objectiu.⁷⁹

Molt poca repercussió va tenir el doctor Jacint Beltran a la Reial Audiència catalana. No ens consta cap activitat, la qual cosa és realment excepcional, durant la seva etapa de jutge de cort que fou entre 1689 i 1695; i menys encara en l'etapa que actuà d'oïdor, fet que és menys estrany ja que sols va exercir el càrrec un any, és a dir entre 1695 i 1696.⁸⁰

El 1693, el doctor Francesc de Verthamon fou promocionat a jutge de cort de la Reial Audiència. Era, per tant, l'últim que s'havia incorporat. Afirmació que s'ha d'entendre en el sentit que accedí més tard que els altres a aquesta institució. El duc de Medina Sidònia, en la seva condició de virrei del Principat, valorava molt la seva entrega a la campanya de 1693, destacava "(...) en la averiguacion y castigo de delitos comunes, como de Estado, quedando estos a su relacion y cuidado (...)".⁸¹ Si bé sols va estar tres anys de jutge de cort, la seva activitat fou incessant en defensa dels interessos de la monarquia hispànica.

L'experiència que tots ells aconseguiren durant els anys que exerciren com a jutge de cort havia de redundar forçosament en la seva actuació com a oïdors de la sala del regent de la Reial Audiència de Catalunya. En bastants casos la informació de què disposem sobre aquest període és molt més reduïda que la que hem aconseguit per a les etapes anteriors d'aquests magistrats. Això ens ha succeït especialment amb el doctor Vicenç Sabater i Gleu, que accedí a la sala del regent el 1684 fins aproximadament el 1695. De tot aquest gens menyspreable període sols hem pogut aconseguir una puntual referència sobre les seves activitats com a jutge civil. En concret, que es veié afectat per una denúncia de la Diputació del General contra el virrei i altres oficials per l'apropiació de plata d'una galera de la república genovesa. Situació compromesa, però que requeria molt de tacte per no tensar les relacions entre la Diputació i la Corona.⁸²

79. Totes aquestes notícies han sigut extretes de diversos escrits que es troben a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 1.

80. Els nomenaments de jutge de cort i oïdor de la sala del regent es recullen a ACA, reg. Officialium, núm. 29 (1688-1697), 23 de març de 1688, f. 39, i 28 de gener de 1695, f. 266.

81. Vegeu un cop més el seu memorial a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 45.

82. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII, p. 1138.

De vegades, la condició d'oïdor implicà una sèrie d'incompatibilitats amb altres responsabilitats desitjades. Això succeí, per exemple, amb el doctor Josep Ferrer i Vinyals que, al cap de poc temps de ser nomenat oïdor d'aquesta sala, va tenir l'oportunitat d'actuar com a ajudant de l'advocat fiscal, Joan Baptista Cortiada, en la pròxima visita que es portà a terme. Expectatives que es veieren frustrades per la decidida oposició de la Diputació del General. El diputat eclesiàstic, Josep de Camporell, negocià en persona aquest afer amb el suport del Síndic de la Diputació. Aquest últim es posà en contacte amb el canceller del Principat per formalitzar la seva petició aprofitant que les tres sales de la Reial Audiència estaven presidides per ell mateix.

Anteriorment ja s'havien exposat les causes que motivaren, segons la Generalitat, l'exclusió d'ambdós personatges. S'objectava en el cas de Joan Baptista de Cortiada que no tenia ni l'edat preceptiva, encara no havia complert els trenta anys, ni havia completat els sis anys de pràctiques requerides. Arguments que eren distints als aportats per sol·licitar l'exclusió del doctor Josep Ferrer de Vinyals, a qui se li criticava la seva condició de jutge de la Reial Audiència, la qual cosa era el mateix que afirmar que el rebutjaven perquè era oficial reial.⁸³

83. Els Dietaris de la Generalitat recullen amb gran fidelitat els arguments utilitzats pels seus representants més rellevants en aquells anys. Aquests eren els següents: "(...) Los deputats y oydors de comptes del General de Catalunya diuen y representan a vuestra excel·lència que en la extracció dels officis de asesor, advocat fiscal, procurador fiscal, escrivà major y sis respective ajudants de la visita del General, al qual fou feta al tres del corrent mes y any, se offerí al procurador fiscal del General opposar algunas excepciones a las personas estretas per a advocat fiscal y son ajudant de dita visita (...) En primer lloch, fou extret per advocat fiscal de dita visita lo noble don Joan Batista Cortiada, al qual dit procurador fiscal opposà dos excepsions; la primera, que no podie obtenir dit Office per no tenir la edad compotent, la qual, segons lo capítol 1 Corts de 1599 del nou redrés número 8, à de ser de trenta anys, y com lo dit don Joan Batista Cortiada no tinga la dita edad de trenta anys, que per ço no deu poder exercir dit officio de advocat fiscal; la segona excepció fonch perquè lo sobredit don Joan Batista Cortiada no à complert sis anys de pràctica, comforma lo tenor del dit capítol [1]// Corts de 1599, número 8, segons se-s sempre observat, tan en los assessors y ajudant fiscal de la present casa, com en los de la visita. Axí mateix, en dita extracció sortejà per ajudant fiscal de dita visita lo magnífich don Joseph Ferrer, doctor de la Real Audiència, la qual lo dit procurador fiscal opposà excepció que no podia obtenir dit Office per ésser doctor del Real Consell, y així bé, oficial real, los quals, segons lo capítol 36 Corts de 1599 del nou redrés, y capítol 54 dels capítols y actas de ditas Corts y altres capítols de altres Corts anteriors, no poden obtenir ningun officio del General, y per aquesta rahó, són estats inhabilitats en extraccions de insculadors, habilitadors, deputats y oydors, officis de assessors y ajudant fiscal de la present casa, y en la extracció de visitadors y officis de asesor, ajudant fiscal, sos ajudants de dita visita (...)". Aquest interessant text, del qual hem seleccionat els aspectes més rellevants, es troba a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 1465.

El síndic de la Diputació també aprofità aquesta entrevista amb el canceller de Catalunya per manifestar el seu rebuig al nomenament de dues persones més. En primer lloc, manifesta la seva oposició a la designació de l'eclesiàstic Llorenç Puig, extret en una altra borsa de visitadors reials pel tercer estament, per exercir d'oficial reial. Actitud que també es fa extensiva al notari Ramon Mas que havia estat extret per l'escrivà major de l'esmentada visita. El canceller va fer saber a la Diputació que no tenia cap inconvenient perquè es procedís a la substitució del citat Llorenç Puig, si bé manifesta una actitud reticent en tots els altres casos. Al final, el virrei acabà permetent que se substituïssin la resta de càrrecs, enllestint d'aquesta manera tot aquest turbulent afer. Malgrat aquest inconvenient, la seva trajectòria com a oïdor d'aquesta sala fou de totes totes molt satisfactòria; i tenim notícies que la seva tasca com a oïdor, en especial la que es refereix al reclutament de tropes, fou molt valorada.⁸⁴

En haver mort en els anys anteriors a la guerra de Successió la informació que tenim de Josep Ferrer de Vinyals és més limitada. Però estem ben segurs que el seu fill, el doctor Manel de Ferrer Sitges, fou un personatge amb un paper destacat a la junta del braç militar celebrada el juliol de 1713. Hi defensà la resistència a ultrança;⁸⁵ a més, participà tant en la convocatòria de 1701-1702 com en la de 1705-1706, la qual cosa ens indica amb claredat que estava molt implicat en l'agitació política que marcaria el final de l'etapa foral.⁸⁶ D'altra banda, hem de lamentar l'absència de qualsevulla informació sobre la trajectòria posterior del doctor Jaume de Potau i Moles, oïdor d'aquesta sala entre 1678 i 1681; el 1685 assolí la dignitat de noble.⁸⁷ Contrarietat inevitable a causa dels avatars que patí la documentació específica del Consell d'Aragó. Fins i tot els dietaris de la Generalitat de Catalunya, amb tanta abundància d'informació pel que fa a determinats magistrats, deixen de banda l'activitat d'aquest jutge, pertanyent a una família reconeguda en el si de la Reial Audiència del Principat.

84. Els dietaris de la Generalitat es fan ressò d'aquest estat d'opinió. Vegeu *Dietaris de la Generalitat*, vol. VIII, p. 94.

85. Porta i Bergadà recull la intervenció del doctor Manel de Ferrer Sitges en l'esmentada reunió: "(...) Fineixi la Nació amb glòria val més una fi gloriosa que tolerar extorsions u violències que no practicaven els moros". PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 312.

86. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, vol. II, p. 286 i 298, respectivament.

87. MOLAS RIBALTA, P., *L'alta noblesa catalana...*, p. 140.

L'absència de dades per al doctor Jaume de Potau i Moles es compensa amb les que hem aconseguit en el cas del doctor Bonaventura de Tristany un cop superades les dificultats provocades per la visita de 1677, si bé aquest fet fou l'afer més destacat en la seva trajectòria professional. Pere Molas ens recorda que la publicació de les seves *Decisiones* el convertí en una autoritat jurídica dins de la Reial Audiència.⁸⁸ Els seus anys com a oïdor d'aquesta sala foren especialment fructífers. Al cap de poc temps de ser promocionat a la sala del regent, aconseguí completar el procés d'ennobliment gradual que havia experimentat la seva família en rebre la dignitat de noble el 1686.

Quan el doctor Bonaventura de Tristany obtingué el nomenament de cavaller de l'orde militar de Montesa el 1691, fou un altre moment especialment feliç, si se'ns permet l'expressió, que l'hagué de compensar de tantes amargors viscudes al començament de la seva trajectòria en aquest alt tribunal de justícia. De totes maneres, tampoc li resultà fàcil aconseguir aquesta dignitat. Va haver de fer front, a València, a l'oposició del lloctinent general de l'orde, que aleshores era el comte de Cardona; aquest considerava que les proves que havia presentat eren insuficients per avalar-ne la designació. Però a Madrid tenia importants protectors, començant per l'assessor general de l'orde i els consellers d'Aragó. Tots contribuïren a fer que la seva causa reeixís. En la seva condició de cavaller de Montesa ens ha llegat una extensa obra en defensa de la jurisdicció de l'orde titulada *Escudo Montesiano*.⁸⁹

Per aconseguir aquest cobejat nomenament evidencià les seves importants connexions socials, ja que presentà com a testimonis l'antic regent la tresoreria, Pere de Montaner, el lloctinent de la Batllia general, Joan Descatllar, l'abat de Sant Cugat, Francesc Bernat de Pons (parent

88. MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 113.

89. TORRES AMAT, F., *Diccionario crítico de escritores catalanes*, p. 632. L'obra, com molt bé reproduïx Pere Molas, té un títol llarguíssim, *Escudo Montesiano, en las reales manos de su Majestad, como gran maestro, prelado, general, superior y cabeza, patrón, protector y administrador perpetuo de las sagradas, reales, insignes, nobilísimas y eclesiásticas religiones, regulares, militares, de Santiago, Calatrava y Alcántara, y particularmente de la poderosa, ínclita y militar orden de Nuestra Señora de Montesa [...] Los privilegios, prerrogativas, libertades, inmunidades y exenciones que gozan por la sede apostólica de los ordinarios*. L'autor es presentava com <Frey Don Bonaventura de Tristany, Bofia y Benach, Cavallero de la Orden, del Consejo de su Majestad en la Real Audiencia, y consultor en los tribunales de la Santa Inquisición, y del juez del Breve Apostólico, y del Consejo Real de la Bailía General> (Barcelona, Rafel Figueró, 1703), citat per MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 213.

de l'influent comte de Robres) i l'abat de Ripoll. Tots ells personatges importants en la Catalunya de la fi del segle.

La seva dilatada estada a la sala del regent possibilità que tingués protagonisme durant la guerra de Successió, especialment durant els primers moments. A l'esmentat informe De Quinson, aquest ja coincidí amb Albaret en l'acusació d'austriacisme de diversos components d'aquesta institució. Hi apareix òbviament el doctor Bonaventura de Tristany, del qual s'afirma que "no es muy malicioso pero sus compañías no son buenas". Aquesta asseveració evidencia una desconfiança vers la seva persona davant la gravetat dels esdeveniments que s'estaven vivint.⁹⁰

La prova de foc que posaria en relleu la seva fidelitat a la monarquia hispànica arribà quan el virrei Velasco sol·licità al Consell de Cent les actes de les seves deliberacions. Sols sis dels setze magistrats que integraven les tres sales de la Reial Audiència catalana es mostraren contraris a la voluntat virregnal. Aquests foren Pere d'Amigant, Cristòfol de Potau i Domènec Aguirre de la sala del canceller; Bonaventura de Tristany i Francesc de Verthamon de la sala del regent, i Josep Lluís Moret de la sala tercera. La reacció del virrei Velasco fou especialment dura, ja que els exigí que llurs vots es justificuessin per escrit. Davant la pressió del virrei, el doctor Bonaventura de Tristany es retractà. De moment, Velasco el respectà però quedà malament als ulls dels austriacistes i no es comptà amb ell el novembre de 1705 a l'hora de començar a estructurar la nova Audiència catalana. Va escriure diversos llibres religiosos i, fins i tot, va tenir un plet com a advocat durant el període de l'Arxiduc fins que morí el 1714.⁹¹ El seu protagonisme polític ha estat ratificat per Mònica González que ens recorda que el nostre personatge apareix a la llista de nobles presents a les Corts de 1705-1706, junt amb el seu fill Alexandre Caietà Tristany i Claresvalls.⁹²

Les dades són esparses a l'hora d'efectuar un estudi adient del doctor Antoni de Vilaplana en la seva etapa d'oïdor d'aquesta sala. La seva tardana elecció com a jutge civil, concretament el 1694, explica les dificultats que experimentem. Jutge de prestigi, amb una sòlida obra al seu darrere, s'identificà amb la causa austriacista, la qual cosa li va comportar la lògica enemistat de les autoritats borbòniques. En el

90. ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 147.

91. Vegeu un cop més PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 272.

92. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, vol. II, p. 303.

més que famós informe de Quinson es constata aquesta actitud quan hi va escriure que ell no era en absolut un bon súbdit ni tampoc un bon ministre.⁹³ El seu fill Manel de Vilaplana s'implicà en els dramàtics avatars polítics d'aquella època com ho demostra la seva presència entre els nobles habilitats per a les Corts de 1701-1702 i 1705-1706.⁹⁴

Com en el cas anterior, tenim poca informació del doctor Francesc de Verthamon. Com succeí amb el doctor Antoni de Vilaplana, el fet d'haver-se integrat a la Reial Audiència de Catalunya a finals del segle XVII limita excessivament les dades que tenim del personatge. Va viure amb intensitat els anys previs a l'esclat bèl·lic de 1705, precisament l'any en què morí. Al contrari del doctor Antoni de Vilaplana s'identificà amb la causa borbònica, la qual cosa no li va impedir tenir problemes amb el virrei Velasco, com li succeí al doctor Bonaventura de Tristany. L'informe de Quinson es fa ressò del seu compromís amb Felip V en afirmar que era un bon magistrat i un bon súbdit.⁹⁵

El seu enfrontament, més aviat conjuntural, amb l'esmentat virrei fou més que desagradable perquè cap dels sis magistrats que es negaren inicialment a donar suport a l'intent de sotmetiment del Consell de Cent va treure especial profit d'aquesta actitud. Ni els partidaris de l'Arxiduc ni els de Felip V valoraren els seus intents, ni que fossin inicials i tímids, de tenir un criteri propi davant la gravetat del que succeïa aleshores. Patí el famós saqueig del 14 d'octubre de 1705 quan el virrei Velasco i els seus estaven sota la protecció dels anglesos, les forces catalanes efectuaren aquest saqueig contra reconeguts filipistes, entre ells el doctor Francesc de Verthamon qui, com el doctor Bonaventura de Tristany, es retractà de la seva actitud en contra del virrei. Ell estava a casa seva quan la saquejaren i morí pocs dies després d'una embòlia provocada per l'enuig que li causà aquesta agressió.⁹⁶

Si ens lamentàvem anteriorment de la poca informació de què disposem sobre les activitats dels oïdors de la sala del regent que amb anterioritat exerciren de jutges de cort, ara en abordar l'estudi dels que accediren directament a aquesta sala sense passar per l'experiència de jutge penal ens veiem un altre cop en l'obligació de tornar a insistir en aquest fet. Fins i tot en el cas del doctor Dídac Ferrer hem constatat que no s'ha aconseguit cap dada que ens doni fe de les seves activitats

93. ALBAREDA I SALVADOR, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 147.

94. GONZÁLEZ I FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, vol. II, p. 294 i 304.

95. ALBAREDA I SALVADOR, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 147.

96. PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 563.

en els anys, això sí pocs, que exercí d'oïdor, concretament entre 1666 i 1670. Segurament la seva reduïda estada a la sala explica aquesta situació anòmala.

A voltes es repeteix una mateixa problemàtica ja comentada anteriorment, ens referim a la incompatibilitat de la condició d'oïdor amb un determinat càrrec. Això li succeí, per exemple, al doctor Joan Pau Xammar que va haver d'admetre la impossibilitat d'exercir de diputat militar per la seva condició de jutge d'aquesta sala.⁹⁷ Al doctor Joan Carbonell, que exercí d'oïdor entre 1670 i 1684, li va passar una cosa semblant a la que experimentà el doctor Josep Ferrer i Vinyals, ja que la Diputació del General considerava que la seva condició d'oïdor era incompatible amb la d'advocat fiscal de la Diputació. Els arguments eren molt semblants als que hem exposat amb detall en el cas anterior. El canceller va tenir també una actitud comprensiva i acceptà que es procedís a escollir un substitut seu.⁹⁸

En canvi, no deixa de ser curiós el principal afer que implicà el doctor Agustí Piñana en la seva condició d'oïdor de la sala del regent. En el seu cas no experimentà, pel que sabem fins ara, cap conflicte digne de ressenyar amb la Diputació del General, sinó que només es veié implicat en la petició perquè els jutges relators no admetessin a tràmit plets contra ella a causa de la mala situació econòmica de la primera institució política de Catalunya.⁹⁹

97. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 917.

98. L'actitud benevolent del canceller es reflecteix en la documentació quan aquest decideix comunicar "(...) a ses senyories en presència dels dits senyors visitadors dient que lo senyor canceller havia fet de desposta que podian ses senyories pasar a extracció de altre subjecte en lloch del dit doctor Joan Carbonell, per procehir la excepció oposada per lo procurador fiscal del General, y que no tenian que enviar recaudo a sa excel·lència per dit effecte, en concideració de la qual resposta passaren a execució de altre subjecte per advocat fiscal de dita visita, y foch extret en lloch de dit doctor Joan Carbonell lo doctor Francisco Escorsell. De todas las quals cosas fonch llevat lo present acte (...)". *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 431.

99. No deixa de ser molt il·lustrativa en aquest sentit la carta que la Diputació del General envia al virrei per intentar evitar que la Generalitat es veiés desbordada per les pensions pendents; deutes que la Generalitat considera en aquells moments, encara no allunyats de la guerra, impossibles de liquidar. El doctor Agustí Piñana es veu implicat com un dels jutges relators en una de les tantes causes incoades a la Reial Audiència. Al document s'hi afirma, entre altres coses, que "(...) lo General se troba carregat de molts censals, manllevats en força de sindicats, fets per los tres brazos congregats en Corts Generals y decretats per los senyors reys a effecte de pagar los donatius y altres serveys als dits senyors reys (...)". *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 1212-1213.

I, a l'últim, entre els magistrats que accediren directament a aquesta sala, trobem dos jutges que destacaren, i molt, en la defensa quasi a ultrança de la causa filipista. Estic fent esment dels doctors Josep Pastor i Mora i Josep Claver. Per començar el doctor Pastor i Mora era fill d'un conegut jurista, Joan Baptista Pastor. La seva carrera professional sempre s'identificà amb els interessos de la Corona i sempre fou un jutge amb vel·leïtats absolutistes com els doctors Francesc Rius, Josep Güell i Francesc de Portell, nucli essencial del partit filipista al Principat. El problema no era tant la contraposició entre absolutisme castellà i francès i pactisme català, sinó que també existia a Catalunya un nucli important de ministres que s'identificaven amb aquestes tendències pro absolutistes.

Tots aquests magistrats que hem citat anteriorment eren coneguts com la *quatreta*. Hi havia fins i tot memorials que denunciaven els abusos de poder i corrupció per part d'aquests funcionaris reials catalans.¹⁰⁰

El doctor Josep Pastor i Mora, si bé es trobava immers en aquest ambient, protagonitzà una carrera molt interessant. L'octubre de 1705 va haver d'abandonar Barcelona, acompanyant Francesc Velasco, darrer virrei filipista de Catalunya. El camí de l'exili era indefugible. De totes maneres, el gener de 1706 aconseguí la fiscalia del Consell d'Aragó per la seva fidelitat a Felip V i al novembre de 1706 ocupà una plaça de regent del Consell d'Aragó.¹⁰¹ Però la supressió l'any següent de l'esmentat Consell no suposà cap fre a la seva carrera, ja que a finals de juliol de 1707 fou nomenat conseller del Consell d'Índies, en qualitat de togat.¹⁰² Fins i tot va rebre una pensió sobre les salines d'Alacant. Però com succeïa en tantes ocasions el pagament d'aquestes pensions es podia retardar i el 1711 Felip V decidí traslladar el que se li devia fins a la darrereria d'aquest any a les caixes de Mèxic.¹⁰³ L'interès de la dinastia borbònica per compensar-lo fou màxim en aquelles difícils circumstàncies. Però va morir al cap de poc temps de rebre totes aquestes concessions, l'agost de 1712, ostentant la dignitat de conseller d'Índies.

El doctor Josep Claver era un altre magistrat ben vist per la Corona perquè s'havia decantat sense fissures a favor de la causa de Felip V com

100. ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V...*, p. 88.

101. ARRIETA, J., *El Consejo Supremo...*, p. 621.

102. Hi ha constància de tot això a AHN, CON. LIB. 733.

103. Arxiu General de Simancas (=AGS), E. LIB., 439, 23 de febrer de 1712.

el doctor Pastor i Mora, entre altres. Tant ell, com sobretot el seu fill, Ramon de Claver, participaren a les Corts de 1701-1702 i 1705-1706. A les primeres sols ens consta el seu fill, però a les Corts convocades per l'Arxiduc apareixen ambdós.¹⁰⁴ I malgrat que no tenim gaires referències seves, ens consta que a la seva terra nadiua, Tarragona, portà a terme una decidida activitat per defensar la causa filipista. S'ha trobat a Valls una carta seva en què li demana que la ciutat obeeixi les ordres de Felip V. I fins i tot ell mateix arribà a demanar el reclutament de tropes per defensar la ciutat.¹⁰⁵

LES CONNEXIONS FAMILIARS I SOCIALS

D'una forma o una altra, hem pogut extraure informació sobre la sociabilitat i les relacions de parentiu dels magistrats que han integrat la sala del regent, a excepció del doctor Agustí Piñana. Un dels nostres primers juristes a accedir-hi, a la darrereria de la seva activitat professional fou el doctor Joan Pau Xammar, que desenvolupà gran part de la seva activitat en les dècades anteriors a la guerra dels Segadors, com ja hem apuntat en el seu moment. El seu pare Joan Xammar es casà amb Madalena Sala, família destacada del Principat.¹⁰⁶

Els Sala, per exemple, tingueren un personatge destacat, Jacint Sala, que el 1631 fou escollit jurat del Consell de Cent. Però aquest mateix personatge tres anys abans ja estava insaculat a la bossa de conseller tercer i el 1634 a la de conseller segon. El 1637 fins i tot van insacular-lo a la de conseller en cap. El seu traspàs el 1641 significà un punt i final a una carrera que prometia.¹⁰⁷

Un altre dels jutges que s'incorporà a la Reial Audiència de Catalunya en una època relativament primerenca després de 1652 fou el doctor Josep Ferrer i Vinyals que pertanyia a una família que havia adquirit un prestigi en el món de la judicatura. El seu pare, el doctor Josep Ferrer, emparentà amb la família Vinyals de la qual no hem aconseguit informació digna de tenir en compte. En canvi, sabem molt més de la família de la seva dona, Maria Sitges. En

104. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, vol. II, p. 283 i 297.

105. PORTA I BERGADA, A., *La victòria catalana...*, p. 510.

106. El seu testament a AHPB, Pedro Martir Llunell, *Tercius liber testamentorum*, 1652-66: testament (28 de febrer de 1661), f. 208.

107. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 486-487.

aquella centúria aquesta família ja s'havia introduït al món judicial, com ho demostra el fet que un cunyat seu, Josep Sitges i Vidal era doctor en dret.¹⁰⁸

Els Sitges intervingueren en el govern municipal de Barcelona i formaren part del patriciat urbà barceloní. La seva antiguitat era més que notable, ja que accediren al Consell de Cent el 1279 i hi van romandre ininterrompudament durant cent seixanta-nou anys fins el 1448. Set membres del seu llinatge se succeïren durant aquest dilatat període de temps.¹⁰⁹

Més rellevants, ni que fos pel fet que la seva presència a la vida política catalana se centrava en els segles pròpiament moderns, són els enllaços que menà a terme la família del doctor Dídac Ferrer, que accedí a la Reial Audiència el mateix any que el doctor Josep Ferrer i Vinyals. El doctor Dídac Ferrer efectuà un salt qualitatiu en l'estratègia familiar quan es casà amb Maria Planella i Cruïlles. Dues famílies d'estirp, sense cap mena de dubte. D'aquest matrimoni sabem, per la documentació notarial, que com a mínim arribaren a l'edat adulta sis fills, incloent-hi el nostre magistrat. Només tingueren, segons la nostra informació, una filla que maridà amb Antoni Nies, ciutadà honrat de Barcelona. Dels cinc fills restants, sols un, Josep Ferrer, seguí les petjades del seu pare, ja que ens consta que era mercader de Girona. Dos fills més, Amadeu i Francesc Ferrer, foren eclesiàstics, concretament canonges de Girona i Lleida, respectivament. Sabem poca cosa, en canvi, de Marc Antoni Ferrer. Era ciutadà honrat de Girona i estava domiciliat a la localitat gironina d'Arenys. La destacada posició social del doctor Dídac de Ferrer influí d'una manera decisiva en la posició social dels seus fills en aquells anys finals de la centúria.¹¹⁰

Pensem que la seva opció matrimonial li possibilità, com hem apuntat en el paràgraf anterior, entrar en contacte amb els Cruïlles i Planella. Els primers foren de les famílies que tingueren més membres a les Corts de 1519 i 1626 i en el total de corts celebrades. De setanta-cinc famílies que complien aquest requisit, els Cruïlles ocuparen el

108. AHPB, Francisco DAGUÍ, *Primum librum testamentorum et codicillorum*, 1656-86: testament (23 d'octubre de 1682), f. 170v.

109. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 180.

110. El seu testament, especialment ric, ens ha estat de molta utilitat. AHPB, Francisco Daguí, *Primum liber testamentorum*, 1656-86: testament (16 de maig de 1670), f. 46r.

lloc dotzè i els Planelles el dissetè. Ambdues famílies també es trobaven entre les més arrelades a l'estament militar, els Cruïlles en dotzè lloc sobre un total de setanta-sis i els Planella en el trenta-tretzè lloc. Trajectòries, en ambdós casos, força rellevants.¹¹¹

Tenim poca informació respecte a l'estratègia matrimonial del doctor Joan Carbonell. Recordem que és fill d'un argenter. Del seu matrimoni amb Isabel Riber va tenir una filla, Anna de Carbonell i de Riber, instituïda hereva universal de tots els seus béns. Afortunadament s'ha conservat el seu testament íntegre gràcies al qual podem fer-nos una idea molt aproximada de les seves relacions. Tenia una molt bona amistat amb el doctor Josep de Balaguer, oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència de Catalunya. La resta de marmessors, deixant de banda els familiars més propers, inclou eclesiàstics com Bernat Mayner, doctor en sagrada teologia i rector de la parròquia de Sant Baudili de Llobregat. I també el magnífic Josep Arcidet, doctor en dret, i Elisabet Arcidet i Pintor, neboda seva.¹¹²

Jaume de Potau i Moles fou un altre jutge que accedí a la Reial Audiència poc temps després. Malgrat que pertanyia a un llinatge conegut i arrelat al món judicial català, no hem aconseguit aprofundir en les seves relacions socials. Era fill d'Antoni de Potau de Sarreal, capità d'infanteria i cosí germà d'un altre personatge rellevant, Cristòfol de Potau i Oller. El nostre personatge continuà amb el seu ascens social, afavorit pel seu ingrés a la Reial Audiència de Catalunya. Va tenir un fill, Antoni de Potau i de Ferreró, amb una llarga trajectòria. Aconseguí la categoria de noble, fou capità de cavalleria i conseller del Consell d'Hisenda; un dels consells temàtics més importants de la monarquia hispànica.¹¹³

A la dècada dels vuitanta ingressaren a la Reial Audiència els doctors Jacint Beltran i Vicenç Sabater i Gleu, que van morir poc abans d'iniciar-se la guerra de Successió, la qual cosa limità llur projecció i protagonisme en la societat catalana. El primer, el doctor Jacint Beltran i Mas, es casà amb Alberta Massana, filla de Miquel Massana, ciutadà

111. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 58 i 113-114.

112. El seu testament es troba a AHPB, Pablo Pi, *Secundus liber testamentorum*, 1677-88: testament (21 d'abril de 1684), f. 102v. Es pot consultar el seu matrimoni a AHPB, Joan Baptista Vidal, *Libro cuarto de capítulos matrimoniales, concordias e inventarios, 1660-71*: capítols matrimonials (14 d'agost de 1667), sense paginar.

113. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 48-49.

honrat de Barcelona. Entre els seus germans destaca Isidre Beltran, ardiaca i canonge de Girona.¹¹⁴

Els Massana ja havien aconseguit que algun membre seu tingués una decidida projecció social. Josep Massana fou un dels consellers importants del Consell de Cent. N'és per primer cop jurat el 1640, l'any anterior havia entrat a la bossa de conseller tercer i aquell mateix any fou escollit. Durant la guerra dels Segadors fou insaculat a la bossa de conseller segon i l'altre any a la de conseller en cap. El 1649 fou desinsaculat, la qual cosa explica que la seva carrera va dur-la a terme en els anys inicials de la revolta.¹¹⁵

Moltes menys coses podem dir del doctor Vicenç Sabater i Gleu, que es casà amb Maria Sembesart, unió que responia a una estratègia matrimonial típica de la major part dels jutges de l'època estudiada, ja que era filla d'un mercader ciutadà honrat de Barcelona.¹¹⁶ Morí que els seus tres fills tenien pocs anys, el primogènit n'havia fet dotze.

Entre els magistrats que protagonitzaren la guerra de Successió he escollit inicialment el doctor Antoni de Vilaplana i de Berenguer, destacat jurista austriacista. Es casà amb Caterina Portas i Torró, el regent del Consell d'Aragó, Francesc de Comes i Torró, era cunyat seu. Aquest matrimoni facilità encara més la seva posició en el si de la magistratura espanyola. El procés per a esdevenir noble havia estat imparable. Si el 1670 havia assolit la condició de cavaller, el març de 1694 aconseguia la de noble del Principat. La seva projecció social era molt satisfactòria al començament del regnat de Felip V i el seu fill, Manel de Vilaplana i Portas, va tenir un destacat protagonisme a les Corts de 1701 i 1705.¹¹⁷ Expectatives que es van reduir en optar per la causa de l'Arxiduc.

114. Per conèixer el seu matrimoni, AHPB, Buenaventura Torres, *Liber secundus capitulorum matrimonialium*, 1672-80: capítols matrimonials (30 de març de 1680), fol. 441. El seu testament a AHPB, José Virgili, *Llibre de testaments, protestas y altres actes secrets*, 1668-1706: testament (10 de novembre de 1695), sense paginar.

115. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 486.

116. Els capítols matrimonials es troben a AHPB, Francisco Soldevila, *Liber primus capitulorum matrimonialium*, 1656-65: capítols matrimonials: (15 d'agost de 1664), f. 216. El seu testament, no gaire ric en informació sobre les seves relacions socials, a AHPB, Juan Navés, *Primus liber testamentorum*, 1678-96: testament, sense data, f. 181.

117. AHPB, Francisco Torres (major), *Liber primus capitulorum matrimonialium*, 1662-70: capítols matrimonials, sense data, f. 64. El seu testament també a AHPB, *Liber primus testamentorum*, 1702-26: testament (19 de desembre de 1705), f. 56. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Las instituciones catalanes...*, vol. II, p. 294.

Els magistrats filipistes demostraren que estaven en possessió d'envejables connexions familiars i socials que milloraren especialment en triomfar llur causa. De tots, el que ingressà més aviat fou el doctor Bonaventura de Tristany, la família del qual mereix, a aquestes alçades, ben pocs comentaris. Es casà amb Agraïda Claresvalls, filla del magnífic Lluís Claresvalls, mercader de Barcelona i baró de Llorac, pertanyent al Camp de Tarragona. El matrimoni va tenir un fill, Alexandre Caietà de Tristany i de Claresvalls, que es casà amb Clara Antic, filla del donzell Francesc Antic i d'Ignàsia Sala, i vídua del senyor Carles Mont-rodon.¹¹⁸

Tant els Claresvalls com els Antic eren famílies de cavallers procedents d'estaments inferiors. Els Claresvalls, per exemple, aconseguiren la noblesa aprofitant la magnanimitat que Felip IV demostrà amb els seus seguidors després de 1652. En canvi, els Antic foren els únics que obtingueren el seu privilegi durant la dècada del regnat francès. Ambdues connexions reforçaven indubtablement el prestigi dels Tristany. Sense aquesta progressió social no s'entendria la seva capacitat per superar determinades crisis.¹¹⁹

La informació sobre el doctor Josep Pastor i Mora, un dels magistrats amb millors connexions de la Reial Audiència de Catalunya, és copiosa. Es casà amb Maria Gràcia Descatllar, família de renom al Principat. Entre els seus cunyats destaquen fra Joan Baptista Descatllar, abat de Sant Esteve de Banyoles, i fra Bernat Descatllar, sagristà del monestir de Sant Pere de Galligants. D'aquesta unió arribaren a l'edat adulta bastants fills. L'hereu fou Josep de Pastor i de Descatllar. Un germà seu, Francesc de Pastor i de Descatllar, fou monjo de Sant Pere de Galligants.¹²⁰

Els Mora, una de les famílies amb qui s'aliaren, experimentaren un procés imparable d'ascensió social i s'introduïren a l'estament militar. Mentre que els Descatllar foren una de les primeres famílies matriculades el 1510. Fet que mereix, sens dubte, ser ressaltat.¹²¹

Només tenim dades esparses per als dos magistrats filipistes que ens queden per comentar. El doctor Josep Claver, oriünd de Tarragona, com també altres magistrats, experimentà un imparable procés d'as-

118. AHPB, José Ferrer, *Secundus liber capitulorum matrimonialium*, 1661-68: capítols matrimonials (11 de novembre de 1665), f. 23.

119. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 458-459.

120. AHPB, José Mas, *Manual de Testamentos*, 1680-1722: testament (10 d'agost de 1703), f. 114.

121. PALOS PEÑARROYA, J. L., *Catalunya...*, p. 372, 440, 464-465.

censió social i aconseguí la categoria de noble l'agost de 1698. El seu fill, Ramon de Claver i de Foraster, seguia amb fermesa les petjades del seu progenitor, d'aquesta manera va obtenir un protagonisme destacat a les Corts de 1701 i 1705.¹²²

En la mateixa tònica s'insereix el doctor Francesc de Verthamon, oriünd també de Tarragona; es casà amb Maria Alió de Perentoni, filla d'un altre ciutadà honrat de Barcelona, Genís Alió i Martí, domiciliat a la vila de Torroella de Montgrí.¹²³ Si bé no ho hem pogut localitzar, creiem que es tornà a casar com ho demostra el segon cognom del seu fill, Josep de Verthamon i de Fizes. El doctor Francesc de Verthamon seguí la mateixa tendència a l'ennobliment que els seus col·legues, convocat a les Corts de 1701 i 1705 segons Morales Roca. M. González, sols l'esmenta a les de l'Arxiduc, tot i que era jutge. Projectió social que continuà el seu fill.¹²⁴

122. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. I, p. 198. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, p. 283 i 297.

123. AHPB, Rafael Armengol, *Pliego de escrituras, 1671-1700: capítols matrimonials* (7 d'abril de 1693), sense foliar.

124. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 133. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, p. 304.

VI

ELS OÏDORS DE LA SALA TERCERA

Pocs magistrats catalans aconseguiren formar part d'aquesta sala pròpia del Principat de Catalunya,¹ i sols uns quants accediren més tard a algun consell de la monarquia hispànica, fonamentalment al Consell d'Aragó. Aquí no ens interessa, per tant, incidir en les característiques d'aquesta sala, esmentades ja per Pere Molas,² entre altres, sinó augmentar el nostre coneixement dels oïdors que se succeïren després de la guerra dels Segadors fins a la data clau de 1705.

ELS INICIS COM A SERVIDORS DE LA CORONA: MÈRITS ACADÈMICS, IMPLICACIÓ EN EL CONFLICTE DELS SEGADORS I OFICIS EXERCITS

Acceptant el fet que la informació és òbviament desigual per a cada magistrat, com ja s'ha demostrat incansablement al llarg de tot

1. Seguint el mateix criteri que hem aplicat a l'estudi de la resta de sales de la Reial Audiència, sols estudiarem aquells jutges que o bé van concloure la seva trajectòria en aquesta sala, deixant de banda, per tant, aquells que posteriorment ocuparen el càrrec de regent la cancelleria i que han estat inclosos en aquest apartat. També hem obviat analitzar els que foren designats per accedir-hi en el mateix moment en què capitulà Barcelona. Llur contribució al funcionament d'aquesta institució s'ha analitzat en aquest capítol inicial. Només efectuarem lleus referències si ho considerem necessari. També esmentem aquells oïdors que accediren al Consell d'Aragó, però lògicament llur estudi s'ha d'estendre a llur tasca en aquest organisme de la polisinòdia, com ha fet, per exemple, el professor Jon Arrieta, esmentat repetidament en aquesta recerca. Finalitat que depassa l'objectiu del meu treball, però que en el futur s'hauria de dur a terme.

2. MOLAS I RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 95-106. També BELENGUER I CEBRIÀ, E., "La legislació político-social de les Corts de 1599 a Catalunya", *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 13, vol. I, 1993, p. 183.

aquest treball, encara estem en condicions d'oferir unes dades molt útils sobre aquest col·lectiu. Sabem fefaentment que alguns obtingueren càtedres universitàries i que la gran majoria exercí a la Universitat de Barcelona. Rafel Vilosa, per exemple, considerat el millor advocat de l'època fou catedràtic de Vespres.³ En canvi, Pere d'Amigant aconseguí la càtedra de Digest Vell de la Universitat de Barcelona i obtingué el doctorat en filosofia.⁴ També Francesc de Portell fou catedràtic de la Universitat de Barcelona.⁵

Hi ha oïdors d'aquesta sala, afortunadament pocs, dels quals només sabem on estudiaren. Francesc de Sala, per exemple, estudià a Lleida, Narcís d'Anglasell i Roca fou col·legial de la Universidad de Alcalá de Henares, mentre que Josep Martín i Ferran estudià a la Universidad de Salamanca, on obtingué el grau de batxiller el 1645.⁶ De Lluís Ferrer i de Pere Antoni Serra tan sols s'esmenten les qualitats personals.⁷ El primer és presentat com un bon lletrat amb un gran crèdit dins del món de l'advocacia. De l'últim, es comenta que és un gran estudiant i un magistrat rellevant a l'Audiència catalana. Joan Cellers, del qual tampoc no disposem de gaire informació, provocà comentaris contradictoris sobre la seva capacitat intel·lectual. Quan es produí la jubilació del regent Jaume Mir, es digué d'ell que era "(...) hijo de buenos padres, pero corto estudiante en todas facultades (...)". Però quan Josep de Boixadors fou nomenat regent la cancelleria, es comentà de la seva persona que era "(...) bien nacido y el cons^o tiene buenas relaciones de sus estudios, de su proceder y inteligencia (...)".⁸

3. Més enllà del que hom ha comentat arran del procés que patí junt amb altres destacats magistrats, convé recordar l'obra d'ARRIETA, J., "Derecho e historia en ambiente postbélico: las "Dissertationes" de Rafael Vilosa (1674)", a *Pedralbes*, 13, vol. I, 1993, p. 183.

4. PADRÓS I CASTILLON, X., "Poder i institucions: Pere d'Amigant, magistrat de la Reial Audiència de Catalunya (1645-1706)", a *Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. II, Barcelona, 1984, p. 151.

5. MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 139.

6. Per a Francesc Sala, ACA, CA, llig. 553, s/n. Sobre Narcís d'Anglasell i Roca, ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 32. Consulta efectuada el 23 d'octubre de 1657. Els mèrits acadèmics de Josep Martín i Ferran a ACA, CA, llig. 553.

7. Consultar per al cas del doctor Lluís Ferrer, ACA, CA, s/n. Consulta efectuada el 16 de febrer de 1655. Una anàlisi sobre les qualitats del doctor Pere Antoni Serra, a ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 4 de juny de 1655. I també a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Informe sobre l'estat de les tres sales. Madrid, 3 d'agost de 1657.

8. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 26 de setembre de 1654. Un altre comentari sobre aquest personatge es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 13. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1656.

La projecció professional i social d'alguns magistrats no només va estar vinculada als estudis efectuats i a llur posterior categoria acadèmica. El reconeixement aconseguit pels seus progenitors fou igualment fonamental. En aquest sentit, trobem un conjunt de magistrats que descendeixen de coneguts doctors en dret, entre altres distincions i nomenaments. Narcís d'Anglasell i Jeroni de Magarola, per exemple, gaudiren de la posició privilegiada de llurs pares —ambdós regents del Consell d'Aragó— i d'altres familiars. El primer era fill de Benet d'Anglasell i de Masdéu, les connexions del qual eren molt importants, com ho demostren els marmessors designats al seu testament:⁹ hi trobem la duquessa de Cardona i el seu fill, Bernat de Pons i Turell, també regent del Consell d'Aragó, hi consta el degà i canonge de la Seu de Lleida, Pau Morató, i sobretot destaca la seva amistat amb un personatge cabdal de la vida política del país, Miquel de Salbà i de Vallgornera, que, com ja hem demostrat, va tenir un gran pes a la Reial Audiència posterior a la guerra dels Segadors. Narcís d'Anglasell tenia un germà que morí a Lleida durant l'esmentat conflicte bèl·lic.

Els mèrits aconseguits pel pare del doctor Jeroni de Magarola, Miquel Joan de Magarola i Femades, foren rellevants. Nasqué a Esparreguera, fou nomenat ciutadà honrat de Barcelona el 1613, conseller segon del Consell de Cent deu anys més tard i, després d'exercir l'ofici d'oïdor a la Reial Audiència catalana, accedí a l'ofici de regent del Consell d'Aragó.¹⁰ El seu oncle, Francesc Joan de Magarola i Femades, va tenir una trajectòria important i, entre altres càrrecs, sabem que ocupà una plaça d'assessor de la Batllia i fou fiscal de l'Audiència de Mallorca.¹¹ Tenia un germà, Magí de Magarola, que fou executat durant els disturbis de l'any 1640 al convent dels caputxins de Granollers.

El pare del doctor Pere d'Amigant, el també doctor Josep Amigant i Carreres, podia vantrar-se d'haver prestat innumbrables serveis a la Corona. Xavier Padrós¹² ens comenta que s'implicà en els setges de Leocata i Salses i que, fins i tot, rebutjà formar part de la sala tercera de la Reial Audiència sota l'obediència de França. D'altra banda, s'implicà en la rebel·lió antifrancesa de 1645. Per aquest motiu fou executat pels francesos. Aquests mèrits facilitaren molt la carrera de Pere d'Amigant.

9. AHPB, Bonaventura Torres, *Tercius liber testamentorum, 1674-1702*, sense data, f. 243.

10. ACA, CA, llig. 553, s/núm. Memorial del doctor Jeroni de Magarola.

11. *Ibidem*.

12. PADRÓS I CASTILLON, X. "Poder i institucions...", p. 150.

El seu oncle, Francesc d'Amigant, canonge de la seu de Barcelona i rector de la Universitat Literària, es va comprometre a fons, com el seu germà, en la lluita contra el francès¹³ i fins i tot col·laborà més tard amb el virrei, el marquès d'Olias i de Mortara, i amb Joan Josep d'Àustria, entre altres personatges importants del moment.

No hem tingut la mateixa sort en estudiar altres magistrats que foren fills de doctors en dret. Del doctor Jaume Martí, pare del doctor Josep Martí i Ferran, sols sabem que fou assessor del governador i que aconseguí la dignitat de ciutadà honrat de Barcelona.¹⁴ Pel que fa al doctor Joan Baptista Moret, pare de Josep Moret i Sala, exercí el càrrec d'oïdor de comptes de la Diputació del General i es casà amb una filla del destacat doctor Francesc Sala, membre d'aquesta tercera sala després de la capitulació de Barcelona.¹⁵ Finalment, no disposem tampoc de gaire informació sobre el doctor Pere Llunes, pare de Francesc Llunes, del qual tenim unes dades contradictòries, ja que en alguna ocasió apareix com a doctor en dret, mentre que d'altres vegades se'ns diu que és doctor en medicina. En realitat, només sabem segur que fou ciutadà honrat.¹⁶

Altres magistrats que aconseguiren un brillant *cursus honorum* eren fills de notaris. Procedent de Perpinyà, on assolí la dignitat de burgès honrat, trobem Onofre Balaguer, pare del doctor Josep Balaguer.¹⁷ El 1652 tant ell com el seu pare participaren activament en un intent per reincorporar el comtat de Conflent a l'obediència hispànica.¹⁸ Miquel Joan Cellers, pare del doctor Joan Cellers, a més d'exercir aquest ofici, fou nomenat escrivà major del Consell de Cent i ciutadà honrat de Barcelona.¹⁹ En la mateixa tònica hem d'esmentar Francesc de Portell i Joan Baptista Pastor. El pare de Francesc de Portell fou notari de Barcelona i burgès honrat de Mataró. La seva germana es casà amb Esteve Serra i Vileta, conseller en cap del

13. *Ibidem*.

14. AHPB, Benito Güell, *Pliego de capítulos matrimoniales, varios años*: capítols matrimonials (4 de maig de 1659).

15. Dades sobre aquesta família a ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 75. Consulta efectuada el 14 d'octubre de 1694.

16. AHPB, Pedro Martí Ferrer, *Libro segundo de capítulos matrimoniales, 1656-1662*: capítols matrimonials (27 d'octubre de 1658), f. 142r.

17. AHPB, Francesc Lleonor, *Llibre de concordias, capítols matrimonials y altres actes, 1632-1669*: capítols matrimonials (15 de juliol de 1659).

18. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 56. Memorial de Francesc de Balaguer.

19. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. I, p. 192.

Consell de Cent.²⁰ De Francesc Pastor, pare del regent Joan Baptista Pastor, sabem que obrí una notaria a Barcelona i que li fou concedida la dignitat de ciutadà honrat de Barcelona.²¹ El rerefons familiar de Pacià Soler és més difícil de catalogar. Sols estem segurs que el seu pare, Francesc Soler, exercí d'advocat de la Reial Audiència i de conseller segon del Consell de Cent.²²

Curiosament, els pares de Lluís Ferrer, de Joan Baptista Julià i Roca i de Francesc Vidal i Roca, tingueren en comú que foren pagesos de diferents indrets del bisbat de Vic.²³ Disposem de més informació, no gaire més en realitat, sobre el pare del doctor Joan Baptista Julià i Roca, propietari del mas d'en Roca de Sant Andreu de Llinars i pagès de Sant Feliu Sasserra, a la vegueria de Manresa.²⁴ En canvi, sols tenim dades dels germans del doctor Francesc Vidal i Roca. Si en deixem un de banda, Gaspar, canonge de Lleida, els altres dos es dedicaren també a la pagesia com el seu pare.²⁵ Tan sols un magistrat d'aquesta sala va tenir un pare que fos mercader: el doctor Pere Antoni Serra, que també fou promocionat a la dignitat de ciutadà honrat de Barcelona.²⁶

Rafel Vilosa, de qui ja hem donat abundants referències al començament d'aquest treball, va pertànyer a una coneguda família noble. Rafel Dalmau de Vilosa, pare de Rafel Vilosa, formava part de la petita noblesa catalana. El seu besavi, Bernat de Vilosa, fou donzell de Corçà i, fins i tot, algun membre de la seva família participà en diferents Corts celebrades al sis-cents per la seva condició de noble del Principat.²⁷

20. AHPB, Vicente Gavarró (menor), *Secundum librum testamentorum, codicillorum, aliarum, ultimarum voluntatum, 1693-1706*: testament (18 de maig de 1694), f. 87v.

21. AHPB, Bartolomé Plea, *Llibre primer de capítols matrimonials, 1642-53*: capítols matrimonials, s/núm., f. 137.

22. ACA, CA, llig. 553. Memorial del doctor Francesc Soler.

23. Per a Lluís Ferrer, AHPB, Rafael Pellicer, *Libro de capítulos matrimoniales, 1614-45*: capítol matrimonial (2 de juliol de 1643), f. 101. Informació sobre els pares de Joan Baptista Julià i Francesc Vidal, a AHPB, José Ferrer, *Libro primero de capítulos matrimoniales y concordias, 1640-1657*: capítols matrimonials (30 de maig de 1655), f. 123; i també AHPB, Buenaventura Torres, *Primer llibre de testaments, 1656-74*: testament (24 d'abril de 1671), f. 142r.

24. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 69-70.

25. AHPB, Bonaventura Torres, *Primer llibre de testaments*.

26. AHPB, Pedro Pablo Vives, *Tercius liber capitulorum matrimonialium, 1642-45*: capítols matrimonials (28 de desembre de 1642), f. 90.

27. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 146-147.

Un percentatge significatiu d'aquests oïdors de la sala tercera van tenir un paper rellevant a les campanyes bèl·liques dels Segadors. En alguns casos, la informació és més exhaustiva, però en conjunt disposem d'unes dades molt interessants. La persecució dels ministres francesos provocà, per exemple, l'empresonament de juristes tan significatius com Pau Puig, Francesc Sala, Joan Baptista Roca i Julià i Narcís d'Anglasell i Roca.²⁸ Alguns presentaren com a mèrit, en aquelles difícils circumstàncies, que ajudaren personatges destacats. Així doncs, mentre l'esmentat Joan Baptista Roca i Julià ajudà el regent Felip Vinyes i la seva dona, el doctor Pacià Soler i el seu pare defensaren la duquessa de Cardona i els seus fills, la qual cosa explica la repressió que patí.

Els fets viscuts a Lleida durant el conflicte foren també argumentats de forma explícita per alguns dels nostres oïdors. Especialment dramàtiques foren les circumstàncies que van concórrer en Narcís d'Anglasell i Roca, ja que durant el setge de Lleida van morir el seu pare, el regent Benet d'Anglasell i el seu germà. Però tant ell com la seva mare foren detinguts quan fugien de la ciutat cap a Madrid i Narcís d'Anglasell fou capturat al castell d'Arbeca, d'on fou alliberat per la seva mare mitjançant el pagament d'un rescat, la qual cosa evità que fos traslladat a Barcelona.²⁹

Òbviament, hi ha molts pocs casos en què no s'argumenti que la hisenda personal o familiar ha sortit, com a mínim, malparada dels esdeveniments bèl·lics en qüestió. Però tots aquells que tenien llur patrimoni als comtats del Rosselló i de la Cerdanya havien inevitablement de fer front a una situació especialment difícil. Aquest fou el cas de l'oïdor Josep de Balaguer, natural de Prada de Conflent, que va haver d'abandonar les seves propietats el 1652 i buscar la protecció de Felip IV.³⁰ L'oïdor Josep Moret i Sala, nét de Francesc Sala, també intervingué, juntament amb la resta de la noblesa giro-nina, en la lluita contra els francesos, tant en aquest període com en anys posteriors.³¹

28. Sobre Pau Puig, ACA, CA, llig. 552. En el cas de Francesc Sala, ACA, CA, llig. 553. La relació de mèrits de Joan Baptista Roca i Julià la trobarem a ACA, CA, llig. 252, doc. núm. 75. Dades sobre Narcís d'Anglasell i Roca, ACA, CA, llig. 553, s/núm.

29. ACA, CA, llig. 553, s/núm.

30. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 56. Memorial de Francesc de Balaguer, fill de Josep de Balaguer. Més dades a LAZERME, P., *La noblesa catalana*, La Roche sur Yvon, 1975, vol. I, p. 91.

31. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 75. Consulta efectuada el 14 d'octubre de 1694.

Alguns oïdors que integraven aquesta sala van haver de fer front a acusacions de col·laboracionisme amb França. I malgrat aquests inconvenients inicials, Rafel Vilosa i Joan Baptista Pastor, foren promociats a regents del Consell d'Aragó.³² De totes maneres, superat aquest moment inicial la seva identificació amb la causa espanyola fou total. Un altre d'aquests, Francesc Llunes, fou acusat de connivència amb les autoritats catalanes sublevades i, per aquest motiu, va haver d'enfrontar-se a l'oposició del vot particular del regent Pere de Villacampa per ser elegit oïdor de la sala del regent el 1652, però finalment aconseguí l'elecció.³³ En canvi, Joan Cellers i l'esmentat Joan Baptista Pastor no patiren unes acusacions tan detallades, o així ens ho dona a entendre la documentació consultada. El primer fou acusat d'haver romàs al Principat durant la revolta i també va tenir el vot particular en contra del regent Pere de Villacampa. Joan Baptista Pastor també fou atacat, però en la consulta que s'ocupava del seu cas s'afirmà que es pretenia difondre una informació malintencionada sobre aquest tema.³⁴

Tenim constància que dos oïdors, concretament Joan Baptista Roca i Julià i Jeroni de Magarola, estigueren implicats en altres activitats militars un cop acabat el conflicte amb la rendició de Barcelona. Ambdós s'ofereixen al virrei per fer front als francesos el 1657. Roca i Julià, aleshores conseller del Consell de Cent, reclutà tropes a petició del virrei, el marquès d'Olias i de Mortara, reclutament que va reeixir com, segons l'interessat, consta en les deliberacions del Consell de Cent. Quatre anys més tard, col·laborà amb el virrei i amb el governador Gabriel de Llupià per calmar els ànims dels habitants i dels soldats que eren a Granollers.³⁵ També pels voltants de Granollers, però l'any 1657, actuà Jeroni de Magarola. En aquella època era el rector dels estudiants de Lleis i s'oferí al marquès d'Olias i de Mortara per neutralitzar la presència de tropes franceses mitjançant una companyia de dos-cents estudiants de la seva facultat,

32. Sobre Rafel Vilosa, vegeu ARRIETA, J., "Derecho e Historia...". La informació sobre Joan Baptista Pastor a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta del virrei de 12 de maig de 1657.

33. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. Pel que fa a l'actitud del regent del Consell d'Aragó, Pere de Villacampa, vegeu ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

34. Dades sobre Joan Cellers, ACA, CA, llig. 553. Per a Joan Baptista Pastor, ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4.

35. ACA, CA, llig. 252, doc. núm. 75.

acció que obtingué el vistiplau del governador i de Miquel de Salbà i de Vallgornera. La ràpida retirada dels francesos va fer innecessària la seva intervenció.³⁶

Poca cosa més podem dir de la resta dels oïdors que visqueren aquells moments difícils per a la monarquia hispànica. Els magistrats Lluís Ferrer, Francesc de Portell i Josep Martí i Ferran no ens han deixat dades per poder avaluar amb precisió quin fou el grau real d'implicació en el conflicte. De totes maneres, sembla que no fou qüestionada llur fidelitat. El mateix Lluís Ferrer fou escollit assessor pel regent Pere Villacampa, la qual cosa demostra que el considerava fidel a la causa espanyola.³⁷ La família de Francesc de Portell també seguí la mateixa línia.³⁸ De Josep Martí i Ferran sabem que el seu pare va tenir una actitud compromesa a favor de Felip IV.³⁹ Pere d'Amigant i Ferrer començà a servir a finals dels anys seixanta, i la documentació utilitzada no ens dóna cap dada significativa en aquest aspecte, com també ho afirma l'útil comunicació de Xavier Padrós.⁴⁰ No disposem tampoc d'informació sobre aquest aspecte per a la resta de jutges de la sala.

No ens ha estat del tot fàcil aconseguir els oficis, abans de formar part de la Reial Audiència, exercits pels magistrats que s'incorporaren a la sala tercera. Un percentatge gens menyspreable exercí oficis vinculats a l'àmbit militar i, entre aquests, hi hagueren magistrats que, dins de l'àmbit militar de l'administració virregnal, van fer d'assessors de la Capitania general.

Tots els que exerciren aquest ofici tingueren, per exemple, altres importants responsabilitats en el terreny eclesiàstic i dins de la Inquisició. El magistrat, Pere d'Amigant i Ferrer, un dels assessors de la Capitania i, més tard, assessor de la Batllia catalana féu d'advocat dels presoners pobres de la Inquisició i no fou escollit per exercir cap càrrec en l'àmbit eclesiàstic.⁴¹ Aquesta circumstància no afectà el magistrat Joan Baptista Roca i Julià, també assessor de la Capitania i simultàniament auditor de guerra, que fou nomenat advocat fiscal del Breu

36. ACA, CA, llig. 553, s/núm. Memorial del doctor Jeroni de Magarola.

37. ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 16 de febrer de 1655.

38. MOLAS RIBALTA, P., *Catalunya...*, p. 139.

39. ACA, CA, llig. 553. Memorial del doctor Josep Martín i Ferran.

40. PADRÓS I CASTILLON, X., "Poder i institucions...", p. 151.

41. *Ibidem*.

apostòlic. Però, a diferència de Miquel Calderó⁴² i de Pere d'Amigant, no va tenir cap responsabilitat en el terreny de la Inquisició. De totes maneres, Joan Baptista Roca aconseguí una experiència política mentre fou conseller del Consell de Cent.⁴³ Francesc de Vidal i Roca, un altre jurista d'aquesta sala, va estar un temps vinculat al Consell de Cent com a assessor i també col·laborà amb la Generalitat.⁴⁴

Dos jutges més rellevants de la sala, Francesc Sala i Josep Balaguer, exerciren oficis militars i eclesiàstics en aquesta etapa prèvia a l'ingrés a la Reial Audiència. Coneixem amb més detall la trajectòria del primer. Francesc Sala començà la seva carrera exercint d'advocat a Balaguer, fou jutge ordinari i comissari general del comtat de Peralada i del vescomtat de Rocafort i esdevingué un conegut advocat de Girona on es guanyà la confiança del Capítol catedralici, la qual cosa possibilità que exercís d'advocat de la catedral, ens consta també que fou advocat fiscal de la Cúria eclesiàstica del bisbe de Girona. El seu últim ofici pertany al terreny militar, ja que fou nomenat auditor general de l'exèrcit a les fronteres del Rosselló i de Roses.⁴⁵ Josep Balaguer, finalment assessor de la Batllia, com Pere d'Amigant, fou elegit assessor del dret de guerra i subdelegat del comissari apostòlic per a l'exacció del subsidi i de *l'excusado*. Fou el consultor amb més experiència del tribunal del Breu apostòlic. El servei en els àmbits militar i eclesiàstic és, per tant, significatiu. Igual, òbviament, que el seu nomenament com a assessor de la Batllia de Catalunya.⁴⁶

Ens trobem també amb un altre jurista, Josep Romeu de Ferrer, que com ja sabem fou un personatge important a la Reial Audiència d'aquesta època, posteriorment fou promocionat a una plaça de regent del Consell d'Aragó. Compartí amb tots aquests col·legues l'experiència en el terreny militar, si bé limitada a un territori concret, quan fou designat auditor de Tortosa i de la seva vegueria, però no va tenir oficis eclesiàstics. Pel que sabem, ocupà l'ofici d'assessor del governador, ofici evidentment rellevant al Principat.⁴⁷

42. Aquest jutge, si bé fou oïdor d'aquesta sala, no l'estudiem ara per haver estat promocionat a regent la cancelleria. És precisament en l'apartat dedicat als regents la cancelleria on es trobarà tota la informació referent a la seva trajectòria. El mateix succeeix en el cas del doctor Josep de Boixadors.

43. ACA, CA, llig. 252, doc. núm. 75.

44. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 25. Consulta efectuada l'11 de febrer de 1666.

45. ACA, CA, llig. 553, s/núm.

46. ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 56.

47. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. I també, ACA, CA, llig. 254, doc. núm. 47. Consulta efectuada el 12 d'octubre de 1652.

El pas per la Batllia fou important no tan sols per als magistrats que arribaren a la sala tercera, sinó que bona part dels que accediren a la Reial Audiència catalana formaren part d'aquest organisme reial. Ja hem comprovat com Josep Balaguer i Pere d'Amigant foren assessors. Però altres magistrats com Jeroni de Magarola, Narcís d'Anglasell i Roca i Josep Moret i Sala també ho foren. De tots, el que va tenir una trajectòria més ràpida fou el doctor Josep Moret i Sala, nét de Francesc Sala.⁴⁸ Aquest jutge passà d'ocupar una plaça d'assessor de la Batllia a la sala tercera directament, fet que és notòriament anormal. Els mèrits del seu avi, sens dubte, pesaren molt en aquest salt. Inicialment fou advocat dels Consells de Sa Majestat, assessor de Girona en diferents triennis i advocat de la ciutat i comuns d'aquella vegueria. Dels altres dos, és a dir, de Jeroni de Magarola⁴⁹ i de Narcís d'Anglasell,⁵⁰ sols sabem, ara per ara, que van pertànyer a la Batllia. El primer com a assessor i advocat fiscal i el segon únicament com a assessor.

L'experiència acumulada a Itàlia fou també l'actiu d'altres juristes com ara Jeroni Codina i Josep de Boixadors i de Llull.⁵¹ Només en el segon cas tenim una informació més detallada. Sobre Jeroni Codina se'ns diu que ocupà diferents oficis en la judicatura de Milà.⁵² El jurista Lluís Ferrer va estar també en contacte amb el món italià. La documentació ens diu que ell i tota la seva família "(...) han venido de Cerdeña, despojados, y perseguidos de los franceses (...)".⁵³

LA TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL I LES DIFICULTATS VISCUDES EN EL SI DE LA REIAL AUDIÈNCIA

No tenim cap mena de dubte quan afirmem categòricament que un nombre significatiu dels oïdors que accediren a la sala tercera de la Reial Audiència del Principat efectuaren un recorregut complet pels diferents càrrecs de l'alta institució judicial, és a dir, tingueren responsabilitats com a jutges penals per accedir després a una de les dues sales civils abans de ser promocionats a aquesta sala que

48. ACA, CA, llig. 224, doc. núm. 75.

49. ACA, CA, llig. 553, s/núm.

50. *Ibidem*.

51. La seva trajectòria professional ha estat tractada a fons en el capítol dedicat als regents la cancelleria, com ja hem recordat en iniciar l'estudi d'aquesta sala tercera.

52. ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 90.

53. ACA, CA, llig. 553, s/núm.

ara estudiem detalladament. Alguns exerciren, a més a més, el càrrec d'advocat fiscal reservat a un dels quatre oïdors d'aquesta sala. Òbviament, aquest model estàndard de *cursus honorum* no exhauïx totes les possibilitats.

No tots els oïdors que foren nomenats jutges de cort aconseguiren accedir a aquest ofici en unes circumstàncies semblants. Uns, afortunadament, assoliren llur objectiu a la primera o en molt poc temps. Els doctors Jeroni de Codina i Josep Martín i Ferran foren en aquest sentit els magistrats més beneficiats, si bé hem de recordar que el seu nomenament va tenir lloc poc temps abans de la capitulació de Barcelona.

El primer fou designat com a tal a la primeria de juliol de 1651; ascens confirmat a començaments de gener de l'any següent. En el seu cas, tan sols disposem de les propostes efectuades pel Consell d'Aragó que el situà en segon lloc. Les seves expectatives no es veïeren amenaçades, ans al contrari, pel parell de vots particulars que es van emetre. El primer pertanyia al famós jurisconsult Cristòfol Crespí, que el ratificà en la mateixa posició. I l'altre, era dels regents Vicenç Ortigas i Pere de Villacampa, que el situaren en primer lloc.⁵⁴

En canvi, només disposem d'una breu informació pel que fa al doctor Josep Martín, que aconseguí el càrrec, junt amb els doctors Josep Berart i de Bou i Miquel Pallarés, a finals de desembre de 1652.⁵⁵ Ni va haver-hi ternes. Les excepcionals circumstàncies impediïen encara el funcionament normal de la maquinària burocràtica.

Josep de Balaguer, per exemple, fou nomenat assessor de la Batllia tres anys abans de començar a ser tingut en compte a les diferents consultes.⁵⁶ Però el seu temps d'espera fou pràcticament efímer, ja que fou nomenat jutge de cort el mateix any en què el seu nom començà a aparèixer en diferents consultes. Aquestes s'elaboraren quasi simultàniament, la qual cosa no era habitual. Així doncs, l'agost de 1660 fou candidat a tres places distintes. La primera era per cobrir una vacant d'oïdor d'aquesta sala que comentem, mentre que la resta de consultes celebrades el mateix dia pretenien cobrir una plaça d'oïdor a la sala del canceller i a la sala del regent, respectivament.

54. ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 4 de juliol de 1651 i ratificada en una altra consulta que es conserva en el mateix lligall amb data 2 de gener de 1652.

55. En el seu cas, ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

56. ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 15 de novembre de 1657, f. 81.

Les seves possibilitats per obtenir la plaça d'oïdor d'aquesta sala foren més escasses, fet que en si mateix no és estrany. Sols el virrei de torn li donà un suport decidit fins al punt que només el proposà a ell i no elaborà la preceptiva terna, mentre que les tres sales de la Reial Audiència l'ignoraren en la seva i el Consell d'Aragó no veia amb bons ulls concedir-li un accés directe a aquesta sala. No dirigí un atac personal contra ell, ni de bon tros, simplement es limità a senyalar que "(...) ha tres años solamente que sirve, y como quiera que el puesto de Assessor de la Baylia gñal que tiene es inferior al grado de los de la Audiencia (...) habiendo oy en ella sujetos de aprobación y de muchos años de exerçio (...) excluye el Consejo [la seva candidatura]". Les seves expectatives no milloraren a les altres consultes en què participà com ja hem esmentat amb anterioritat. En la que es pretenia cobrir una plaça a la sala del canceller sols fou proposat pel Consell i en darrer lloc. Les tres sales i el virrei l'ignoraren en llurs respectives propostes. Poca cosa podia esperar d'una situació que pràcticament es repetí en la que s'efectuà simultàniament per a la sala del regent. Aquesta vegada el Consell el tingué en compte, però sols va avançar una posició respecte a l'anterior consulta. El fet que no s'hagi conservat la documentació dels altres agents que intervenen en el procés de selecció, ens impedeix afirmar si el seu capteniment fou el mateix que abans.⁵⁷

Aquestes contrarietats aviat foren resoltes quan l'octubre d'aquest mateix any ens consta que aconseguí una plaça de jutge de cort, de menor rang que les anteriors, però d'aquesta manera aconseguia entrar a la Reial Audiència.

El jurista Pere d'Amigant obtingué ràpidament el vistiplau reial per integrar-se a la Reial Audiència. Aconseguí aquest nomenament en un moment en què estaven vacants les tres places de jutge de cort; fet que es donava poques vegades. Per tot això ens és molt més complicat precisar exactament els suports de què va gaudir, ja que les tres vacants es consultaren simultàniament. De fet, fou elegit per a la darrera i, com pot passar a vegades, comptà durant el procés de consulta amb pocs suports explícits. Les tres sales de la Reial Audiència efectuaren una terna única per a totes aquestes vacants i no el van incloure. Més problemàtica fou la decisió del virrei, que no va creure necessari

57. El seu intent frustrat d'accedir directament a la sala tercera de la Reial Audiència de Catalunya es ressenya a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 12 d'agost de 1660. Al mateix lligall es conserven les altres dues consultes que hem comentat per a la sala del canceller i per a la del regent. Ambdues s'elaboraren el 22 d'agost de 1660.

incloure'l en cap de les tres ternes que elaborà. El doctor Pere d'Amigant és l'únic, dels tres candidats escollits, que li succeeix això. Sols el Consell d'Aragó canvià el curs dels esdeveniments i consta a totes les seves propostes, augmentant les seves expectatives progressivament. Així doncs, aparegué en darrer lloc a la primera provisió per passar a la segona posició a la següent; finalment encapçalà la terna a la darrera, la qual cosa hagué d'influir en l'ànim reial per concedir-li el càrrec.⁵⁸

Francesc de Portell va haver d'esperar un parell d'anys per ser magistrat, un temps curt perfectament assumible. En el seu primer intent no pretenia aconseguir una plaça de jutge penal sinó que participà en una consulta per proveir una vacant d'oïdor de la sala del regent. Aleshores les seves possibilitats eren molt reduïdes, ja que sols fou proposat en primer lloc per les tres sales de la Reial Audiència, essent ignorat pel virrei i pel Consell d'Aragó. Fins i tot els vots particulars que es van emetre no van tenir-lo en compte. Com ja s'ha dit abans no trigà molt de temps a aconseguir el seu objectiu, rebaixant d'entrada les seves ambicions. La consulta que el catapultà a la plaça de jutge de cort no fou fàcil ni de tràmit, tot s'agreujà per l'atomització del Consell d'Aragó. El vot particular emès pels regents Pere de Villacampa, Joan Baptista Pastor i Josep Rull el situà al capdavant de la seva terna, però compartint aquesta posició privilegiada amb el doctor Antoni de Vilaplana, si bé hem de tenir present que la resta de vots particulars el marginaren. De totes maneres, les seves expectatives no perillaren en excés per aquest fet, ja que el Consell com a tal es veié incapaç de consensuar una posició conjunta. El virrei cessant tampoc el va incloure, però sí l'entrant ni que fos en darrera posició. Sempre era positiu que les tres sales decidissin que encapçalés la seva proposta. Obstacles que no han de relativitzar el seu ràpid accés a la Reial Audiència, objectiu que justificava totes les amargors viscudes amb anterioritat.⁵⁹

58. Els seus avatars inicials poden consultar-se amb més detall a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670. El Dietari de la Generalitat aixeca acta del seu nomenament de jutge de cort: "(...) Dilluns, a XV [de setembre de 1670] (...) en aquest mateix dia fou presentat en lo consistori de ses senyories un privilegi real de jutge de Cort despedit a favor del doctor Pere de Amigant, despedit en deguda forma de Cancellaria, dat en Madrit a 20 de agost del corrent any 1670 (...)", *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 362.

59. Tota referència al seu primer intent es troba a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 112. Consulta efectuada el 28 de novembre de 1682. Els avatars previs al seu nomenament de jutge de cort a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 85. Consulta efectuada el 6 de novembre de 1684.

Una minoria de magistrats d'aquesta sala van haver d'esperar més temps, a voltes van haver de participar en nombroses consultes abans que els seus desitjos esdevinguessin realitat. És el cas, per exemple, del doctor Joan Baptista Pastor que inicià la seva trajectòria participant en una vacant de jutge de cort. Mentre que la resta de consultes foren per proveir places bé a la sala del canceller, bé a la sala tercera. En el seu primer intent, ens referim a la vacant de jutge de cort, no va tenir moltes possibilitats. Les tres sales i el vot particular de Miquel de Cortiada foren els únics que hi mostraren interès ja que el proposaren en segon i tercer lloc, respectivament. Els seus dos intents posteriors estan relacionats amb dues vacants a la sala del canceller. Tenia poques possibilitats, ja que ambdues consultes li foren igualment desfavorables. Només les tres sales de la Reial Audiència el tingueren en compte. A la primera consulta el proposaren en segon lloc empatat a vots amb el doctor Agustí Piñana i en la següent decidiren que liderés llur proposta. I aquí van acabar les seves possibilitats: Joan Josep d'Àustria mai hi pensà seriosament, ja que als informes que redactà per a cadascuna d'aquestes vacants el deixà de banda sense miraments i el Consell d'Aragó mai el proposà. Hauria d'esperar un moment millor que no arribà fins el 1657, immediatament després de tres consultes infructuoses per accedir directament, cosa molt difícil, a una plaça d'oïdor d'aquesta sala, en aquests casos només comptà amb el suport de les tres sales.⁶⁰

Aquest lúgubre panorama, com ja hem comentat, tenia afortunadament per a ell els dies comptats. A mitjan maig de 1657 aconseguí formar part d'aquesta alta institució judicial en ser nomenat jutge de cort.⁶¹ No ens consta cap terna efectuada pel virrei o el Consell. En canvi, sabem amb certesa que les tres sales el proposaren al darrere dels doctors Narcís d'Anglasell i Roca i Bernat d'Olzina i Vilallonga. No li faltaren dificultats en aquest moment decisiu, però el virrei el

60. Les vicissituds que patí abans del nomenament de jutge de cort es recullen en distintes consultes. El seu primer intent per ocupar una plaça de jutge de cort es troba a ACA, CA, llig. 552. Consulta efectuada el 12 de setembre de 1653. Els seus intents per accedir a la sala del canceller a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 4 de juny de 1655 i llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 12 de febrer de 1656. La seva participació en vacants de la sala tercera, vegeu ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de març de 1657, al mateix lligall es troba la que es va dur a terme una setmana més tard. El seu darrer intent d'accedir a la sala tercera es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 18. Consulta efectuada el 30 d'abril de 1657.

61. El seu accés a la Reial Audiència mitjançant una plaça de jutge de cort es troba a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 12 de maig de 1657.

defensà a ultrança davant de qui pretengués acusar-lo de deslleialtat durant la revolta dels Segadors. La seva situació donà, per tant, un gir en positiu que possibilità la designació reial.

El doctor Joan Baptista Roca i Julià no trigà gaire temps més que el doctor Joan Baptista Pastor a formar part d'aquest rellevant tribunal. Però a diferència del seu col·lega, mai no va participar en una consulta per a jutge de cort abans d'aconseguir el nomenament com a tal. A començaments de 1656 inicià la seva trajectòria professional en una consulta per cobrir una vacant d'oïdor de la sala del canceller. Ni Joan Josep d'Àustria ni el Consell l'esmenten en llurs respectives propostes. Només el tenen en compte, com succeeix més d'una vegada, les tres sales de la Reial Audiència, un bagatge pobre per aconseguir el beneplàcit de la Corona. No tornà a veure's implicat en una altra elecció fins quatre anys més tard, l'agost de 1660 participà en una consulta per a ser oïdor de la sala tercera i al cap de pocs dies en una altra per a una plaça de la sala del canceller. No va tenir cap possibilitat a la primera, ja que sols apareix a la terna de les tres sales. La situació es repeteix en la que s'efectuà tot seguit per a la del canceller, com ja hem indicat. La seva sort canvià a finals de 1661 quan aconseguí, com en el cas d'altres col·legues seus, la plaça de jutge de cort, de la qual desconexem la consulta, ara per ara.⁶²

Jeroni de Magarola, d'altra banda, accedí també a una assessoria de la Batllia el mateix any que es començà a pensar en ell com a magistrat, si bé no fou nomenat jutge de cort fins uns tres anys i mig més tard. La seva primera participació en una consulta per proveir una vacant de la sala del regent data de finals d'agost de 1666. Ningú realment influent, tan sols les tres sales de la Reial Audiència. Quatre mesos més tard participà en una consulta de jutge de cort, amb el mateix resultat. Va haver d'esperar quatre anys, fins a mitjan dècada

62. El seu primer intent d'accedir a la Reial Audiència fou quan participà en una consulta per a la sala del canceller que es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 12 de febrer de 1656. El seu nomenament de jutge de cort a ACA, reg. Oficialium, núm. 19 (1660-1665), 5 de novembre de 1661. L'any anterior a aquest nomenament aspirà, sense aconseguir-lo, a una plaça a la sala tercera i a la del canceller. Vegeu ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 12 d'agost de 1660; i ACA, CA, llig. 553. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1660, respectivament. El Dietari de la Generalitat reflecteix fefaentment el seu nomenament com a jutge penal, fent constar que "(...) Diumenge a XXIII [d'agost de 1670] fou presentat en lo consistori de ses senyories un privilegi real de jutge de la cort en favor del doctor don Hierònym Magarola, assessor de la batllia general, despedit en deguda forma de Cancellaria, dat en Madrid al primer del present y corrent mes de agost (...)", *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 361.

dels setanta, per canviar la seva sort. Malgrat que al maig d'aquest any tornà a fracassar per a una plaça de la mateixa sala del regent en què es repetiren les mateixes circumstàncies que en les consultes prèvies, les seves expectatives canviaren quan el juny de 1670 la Corona li atorgà una plaça, de les tres que estaven vacants, de jutge de cort. El Consell d'Aragó i el virrei foren el seu principal suport, car el proposaren per al primer lloc de llurs ternes.⁶³

Més complicada fou, sens dubte, la trajectòria del doctor Narcís d'Anglasesell i Roca, en un any apareix en diverses consultes i no serà nomenat assessor de la Batllia fins al cap de cinc anys. I encara va haver d'esperar-ne tres més per ser escollit jutge de cort. Les quatre primeres responien a tres vacants simultànies d'oïdor d'aquesta sala. En totes el seu protagonisme fou mínim, ja que sols les tres sales de la Reial Audiència el tingueren sistemàticament en compte. Aquesta situació es tornà a repetir en dues consultes per a jutge de cort i oïdor de la sala del canceller, respectivament. Tants fracassos en un mateix any no pronosticaven un començament fàcil per al magistrat, malgrat que era fill de l'influent regent Benet d'Anglasesell. La seva sort canvià a inicis de la dècada dels seixanta quan aconseguí l'esmentada plaça a la Batllia del Principat. A començaments de 1666 ocupà una vacant de jutge de cort. El seu *cursus honorum* s'enfortia cada vegada més. Ara va tenir el suport decidit del virrei i del Consell d'Aragó, ja que ambdós van creure convenient que encapçalés llurs ternes.⁶⁴

63. Pel que fa al seu nomenament com a assessor de la Batllia, ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 15 de desembre de 1666, f. 17. Els seus intents frustrats per accedir inicialment a la sala del regent es reflecteixen a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 d'agost de 1666 i en el mateix lligall en una altra consulta efectuada el 9 de maig de 1670. Per al primer intent d'accedir a una plaça penal, vegeu ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 23 de desembre de 1666. Les circumstàncies que rodejaren el seu nomenament de jutge de cort a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 9. Consulta efectuada el 20 de juny de 1670.

64. La designació oficial d'assessor de la Batllia es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 4 de setembre de 1662, f. 80. Els seus dos primers intents per accedir a la sala tercera es troben a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de març de 1657, llig. 553. Consulta efectuada el 31 de març del mateix any. Els seus dos últims intents a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 18. Consulta efectuada el 30 d'abril de 1657; i del mateix lligall el doc. núm. 16. Consulta efectuada el 7 de juny de 1657. Sols participà, com hem afirmat, en una consulta per a una plaça d'oïdor de la sala del canceller que es troba com la resta a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada l'11 de setembre de 1657. El seu ingrés a la Reial Audiència es produí gràcies al seu nomenament, després de tantes contrarietats, de jutge de cort, que consta a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 18 de febrer de 1666.

De tots aquests magistrats que accediren a la Reial Audiència exercint la responsabilitat de jutge de cort, només quatre trigaren molt poc temps a accedir a una de les dues places civils. Els doctors Jeroni de Codina i Josep de Balaguer continuaven tenint sort en la seva trajectòria professional. El primer formà part de la sala del regent poc temps després de la rendició de Barcelona. El Consell d'Aragó seguia confiant-hi per contribuir a la difícil normalització de la justícia al Principat.⁶⁵ El doctor Josep de Balaguer tampoc va haver d'esperar molt de temps per aconseguir la seva cobejada promoció, que es materialitzà a començaments de novembre de 1661, un any després de ser designat jutge de cort. Desconeixem, molt a desgrat nostre, com es desenvolupà la preceptiva consulta, ja que sols tenim constància del seu nomenament.⁶⁶

El doctor Joan Baptista Pastor aconseguí la plaça d'oïdor de la sala del canceller uns quatre mesos després de ser promocionat a jutge de cort. La lògica mai existí en la carrera professional dels magistrats com es demostra en casos com aquest. Però quan feia un mes que era jutge penal, ja participà infructuosament en una consulta per proveir una plaça d'oïdor de la sala tercera. El suport decidit del Consell d'Aragó explica el seu ràpid ascens atès que el proposà en primer lloc per a la vacant que aconseguí. El virrei i les tres sales de la Reial Audiència no desitjaven aleshores el seu ingrés a la primera sala civil, si bé tampoc demostraren un rebuig clar, simplement tenien altres preferències.⁶⁷

Per al doctor Jeroni de Magarola fou molt fàcil abandonar les responsabilitats pròpies dels jutges de cort i integrar-se a la sala del regent. Aquest desig esdevingué un fet al cap d'un any i mig sense haver de participar prèviament en cap altra consulta! El procés rutinàriament previst fou còmode i comptà amb els suports bàsics per fer-se amb la plaça. El virrei i el Consell d'Aragó, que adoptà la terna del primer, el situaren al capdavant de llurs preferències. Millor impossible. Sols les tres sales de la Reial Audiència l'ignoraren. I per bé que va haver-hi el vot particular del regent Josep de Boixadors, aquest no fou molt

65. Consta el seu ascens d'oïdor de la sala del regent a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

66. Aquest consta a ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 4 de novembre de 1661, f. 41.

67. El seu ingrés a l'esmentada sala del canceller a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada l'11 de setembre de 1657. Nomenament oficial, com sempre, a ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 21 de desembre de 1657, f. 87. El seu frustrat intent d'accedir a la sala tercera es registra a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 16. Consulta efectuada el 7 de juny de 1657.

perjudicial per als seus interessos perquè el proposà en segon lloc. Finalment, la decisió reial confirmà l'opinió favorable expressada pels personatges de major influència.⁶⁸

En canvi, només tres, els doctors Josep Martí i Ferran, Narcís d'Anglasell i Roca i Francesc de Portell, trigaren pocs anys a aconseguir el mateix objectiu. Deixarem per al final els doctors Joan Baptista Roca i Julià i Pere d'Amigant, ambdós tingueren una trajectòria diferenciada de la resta dels magistrats que, com ells, exerciren inicialment l'ofici de jutge de cort al Principat.

Els moments difícils que visqueren les institucions reials a Catalunya a la primera meitat de la dècada dels cinquanta explica en bona mesura el *cursus honorum* del doctor Josep Martí i Ferran. Des de la seva plaça de jutge penal optà quasi dos anys més tard a la dignitat de regent la cancelleria, però no va reeixir. Si hem de ser sincers, hem d'afirmar rotundament que les seves possibilitats foren escasses, ja que fou proposat en setè lloc d'una llista. Però el febrer de 1656 aconseguí introduir-se a la sala del canceller. Ara bé, aquest desig sols va esdevenir realitat un cop va superar l'*atípica* oposició de Joan d'Àustria, que el descartava, com també al doctor Fèlix Miralles, perquè era un bon jutge de cort. La seva continuïtat en aquest ofici penal semblava inevitable a curt o a mig termini, però el Consell d'Aragó rebutjà la seva opinió i el situà en primer lloc de la seva terna. El monarca s'inclinà, o així gosem dir-ho, per l'opinió del Consell. La seva espera fou en realitat dolça, allunyada d'ensurts.⁶⁹

L'espera que va haver de suportar el doctor Narcís d'Anglasell ja no fou tan dolça com la del doctor Josep Martí. Transcorregueren quelcom més de quatre anys entre un nomenament i l'altre. Aquest període de temps no és ni de bon tros una contrarietat si tenim en compte el que ja coneixem, però representa un cert *impasse* que hem de valorar en la seva justa mesura. Aquests anys no estigueren farcits d'intents inútils

68. El seu ingrés a la sala del regent a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 121. Consulta efectuada el 30 de març de 1672. La seva designació esdevingué oficial a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 18 de maig de 1672, f. 178.

69. Per conèixer les opinions sobre la seva persona a l'hora de proveir la vacant de regent la cancelleria per jubilació del doctor Jaume Mir, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 26 de setembre de 1654. El seu accés a la plaça d'oïdor de la sala del canceller es consigna a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 12 de febrer de 1656. La mateixa informació es recull també al llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de març de 1656. El nomenament oficial a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 21 d'abril de 1656, f. 386r.

per aconseguir el desitjat ascens, sinó que passaren des d'aquest punt de vista amb aparent tranquil·litat.

Al cap de mig any de ser escollit jutge penal participà en una consulta per a la sala del regent a la qual finalment ingressaria a mitjan 1670. En aquesta consulta aconseguí el tímid suport del Consell d'Aragó, que decidí que tanqués la seva proposta. Li fou assignada la mateixa posició. El vot particular format pel bloc integrat per Miquel de Salbà i de Vallgornera i per Josep Romeu li va atorgar el mateix lloc. Ni les tres sales de la Reial Audiència, ni el virrei el van incloure en llurs propostes. Situació que es repetí a l'altre vot particular emès per Pere de Villacampa. Tot fou distint quan aconseguí finalment la plaça d'oïdor de la sala del regent. A excepció de les tres sales, tothom el proposà per unanimitat al capdavant de llurs ternes. Però no ho van fer sols el virrei i el Consell d'Aragó, sinó que el bloc format per Pere de Villacampa, que li negà abans el seu suport, per Rafel de Vilosa i pel marquès de Castelnovo ratificà el criteri expressat al llarg de tot el procés. La Corona s'afegí a aquest estat d'opinió i materialitzà el seu nomenament.⁷⁰

Menys de tres anys fou el temps d'espera del doctor Francesc de Portell. En l'interim sols participà en una consulta per a la mateixa sala de la qual acabà formant part. En aquest sentit, ens recorda la trajectòria, acabada de comentar, del doctor Narcís d'Anglasell; però en aquesta ocasió fou la sala del canceller. Quasi dos anys després d'exercir com a jutge de cort s'implicà en el seu primer i darrer intent fracassat d'accedir-hi. Només el Consell d'Aragó li donà suport, però sense implicar-se a fons atès que es limità a proposar-lo per al tercer lloc de la seva terna. I ja no apareix més en tota la consulta. Cal lamentar que s'hagi perdut la consulta que li facilità l'ingrés, la qual cosa ens impedeix conèixer les circumstàncies que rodejaren la seva elecció.

70. La primera consulta en què participà per ocupar una plaça d'oïdor de la sala del regent es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 d'agost de 1666. Comproveu el seu ingrés definitiu en aquesta sala a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 9 de maig de 1670. Constància oficial de l'ingrés a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 21 de maig de 1670, f. 117. I també al Dietari de la Generalitat on s'afirma que "(...) dilluns, a XXIII [de juny de 1670]. En aquest mateix dia és estat presentat a ses senyories en llur consistori un real privilegi de doctor de la Real Audiència del present Principat// per una plaça civil en la sala del magnífich regent, despedit en deguda forma de Cancellaria, y a favor del doctor don Narcís de Anglasell y Roca, dat en Madrit a 21 de maig del corrent any 1670 (...)", *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 353.

El seu objectiu es materialitzà al cap d'un any d'haver experimentat aquesta contrarietat.⁷¹

Hem optat per deixar per al final l'anàlisi exhaustiva de la trajectòria dels doctors Joan Baptista Roca i Julià i Pere d'Amigant. Llur *cursus honorum* no s'adapta al que experimentaren llurs col·legues que accediren, com ells, a la Reial Audiència en qualitat de jutges de cort. El doctor Roca i Julià, per exemple, pretenia com els altres accedir a una de les dues sales civils de l'esmentada institució i ho va intentar varies vegades sense èxit, la qual cosa demostra que almenys en un començament mai va tenir la intenció que la seva primera destinació, després d'exercir de jutge penal, fos el de regent de la Reial Audiència de Mallorca.

Fins que no arribà aquest destí, intentà tres vegades accedir a la sala del regent i dues a la del canceller. De les tres consultes en què participà per ser oïdor de la del regent, hi ha una diferència notable entre les dues primeres, que van tenir lloc el 1662 i a començaments de 1666, i l'última que se celebrà a la darrereria d'agost d'aquest mateix any. D'una forma o una altra sempre comptà amb el suport del Consell d'Aragó, però tan sols a l'última el col·locà en primer lloc de la seva terna. Fins i tot el virrei, que fins aleshores l'havia situat al darrer lloc de les seves predileccions, el posà ara a la segona posició. Àdhuc els vots particulars que es van emetre en aquesta última consulta no reeixida per al càrrec d'oïdor de la sala del regent li foren favorables. El vot de Pere de Villacampa li fou especialment favorable ja que decidí que encapçalés la seva proposta. En canvi, el que va emetre el bloc format per Miquel de Salbà i de Vallgornera i Josep Romeu decidí assumir la proposta virregnal. De fet, si fem cas de l'experiència que hem assolit, podem afirmar que hagués pogut ser escollit per la Corona. És a dir, que comptava amb suports més que suficients perquè es pogués concretar l'ascens. I tot això malgrat l'actitud de les tres sales reunides de la Reial Audiència, que mai li van tenir cap mena de simpatia; l'ignoraren sistemàticament en aquestes tres consultes comentades. Sols a l'última per intentar accedir a la sala del canceller aconseguí que les tres sales el tinguessin en compte, però només per tancar la terna!

El virrei i el Consell d'Aragó mai no s'implicaren a fons perquè Roca i Julià accedís a l'altra sala civil, és a dir, la del canceller. A la

71. La seva primera consulta per a oïdor de la sala del canceller a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 101. Consulta efectuada el 9 d'octubre de 1686. El nomenament d'oïdor d'aquesta sala a ACA, reg. Officialium, núm. 25 (1678-1689), 30 de setembre de 1687, f. 228.

primera consulta per accedir a aquesta sala el Consell encara el va tenir en compte, però en darrera posició. A la segona encara fou pitjor, ja que l'ignorà. El virrei mai no va creure oportú donar-li suport per aquesta sala. La seva trajectòria professional es desbloquejà al cap de nou anys de ser nomenat jutge de cort. La Corona hi pensà per a la plaça de regent de l'Audiència mallorquina el 1670. Una més que raonable compensació ja que sols va haver d'abandonar temporalment el Principat. Uns quatre anys més tard sabem, malgrat que s'ha perdut la preceptiva consulta, que tornà a Catalunya en aconseguir finalment una plaça d'oïdor a la sala del regent.⁷²

Si les circumstàncies del doctor Joan Baptista Roca i Julià eren distintes de les dels altres juristes analitzats fins ara perquè va haver d'abandonar temporalment el Principat, les que rodejaren el doctor Pere d'Amigant i Ferrer ho foren perquè aconseguí accedir a la sala tercera sense passar per cap de les dues sales civils. Fet realment excepcional. Tot i això, a causa de la crisi que visqué la Reial Audiència el 1689, va haver de deixar aquesta sala i passar a la del canceller. Pocs juristes experimentaren també aquesta contrarietat en el seu *cursus honorum*. En els cinc anys que transcorren entre el seu nomenament de jutge penal i el d'oïdor d'aquesta sala participà en tres consultes. Dues s'efectuaren de forma simultània per proveir una vacant a la sala del regent i una altra a la del canceller. No quedà mal situat, ni de bon tros, en aquesta doble convocatòria. Tan sols les tres sales de la Reial Audiència el van excloure de llurs propostes. Per a la vacant de la sala del regent, el virrei el col·locà a la segona posició i el Consell d'Aragó, si bé afirma que adopta el mateix criteri, efectua una sèrie de canvis i el situa al capdavant per a la vacant de la sala del canceller.

72. Les tres consultes per a oïdor de la sala del regent a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 19 de juliol de 1662, la mateixa conserva simultàniament la primera consulta en què participà per a la sala del canceller. Les altres dues a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 25. Consulta efectuada l'11 de febrer de 1666 i, del mateix arxiu, el llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 d'agost de 1666. Per a la sala del canceller, deixant de banda la que se celebrà de forma simultània amb una altra consulta per a la sala del regent, vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 26. Consulta efectuada el 25 de juny de 1664. El seu nomenament com a oïdor de la sala del regent de la Reial Audiència de Catalunya pot veure's a ACA, reg. Officialium, núm. 23, vol. 1 (1674-1679), 12 de juliol de 1674, f. 8. El Dietari de la Generalitat es fa ressò d'aquest ascens: "(...) Dilluns, a III [de setembre de 1674]. En aquest die és estat presentat en lo consistori de ses senyories un real privilegi de la Real Audiència civil del present principal de Catalunya, despedit en favor del doctor Joan Batista Roca y julià, en deguda forma de Cancelleria, datat en Madrit a 12 de juliol del corrent any 1674 (...)", a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII, p. 11.

Al cap de nou mesos d'haver estat implicat en aquesta doble consulta, en va tenir lloc una altra per a la sala del canceller. Les tres sales de la Reial Audiència, com ja havia succeït abans, tornaren a ignorar-lo. Aquesta vegada, però, l'actitud fou més negativa perquè no es limitaren a la rutinària terna, sinó que redactaren una llarga llista de candidats. Per tant, en rebutjaren de ple la presència. El propi Consell que li havia atorgat una posició privilegiada feia poc temps, ara no l'inclou; actitud, per tant, totalment oposada. En canvi, la terna del virrei el col·loca al capdavant argumentant que és el jutge de cort amb més antiguitat. Una cosa atípica, si bé la decisió reial està en teoria sempre per sobre de qualsevol circumstància, fou la seva elecció d'oïdor d'aquesta sala. Ni les tres sales, ni el virrei creien adient esmentar-lo en llurs propostes. Aleshores continuava essent el jutge de cort amb més antiguitat, però aquest fet no havia de catapultar-lo a aquesta sala tan ràpidament, com ja s'ha esmentat. Sembla que els mèrits del seu germà, Josep d'Amigant, pesaren i molt per facilitar el nomenament inesperat si fem cas de la pràctica habitual.⁷³

El virregnat del duc de Villahermosa complicà la trajectòria professional del doctor Pere d'Amigant i Ferrer. Fins aleshores la seva carrera era plàcida i en aquells anys havia afegit al seu càrrec d'oïdor de la sala tercera el d'advocat fiscal. Però el virrei decidí que abandonés la sala tercera per passar tot seguit a la del canceller. Els motius professionals no eren al darrere d'aquesta decisió, sinó que fou una mesura política en el context de l'esmentada revolta dels Gorretes. Però les contrarietats per al doctor Pere d'Amigant no s'acabaren aquí, sinó que el duc de Villahermosa l'obligava a sortir de Barcelona per dirigir-se a Solsona, la qual cosa implicava a la pràctica un desterrament. Afortunadament el Consell d'Aragó decidí revocar la decisió del virrei, d'aquesta manera restituïa el doctor Pere d'Amigant a la seva plaça d'oïdor de la sala del canceller. El doctor Pere d'Amigant hauria d'adoptar una decisió davant els esdeveniments que descabdellaria la guerra de Successió des d'aquesta reconeguda sala.⁷⁴

73. La seva participació en una mateixa convocatòria de dues places vacants de les sales civils de la Reial Audiència es constata a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 121. Consulta efectuada el 30 de març de 1672. Aquella en què participà a finals del mateix any es recull a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 11. Consulta efectuada el 6 de desembre de 1672. El seu accés a la sala tercera a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 7. Consulta efectuada el 18 de juliol de 1675.

74. Aquesta intrincada situació ha estat estudiada per PADRÓS I CASTILLON, X., *Poder i institucions...*, p. 153-157.

Malgrat que la majoria dels oïdors d'aquesta sala tercera exerciren responsabilitats en l'àmbit penal i civil, una apreciable minoria accedí directament a una de les dues sales civils de la Reial Audiència. Pràcticament tots els magistrats que comparteixen aquesta trajectòria professional, a excepció d'un, ingressaren en aquesta alta institució judicial al cap de pocs anys de produir-se la capitulació de Barcelona. En molts casos aconseguiren el seu objectiu a la primera o participant en poques i inútils consultes abans que es materialitzés el seu nomenament.

Els doctors Joan Cellers i Francesc Llunes ingressaren als dos mesos i mig de concloure la contesa bèl·lica, és a dir, el desembre de 1652. Ambdós magistrats no es veieren involucrats en una altra consulta prèvia, la qual cosa ja era difícil a causa de les excepcionals circumstàncies que vivia la monarquia hispànica. No ens consta l'opinió del virrei i del Consell d'Aragó en cap dels dos casos, fet perfectament normal perquè la vida política travessava un període convuls. Tan sols sabem que el vot particular de Pere de Villacampa els era desfavorable perquè havien romàs a Catalunya durant tota la guerra.⁷⁵ Oposició que no els perjudicà en absolut.

No foren gaire distintes les circumstàncies del doctor Lluís Ferrer. Tan sols va haver de participar en una consulta prèvia per a la sala del canceller abans d'aconseguir l'ingrés a la del regent aproximadament un any i mig més tard. En aquesta primera consulta no reeixida comptà amb un més aviat tímid suport del Consell d'Aragó que el proposà en tercer lloc. En canvi, es demanà de forma excepcional als set magistrats més rellevants en aquells moments tan decisius per al correcte funcionament de la Reial Audiència l'opinió sobre el candidat més adient per a aquesta alta responsabilitat, els quals coincidiren a proposar el doctor Lluís Ferrer per al segon lloc de llurs preferències. Un sòlid suport, sens dubte, en aquells anys. Tot canvià a la consulta que precedí al nomenament d'oïdor a la sala del regent. Tothom el situà al capdavant de llurs respectives propostes. L'informe de Joan d'Àustria fou molt positiu per a les seves expectatives. Tanta unanimitat feia preveure, com així succeí, una resposta positiva del monarca.⁷⁶

75. La informació sobre ambdós juristes es recull a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de desembre de 1652.

76. La seva primera consulta sense èxit es troba a ACA, CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 12 de setembre de 1653. El seu nomenament d'oïdor de la sala del regent a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 16 de febrer de 1655. El nomenament a tots els efectes a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 16 de març de 1655, f. 338r.

Tot va anar com una seda per al doctor Pere Antoni Serra, que aconseguí una plaça d'oïdor a la sala del canceller a la primera. Les tres sales de la Reial Audiència el proposaren per al primer lloc, el Consell també i Joan d'Àustria redactà un informe molt favorable. El lògic colofó a tot això fou el seu nomenament.⁷⁷

De tots els juristes que aconseguiren accedir directament a una de les dues sales civils de la Reial Audiència, el doctor Francesc de Vidal i Roca fou el que va haver d'esperar més temps, sense que aquesta espera hagués de ser dramàtica. Transcorregueren poc més de quatre anys des del seu primer intent, que va tenir lloc quan es produí una vacant en aquesta sala tercera. Les seves possibilitats eren quasi nul·les, ja que l'ignoraren el virrei i el Consell d'Aragó. Les tres sales en llur tradicional i normalment poc influent terna decidiren que tanqués la seva proposta amb els doctors Àlex Tristany i Joan Baptista Roca i Julià. La pròxima consulta fou la definitiva, aconseguí una plaça d'oïdor de la sala del regent malgrat que no era jutge de cort. Tothom coincidí en que seria el candidat ideal per a aquesta plaça; tanta unanimitat influí, o així ho creiem, en el monarca, que en disposà el nomenament.⁷⁸

El jutge més afortunat del període que estudiem fou el doctor Josep Moret i Sala. Accedí directament a aquesta sala obviant el típic *cursus honorum* dels seus col·legues. Els seus antecedents familiars facilitaren, com ja hem comentat en un apartat anterior, aquesta carrera tan ràpida.⁷⁹

Els avatars professionals dels magistrats no s'acabaren amb les incidències comentades fins ara, ja que intentar accedir a aquesta sala, la tercera, també pressuposava per a ells noves incerteses que amb el temps s'esvaïrien. Però el fet que ells fossin els afortunats no impedeix que, com ja hem comentat a fons en aquest treball, cadascú hagués de superar els seus propis obstacles, els quals no són fàcils de sistematitzar pel seu caràcter personal i intransferible. Només cinc dels oïdors que estudiem hagueren d'esperar menys de tres anys per obtenir aquesta promoció professional. Fet que no ens sorprèn per-

77. ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 4 de juny de 1655.

78. Per veure amb detall les seves vicissituds, consulteu ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 12 d'agost de 1660. El seu ingrés com a oïdor de la sala del regent a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 25. Consulta efectuada l'11 de febrer de 1666.

79. En l'apartat "Ser oïdor" ja hem comentat amb suficient detall les seves circumstàncies familiars i professionals, la qual cosa fa que ara sigui innecessari tornar-les a repetir.

què les oportunitats eren lògicament menors. Recordem que les Corts de 1599 establiren quatre places d'oïdors per a aquesta sala, mentre que cadascuna de les dues sales civils de la Reial Audiència en tenia cinc. Però malgrat l'obvietat d'aquesta afirmació, com sempre no tots tingueren la mateixa sort. El ritme amb què es produïen les vacants era molt important i, pel que acabem d'afirmar, si un determinat magistrat no ho aconseguia en aquell moment podia veure's abocat a una espera més llarga. De totes maneres, totes aquestes consideracions no impedeixen que cadascun experimentés una espera curta o inevitablement més llarga.

Dels cinc magistrats que trigaren menys de tres anys a formar part d'aquesta sala tercera, tres realitzaren la seva trajectòria professional durant la segona meitat de la dècada dels cinquanta: els doctors Joan Cellers, Lluís Ferrer i Pere Antoni Serra. Aquest darrer fou el que invertí un temps d'espera menor, sols un any i mig aproximadament. Si l'abril de 1665 aconseguí al primer intent una plaça d'oïdor a la sala del canceller, com ja s'ha comentat, a la darrereria de març fou nomenat oïdor d'aquesta sala. Fet que posà punt i final a les seves aspiracions, malgrat que quasi mig any més tard participà en una consulta per elegir l'advocat fiscal, càrrec que com se sap només podia recaure en un dels quatre oïdors.

Malauradament ignorem com es desenvoluparen els esdeveniments que possibilitaren el seu nomenament d'oïdor. No apareix en la terna de les tres sales ni en l'informe del virrei. I tampoc sabem com es comportà el Consell d'Aragó. Desconeixement que també s'estén pel que fa a la citada consulta per a una plaça d'advocat fiscal. En aquest cas, en constatem la brevetat i no es detalla la terna dels agents implicats en el procés de selecció.⁸⁰

Poc temps va haver d'esperar el doctor Lluís Ferrer, tan sols dos anys. En l'interim participà en una consulta per escollir el nou regent la cancelleria. Intent que no reeixí car el virrei el situà al final de la seva terna, aviat ho oblidà ja que va aconseguir una plaça d'oïdor en aquesta sala. Trajectòria que es completà amb el quasi simultani nomenament d'advocat fiscal. No era inusual que el temps transcorregut

80. La consulta que el va catapultar a la plaça d'oïdor de la sala tercera es troba a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 de març de 1657. Nomenament oficial, com sempre, a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), Madrid, 10 de juliol de 1657, f. 397r. El seu intent inútil de compaginar aquest nomenament amb el càrrec d'advocat fiscal es troba a ACA. CA, llig. 552, doc. núm. 4. Consulta efectuada el 3 de setembre de 1657.

entre ambdós nomenaments fos curt. Pel que fa a la seva designació com a oïdor, en tenim una informació molt parcial. Sabem segur que les tres sales de la Reial Audiència no el proposaren i que el virrei s'inclinava per Josep Romeu. Ignorem, per exemple, quelcom tan vital com l'actitud que va tenir el Consell d'Aragó o si va haver-hi vots particulars. Coneixem, en canvi, amb més detall com es desenvolupà el procés que el dugué a compaginar el seu càrrec d'oïdor amb el d'advocat fiscal. Comptà amb el notable suport del Consell d'Aragó que el situà al segon lloc de la seva terna. El virrei no s'identificà en aquesta ocasió amb el Consell. Aquest no elaborà cap terna, sols deixà constància de la seva predilecció pel doctor Rafel de Vilosa, la qual cosa no suposà un obstacle a les seves aspiracions d'ocupar aquesta plaça d'advocat fiscal. La seva carrera va tenir, doncs, un corol·lari digne.⁸¹

El doctor Joan Cellers fou, com els altres dos, un magistrat que va fer carrera en aquests anys transcendents per a l'administració de la justícia a Catalunya. Quasi trigà tres anys a ser oïdor d'aquesta sala que estudiem ara. Com el jurista Lluís Ferrer, el seu nom va ser tingut en compte, ara bé sense èxit, per ocupar la plaça de regent la cancelleria. Ho tornà a intentar posteriorment, essent oïdor d'aquesta sala, sense aconseguir-ho junt amb l'esmentat doctor Lluís Ferrer. En aquest primer intent el seu nom mai no va ocupar els primers llocs de la llista. No s'efectuaren ternes, sinó llargues relacions de candidats en les quals arribà a ocupar l'onzena posició, amb què, davant d'aquesta perspectiva tan poc afalagadora, restava poc marge de maniobra per a la seva candidatura. Al segon intent comptà amb el suport del Consell d'Aragó que el situà en segona posició. Però ningú més comptà amb ell. Ni tan sols els vots particulars que es van emetre. Per desgràcia, no podem conèixer els suports que va tenir per aconseguir la plaça d'oïdor, ja que desconexem el destí de la corresponent consulta. La seva carrera va ser molt ràpida, afavorida pels avatars postbèl·lics, però de totes maneres fou satisfactòria.⁸²

81. La seva participació a la consulta per a regent la cancelleria en morir el doctor Josep Andreu, es recull a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 13. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1656. El seu ingrés a la sala tercera com a oïdor a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 de març de 1657. La designació es recull a ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 14 de juny de 1657, f. 69. I per advocat fiscal de la Règia Cort, ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 22 de juny de 1662.

82. Tenim les dues consultes per a regent la cancelleria a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 26 de setembre de 1654 i llig. 226, doc. núm. 13. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1656. L'única referència fiable que tenim del seu nomenament d'oïdor de la sala tercera, es troba a ACA, reg. Officialium, núm. 16 (1650-1660), 13 d'octubre de 1655, f. 368r.

Els doctors Josep de Balaguer i Francesc de Portell veieren reduït llurs temps d'espera a menys de tres anys. El primer trigà aproximadament dos anys i mig a aconseguir el càrrec. I va haver de fer front a molt poques contrarietats, només va intervenir en una consulta per accedir precisament a aquesta mateixa sala. En el seu cas a la segona se'n sortí. El seu primer intent fou, per dir-ho d'alguna manera, desolador. Ningú no el proposà, i dels tres vots particulars emesos per a l'ocasió, sols un li fou quelcom favorable: el del jurista Miquel de Salbà i de Vallgornera, que decidí col·locar-lo al final de la seva proposta. Als dos anys, més o menys, els seus esforços es veieren recompensats per l'èxit. Aquesta vegada, tot fou a l'inrevés. El virrei, Vicenç Gonzaga, i el Consell d'Aragó decidiren, cadascú per separat, que encapçalés llurs ternes. Les tres sales de la Reial Audiència l'obviaren en la seva, distinta de la del virrei Gonzaga i de la del Consell que imità la de *l'alter ego* del monarca.

Els avatars professionals del doctor Josep de Balaguer són més interessants després d'aconseguir aquesta plaça d'oïdor en la sala tercera. Fins a tal punt és sorprenent, per qualificar-la d'alguna manera, la seva trajectòria posterior que desvirtuà els objectius aconseguits fins aleshores. Des del mateix instant en què fou oïdor participà en sis consultes, en les quals no reeixí, per intentar ocupar, fins a quatre vegades, una plaça d'advocat fiscal i dues més, precisament les últimes de la seva carrera, per aconseguir la dignitat de regent la cancelleria.⁸³

El cas del doctor Francesc de Portell fou ben diferent. No va intervenir en cap consulta prèvia abans de la que li facilità l'accés a aquesta sala. Per tant, als aproximadament dos anys i mig de romandre a la sala del canceller hi passà. Les seves expectatives eren immillorables i nou mesos més tard afegí a aquest càrrec el d'advocat fiscal. Per desgràcia no s'han trobat les corresponents consultes, la qual cosa no ens impedeix com a mínim de constatar la rapidesa del seu *cursus honorum*.⁸⁴

83. La seva primera consulta per aquesta sala a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 24 d'abril de 1662. La que possibilità el seu nomenament a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 90. Consulta efectuada el 29 de maig de 1664. Constància oficial d'aquest ascens a ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 1 de juliol de 1664, f. 150. Els continuats intents per ser elegit advocat fiscal es conserven a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 17 de juny de 1670; llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 de desembre de 1671; llig. 225, s/núm. Consulta efectuada el 8 de novembre de 1678; llig. 225, doc. núm. 90. Consulta efectuada el 27 de juny de 1679. Per al càrrec de regent la cancelleria, també sense èxit, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 95. Consulta efectuada el 16 de juny de 1681; i llig 226, doc. núm. 57. Consulta efectuada el 24 de març de 1691.

84. Tan sols hem pogut trobar el nomenament d'advocat fiscal, ACA, reg. Officialium, núm. 29 (1688-1697), 12 de març de 1691, f. 82.

Entre els magistrats que trigaren poc temps a accedir a la sala tercera de la Reial Audiència i els que van haver d'esperar un temps considerable, sols podem situar el doctor Francesc de Vidal i Roca. Ingressà en aquesta sala, a la primera, uns quatre anys després de formar part de la sala del regent. Si bé el virrei i les tres sales de la Reial Audiència deixaren de banda la seva candidatura, el Consell d'Aragó hi creia i per això el situà al capdavant de la seva proposta. Tres mesos més tard, quan fou elegit advocat fiscal es reproduí la mateixa situació que en la consulta que possibilità el seu nomenament d'oïdor d'aquesta sala. El Consell tornà a demostrar l'estima que li tenia en decidir que encapçalés la seva terna, seguit pels doctors Joan Baptista Pastor i Josep de Balaguer. En canvi, el duc de Sesa optà per no incloure'l en la seva preceptiva proposta. Malgrat aquestes dificultats sempre assolí els seus objectius d'una forma bastant ràpida,⁸⁵ la qual cosa no succeïa en molts casos.

A un significatiu percentatge d'oïdors de la sala tercera no els fou fàcil accedir a la coneguda "sala del descans" en el llenguatge judicial de la institució. Bastants juristes van haver d'esperar pacientment més de cinc anys i en alguns casos, que analitzarem més endavant, entre catorze i divuit. El doctor Josep Martí i Ferran, amb uns sis anys d'espera, fou qui menys temps trigà. Mentrestant no es va veure obligat a participar en interminables consultes que sempre obstaculitzaven la tasca professional dels juristes. Només va estar present, i ho sabem fefaentment, en una consulta per aquesta mateixa sala quasi un any abans d'ingressar-hi. Va tenir poc protagonisme, ja que sols l'esmentà el Consell d'Aragó i al darrer lloc de la seva proposta. Les tres sales i el virrei no el van incloure en llurs informes respectius. Per desgràcia també s'ha extraviat en el seu cas la consulta corresponent que ens posaria al corrent dels esdeveniments que precediren el seu nomenament com a oïdor de la sala tercera.

D'altra banda, estem ben informats de l'intent que portà a terme uns set mesos després per simultaniejar aquest càrrec amb el d'advocat

85. El seu nomenament per a la sala tercera a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 2. Consulta efectuada el 26 de març de 1670. El Dietari de la Generalitat de Catalunya també es fa ressò del seu nomenament quan afirma: "(...) dimecres, a VIII [de maig de 1670]. En aquest dia és estat presentat a ses senyories y en llur consistori un real privilegi de doctor de la real audiència del present Principat de la tersera sala a favor del doctor Francesch Vidal y Roca, despedit en deguda forma de cancelleria, dat en Madrit a 15 de abril del corrent any 1670 (...)". *Dietaris de la Generalitat*, vol. VII, p. 349. Per informar-se de com fou la consulta per advocat fiscal, vegeu ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 17 de juny de 1670.

fiscal. No ho va aconseguir perquè el Consell d'Aragó el posà a la cua i el virrei, en el seu informe més que terna, sols parla del doctor Rafel de Vilosa. Malgrat aquest inconvenient final, el doctor Josep Martí i Ferran va tenir una carrera força acceptable pel paràmetre de l'època.⁸⁶

Un poc més de temps va haver d'esperar el doctor Joan Baptista Roca i Julià, però per aquest jutge el mer fet de tornar al Principat després de la seva estada a la Reial Audiència de Mallorca ja fou un factor positiu. Quan feia un any que s'havia incorporat a la sala del regent el seu nom ja constà en una consulta per proveir una vacant per aquesta sala. No ho va aconseguir però sempre va estar molt ben situat. El virrei hi estava molt interessat i, en conseqüència, decidí que encapçalés la seva terna. El Consell d'Aragó optà, en canvi, per situar-lo en un segon lloc en absolut menyspreable. Fins i tot amb aquest nivell de suports podia haver estat nomenat per la Corona. Expectatives que no es veurién limitades, així ens ho demostra l'experiència, per la seva no-inclusió en la proposta de les tres sales. Però no fou fins a finals d'octubre de 1680 quan formà part d'aquesta tercera sala. Ara el virrei optà per posar-lo en segon lloc i el Consell al capdavant de la seva terna. La seva mala salut va tenir un paper important en el seu nomenament com ho demostra la mateixa consulta. Aquest ascens fou sens dubte rellevant per a ell i gosaria dir que el compensà quelcom de les amargors que patí quan col·laborà amb el visitador Llorenç Matheu el 1677.⁸⁷

Tots els oïdors que queden per comentar, a excepció del doctor Francesc Llunes, trigaren més de deu anys, i alguns quasi vint, per ser membres d'aquesta sala. Pel que fa a Francesc Llunes va haver d'esperar set anys i mig aproximadament per aconseguir l'objectiu desitjat. Les seves dues primeres consultes, essent oïdor de la sala del regent, foren per cobrir la plaça de regent la cancelleria. La primera fou per substituir el doctor Jaume Mir, que havia abandonat el càr-

86. El seu primer intent per formar part de la sala tercera es registra a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 12 d'agost de 1660. Tot i que s'ha extraviat la consulta que menà al seu nomenament d'oïdor d'aquesta sala, hem tingut la fortuna que s'hagi conservat la documentació que ens assabenta d'aquesta promoció, ACA, reg. Officialium, núm. 19 (1660-1665), 2 de novembre de 1661, f. 49. el seu nom també es va tenir en compte per a la plaça vacant d'advocat fiscal com consta a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 22 de juny de 1662.

87. La primera consulta en què participà per a oïdor de la sala tercera es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 7. Consulta efectuada el 18 de juliol de 1675. El seu ascens a oïdor és a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 119. Consulta efectuada el 29 d'octubre de 1680.

rec per jubilació. Fou proposat en sisè lloc, la qual cosa dificultava, i molt, la seva possible elecció, com així succeí. Al cap de poc temps tornà a quedar vacant aquest ofici en morir el seu titular, el doctor Josep Andreu. Aquí les seves expectatives augmentaren sensiblement. El virrei el proposà en segon lloc de la seva terna i el Consell d'Aragó en tercera posició com també els dos vots particulars que es van emetre aquesta vegada. Tot fou inútil però el seu nom cada cop era més acceptat.

Després d'aquestes dues consultes encara es veié implicat en dues més per a aquesta mateixa sala abans de la definitiva. La primera oportunitat que va tenir per accedir a aquesta sala ens assabenta d'alguns aspectes que si, d'una banda, es poden qualificar d'anecdòtics, de l'altra, ens donen una idea, mai exacta evidentment, d'alguns dels criteris que es tenien en compte en aquestes provisions. Per començar hem d'aclarir que les tres sales de la Reial Audiència no consideraren adient incloure'l en llur proposta. El virrei el situà a la darrera posició del seu informe, no de la terna ja que la seva fixació era defensar el retorn del tàndem Josep de Romeu i Rafel de Vilosa a la sala tercera, que havien hagut d'abandonar a causa de la visita de 1654. No sabem amb seguretat quina fou l'opinió del Consell d'Aragó, atès que només tenim la informació que conté l'esmentat informe. Aquest informe considerava que la seva promoció a aquesta sala era totalment acceptable perquè la sala del regent tenia en aquella època quatre juristes de reconeguts mèrits professionals, cosa que garantia el bon funcionament d'aquesta sala civil. Totes aquestes consideracions no influïren en l'ànim reial i la seva designació encara s'havia d'ajornar uns anys.

La seva segona oportunitat per ser oïdor de la sala tercera es va malmetre com l'anterior. Les tres sales de la Reial Audiència perseveraren en llur actitud i, per tant, l'ignoraren un cop més. El virrei, que no desitjava redactar una terna formal, estava decidit a tornar aquesta sala al famós tàndem format pel doctor Josep de Romeu i pel doctor Rafel de Vilosa. Després d'una interessant argumentació, suggereix el doctor Francesc Llunes. Però aquest ensopegà amb l'opinió del Consell que considerava que era massa amic dels anteriors magistrats. Fet que, a parer seu desaconsellava el nomenament. Tres anys després tot canvià de forma radical. Ara el seu gran protector fou el Consell d'Aragó que el situà al capdavant de la seva proposta, mentre que el virrei, que sols volia el doctor Josep de Balaguer, i la terna de les tres sales el van excloure. Quina fou la causa que propicià aquest canvi d'actituds? La resposta és difícil perquè no es redactà cap informe clarificador. Sí que sabem que la Corona decidí,

atesos els esdeveniments, que ell fos un dels quatre oïdors de la sala. El resultat fou al final feliç.⁸⁸

Pertànyer a una de les famílies influents del Principat que s'havia destacat pels rellevants serveis prestats a la Corona no sempre garantia una ràpida promoció, si bé, en circumstàncies normals, s'acabava aconseguint l'objectiu cobejat. Això ho aconseguí, entre altres jutges, el doctor Narcís d'Anglasell i Roca. Ser oïdor d'aquesta sala tercera li costà quasi onze anys. Hi va haver altres juristes que encara hagueren d'esperar més.

Totes les consultes en què participà abans d'aconseguir el desitjat ascens foren per aquesta mateixa sala, a excepció de la que participà per exercir d'advocat fiscal patrimonial que s'atorgava a un dels oïdors de les dues sales civils. Mai es veié implicat en un intent per presidir, per exemple, la sala del regent. Quan feia un any que actuava com a oïdor de la segona sala civil de la Reial Audiència, optà per dues vegades a la d'oïdor de la sala tercera. La primera vegada no li anà del tot malament pel que fa als suports rebuts. Tant el virrei com el Consell d'Aragó el van incloure en llurs respectives i rutinàries ternes, però això sí, tancant les seves propostes. I no ens consta que les tres sales comptessin amb ell. Però aquest aspecte, com ja he afirmat varies vegades, no crec que pogués influir excessivament en l'ànim reial. La segona consulta que va tenir lloc a finals d'aquest mateix any quasi reproduceix la mateixa situació, però millorada. És a dir, el virrei i el Consell ara el fan avançar una posició mentre que les tres sales continuen ignorant-lo. Fins uns tres anys i mig més tard no torna a aparèixer en una altra consulta per aquesta mateixa sala. No aconsegueix el pas qualitatiu desitjat. El virrei el manté en segon lloc, però el Consell el fa retrocedir al darrer, com ja succeí en el seu primer intent. Les tres sales continuen ignorant-lo. És la tercera vegada que prenen aquesta decisió.

La dinàmica del seu *cursus honorum* s'enriqueix amb la seva implicació en la provisió d'una plaça d'advocat fiscal patrimonial, com ja s'ha recordat no fa molt. Encara li va anar pitjor, quant a suports,

88. La seva presència en dues consultes per proveir la plaça de regent la cancelleria es troben a ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. Consulta efectuada el 26 de setembre de 1654; i llig. 226, doc. núm. 13. Consulta efectuada el 22 d'agost de 1656. Els seus primerencs intents per a la tercera sala a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 de març de 1657; i llig. 226, doc. núm. 16. Consulta efectuada el 7 de juny de 1657. La que menà al seu nomenament a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 12 d'agost de 1660. Nomenament que es consigna a ACA, reg. Officialium, núm. 17 (1656-1675), 7 de setembre de 1660, f. 148.

que en els seus intents previs per a aquesta sala. Aquest cop, fins i tot el virrei, i no sols les tres sales de la Reial Audiència, se n'oblidà mentre que el Consell d'Aragó només el va tenir present per situar-lo al final de la seva proposta. No és estrany que tot això no afavorís l'elecció de Narcís d'Anglasell.

Aviat fou compensat, després de tants inconvenients, ja que uns quatre mesos més tard aconseguí ser oïdor d'aquesta sala tercera. Les deliberacions que envoltaren la seva elecció foren molt interessants. Per començar, i a diferència d'altres vegades, va tenir el suport sense fissures del virrei i del Consell d'Aragó, ja que ambdós coincidiren que convenia situar-lo al capdavant de llurs respectives ternes. Àdhuc els vots particulars dels regents Joan Baptista Pastor i Josep Rull també s'identificaren amb les propostes anteriors. Ningú no manifestà la més mínima animadversió vers la seva persona. Fins i tot els que preferien que es quedés a la sala del regent, els vots particulars dels regents Miquel de Salbà i de Vallgornera i el marquès de Castelnovo, argumentaven que no era una autèntica promoció passar a la sala tercera des d'una de les dues sales civils i que el seu treball era molt apreciat en aquella sala. Tenint en compte tot això, aconsellaven que romangués a la sala del regent; i per aquest motiu elaboraren una terna alternativa formada per jutges que tenien en comú la seva mala salut. La Corona no ratificà l'opinió d'aquests darrers vots particulars i es limità, o així ho deduïm, a ratificar l'opinió majoritària que veia amb bons ulls el seu ascens.⁸⁹

Un dels magistrats que gaudí d'un dels millors *cursus honorum* de la Reial Audiència, el doctor Joan Baptista Pastor, també es veié obligat a esperar bastant de temps abans de formar part d'aquesta sala tercera que esdevindria per a ell el trampolí per ocupar posteriorment una de les dues regències reservades als juristes catalans al Consell d'Aragó. Abans de ser nomenat oïdor d'aquesta sala, al llarg de tots aquests anys només fou proposat en dues consultes que s'elaboraren precisament per proveir unes vacants en aquesta mateixa sala que estudiarem tot seguit. Entre ambdues transcorregueren quasi deu anys i aconseguí sempre el suport del Consell, tot i que mai el situà al capdavant de les

89. Els tres primers intents per accedir a la sala tercera de la Reial Audiència es recullen a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 3. Consulta efectuada el 15 de setembre de 1671; llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 de desembre de 1671; llig. 226, doc. núm. 7. Consulta efectuada el 18 de juliol de 1675. S'esforçà per aconseguir el càrrec afegit d'advocat fiscal patrimonial, ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 111. Consulta efectuada el 7 de juliol de 1681. El seu nomenament d'oïdor d'aquesta sala a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 12. Consulta efectuada el 8 de novembre de 1681. La presa de possessió a ACA, reg. Officialium, núm. 25 (1678-1689), 9 de desembre de 1681, f. 102.

seves propostes. En la primera el situà en segona posició i en la segona al final. Les tres sales i el virrei mai cregueren oportú incloure'l. A la darrera consulta s'emeteren sis vots particulars, dels quals només un el tingué en compte, el doctor Miquel de Cortiada, sols per ratificar-lo en la darrera posició com ja havia fet el Consell. Però el maig de 1670 tot fou distint, i fou escollit. No va haver-hi cap obstacle ressenyable en tot el procés. En aquesta ocasió el virrei i el Consell decidiren que encapçalés llurs ternes, si bé no el trobem en la de les tres sales.

Pràcticament al mes de ser nomenat oïdor d'aquesta sala, ja ens consta que el seu nom es va tenir en compte per proveir la vacant d'advocat fiscal, si bé no aconseguí el nomenament va tenir destacats suports. El virrei considerava que era el candidat més adient i el Consell d'Aragó el situà en segona posició, la qual cosa sempre implicava gaudir d'un destacat suport. Al cap d'un any i mig es materialitzà el seu desig de ser advocat fiscal. El Consell el posà aquest cop al capdavant i el virrei en darrera posició. Havia aconseguit al final el seu objectiu. Dimití del càrrec set anys després a causa de la seva mala salut, però va retenir l'ofici d'oïdor. Aquesta renúncia no truncà les seves expectatives professionals, posteriorment va ocupar una regència del Consell d'Aragó. La seva trajectòria professional havia reeixit de totes totes. Molts pocs magistrats estaven en condicions de superar el seu *cursus honorum*.⁹⁰

Els doctors Jeroni de Magarola i Jeroni de Codina hagueren de tenir més paciència. El primer trigà quasi quinze anys a formar part

90. Les dues consultes prèvies al seu nomenament d'oïdor de la sala tercera es troben a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 12 d'agost de 1660 i al llig. 226, doc. núm. 2. Consulta efectuada el 26 de març de 1670. Nomenament d'oïdor de la sala tercera a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 22 de maig de 1670. Constància oficial del nomenament a ACA, reg. Officialium, núm. 21 (1665-1678), 10 de juny de 1670, f. 121. El Dietari de la Generalitat es fa ressò de la seva designació per aquesta sala quan ens informa que: "(...) Dijous, a XXVI [de juny de 1670]. En aquest die fou presentat en lo consistori de ses senyories un privilegi// real de doctor de la Real audiència del present Principat per una plaça de oydor de la tersera sala a favor del magnífich doctor Joan Batista Pastor, despedit en deguda forma de Cancellaria, dada en Madrit a 10 del present y corrent mes de juny, 1670 (...)", a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VII, p. 353. Primer intent no reeixit per a advocat fiscal a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 17 de juny de 1670. El seu nomenament a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 de desembre de 1671. Hi ha també constància d'haver-li concedit aquest títol a AHN, Consells Suprimits, lib. 1887-E, pujada a 12 de gener de 1672, f. 84r. Renuncià a aquest ofici d'advocat fiscal el 8 de novembre de 1678 per motius de salut, com ja s'ha afirmat. El Dietari de la Generalitat fa constar la seva felicitació per haver aconseguit una plaça de regent del Consell d'Aragó. Per conèixer els detalls d'aquest esdeveniment, vegeu *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VIII, p. 449.

d'aquesta sala, la qual cosa no comportà, evidentment en el seu cas, que es veiés implicat en una multitud de consultes. Sols tres i totes per a oïdor d'aquesta sala abans del seu ingrés que es portà a terme en unes circumstàncies poc habituals. Si bé cadascuna de les tres consultes prèvies al seu nomenament té uns trets propis, també convé ressaltar una determinada tendència de fons que ens ajuda a conèixer millor quins foren els obstacles que va haver de superar en determinats moments de la seva carrera professional. La primera vegada que es va incloure el seu nom en una terna per a una plaça d'oïdor de la sala tercera li deixà un cert regust amarg perquè només el proposà el virrei, i en darrer lloc. Ni les tres sales de la Reial Audiència ni el Consell d'Aragó el van incloure en llurs respectives ternes. Uns cinc anys més tard va tenir lloc la segona consulta sobre una altra vacant en aquesta sala. Fins a un cert punt la situació s'invertí, el Consell introduí el seu nom a la terna en un gens menyspreable segon lloc. Les tres sales i el virrei no l'inclouen. Un any més tard participa en una altra consulta on sols obté el vot particular del regent Miquel de Salbà i de Vallgornera i del marquès de Castelnovo. És una de les consultes més rellevants del període que estudiem, perquè el marquès de Castelnovo dona a conèixer la seva opinió sobre aquesta sala i considera que els millors juristes han de romandre a la plaça d'oïdor que ocupen en una de les dues sales civils de la Reial Audiència.

El seu ascens va tenir lloc, finalment, a la darrereria de 1686 quan es pactà una solució poc habitual en aquesta alta institució judicial, l'intercanvi de places entre el doctor Miquel de Calderó, futur regent la cancelleria, i el doctor Jeroni de Magarola. Aquest últim cedí la seva plaça d'oïdor de la sala del regent al doctor Miquel de Calderó, que acceptà que el doctor Jeroni de Magarola ocupés la seva plaça d'oïdor en aquesta sala tercera. Després de tants anys d'espera, el doctor Jeroni de Magarola va poder formar part del rellevant grup d'oïdors d'aquesta sala. Quinze dies més tard afegí al seu *cursus honorum* l'ofici d'advocat fiscal, malgrat que el Consell sols el proposà per ocupar la darrera posició de la seva terna i no aparegué en la del virrei. A la fi els esdeveniments es precipitaren, com passava a més d'un jutge.⁹¹

91. Per a les primeres places en què participà, vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 7; llig. 225, doc. núm. 119. Consulta efectuada el 29 d'octubre de 1680; i la darrera al llig. 226, doc. núm. 12. Consulta també efectuada el 8 de novembre de 1681. La permuta de places entre ell i el doctor Miquel de Calderó es troba a ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 12. Consulta efectuada el 26 de novembre de 1686. Constància oficial de la seva entrada a la sala tercera de la Reial Audiència a ACA, reg. Officialium, núm. 26 (1681-1688), 11 de desembre de 1686, f. 326.

Conscientment hem deixat per al final el doctor Jeroni de Codina pel mer fet que fou el jurista que va haver d'esperar més temps el cobejat nomenament d'oidor d'aquesta sala. Però com en el cas del doctor Jeroni de Magarola, per exemple, aquesta llarga espera d'uns divuit anys no pressuposa que es veiés implicat en un bon nombre de provisions de places. Només participà en dues consultes abans del seu ascens: al setembre de 1654 per a la vacant de regent la cancelleria i uns tres anys després per a una vacant d'aquesta sala. Malgrat que no fou elegit, tampoc era fàcil aconseguir-ho, quedà en una bona posició, ja que ocupà el tercer lloc de la llista general que es confeigí. L'única infructuosa consulta en què participà per aquesta sala no aconseguí uns suports explícits, ja que, d'una banda, el Consell d'Aragó el proposà en tercer lloc de la seva terna i, de l'altra, les tres sales i el virrei no el van incloure a les seves. El desembre de 1671 ho aconseguí amb el suport del Consell, que el situà al capdavant.⁹² Tot i que ningú més el proposà, la Corona fou partidària del criteri del Consell.

Després d'aquest detallat estudi del *cursus honorum* de cada oïdor d'aquesta sala tercera de la Reial Audiència, observem com en cada estadi els juristes havien de fer front a circumstàncies distintes que no estaven forçosament interrelacionades, ni de bon tros, amb el que havien experimentat anteriorment. Els criteris de selecció variaven segons la conjuntura, només uns quants magistrats tingueren la sort d'aconseguir llurs objectius força aviat.

Seria insuficient pretendre que les dificultats que experimentaren els jutges de la sala tercera, com també els que integraren les distintes sales de la Reial Audiència, es limitaven a la consecució d'un determinat *cursus honorum* en el mínim de temps possible. Aquest objectiu era molt important, però per a nosaltres també ho és conèixer, dins de les nostres limitacions, els conflictes que hagueren de superar al llarg de la seva trajectòria professional en la institució més rellevant de la Corona al Principat.

Per aconseguir una informació fiable sobre tot això, hem sistematitzat els diversos problemes que hagueren d'afrontar. Les tenses relacions entre la monarquia i les principals institucions polítiques catalanes centraren l'atenció dels nostres magistrats. Les acusacions de falta de respecte dels oficials reials a les constitucions i capítols de cort de Catalunya foren abundants, inacabables per ser més exactes.

92. Per a la més que coneguda consulta destinada a proveir la plaça de regent la cancelleria, vegeu ACA, CA, llig. 225, doc. núm. 6. L'única ocasió, abans de la definitiva,

Els conflictes competencials íntimament lligats a aquesta problemàtica tampoc eren menyspreables.

De tot aquest ampli espectre que hem esbossat fins ara, destaquen les contínues queixes de la Diputació del General davant les suposades detencions il·legals practicades per distints doctors, en aquesta ocasió, de la sala tercera de la Reial Audiència. Els doctor Jeroni de Magarola i Pere d'Amigant, per exemple, foren acusats per la Generalitat de detenció il·legal; acusació rebutjada pels esmentats oïdors. Aquesta vegada, que no fou l'única, el que estava en joc era, des del punt de vista de la Diputació, la defensa de les seves atribucions fiscals. Argument que no era compartit pel doctor Jeroni de Magarola, que dubtava que la Generalitat tingués proves fonamentades.⁹³ Tampoc no era inusual que la tensió per aquest motiu augmentés molt quan un magistrat, en aquesta ocasió el doctor Joan Cellers, va estar implicat en la detenció del recaptador d'impostos de la Generalitat. Actuació esperonada pel governador de Catalunya.⁹⁴ Un altre col·lega de la sala tercera, el doctor Francesc de Portell, també va haver d'afrontar la petició del síndic de la Generalitat al regent la cancelleria perquè entregués a la Diputació del General un detingut a les presons de Manresa pel mencionat magistrat, el nom del qual no surt a la documentació. Petició, o millor dit reclamació, que no trobà la resposta desitjada de la Reial Audiència, ja que replicà que estudiaria la qüestió.⁹⁵

Eren també molt intrincades les disputes competencials entre les distintes institucions de l'època. La Capitania general i la Diputació del General s'embarcaren, per exemple, en una polèmica sobre qui tenia competències per intervenir en una embarcació. La discussió fou tan

en què participà per a una vacant d'aquesta sala, vegeu ACA, CA, llig. 226, doc. núm. 16. Consulta efectuada el 7 de juny de 1657. La seva elecció a ACA, CA, llig. 553, s/núm. Consulta efectuada el 31 de desembre de 1671. Hi ha constància d'aquesta consulta a AHN, Consells Suprimits, lib. 1887-E, f. 84r. Designació oficial a ACA, reg. Oficialium, núm. 21 (1665-1678), 10 de febrer de 1672, f. 173.

93. En aquell moment la Diputació del General considerava que la detenció de Josep Pi, teixidor de llana, i Francesc Berenguer, naturals de la vila d'Artès per un conflicte que ambdós tingueren amb Josep Ferrer, corredor d'orella, atemptava directament a la seva capacitat de recaptació d'impostos que li eren propis, o que així ho interpretava. Vegeu *Dietaris de la Generalitat*, vol. VII, p. 457-458.

94. Els diputats de la Diputació del General insten d'una forma enèrgica a l'alliberament de Cristòfol Vinyals; reclamació que va haver de gestionar el doctor Joan Cellers, *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VI, p. 1474.

95. *Dietaris de la Generalitat*, vol. VIII, p. 847.

acalorada que fins i tot es va haver de celebrar una conferència entre els assessors de la Diputació i diversos magistrats de la Reial Audiència de Catalunya.⁹⁶ Quan en temps del virregnat del duc d'Osuna es portà a terme la confiscació de la plata d'una galera anomenada *La Patrona de Génova* es produí un altre seriós incident perquè la Diputació acusà sense embuts el virrei i els jutges Pere d'Amigant, Miquel de Calderó i Vicenç Sabater de violentar l'ordre legal vigent en aquesta matèria. El corresponent Dietari de la Generalitat recull de forma més que sistemàtica el dur enfrontament institucional.⁹⁷

El quasi etern problema dels allotjaments havia d'estar forçosament present en la vida política catalana. La Diputació del General sempre va mantenir una actitud vigilant davant les imprevisibles pretensions de la Corona en aquest assumpte. Al cap de pocs anys de la capitulació de Barcelona, concretament el 1655, va tenir lloc un dur enfrontament entre la Diputació i la Reial Audiència, ja que la primera rebutjava la pretensió dels veguers i batlles d'allotjar tropes en cases d'oficials i ministres de la Generalitat. El doctor Lluís Ferrer es veié involucrat en aquest afer en ser jutge relator d'aquesta disputa. En darrera instància el paper mitjancer de la Corona era l'única possibilitat de reconduir la situació.⁹⁸

No era estrany que diversos doctors de la sala tercera es veïessin obligats en algun moment de llur activitat professional a cridar l'atenció a la Diputació del General sobre la necessitat d'adequar les seves despeses a les disposicions aprovades en les diferents Corts celebrades al Principat. Els doctors Josep de Balaguer i Francesc Vidal i Roca, entre altres jutges, van fer intervencions molt contundents en tota aquesta problemàtica. La casuística era àmplia respecte a aquesta qüestió. A voltes succeïa, per exemple, que un particular considerava haver rebut una quantitat insuficient de diners per pagar els soldats d'un batalló. Davant el caire que podien adoptar al final aquests esdeveniments, els magistrats de la Reial Audiència no dubtaven a recordar a la Diputació del General la necessitat de contenir les despeses segons l'establert a les constitucions i capítols de cort, en concret el capítol segon del nou redreç de 1599. Fet que com els

96. *Ibidem*, p. 769.

97. *Dietaris de la Generalitat*, vol. VII, p. 501-521. La discussió es remunta a anys anteriors, la qual cosa reflecteix la intensitat de la disputa i centrà, per tant, l'atenció de la Diputació durant anys.

98. La llarga disputa sobre aquesta problemàtica es pot consultar amb detall a *Dietaris de la Generalitat*, vol. VII, p. 1471.

mateixos jutges explicitaven, havia estat aprovat per Felip IV el 1661. Tot això sense descartar la necessària investigació sobre l'autenticitat de les pretensions.⁹⁹

Les qüestions vinculades a la precedència i al cerimonial sempre estigueren presents en la vida professional dels jutges ja que impregnaven tots els aspectes de la vida social a l'antic règim. Quan l'oïdor Joan Baptista Pastor fou nomenat regent del Consell d'Aragó s'organitzà una ambaixada, en terminologia de l'època, en representació de la Diputació per felicitar-lo pel seu recent nomenament.¹⁰⁰ De totes maneres, casos com aquest eren els menys conflictius, perquè es limitaven a reconèixer el poder d'influència d'un determinat personatge.

Però quan cal tractar la precedència en actes relacionats amb la insaculació dels càrrecs públics, les negociacions podien ser interminables i esgotadores. Això succeí quan el conseller segon del Consell de Cent va pretendre la precedència a la Junta de la Novena dels insaculadors. La Diputació establí una mena de comissió integrada pel regent la cancelleria i cinc nobles i magistrats de la Reial Audiència que havien de debatre aquesta pretensió amb els assessors i advocats fiscals de l'esmentada Diputació. Miquel de Cortiada, en qualitat de regent la cancelleria, junt amb els doctors Joan Baptista Pastor, Josep de Balaguer, Àlex Tristany i Josep d'Aleny foren escollits per reconduir tota aquesta problemàtica. Després d'intricades argumentacions recurrent a mil i una situacions anteriors, els magistrats de la Reial Audiència decidiren que en la pròxima insaculació Pere Magarola, conseller segon del Consell de Cent, tenia dret a precedir les persones de l'estament eclesiàstic, integrants de la Junta de la Novena.¹⁰¹

Les tensions polítiques arribaren al seu punt àlgid amb els esdeveniments previs a l'esclat de la guerra de Successió. Els successos dramàtics de 1704 i 1705 foren viscuts amb intensitat, com ja s'ha de mostrat, pels magistrats presents a la Reial Audiència. I els oïdors d'aquesta sala compartiren lògicament aquests sentiments. De tots només un, el doctor Francesc de Portell, fou filipista, mentre que els altres tres oïdors foren declarats austriacistes: els doctors Narcís d'Anglasell i Roca, Jeroni de Magarola i Josep Moret i Sala. De la sala del canceller destacà la personalitat del doctor Pere d'Amigant, magistrat que havia

99. L'argumentació que caracteritza aquest cas la podem consultar a *Dietaris de la Generalitat*, vol. VII, p. 342-343.

100. *Dietaris de la Generalitat*, vol. VIII, p. 449.

101. *Dietaris de la Generalitat*, vol. VII, p. 414-418.

ocupat amb anterioritat una d'aquestes quatre places i que fou substituït precisament pel doctor Francesc de Portell. Joaquim Albareda, en la seva esmentada investigació, ens demostra que aquests magistrats eren destacats austriacistes amics del bisbe de Barcelona.

El famós i comentat informe De Quinson reforça aquesta argumentació quan acusa tots aquests juristes, a excepció del doctor Francesc de Portell, d'estar al servei dels interessos de l'Arxiduc. Aquest personatge considerava que el doctor Narcís d'Anglasell i Roca podria ser "un dels pitjors" si no fos un ignorant. Desconfiava profundament del doctor Jeroni de Magarola perquè, si bé no s'havia posat en evidència, era un perill per a l'autor d'aquest informe. De totes maneres, la seva inclinació per la causa de l'Arxiduc fou evident i apareix en la llarga relació de personatges que eren coneguts com a patriotes durant els anys 1704 i 1705, poc abans d'esclatar el conflicte.¹⁰²

Sense cap mena de dubte fou el magistrat Josep Moret i Sala qui rep amb diferència més atacs. De Quinson creu que difícilment pot haver-hi un individu de pitjor mena que ell al Principat. Fet que considera plenament justificat quan afirma sense embuts que és nebot del bisbe de Barcelona, el pitjor súbdit del rei.¹⁰³

El progressiu i inexorable augment de la tensió política representà per a aquests personatges patir amb força la repressió dels representants de Felip V a Catalunya. El doctor Josep Moret i Pere d'Amigant, ara a la sala del canceller, foren durament reprimits pel virrei Velasco per haver-se implicat en els fets de 1704, com es veurà més endavant. Recordem que els doctors Domènec d'Aguirre i Cristòfol de Potau també van ser víctimes de la repressió.¹⁰⁴

Per a Josep Moret, que ja havia participat activament en la defensa de Catalunya contra els francesos a finals del segle XVII, la repressió iniciada pel virrei Velasco no acabà essent tan dura com per a altres col·legues seus. I si bé va haver de comparèixer a Madrid només fou desterrat a Girona abans de l'inici del conflicte. Durant el govern de l'Arxiduc, Carles III aleshores, va romandre a Catalunya ocupant càrrecs rellevants. S'implicà fins i tot en la defensa de Barcelona el 1714, però en entrar les tropes borbòniques fou desposseït dels seus càrrecs i els

102. PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 291.

103. ALBAREDA I SALVADÓ, J., *Els catalans i Felip V...* La rellevància austriacista d'aquests personatges es recull detalladament a la p. 120. L'informe De Quinson es pot també consultar a la p. 147.

104. *Ibidem*, p. 159 i 161.

seus béns confiscats. El destí fou pitjor per al doctor Pere d'Amigant, que també viatjà a la capital del regne i fou desterrat a perpetuïtat a Pamplona, on morí el 1706.¹⁰⁵

Narcís Feliu de la Penya, un dels personatges més rellevants del Principat, assegurava que els magistrats filipistes, com el doctor Francesc de Portell, havien inspirat el famós memorial del virrei comte de Palma al rei en què l'aconsellava que no clausurés les Corts de 1701-1702. El virrei era partidari d'aquesta mesura perquè al seu parer els tres estaments catalans havien anat massa lluny plantejant el dissentiment, i tot això agreujat per la insuficiència del donatiu acordat. Els juristes compromesos amb la causa borbònica s'identificaven igualment amb la societat catalana. Les vel·leïtats absolutistes d'aquests jutges filipistes ja eren tan conegudes que fins i tot s'havia encunyat el terme *la quatreta* per definir-los. Recordem que estava integrada pels doctors Josep Pastor, Francesc Rius i Bruniquer, Josep Güell i Francesc de Portell.¹⁰⁶

En general, aquests magistrats tingueren un protagonisme reduït durant les Corts de 1701-1702 i 1705-1706. Mónica González explica que el doctor Francesc de Portell era a la llista de 1701-1702, mentre que a les Corts de 1705-1706 que se celebraren durant el govern de l'Arxiduc es ressenya el doctor Jeroni de Magarola. De la resta sols sabem que hi assistiren familiars de Pere d'Amigant i de l'esmentat Jeroni de Magarola. La informació, doncs, no és distinta de la de llurs col·legues de les altres sales.¹⁰⁷

LES CONNEXIONS FAMILIARS I SOCIALS

Pràcticament tots els magistrats que tingueren pares que foren doctors en dret gaudiren d'unes xarxes socials envejables. Narcís d'Anglasell, Jeroni de Magarola i Pere d'Amigant, per exemple, van pertànyer a destacades famílies al servei de la Corona. Narcís d'Anglasell, que es casà dues vegades, emparentà en primer lloc amb Jerònima Càrcer i Fumas i de Puig de Pons, filla d'Antoni Joan Càrcer, ciutadà honrat. Però molt més rellevant fou el seu segon matrimoni amb Maria Cortada, filla de Jaume Cortada, baró de Maldà i correu major del Principat, i de Teresa Cabanyes. D'aquesta unió nasqueren cinc fills, segons la informació facilitada pel testament corresponent.¹⁰⁸

105. PORTA I BERGADÀ, A., *La victòria catalana...*, p. 272-273.

106. *Ibidem*, p. 80 i 86.

107. GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes*, vol. II, p. 281, 287, 290 i 299.

108. Trobareu constància del seu primer matrimoni a AHPB, Jaume Rondó, *Llibre de capítols matrimonials, 1660-1674*: capítols matrimonials (5 de juny de 1661), f. 7. Per

Jeroni de Magarola es casà dues vegades, com Narcís d'Anglasesell. En el seu cas, va tenir dos fills dels dos matrimonis. Primerament, es casà amb Anna Maria de Gualbes, filla del conegut donzell Magí Ramon de Gualbes i d'Anna Maria de Carbonell. Posteriorment, amb Maria de Fluvià i Aguilar, filla d'Alexandre de Fluvià i Tord i de Maria Aguilar. L'herència recaurà als néts procedents del primer matrimoni, ja que Josep de Magarola i de Gualbes, fill de Jeroni de Magarola, morí abans. Aquest personatge es casà amb Antònia de Sentmenat i Toralla, la família de la qual ostentava el marquesat de Sentmenat. D'aquesta primera unió nasqué un altre fill, Miquel Joan de Magarola, canonge de Barcelona. Del seu segon enllaç matrimonial va tenir, segons la informació notarial, un fill que es deia Francesc de Magarola i de Fluvià, que es casà amb Maria Antònia Reart i Guitart. De totes maneres, els descendents del primer matrimoni seran els més ben situats a l'hora d'heretar.¹⁰⁹

Pel que fa a Pere d'Amigant, hem de posar l'èmfasi en el seu matrimoni amb Francesca Malla, una germana seva es casà amb Plàcid de Copons i d'Esquerrer, magistrat que optà per la causa austriacista i s'implicà molt en la defensa dels interessos de l'Arxiduc. Com que no va tenir descendència directa, va tenir un paper rellevant en les relacions familiars el seu germà, Josep d'Amigant. Va ocupar càrrecs importants atès que fou nomenat diputat militar i mestre major de la Ceca. Es casà amb Teresa Olsina i va tenir tres fills. Francesc Ignasi d'Amigant i Olsina fou nomenat hereu universal del seu oncle, Pere d'Amigant. Hereu que va contraure matrimoni amb Maria Farnés. El seu germà, Josep d'Amigant i Olsina, fou prevere i canonge de la Seu de Girona. I, d'altra banda, la seva germana Ignàsia d'Amigant i d'Olsina emparentà amb els Magarola quan firmà capítols matrimonials amb Vicenç de Magarola i Descatllar.¹¹⁰

a la seva segona boda, AHPB, Bonaventura Torres, *Llibre primer de capítols matrimonials*, 1659-1671: capítols matrimonials (3 de gener de 1671), f. 449. El seu testament a AHPB, Bonaventura Torres, *Tercius liber testamentorum*, 1674-1702: testament sense data, f. 243.

109. Heus aquí les dades que expliquen la trajectòria vital del doctor Jeroni de Magarola: l'aliança amb els Gualbes, que es concreta a AHPB, Pedro Pablo Vives, *Llibre sisè de capítols matrimonials*, 1656-1665: capítols matrimonials (14 de novembre de 1659), f. 307r; el segon matrimoni, a AHPB, Ramon VILANA PERLAS, *Quart llibre de capítols matrimonials*, 1667-1681, i el testament a Pablo Pi, *Quintum librum testamentorum, codicillorum et aliarum ultimarum voluntatum*, 1697-1714: testament (17 d'agost de 1705), f. 1r.

110. Més enllà de les dades que ens proporciona la comunicació de Xavier Padros, vegeu AHPB, José Creus, *Llibre primer de testaments*, 1692-1705: testament (11 de març de 1705), f. 50r.

El doctor Francesc Llunes i Carbó ens dóna també unes dades molt interessants. Sabem que es casà amb Maria Montagut i Vallgornera i que el seu pare era oriünd d'Olot. Al testament tan sols hi consta un fill d'aquest matrimoni, Baltasar Llunes Montagut i Vallgornera, que aconseguí la dignitat de cavaller i que apareix a la relació per poder formar part de les Corts de 1701 i de 1705. Entre els seus marmessors trobem diversos parents que eren ciutadans honrats i un notari de Terrassa, Abdó Pineda. Hem de destacar, d'altra banda, la seva vinculació al doctor Josep Martín, també magistrat d'aquesta tercera sala de la reial Audiència de Catalunya i nebot seu, del qual disposem d'un esment a unes dades esparses; se'ns diu solament que es casà amb Alberta de Vilanova, vídua de Domènec Çufre i filla de Dídac de Vilanova i Queralt, ambdós nobles.¹¹¹

Entre els magistrats fills de notaris sols tenim notícies dels doctors Francesc de Portell, Joan Baptista Pastor i Josep Balaguer. El primer es casà amb Francesca Font, filla d'un ciutadà honrat, i va tenir quatre fills adults, dels quals Francesc Portell i Font fou l'hereu. Deixant de banda l'esmentada relació amb Esteve Serra i Vileta, al seu testament hi consta un altre cunyat, Joan Francesc Maresch, cavaller, i tres oncles seus, és a dir, el cavaller Domènec Mora, el ciutadà honrat Miquel Carreras i, finalment, Jaume Solà, doctor en medicina.¹¹² Del doctor Joan Baptista Pastor tenim unes referències interessants. Es casà amb Caterina Mora, filla de Miquel Mora, ciutadà honrat. D'aquest matrimoni va néixer el també magistrat de la Reial Audiència, Josep Pastor i Mora, hereu universal que es casà amb Maria Gràcia de Pastor i Descatllar.¹¹³

Procedent de la Catalunya Nord trobem el doctor Josep Balaguer, que va contraure matrimoni amb Maria Antònia Beltran i Coca, filla d'un cavaller de Tudela. Segons el testament tingueren dos fills, Francesc

111. Constància del matrimoni a AHPB, Pedro Martir Ferrer, *Libro segundo de capítulos matrimoniales*, 1656-1662; capítols matrimonials (27 d'octubre de 1658), f. 142r. Per a un major coneixement de les seves relacions familiars i socials, consulteu AHPB, Bartolomé Plea, *Libro de testamentos*, 1645-1665: testament (23 d'agost de 1661), fol. 307v. El seu fill Baltasar de Llunes Montagut i Vallgornera fou nomenat marquès el 1706, any en què també era oficial reial i, per tant, no podia assistir a la Cort. Vegeu GONZÁLEZ I FERNÁNDEZ, M., *Les institucions catalanes...*, vol. II, p. 287 i 299. Més referències a MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. I, p. 289.

112. AHPB, Francisco Llauder, *Libro de capítulos matrimoniales*, 1675-1712: capítols matrimonials (11 de juny de 1679), f. 213.

113. AHPB, Bartolomé Plea, *Llibre primer de capítols matrimonials*, 1642-53: capítols matrimonials, sense data, f. 137. El testament a AHPB, José Quatrecases Sala, *Llibre quart de testaments*, 1657-75: testament (18 d'abril de 1675), f. 145.

i Maria Teresa. Francesc Balaguer i Beltran es casà amb Maria Agnès Vilaplana i Portas, filla del donzell i també magistrat de la Reial Audiència catalana Antoni Vilaplana i Berenguer. El seu nét, Antoni de Balaguer i de Vilaplana, fou elegit regidor perpetu de l'Ajuntament de Barcelona el 1731. D'altra banda, la filla es casà amb Francesc de Avendaño, cavaller de Sant Jaume.¹¹⁴

De la resta de magistrats d'aquesta sala tercera de la Reial Audiència catalana sols coneixem a fons les dades de Francesc Vidal i Roca i de Joan Baptista Julià i Roca. El primer firmà capítols matrimonials amb Teresa Pla, filla del notari barceloní Francesc Pla. El matrimoni no va tenir descendència. Entre els marmessors que no eren familiars seus destaquem l'amistat que tenia amb el també doctor d'aquesta Reial Audiència Josep Aleny. Pràcticament la resta dels marmessors designats són eclesiàstics. A la llista hi consta Josep Bollo, rector de Santa Coloma de Centelles, fra Pere Pau Soler, pare provincial de l'orde de Sant Francesc, i el pare Josep Baduell, del monestir de Sant Agustí de Barcelona. També hi havia el jesuïta Andreu Pla i el ciutadà honrat Joan Masdeu i Esteve, ambdós cunyats seus.¹¹⁵ En canvi, Joan Baptista Julià i Roca va tenir una vida familiar més complicada. Es casà en primeres núpcies amb Francesca Josa, filla d'un mercader de Vimbodí i vídua del magnífic Josep Xammar, burgès honrat de Vilafranca del Penedès, i en segones núpcies amb Anna Maria Llunes, germana d'un col·lega seu de la sala tercera de la Reial Audiència, Francesc Llunes. Aquesta es casà amb ell després d'haver-se casat varies vegades. Tots els seus anteriors marits havien estat ciutadans honrats de Barcelona.¹¹⁶ Per tant, a la mateixa sala quedaven molt definides les complicitats entre els seus membres.

En alguns casos coneixem amb qui es casaren, sense poder anar més enllà. Els doctors Lluís Ferrer i Pere Antoni Serra emparentaren amb filles de ciutadans honrats. El primer es casà amb Maria Mimo

114. AHPB, Francisco Leonart, *Llibre de concordias, capítols matrimonials y altres actes*, 1632-69: capítol matrimonial (15 de juliol de 1659). Més dades familiars a LAZERME, P., *La noblesa...*, vol. I, p. 91-92.

115. Dades aconseguides gràcies als testaments de la parella: el del doctor Francesc Vidal a AHPB, Buenaventura Torres, *Primer llibre de testaments*, 1659-74: testament (24 d'abril de 1671), f. 142r; i el testament de Teresa Vidal i Pla a AHPB, Buenaventura Torres, f. 192r.

116. Primeres núpcies a AHPB, José Ferrer, *Llibre primer de capítols matrimonials i concòrdies*, 1640-57: capítols matrimonials (30 de maig de 1655), f. 123. Les segones a AHPB, José Ferrer, *Tercius liber capitulorum matrimonialium et concordiarum*, 1650-83: capítols matrimonials (30 de setembre de 1668), f. 98.

i Sala, vídua del pagès Jaume Mimo i filla de l'honorable Jeroni Sala, negociant, que ostentava el càrrec de "drassaner", és a dir responsable de les drassanes de la Diputació del General. També era ciutadà honrat de la Ciutat Comtal. Del sogre de Pere Antoni Serra, Rafel Vives, tan sols sabem que va tenir la dignitat, tan comuna en aquest tipus d'unions, de ciutadà honrat.¹¹⁷ Del famós jurista Rafel Vilosa sabem que es casà amb Maria Brocà però n'ignorem l'origen familiar. Va tenir dos fills que foren cridats a les Corts de 1626.¹¹⁸

117. Referències sobre el doctor Lluís Ferrer a AHPB, Rafael Pellicer, *Libro de capítulos matrimoniales, 1614-45*: capítols matrimonials (2 de juliol de 1643), f. 101. Sobre Pere Antoni Serra, AHPB, Pedro Pablo VIVES, *Tercius liber capitulorum matrimonialium, 1642-45*: capítols matrimonials (28 de desembre de 1643), f. 90.

118. MORALES ROCA, F. J., *Próceres habilitados...*, vol. II, p. 146-147.

VII CONCLUSIONS

Quan l'octubre de 1652 es produeix la capitulació de Barcelona, molt ben gestionada per Joan Josep d'Àustria, la monarquia de Felip IV feia uns anys que estava seriosament preocupada per la inevitable necessitat de restaurar l'autoritat de la Corona al Principat sublevat. De tots els problemes, n'hi havia un de prioritari: redreçar la Reial Audiència. Però com succeeix en tants casos, les solucions pensades no s'adaptaven sempre a la dura realitat. L'adequat finançament d'aquesta institució provocava més d'un mal de cap als responsables de cercar les solucions. Entre aquests personatges, el paper de Joan Josep d'Àustria,¹ no hem d'obviar, però, el del marquès d'Olias i de Mortara, fou capital per superar aquest moment tan delicat.

La poca viabilitat dels ingressos procedents de Tortosa i Tarragona, ciutats que s'identificaven amb la monarquia catòlica, explica bona part d'aquests problemes. Els sous dels oficials reials requerien diversificar les fonts d'ingressos. Com ja s'ha explicat, es va tenir en compte un ampli ventall de possibilitats, però tot fou ineficax; dos anys després de concloure la contesa els ingressos no permetien fer front a les despeses dels magistrats. Però la monarquia intentà que tots aquests inconvenients no impedissin un adequat desenvolupament del sistema judicial català.

Al maldecap econòmic el seguia amb igual intensitat el problema humà, tema central de tot aquest treball d'investigació. El juliol de 1651 el marquès d'Olias i de Mortara estava angoixat per tota aquesta situació. I és precisament a l'estiu següent quan el propi monarca l'insta perquè

1. Personatge estudiat per SÁNCHEZ MARCOS, F., *Cataluña y el gobierno central tras la Guerra de los Segadores (1652-1679)*, edicions de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 1983.

tot es concreti davant la imminent caiguda de Barcelona. El primer problema a resoldre era la provisió de la plaça de canceller. S'havia de buscar un eclesiàstic que respongués a les exigències de l'època. No va haver-hi coincidència entre el marquès d'Olias i de Mortara i el Consell d'Aragó, aleshores s'optà pel que preferia el Consell. També era urgent designar un regent la cancelleria. Aquí tornà a imposar-se, o així ho sembla, el Consell d'Aragó, però l'elecció del doctor Jaume Mir va tenir poca rellevància ja que va exercir durant un curt període de temps. Finalment, s'havia de proveir la plaça de regent la tresoreria, fet en absolut irrellevant; el doctor Miquel de Salbà i de Vallgornera representava una candidatura de continuïtat. Tot i que no va romandre gaire temps en aquest càrrec, garantí la desitjada estabilitat ni que fos a curt termini. Fet que era valorat per la Corona.

Encara s'havia de cobrir la totalitat de la plantilla de la Reial Audiència. S'elegiren tots els magistrats pròxims a les directrius de Felip IV i als seus col·laboradors, si bé a voltes eren denunciats recurrent a arguments poc clars. La guerra dels Segadors havia enverinat els ànims.

Més enllà del correcte funcionament de les distintes sales de la Reial Audiència també s'havia de dirigir l'atenció a altres institucions clau per als interessos de la monarquia, ens referim als oficials de l'oficina del Mestre Racional i de la Batllia general del Principat. La Corona també procurà que les places d'algutzirs ordinaris es concedissin a candidats amb una sòlida experiència en el camp de batalla. Participar en les nombroses campanyes de Felip IV a partir de 1643 era un mèrit més que rellevant. El monarca, d'altra banda, va tenir sempre en compte la conveniència que els verguers de la Reial Audiència fossin competents i lleials; fins i tot un titular d'aquest ofici provocà la ira del mateix Felip IV per la seva deslleialtat, si bé no fou destituït. Suscitaren unanimitat altres càrrecs bàsics per al bon funcionament de l'alt tribunal de justícia, pensem en el de procurador fiscal patrimonial i el de procurador fiscal de la Règia Cort. Tant el marquès d'Olias i de Mortara, com el Consell d'Aragó desitjaven que s'escollís el candidat entre els notaris catalans per garantir un alt nivell de competència professional. Com així succeí.

Malgrat que no és l'objectiu d'aquesta investigació, no podem deixar de banda que l'èxit de la restauració de l'autoritat monàrquica a Catalunya també es basava en el fet que altres institucions clau com l'oficina del Mestre Racional i la Batllia general del Principat funcionessin correctament. Hem pogut establir que més enllà dels alts càrrecs de l'esmentada oficina del Mestre Racional, que estaven ocupats per persones que havien experimentat un nítid procés de projecció so-

cial,² la resta d'oficis, vitals per garantir el bon funcionament d'aquesta institució, requerien candidats que demostrassin uns coneixements de comptabilitat adients. Els receptors i els coadjutors, ordinaris i extraordinaris, sempre respongueren a aquest perfil. No hi havia més marge de maniobra.

Com és obvi, la Batllia general del Principat, en tenir com a objectiu la defensa del patrimoni reial presenta uns trets propis. Hem establert amb claredat el rerefons social dels titulars dels principals oficis que s'hi exerciren. Personatges rellevants de la política catalana com Josep de Rocabertí, Pere de Rubí i de Sabater i Joan Descatllar dinamitzaren la Batllia general. Sense ells els batlles generals haurien experimentat moltes més dificultats. Tot això ho hem enriquit amb l'anàlisi, al més detallada possible, dels titulars de la Receptoría, que havien de tenir una formació similar lògicament als de la Receptoría del Mestre Racional. Però on hem prestat encara més atenció ha estat a conèixer, ni que fos d'una forma restrictiva en aquest apartat, els assessors, els quals eren els candidats preferits per accedir a la Reial Audiència. N'hem constatat que la seva formació i trajectòria estaven molt encaminades a possibilitar aquest salt qualitatiu en llurs carreres professionals.

Si el 1653, com ja hem demostrat en la nostra investigació, s'havia completat l'organigrama de la Reial Audiència, l'estabilitat institucional que aquesta mesura hauria de pressuposar fou sols aparent, per no triar un terme més contundent. Ja ho hem escrit, i ara ho tornem a recordar, que els primers nomenaments implicaren els primers conflictes. Les visites de 1654 i 1677 palesaren seriosos problemes de funcionament de la Reial Audiència catalana. No va haver-hi a la llarga un interès per depurar a fons responsabilitats, perquè hi havia massa interessos i complicitats en joc. Els processos oberts, com a conseqüència de la visita de 1654, a personatges tan rellevants, vitals per ser exactes, com els doctors Josep Romeu de Ferrer, Rafel de Vilosa o del mateix Miquel de Salbà i de Vallgornera, palesen la gravetat del que succeïa en el si de la principal institució de la monarquia al Principat. Els canvis de sala d'aquests magistrats semblaven més intrigues de saló que una altra cosa. Com a mostra del que expliquem, recordem el consell que dóna el canceller, Francesc Bernat i de Pons, al monarca per esquivar les queixes de la Diputació del General. Així mateix, els principals

2. En aquesta referència ometem tot comentari al voltant de la figura del mestre racional, patrimonialitzat aleshores pels marquesos d'Aitona i el lloctinent del mestre racional que era exercit per un personatge que pertanyia a la petita o mitjana noblesa catalana.

implicats en aquesta inspecció foren nomenats posteriorment regents del Consell d'Aragó.

La visita de 1677 seguí els mateixos passos que la de 1654. Tinguem present que un dels magistrats més importants de la Reial Audiència, el doctor Bonaventura de Tristany, aconseguí alliberar-se de les serioses acusacions del visitador, Llorenç Matheu. El rei sols acceptà que fos suspès mig any de sou, però aquest rellevant jurista sempre gaudí de la protecció dels seus superiors. Els distints virreis amb què col·laborà durant la seva etapa de jutge de cort el defensaren molt. Tampoc hem pretès centrar tot l'afer de la visita en les conseqüències que va tenir per a un determinat jurista, per molt rellevant que fos. És també molt il·lustratiu, i més útil, si tenim present que un cop efectuada aquesta inspecció, l'absència del visitador complicà molt la situació a qui havia estat el seu ajudant, el doctor Julià i Roca, que es trobà en una situació empantanegada per l'acció dilatòria de la pròpia Reial Audiència i les pressions, d'altra banda, de la Diputació del General. Les visites foren, si se'ns permet l'expressió, útils per evidenciar els greus problemes de la institució, però poca cosa més. Els problemes estaven massa arrelats per donar un salt qualitatiu cap endavant. El pas del temps esmorteí les disposicions inicials del visitador Llorenç Matheu i la trajectòria filipista del mateix doctor Bonaventura de Tristany contribuí perquè la seva romangués intacta.

No tenim cap mena de dubte a l'hora d'afirmar que els mecanismes de selecció dels jutges és un dels temes cabdals d'aquesta investigació. Com s'ha pogut demostrar moltes vegades el procés institucional és sempre el mateix. No hi ha emoció. La consulta preceptiva del Consell d'Aragó quasi sempre inclou en primer lloc la terna preceptiva de les tres sales reunides de la Reial Audiència catalana, seguida per la del virrei de torn. A voltes ens trobem amb una doble terna virregnal. Això succeeix quan la provisió d'una plaça a la Reial Audiència coincideix amb el canvi, normalment en concloure el trienni corresponent, de virrei. En aquestes circumstàncies especials es permet que el virrei entrant i el sortint elaborin llurs ternes. Tot això conclou amb la que elabora el Consell d'Aragó.

Aquest procés descrit és fred, estrictament institucional sense res més a afegir. La nostra recerca havia de pretendre anar, òbviament, més enllà i l'excel·lent estat de conservació de moltes d'aquestes consultes, malgrat que algunes s'havien perdut, ens ha permès de calibrar, això sí, amb prudència, la possible influència de cadascun dels que intervenen en tot aquest procés. Un aspecte es perfila amb nitidesa: les ternes, sovint una relació més extensa de candidats, elaborades per les tres sales reunides de la Reial Audiència tenien estadísticament poca incidència

en el resultat final, és a dir, en el candidat escollit pel monarca. Ara bé, si el candidat que encapçalava aquestes propostes era ben vist pel virrei i decidia també que encapçalés la seva, aleshores les possibilitats del candidat augmentaven sensiblement. El factor decisiu era que el Consell d'Aragó fes seva la suposada idoneïtat d'un candidat. El nomenament reial era quasi automàtic, però sempre hem de concedir a la Corona el preceptiu marge de maniobra que li correspon.

M'agradaria precisar que aquesta situació descrita anteriorment no sempre es complia, si bé és útil per calibrar les influències reals de cada organisme que intervé en l'elecció. Era difícil, però no estrany, que un mateix candidat encapçalés totes les ternes d'una consulta. El més normal era que sortís en alguna; en aquest sentit el fet d'encapçar la proposta del Consell d'Aragó quasi garantia una elecció bé en aquella consulta o en les properes que s'elaboressin. Si el virrei situava aquest mateix candidat en la primera o segona posició de la seva terna, les possibilitats creixien exponencialment. La nostra investigació suggeria encara més preguntes que estàvem obligats a contestar. Una era intentar escatir si el Consell d'Aragó sempre i en totes les circumstàncies tenia més pes específic que el virrei de torn. Ja hem descrit que ocupar el primer lloc de la terna del Consell era un fet cabdal. Ara bé, el prestigi d'un determinat virrei o simplement les seves connexions a la Cort podien facilitar un elevat grau d'influència. El virrei sempre estava, això sí, per sobre de les opinions de les tres sales reunides de la Reial Audiència.

L'atomització del Consell d'Aragó no fou un fenomen quotidià, però tampoc es donava molt de tard en tard. Depenia de les circumstàncies i dels interessos en joc en un determinat moment. Però sempre implicava un cert afebliment del mateix Consell perquè exposava sense embuts les lluites pel poder en el si de la institució. A voltes, aquesta abundància de vots particulars se centrava en la segona i tercera posició de la terna. Si això era així, el pes del Consell no es ressentia gaire, perquè hi havia el consens necessari per al candidat situat al capdavant. De totes aquestes consideracions, hem de tenir molt present que la Corona no estava obligada a optar per cap candidat. A vegades, estem parlant d'excepcions, el monarca nomenava un candidat que no havia sortit en tota la consulta, la Corona es reservava per a si mateixa la capacitat d'elecció. Malauradament les fonts disponibles no ens ofereixen cap informació sobre el criteri reial i el del seu entorn.

Aquestes ternes provocaven passions enfrontades dins del món judicial català, com segurament en qualsevol altra Reial Audiència d'Espanya. El marquès de Castelnovo fou, o almenys així ho reflecteix la documentació, un dels que denuncià amb més vigor els criteris contra-

dictoris a l'hora de confegir-les. Hem demostrat al llarg d'aquest treball que els criteris per proveir determinades places variaven segons les circumstàncies. Fet que succeïa de forma especial a les places d'oïdor de les dues sales civils de la Reial Audiència. A vegades es justificava la predilecció per un jutge de cort, normalment el que feia més temps que treballava a la institució dels tres per a la provisió d'una vacant d'oïdor, és a dir de jutge civil. Era necessari, es deia, interessar-los per la promoció per aconseguir un bon rendiment en llur treball. Però en molts casos els magistrats de la Reial Audiència accedien després a una plaça d'oïdor de la sala del canceller o de la sala del regent. Era excepcional que s'accedís directament a la sala tercera. En el període que estudiem, deixant de banda el que passà en els dos anys posteriors a la caiguda de Barcelona, succeí sols una vegada en la persona del doctor Josep Moret i Sala, nét del doctor Francesc Sala. Així doncs, si un significatiu percentatge dels jutges accedia directament a una plaça d'oïdor, és evident que a la pràctica no sempre tenien en compte els sentiments dels jutges de cort.

En el si de l'alt tribunal de justícia destacaven per la seva importància els cancellers i els regents la cancelleria. Els corresponia la delicada missió de presidir les respectives sales civils de la Reial Audiència, imprescindibles per al seu correcte funcionament. Els memorials dels cancellers ens expliquen que molts foren canonges d'un bisbat català o vicaris generals d'una determinada diòcesi, la qual cosa ja ens dóna una interessant radiografia d'aquests personatges. En canvi, els regents la cancelleria segueixen, com no podia ser d'una altra manera, un altre *cursus honorum* més vinculat a l'activitat pròpia de la Reial Audiència catalana. Estem informats que alguns aconseguiren una àmplia experiència com a assessors de la Capitania, per exemple el doctor Miquel de Calderó de qui hem pogut seguir fil per randa la seva interessant trajectòria professional, entre altres. Era, d'altra banda, perfectament normal que s'accedís a l'ofici de regent la cancelleria des d'una plaça d'oïdor de la sala tercera de la Reial Audiència de Catalunya. S'hi accedia, com s'ha demostrat en aquest treball, un cop s'havia efectuat una estada prèvia a una de les dues sales civils. Però més enllà de l'activitat estrictament professional havien de donar resposta als complicats temes polítics. Les relacions, mai fàcils, amb la Diputació del General i amb la Inquisició els avesaren dia a dia en temes distints que requerien molta prudència.

Ningú discuteix, atesa la seva obvietat, el paper clau del canceller i del regent la cancelleria en el quotidià funcionament de la Reial Audiència. Però aquesta afirmació no ens autoritza a relativitzar el protagonisme també indiscutible dels oïdors de les dues sales civils. Se'ls considerava tan decisius que fins i tot en algunes consultes per

proveir places vacants d'oïdor a la sala tercera s'arribà a afirmar que no seria positiu per al bon funcionament de la Reial Audiència la promoció dels oïdors més competents a la sala tercera, ja que aquesta era coneguda en el món judicial com *la sala del descans*.

Crec que hem demostrat, i convé recordar-ho suara, que no hi ha una diferència fonamental entre els magistrats que formaren part de la sala del canceller i els que accediren a la sala del regent. L'trajectòria professional anterior al seu accés a la Reial Audiència és semblant. La Batllia general del Principat i la Capitania general foren institucions molt importants que aculliren futurs jutges. A vegades determinades institucions eclesiàstiques com el Tribunal del Breu Apostòlic i, d'altra banda, la mateixa Inquisició contribuïren a enriquir la formació de candidats a la màxima institució reial al Principat.

Precisament perquè tenien unes experiències professionals bastant comunes, estem en condicions de poder establir un *cursus honorum* compartit per la gran majoria dels magistrats. Aquest quasi sempre s'iniciava, un cop acabats els estudis en els preceptius centres universitaris espanyols, adquirint experiència a les assessories de les principals institucions reials catalanes, per exemple les de la Batllia i de la Capitania general. A voltes es podia seguir una via distinta, per exemple, aconseguir una plaça de jutge d'apel·lacions³ que també possibilitava l'accés a la Reial Audiència. No era incompatible simultaniejar una activitat professional en una institució política i en una altra eclesiàstica. A vegades aquest model curricular, utilitzant termes actuals, admities unes variants igualment útils, per exemple, una estada més o menys llarga als territoris de la Itàlia espanyola arrodonia les expectatives de qualsevol candidat. I, per descomptat, tota aquesta experiència estrictament professional requeria, d'una manera o una altra, unes mostres de lleialtat a la Corona en temps tan difícils com els que va viure la monarquia hispànica en la dècada dels quaranta i dels cinquanta del segle XVII fins al tractat dels Pirineus que posà punt i final a la llarga contesa bèl·lica amb França.

L'accés a la Reial Audiència podia produir-se, com ja s'ha afirmat repetidament, a través d'una plaça de jutge de cort o pel fet haver-hi una vacant en una de les deu places d'oïdor de les dues sales civils de

3. La peculiaritat d'aquest càrrec, en l'administració de justícia de Catalunya, ha estat estudiat, per exemple, per FERRO, V., *El dret públic...*, p. 126.

l'esmentada institució. Tots els juristes preferien, si podien, esquivar les places penals que requerien més treball, ja que havien de recórrer el Principat per assegurar l'ordre públic i el sou era més baix. Durant els anys d'exercici professional com a oïdor, un d'ells podia alternar aquesta activitat amb l'exercici de les responsabilitats lligades al càrrec d'advocat fiscal patrimonial. Depenent de les circumstàncies podia ascendir, seguint aquest *cursus honorum* intern, a una de les quatre places vacants d'oïdor de la sala tercera, pròpia de Catalunya. Formar part d'aquesta última sala ja pressuposava una trajectòria professional exitosa. I, evidentment, aconseguir posteriorment l'ofici de regent la cancelleria era una gran satisfacció per al magistrat escollit.

Aquest *cursus honorum* que acabem de sistematitzar, fruit de les nostres investigacions, no tenia com a finalitat última limitar-se a l'estricta món de la Reial Audiència. Els organismes centrals de la monarquia hispànica eren, sens dubte, la veritable aspiració dels magistrats. Objectiu molt difícil que sols uns quants aconseguiren en el període estudiat. El Consell d'Aragó fou, de tots els organismes centrals, la institució que normalment els acollí. La culminació de tot aquest procés tampoc pressuposava que els magistrats que havien aconseguit aquest objectiu haguessin compartit unes determinades circumstàncies durant les distintes proves a què es van veure sotmesos. La detallada anàlisi de les circumstàncies viscudes per cada candidat així ens ho demostra. Les dificultats podien ser moltes per obtenir un determinat càrrec, però en una altra ocasió la consulta pertinent podia ser fins i tot avorrida, per no dir de tràmit. Determinades trajectòries de personatges que assoliren el càrrec de regents del Consell d'Aragó o una plaça de regent la cancelleria justifiquen aquesta afirmació.

Per aconseguir aquesta trajectòria professional desitjada eren també útil unes adequades relacions familiars i socials. Aquells magistrats que ja procedien de famílies que pertanyien des de feia temps a la noblesa catalana estaven en millors condicions per poder assolir llurs objectius professionals. Però per a la majoria la seva estada a la Reial Audiència els va permetre concloure amb èxit el seu procés de projecció social, a voltes iniciat pels avantpassats més directes. Uns quants fins i tot obtingueren la categoria de noble, aconseguint d'aquesta manera satisfer llurs aspiracions de promoció social. Un matrimoni adient era el passaport per a reforçar aquesta estratègia i en analitzar les distintes capitulacions matrimonials observem la predilecció per les famílies que tenien la dignitat de ciutadà honrat o categories nobiliàres semblants. Tota aquesta estratègia podia ser encara més exitosa si un determinat magistrat era descendent directe d'un reconegut jurista de l'època que hagués rebut molts favors reials. El cas de les famílies Anglasell i Maga-

rola és molt representatiu en aquest sentit. A voltes, la presència entre els marmessors de juristes que exerciren a la Reial Audiència durant un mateix període de temps ens ofereix una perspectiva afegida sobre les relacions i els suports rebuts en el si de la Reial Audiència.

Tot això, vist globalment, ens ha possibilitat conèixer a fons el personal que donà vida a aquesta institució, en una etapa realment interessant, entre la guerra dels Segadors i la de Successió. Totes les tensions i dificultats viscudes s'emmarquen en els darrers anys de l'època foral catalana. En aquells moments el futur de Catalunya és incert i aquesta incertesa augmenta a la primeria de 1705, any que des del punt de vista de la reestructuració de la justícia també serà decisiu. La guerra introduirà la seva pròpia dinàmica, la qual cosa implicarà el punt i final de la Reial Audiència foral.

APÈNDIX

Jutges de cort (1652-1700)

A. JUTGE DE CORT, 1

Josep Martí i Ferran (1653)

Josep Aleny (1656)

Josep Balaguer* (1660, aprox.)

Joan Baptista Roca i Julià (1661)

Jeroni de Magarola (1670)

Rafel Nabona (2/8/1672)

Jaume Potau i Moles (1673)

Cristòfol de Potau (1681)

Francesc de Càncer (1682)

Francesc de Sotomayor (1688)

Francesc de Verthamon (1693)

Josep Güell i Soler (1696)

B. JUTGE DE CORT, 2

Miquel Pallarés (1653)

Narcís Anglasell i Roca (1666)

Miguel Juan de Taverner y Rubí (1670)

Vicenç Sabater (1681)

Francesc de Portell (1684)

Antoni de Vilaplana (1687)

Domènec Aguirre (1694)

Francesc Ametller (1698)

C. JUTGE DE CORT, 3

Josep Berart i de Bou (1653)

Fèlix Miralles (1654)

Joan Baptista Pastor (1657)

Josep Rull (1658)

Bernat Olzina (1660)

Josep Ferrer i Vinyals (1667)

Pere d'Amigant (1670)

Bonaventura de Tristany (1676)

Bernardino de Puig (1682)

Francesc Rius i Bruniquer (1686)

Jacint Beltran (1689)

Joan Morató (1695)

Melcior Prous (1698)

* Al Registre Officialium del Consell d'Aragó no es conserva la substitució del doctor Josep Aleny pel doctor Josep Balaguer, però com que les altres dades són prou clares així ho hem assignat.

Oïdors sala del canceller

A. CANCELLERS	Miquel de Cortiada (1673-74)
Miquel Soler (1655)	Miquel Joan de Taverner i Rubí (1681)
Brauli Suñer (1658)	Josep Gelzen (1688)
Francesc Bernat de Pons (1665)	Domènec Aguirre (1698)
Oleguer de Montserrat (1678)	
Miquel Joan de Taverner i Rubí (1689)	E. OïDOR, 4
	Josep Andreu (1653)
B. OïDOR, 1	Josep Romeu de Ferrer (1655)
Fabrici Pons de Castellví (1653)	Josep Aleny,* advocat fiscal patrimonial (1681)
Rafel de Nabona (1672)	Bernardino Puig (1686)
Francesc Rius i Bruniquer (1688)	Francesc de Portell (1687)
	Pere d'Amigant (1690)
C. OïDOR, 2	
Josep de Boixadors i Lull (1653)	F. OïDOR, 5
Josep Martí i Ferran (1656)	Francesc Oliver (1653)
Josep Balaguer (1661)	Pere Antoni Serra (1655)
Francesc de Ribera (1664)	Joan Baptista Pastor (1657)
Cristòfol de Potau (1682)	Miquel de Calderó (1670)
	Joan Colomer (1672), advocat fiscal patrimonial (1691)
D. OïDOR, 3	
Miquel Alegre (1654)	
Àlex Tristany (1662)	

* No tenim la certesa documental que hagués format part d'aquesta sala. Tant ell com el doctor Josep Rull foren escollits per cobrir dues places civils vacants que es concediren en una mateixa consulta que es troba al lligall 553, amb data 22 d'agost de 1660. Però no s'hi especifica qui va anar a la sala del canceller i qui a la del regent. El Registre Officialium tampoc ens ajuda si bé ressenya el nomenament d'ambdós magistrats, però sols ens diu que ocuparen places civils vacants. L'única dada que justifica que hàgim assignat el doctor Josep Rull a la sala del regent i, per tant, el doctor Josep Aleny a la del canceller és que quan el monarca nomena el doctor Narcís Anglasell i Roca per a la sala del regent se'ns diu que substituï el doctor Josep Rull qui passà a presidir-la. Fet que després es confirma quan sabem que el doctor Bernardino Puig passa a ocupar la vacant d'oïdor de la sala del canceller deixada per defunció del doctor Josep Aleny. Aquest cúmul de coincidències creiem que ens permet d'estar segurs.

Oïdors del regent**A. REGENTS LA CANCELLERIA**

Jaume Mir (1655)

Josep Andreu (1656)

Josep de Boixadors i de Llull (1656) D. Oïdor, 3

Josep Rull (1670)

Francesc Cartró (1653)

Miquel de Cortiada (1681)

Lluís Ferrer (1655)

Miquel de Calderó (1691)

Joan Pau Xammar (1657)

Francesc Vidal i Roca (1666)

B. Oïdor, 1

Josep Ferrer i Vinyals (1670)

Jeroni de Codina de Junquer (1653)

Josep Pastor i Mora (1682)

Jeroni de Magarola (1672)

E. Oïdor, 4

Miquel de Calderó (1686) Advocat fiscal patrimonial (1686)

Miquel de Cortiada (1653), advocat fiscal patrimonial (1653)

Josep Claver (1691)

Joan Baptista Roca i Julià (1674)

Jaume de Potau i Moles (1678)

Antoni de Vilaplana (1693)

C. Oïdor, 2

Joan Cellers (1653)

Rafel Vilosa (1655)

Agustí Piñana (1662)

Dídac Ferrer (1666)

Joan Carbonell (1670)

Vicenç Sabater (1684)

F. Oïdor, 5

Francesc Llunes

Josep Rull (1660)*

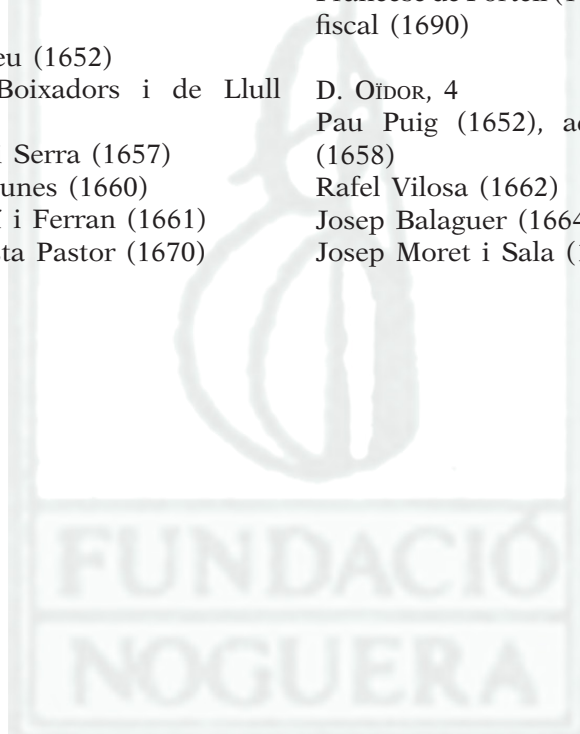
Narcís d'Anglasell i Roca (1670)

Bonaventura de Tristany (1681)

* Em remeto a l'explicació donada en comentar el cas del doctor Josep Aleny de la sala del canceller.

Oïdors de la sala tercera

A. Oïdor, 1	Joan Baptista Roca i Julià (1680)
Francesc Sala (1653), advocat fiscal (1656)	Narcís d'Anglasell i Roca (1681)
Lluís Ferrer (1657), advocat fiscal (1662)	C. Oïdor, 3
Francesc Vidal i Roca (1670)	Rafel Vilosa (1652)
Miquel de Calderó (1671), advocat fiscal (1679)	Joan Cellers (1655)
Jeroni de Magarola (1686)	Jeroni de Codina (1672)
	Pere d'Amigant (1675), advocat fiscal (1686)
	Francesc de Portell (1690), advocat fiscal (1690)
B. Oïdor, 2	D. Oïdor, 4
Josep Romeu (1652)	Pau Puig (1652), advocat fiscal (1658)
Josep de Boixadors i de Llull (1655)	Rafel Vilosa (1662)
Pere Antoni Serra (1657)	Josep Balaguer (1664)
Francesc Llunes (1660)	Josep Moret i Sala (1694)
Josep Martí i Ferran (1661)	
Joan Baptista Pastor (1670)	

BIBLIOGRAFIA

- ALBAREDA I SALVADÓ, J., *El "cas dels catalans". La conducta dels aliats arran de la Guerra de Successió (1705-1742)*, Fundació Noguera, col·l. Estudis, Barcelona, 2005.
- *Els catalans i Felip V: de la conspiració a la revolta (1700-1705)*, Vicens Vives-Fundació "la Caixa", Barcelona, 1993.
- ARRIETA, J., *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Inst. Fernando el Católico, Saragossa, 1994.
- "Derecho e historia en ambiente postbélico: las «Dissertationes» de Rafael Vilosa (1674)", *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 13, 1993, p. 183-196.
- CANET, T., *La Magistratura valenciana (s. XVI-XVII)*, València, 1990.
- *La Audiencia valenciana en la época foral moderna*, Alfons el Magnànim, València, 1986.
- ELLIOTT, J., *La revolta catalana, 1598-1640*, Crítica, 2a ed., Barcelona, 1989.
- FERRO, V., *El dret públic català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Eumo, Vic, 1987.
- GARCÍA CÁRCCEL, R., *Pau Claris. La revolta catalana*, Ariel, Barcelona, 1980.
- GAY ESCODA, J. M., "La gènesi del Decret de Nova Planta de Catalunya. Edició de la consulta original del «Consejo de Castilla», de 13 de juny de 1715", *Revista Jurídica de Catalunya*, 1-2, gener-març i abril-juny 1982, p. 7-94.
- *El corregidor a Catalunya*, Marcial Pons, Madrid, 1997.
- JUAN VIDAL, J., *El sistema de gobierno en el Reino de Mallorca (siglos XV-XVII)*, El Tall, Palma, 1996.

- LALINDE, J., *La institución virreinal en Cataluña. 1471-1716*, Barcelona, 1964.
- LLUCH, E., *L'alternativa catalana (1700-1714-1740). Ramon de Vilana Perlas i Juan Amor de Soria: teoria i acció austriacistes*, Eumo, Vic, 2000.
- *La Catalunya vençuda del segle XVIII. Foscors i clarors de la Il·lustració*, Edicions 62, Barcelona, 1996, esp. el capítol III.
- MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A., “Los regentes de la Cancillería en la Cataluña de los últimos Austrias”, *Manuscr. Revista d'Història Moderna*, 23, 2005, p. 109-130.
- “La selección de los oficiales reales en la Cataluña de la segunda mitad del Seiscientos. Una contribución al estudio de las instituciones forales”, *Revista de Historia Moderna. Anales de la Universidad de Alicante*, 21, 2003, p. 433-446.
- “Els oficis de Canceller i de Regent la cancelleria abans de l'esclat dels Segadors”, *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 21, 2001, p. 65-88.
- MOLAS RIBALTA, P. et al., *Historia social de la Administración española. Estudios sobre los siglos XVII y XVIII*, CSIC, Barcelona, 1980.
- MOLAS RIBALTA, P., *L'alta noblesa catalana a l'edat moderna*, Eumo, Barcelona, 2003.
- *Los magistrados de la Ilustración*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 2001.
- *Catalunya i la Casa d'Àustria*, Curial, Barcelona, 1996.
- “Magistrados foráneos en la Valencia borbónica”, *Boletín de la Real Academia de la Historia*, t. 192, quadern 2, 1995, p. 265-334.
- “Catalans als consells de la Monarquia (segles XVII-XVIII): documentació notarial”, a *Estudis històrics i documents dels arxius de protocols*, núm. 13, 1995, p. 229-252.
- *Família i política al segle XVI català*, Rafel Dalmau, Barcelona, 1990.
- PADRÓS CASTILLÓN, X., “Poder i institucions: Pere d'Amigant, magistrat de la Reial Audiència de Catalunya (1645-1706)”, *Actes del Primer congrés d'Història Moderna de Catalunya*, I, Barcelona, 1984, p. 199-205.
- PALOS PEÑARROYA, J. L., *Els juristes i la defensa de les Constitucions. Joan Pere Fontanella (1575-1649)*, Eumo, Vic, 1997.
- *Catalunya a l'Imperi dels Àustria. La pràctica de govern (segles XVI i XVII)*, Pagès Editors, Lleida, 1994.

- PÉREZ SAMPER, M. de los Ángeles, "La Audiencia de Cataluña en el siglo XVIII", *Revista de Historia Moderna. Anales de la Universidad de Alicante*, 13-14, 1995, p. 51-72.
- "La Audiencia y el Capitán General de Cataluña: civilismo frente a militarismo, un siglo después de la Nueva Planta", *El mundo hispánico en el Siglo de las Luces*, Madrid, vol. II, 1996, p. 1033-1050.
- "Los regentes de la Real Audiencia de Cataluña (1716-1808)", *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 1, 1981, p. 211-252.
- SÁNCHEZ MARCOS, F., *Cataluña y el gobierno central tras la guerra de los segadores (1652-1679)*, Servei Edicions Universitat de Barcelona, Barcelona, 1983.
- SERRA I PUIG, E., "Catalunya després del 1652: recompenses, censura i repressió", *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 17, 1997, p. 22-29.
- "1640: una revolució política. La implicació de les institucions", *La Revolució catalana de 1640*, Crítica, Barcelona, 1991, p. 3-65.
- TORRAS RIBÉ, J. M., *Felip V contra Catalunya*, Rafel Dalmau, col·l. Bo-farull, 8, Barcelona, 2005.
- *Poders i relacions clientelars a la Catalunya dels Àustria*, Eumo, Vic, 1998.
- *Els municipis catalans de l'Antic Règim, 1453-1808*, Curial, Barcelona, 1983.

